

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

AZERBAYCAN TÜRKÇESİ ATASÖZLERİNDE KELİME GRUPLARI

YÜKSEK LİSANS

ŞEYMA KULAKSIZ

HAZİRAN 2019

AZERBAYCAN TÜRKÇESİ ATASÖZLERİNDE KELİME GRUPLARI

ŞEYMA KULAKSIZ

TARAFINDAN

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNE
SUNULAN TEZ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZİRAN 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

_____

Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

_____

Prof. Dr. M. Mete TAŞLIOVA

Anabilim Dalı Başkanı

Okuduğumuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederim.

_____

Doç. Dr. Akartürk KARAHAN

Tez Danışmanı

Jüri Üyeleri

Asil Üyeler

Prof. Dr. Funda TOPRAK (AYBÜ)……

Prof. Dr. Dilek ERGÖNENÇ AKBABA (Gazi Üniversitesi)……..

Doç. Dr. Akartürk KARAHAN (Danışman) (AYBÜ)…….

İNTİHAL SAYFASI

Bu tez içerisinde bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olmayan her tür kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim; aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum.

Şeyma KULAKSIZ

ÖZET

AZERBAYCAN ATASÖZLERİNDE KELİME GRUPLARI

Kulaksız, Şeyma

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Akartürk Karahan

Haziran 2019, XV+272 sayfa

Bu çalışma, "Azerbaycan Atasözleri" kitabındaki atasözlerinde yer alan kelime gruplarını ele alır. Çalışmanın giriş bölümünü kelime grupları hakkında yapılan tanımlar, sınıflandırmalar oluşturmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde "Azerbaycan Atasözleri" kitabında yer alan kelime grupları yer almaktadır. Bu bölümde Azerbaycan Türkçesi atasözlerinde kelime grupları kapsamlı ve detaylı bir şekilde incelenmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde tespit edilen kelime grupları değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan Atasözleri, kelime, kelime grupları

ABSTRACT

WORD GROUPS İN AZERBAİJAN-TURKİSH ADAGES

Kulaksız, Şeyma

Master, Turkish Language and Literature Department

Supervisor: Doç. Dr. Akartürk Karahan

June 2019, XV+272 pages

This issue recognises the word groups from adages in the book “Azerbaycan Atasözleri”. In the introduction part of this work, you can find the general definitions, classifications. In the first part, there are word groups which are in the book “Azerbaycan Atasözleri”. This chapter includes the extensive and detailed research of word groups from Azerbaijan-Turkish adage Finally, as a result, the identified word groups were evaluated.

Key words: Azerbaijani adages, word, word groups

TEŞEKKÜR

Bu tezde;

Çalışmanın ilk anından son anına kadar yanımda olan, beni her zaman destekleyen, olumlu düşünceleri ile bana ışık tutan hocam Doç. Dr. Akartürk KARAHAN Hanımefendi'ye ve yüksek lisans ders dönemi boyunca verdiği bilgilerle yolumu aydınlatan Prof. Dr. Funda TOPRAK Hanımefendi'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu yaşıma kadar her zaman maddi ve manevi yönde yanımda olan aileme ve beni her zaman destekleyen eşime sonsuz şükranlarımı sunarım.

Sevgili arkadaşım Gizem KORKUT'a içtenlikle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **v**
TEŞEKKÜR ..... **vi**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xi**
AZERBAYCAN TÜRKÇESİ TRANSKRİPSİYON ALFABESİ ..... **xiii**
SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xv**
GİRİŞ **1**
Tablo 1. Bazı gramercilerin kelime grubu tasnifi 6
Türkçede Kelime Grupları ile İlgili Yapılan Çalışmalar 9
-Kitaplar 9
-Makaleler- Bildiriler 11
-Tezler 13
-Azerbaycan Türkçesinde Kelime Grupları ile İlgili Yapılan Çalışmalar 20
1. BÖLÜM **23**
AZERBAYCAN TÜRKÇESİ ATASÖZLERİNDE KELİME GRUPLARI **23**
1.1.İSİM TAMLAMASI 23
1.1.1. Belirtili İsim Tamlamaları 23
1.1.1.1. İki Kelimeden Oluşan Belirtili İsim Tamlamaları 24
1.1.1.1.1 Tamlayan + Tamlanan Dizilişinde Olan Belirtili İsim Tamlaması 24
1.1.1.1.2 Tamlanan + Tamlayan Dizilişinde Olan Belirtili İsim Tamlaması 48
1.1.1.2. Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Belirtili İsim Tamlamaları 48
1.1.1.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması 48
1.1.1.2.2. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması 54
1.1.1.2.3. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması . 56

1.1.1.2.4. Tamlayanı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması 57
1.1.1.2.5. Tamlananı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması 57
1.1.1.2.6. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması 58
1.1.1.2.7. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması 58
1.1.1.2.8. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması 58
1.1.1.2.9. Tamlayanı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması 59
1.1.1.2.10. Tamlananı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması 59
1.1.1.2.11. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması 59
1.1.1.2.13. Tamlayanı ile Tamlananı Arasına Başka Unsurlar Bulunduran Belirtili İsim Tamlaması 63
1.1.1.2.14. Tamlayanı İkileme Olan Belirtili İsim Tamlaması 67
1.1.1.2.15. Tamlananı İkileme Olan Belirtili İsim Tamlaması 67
1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlamaları 67
1.1.2.1. İki Kelimeden Oluşan Belirtisiz İsim Tamlamaları 68
1.1.2.1.1 Tamlayan + Tamlanan Dizilişinde Olan Belirtisiz İsim Tamlaması 68
1.1.2.2. Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Belirtisiz İsim Tamlamaları 92
1.1.2.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtisiz İsim Tamlaması 92
1.1.1.2.2. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtisiz İsim Tamlaması 92
1.1.1.2.3. Tamlayanı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması 92
1.1.1.2.4. Tamlananı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması 93
1.1.1.2.5. Tamlayanı ile Tamlananı Arasında Başka Unsurlar Bulunduran Belirtisiz İsim Tamlaması 93
1.1.1.2.6. Tamlayanı İkileme Olan Belirtisiz İsim Tamlaması 93
1.1.1.2.7. Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması 93
1.2. SIFAT TAMLAMASI 93
1.2.1. İki Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları 94
1.2.2. Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları 144
1.2.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması 144
1.2.2.2. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması 146
1.2.2.3. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Sıfat Tamlaması 146
1.2.2.4. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması 152
1.2.2.5. Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Sıfat Tamlaması 152
1.2.2.6. Tamlayanı Edat Grubu Olan Sıfat Tamlaması 153

1.2.2.7. Tamlayanı Sayı Grubu Olan Sıfat Tamlaması 153
1.2.2.8. Tamlayanı ile Tamlananı Arasında Başka Unsurlar Bulunduran Sıfat Tamlaması 153
1.2.2.9. Tamlayanı İkilemelerden Oluşan Sıfat Tamlaması 154
1.2.2.10. Tamlananı İkilemelerden Oluşan Sıfat Tamlaması 154
1.3.SIFAT-FİİL GRUBU 154
1.3.1.“-An” Sıfat-Fiil Eki İle Kurulan Sıfat-Fiil Grubu 155
1.3.2.“-DIk” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat-Fiil Grubu 180
1.3.3.“-mIş” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat Fiil Grubu 181
1.3.4.“-AcAk” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat-Fiil Grubu 181
1.4.İSİM-FİİL GRUBU 181
1.4.1.“-mAK” İsim-Fiil Eki ile Kurulan İsim-Fiil Grubu 182
1.5.ZARF-FİİL GRUBU 190
1.5.1.“-AndA” Zarf-Fiil Eki İle Oluşan Zarf-Fiil Grubu 190
1.5.2.“-sA” Zarf-Fiil Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu 196
1.5.3.“-Xp” Zarf-Fiil Eki İle Kurulan Zarf-Fiil Grubu 206
1.5.4.“-InCA” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu 207
1.5.5.“-DIkcA” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu 209
1.5.6.“-İkän” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu 209
1.6.TEKRAR GRUBU 209
1.7.EDAT GRUBU 213
1.7.1.“-A qädär” İle Oluşan Edat Grubu 214
1.7.2.“üçün” İle Oluşan Edat Grubu 214
1.7.3.“kimi” İle Oluşan Edat Grubu 215
1.7.4.“görä” İle Oluşan Edat Grubu 217
1.7.5.“-AcAn / -AycAn” İle Oluşan Edat Grubu 217
1.7.6.“ötrü” İle Oluşan Edat Grubu 217
1.8.BAĞLAMA GRUBU 218
1.8.1.“ile” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu 218
1.8.2.“vä” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu 220
1.8.3.“nä……. nä” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu 220
1.8.4.“ya…….ya” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu 221
1.8.5.“da…….da” / “dä……. dä” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu ... 222

1.8.7.“gah……gah” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu 223
1.9.UNVAN GRUBU 223
1.10.ÜNLEM GRUBU 224
1.11.SAYI GRUBU 224
1.12.BİRLEŞİK FİİL GRUBU 225
1.12.1.Bir Hareketi Karşılayan Birleşik Fiiller 226
1.12.1.1.Ana Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller 226
1.12.1.2.Diğer Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller 241
1.12.2.Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller 249
1.13.KISALTMA GRUPLARI 251
1.13.1.İsnat grubu 253
1.13.2.Yükleme Grubu 256
1.13.3.Yönelme grubu 256
1.13.4.Bulunma Grubu 257
1.13.5.Uzaklaşma Grubu 257
1.13.6.Vasıta Grubu 260
1.13.7. İkinci Unsuru Bulunma Hali Eki Taşıyan Kısaltma Grubu 260
SONUÇ 261
TABLOLAR 263
ŞEKİLLER 269
KAYNAKLAR 270

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Bazı gramercilerin kelime grubu tasnifi……...6

Tablo 2. Azerbaycan Atasözlerinde Kelime Gruplarının Sayısı ……263

Tablo 3. İsim Tamlamasının Dağılımı……264

Tablo 4. Sıfat Tamlamasının Dağılımı……266

Tablo 5. Sıfat-Fiil Grubunun Dağılımı……267

Tablo 6. Zarf-Fiil Grubunun Dağılımı…….267

Tablo 7. Birleşik Fiil Grubunun Dağılımı……267

Tablo 8. Kısaltma Grubunun Dağılımı…….267

Tablo 9. Bağlama Grubunun Dağılımı…….268

Tablo 10. Edat Grubunun Dağılımı……..268

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Azerbaycan Atasözlerinde Kelime Gruplarının Oranı…….269

AZERBAYCAN TÜRKÇESİ TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Harfler	Türkiye Türkçesi Ses Karşılığı
A a	**a**
B b	**b**
C c	**c**
Ç ç	**ç**
D d	**d**
E e	**é**
Ə ə	**e**
F f	**f**
G g	**g**
Ğ ğ	**ğ**
H h	**h**
X x	**x (ẖ)**
I ı	**ı**
İ i	**i**
J j	**j**
K k	**k**
Q q	**q (ḳ)**
L l	**l**
M m	**m**
N n	**n**
O o	**o**
Ö ö	**ö**
P p	**p**

R r	**r**
S s	**s**
Ş ş	**ş**
T t	**t**
U u	**u**
Ü ü	**ü**
V v	**v**
Y y	**y**
Z z	**z**

SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AA	Azerbaycan Atasözleri
İ.	İsim
s.	sayfa
ST.	sıfat tamlaması

GİRİŞ

Dil insanlar arasında iletişimi sağlayan en etkili iletişim yöntemidir. Aynı zamanda dil; bir milleti meydana getiren bireyler arasındaki ortaklıktır. Dil içinde bulunduğu çevrenin sosyal özelliklerini taşır. Bu sebeple her dil kendisine ait yapısal ve anlamsal farklılıklar barındırır. Türkçe bu bakımdan incelendiğinde anlam zenginliği olan bir dildir.

Türkçe sondan eklemeli bir dil olması sebebiyle cümle içerisinde kastedilen anlam kelime sonlarına eklenen ekler yardımıyla sağlanır. Bazen bu ekler anlamı sağlamada tek başına yeterli olmayabilir. Böyle durumlarda anlam bütünlüğünü sağlama görevini kelime grupları üstlenir. "Tek kelime ile karşılanabilen nesneleri ve hareketleri daha geniş olarak ifade etmek veya tek kelimenin karşıladığı nesnelerden ve hareketlerden daha geniş nesneleri ve hareketleri karşılamak için kelimeden daha geniş dil birlikleri olan kelime guruplarına başvurulur (Ergin, 2013: 648).

Muharrem Ergin, kelime gruplarını; birden fazla kelimeyi içine alan; yapısında ve manasında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliği şeklinde tanımlar ve kelime gruplarını; tekrarlar, bağlama grubu, sıfat tamlaması, iyelik grubu ve isim tamlaması, aitlik grubu, birleşik isim, birleşik fiil, unvan grubu, ünlem grubu, sayı grubu, edat grubu, isnar grubu, genitif grubu, datif grubu, lokatif grubu, ablatif grubu, fiil grubu, partisip grubu, gerundium grubu, kısaltma grubu ve akkuzatif grubu olmak üzere 21 ayrı başlıkta incelemiştir (Ergin, 2013: 374-377).

Tahsin Banguoğlu, "Türkçenin Grameri" adlı eserinde kelime gruplarını: "Sözü geliştirmek üzere kelimeler öbeklenirler. Kavramlar arasında derece derece ilişkiler meydana getirirler. Bunlara kelime öbeği diyoruz." şeklinde tanımlar ve 8 başlıkta sınıflandırır: 1. Ad Takımları, 2. Sıfat Takımları, 3. Zarf Öbekleri, 4.Takı Öbekleri, 5.Çekim Öbekleri (a. İsim Öbekleri, b. Fiil Öbekleri), 6. Bağlam Öbekleri, 7. Yanaşma

Takımları (a. San Öbekleri, b. Ayırma ve Soyadı Öbekleri, c. Künye ve Mahlas), 8.Katma Öbekleri (a. Ünlem Öbekleri, b. Saplama Öbekleri) (Banguoğlu, 2007: 496-498).

Zeynep Korkmaz, kelime gruplarını "Cümle içinde kavramlar arasında ilişki kurmak üzere birden çok kelimenin belirli kurallar ile yan yana getirilmesinden oluşan, yapı ve anlamındaki bütünlük dolayısıyla cümle içinde tek bir nesne veya hareketi karşılayan ve herhangi bir yargı bildirmeyen kelimeler topluluğu" şeklinde tanımlar (Korkmaz, 2010: 144).

Jean Deny, kelime gruplarını "hem biçim hem de mantık bakımından bir bütünü meydana getiren kelimeler topluluğu" olarak tanımlar ve "kelime öbeği" terimini kullanır (Deny, 2012: 657-658).

Mustafa Özkan ve Veysi Sevinçli'nin ortak hazırladığı "Türkiye Türkçesi Söz Dizimi"nde kelime grupları, "Tek kelime ile karşılanan varlıkları, hareketleri ve kavramları belirtmek veya tek kelimeyle ifade edilemeyen benzer durumları karşılamak üzere birden fazla kelimeyle kurulan dil birliklerine kelime grubu denir." şeklinde tanımlanır ve kelime grupları 15 başlıkta sınıflandırılır: 1.İsim Tamlaması ve İyelik Grubu, 2. Sıfat Tamlaması, 3. Birleşik İsim Grubu, 4.Tekrar Grubu, 5. Aitlik Grubu, 6. Edat Grubu, 7. Unvan Grubu, 8. Birleşik Fiil Grubu, 9. İsim-fiil Grubu, 10. Sıfat-fiil Grubu, 11. Zarf-fiil Grubu, 12. Sayı Grubu, 13. Ünlem Grubu, 14. Bağlama Grubu, 15. Kısaltma Grupları(yönelme grubu, bulunma grubu, uzaklaşma grubu, isnat grubu, yükleme grubu, vasıta grubu, ilgi grubu, eşitlik grubu, kısaltma gruplarının tersi görünüşünde olan kelime grupları.) (Özkan – Sevinçli, 2013: 13-15).

Vecihe Hatipoğlu, kelime gruplarını için yargısız anlatımlar terimini kullanır ve kelime gruplarını; en az iki sözcüğün türlü ilgi ve nedenlerle yan yana sıralanmasından oluşan birliklerdir şeklinde tanımlar ve bu birliklerin yargı bildirmediğini, anlatımlar ya da kalıplaşmış sözlerden kurulduğunu ifade eder (Hatipoğlu 1982). Hatiboğlu, "Kelime Grupları ve Kuralları" adlı makalesinde, kelime gruplarının en küçüğünün iki kelime ile kurulduğunu, en büyüğünün ise on kelimeye kadar çıkan deyiş ve cümleler olduğunu belirterek, kelime gruplarını aşağıdaki şekilde tasnif eder: 1. Birleşik kelimeler. 2.

Terimler. 3. Deyimler (Tekerlemeler, Ayaklar), 4. Bilmeceler. 5. Atasözleri. 6. Vecizeler, 7. Argo (Hatipoğlu, 1963: 203).

Halil Açıkgöz ve Muhammet Yelten tarafından hazırlanan "Kelime Grupları" adlı eserde: "Türkçenin genel yapısı ve işleyişi içinde kelime gruplarının yeri kelime ile cümle arasındadır. Bu sebeple dilimizdeki kelime grupları, kelimeden daha geniş cümleden daha küçük bir gramer birliği durumundadırlar." şeklinde açıkladıkları kelime gruplarını şu şekilde sınıflandırmışlardır:

A. Fiil görevli gruplar - Birleşik fiil

B. İsim görevli gruplar

B.1. Tam İsim Görevli Gruplar (Tekrarlar, Sıfat Tamlaması, Sayı Grubu, Unvan Grubu,Ünlem ve Hitap Grubu, İyelik Grubu ve İsim Tamlaması, Genitif Grubu, Aitlik Grubu, Akuzatif Grubu, Datif Grubu, Lokatif Grubu, Ablatif Grubu, İsnat Grubu, Edat Grubu)

B.2. Cümle Yapısına Yakın Olanlar (Mastar Grubu, Partisip Grubu, Gerundium Grubu, Asıl Kısaltma Grupları, Bağlama Grubu) (Açıkgöz – Yelten, 2005: 11-12).

M. Kaya Bilgegil, kelime gruplarını "Belirtme Grupları" olarak adlandırır ve "Birden ziyade kelimeden meydana geldiği halde, cümledeki görevi bakımından bir tek kelimeden farksız olan, gerektiği takdirde, yine bir kelimeymiş gibi çekim eki alabilen isim soyundan kelimelerin teşkil ettiği birleşik sözlere belirtme (tayin) grupları diyoruz" eklinde tanımlar ve 8 başlık halinde sınıflandırır:1. İsim Tamlaması, 2. Sıfat Tamlaması, 3. Bağlaç Grupları, 4. Zarf Grupları, 5. İsim Grupları, 6. İkizlemeler, 7. Edat Grupları, 8. Unvan grupları (Bilgegil, 1984: 115-163).

Mahzar Kükey, kelime gruplarını "birden çok sözcüğü içine alan, anlamında ve yapısında bir bütünlük bulunan, tümcede bir tek sözcük gibi is gören; tümceden küçük, sözcükten büyük anlamlı, geniş dil birliğine sözcük öbeği adı verilir " şeklinde tanımlar ve 11 başlık halinde sınıflandırır: 1. İkilemeler, 2. Bağlam Öbeği, 3. İyelik Öbeği, 4. Ad Tamlaması, 5. Sıfat Tamlaması, 6. İlgeç Öbeği, 7. Ünlem Öbeği, 8. Unvan Öbeği, 9. Sayı Öbeği, 10. Yükleme Öbeği, -i'li Sözcük Öbeği (Akkuzatif Öbeği), -e'li Sözcük Öbeği 22 (Datif Öbeği) -de'li Sözcük Öbeği (Logatif Öbeği), -den'li Sözcük Öbeği (Ablatif Öbeği), 11. Belirteç Öbeği (Kükey 1975: 88-113).

Hamza Zülfikar, kelime gruplarını "bir yargı bildiren kelime veya kelime grubudur " şeklinde tanımlar ve kelime gruplarını: 1. İkilemeler, 2. Birleşik Kelimeler, 3. Deyimler, 4.Tamlamalar şeklinde 4 başlıkta sınıflandırır (Zülfikar, 2009).

Günay Karaağaç, kelime gruplarını "cümle oluşturmayan söz dizimi birimleri" şeklinde tanımlar ve kelime gruplarını:
Yapımlık Öbekleri: eylemsi öbekleri, kısaltma öbekleri (isnat öbeği, ad-durum veya edat öbekleri, ünlem öbeği), sayı öbeği, birleşik eylem öbeği, yineleme öbekleri, aitlik öbeği, bağlama öbek ve cümlesi, özel ad öbeği.
Çekimlik Öbekleri: ilişkilendirme öbekleri (isim tamlaması, iyelik öbeği, ilgi hali öbeği), niteleme öbeği (sıfat tamlaması) şeklinde sınıflandırır (Karaağaç, 2013: 443-498).

Süer Eker, "Sözcük grubu, tümce içinde kavramlar arasında ilişki kurmak üzere, birden çok sözcüğün yan yana getirilmesiyle oluşur" şeklinde tanımladığı kelime gruplarını 17 başlık altında sınıflandırır: 1. Tamlamalar (isim tamlamaları, sıfat tamlaması), 2. Aitlik grubu, 3. Unvan grubu, 4. Tekrar grubu, 5. Birleşik sözcük, 6. Sayı grubu, 7. Edat grubu, 8. Sıfat-fiil grubu, 9. Zarf-fiil grubu, 10. Eylem grubu, 11. Birleşik eylem grubu, 12. Ünlem grubu, 13. Bağlama grubu, 14. Kısaltma grupları (ilgi, yaklaşma, bulunma, uzaklaşma) 15. Dayanma grubu (isnat) 16. Klişe kısaltmalar, 17. Deyimler ve Atasözleri (Eker, 2011: 400).

Nurettin Demir ve Emine Yılmaz, "Birden çok kelimenin tek işlevle kullanılacak şekilde bir araya gelmesinden oluşan birliklere kelime grubu denir" şeklinde tanımladıkları kelime gruplarını tamlayan- tamlanan ilişkisine göre sınıflandırmıştır:
Tamlayan- tamlanan ilişkisi bulunan kelime grupları: İsim tamlamaları (belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, zincirleme isim tamlaması), iyelik grubu, ilgi grubu, sıfat tamlamaları, takısız ad tamlaması, ünlem grubu.
Tamlayan- tamlanan ilişkisi olmayan kelime grupları: unvan grupları, edat grupları, kısaltma grupları (belirtme, yönelme, bulunma, ayrılma grupları), çekim grubu (isnat grubu), ikilemeler, sayı grubu, bağlama gurubu, birleşik fiiller, isim-fiil grubu, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu, birleşik kelimeler" (Demir- Yılmaz, 2010: 226-242).

Leylâ Karahan, kelime grubunu, "Bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu, bir hareketi karşılamak veya belirtmek, pekiştirmek ve nitelemek üzere, belirli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimi" şekilde tanımlar ve kelime grupları 14 başlıkta sınıflandırır: 1. İsim tamlaması, 2. Sıfat tamlaması, 3. Sıfat- fiil grubu, 4. İsim-fiil grubu, 5. Zarf-fiil grubu, 6. Tekrar grubu, 7. Edat grubu, 8. Bağlama grubu, 9. Unvan grubu, 10. Birleşik isim grubu, 11. Ünlem grubu, 12. Sayı grubu, 13. Birleşik fiil, 14. Kısaltma grupları şeklinde sınıflandırmıştır (Karahan, 2012: 39-83).

Halil İbrahim Usta, kelime grubunu "Yalın veya türemiş bir sözcükle karşılanmayan kavramların ifadesi için veya cümlede anlamın bütünleşmesini sağlayacak görevli unsurları oluşturmak için bir araya getirilen anlamlı veya hem anlamlı hem de görevli kelimelerin oluşturduğu topluluğun dil bilgisindeki terim karşılığı" şeklinde tanımlar ve kelime gruplarını:

1. Tip: Yardımcı öge+ esas öge: isim tamlamaları, sıfat tamlaması, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu, ünlem grubu, isim-fiil grubu.
2. Tip: Esas öge+ yardımcı öge: edat grubu, unvan grubu, birleşik fiil.
3. Tip: Birinci öge+ ikinci öge: tekrar grubu, bağlama grubu, sayı grubu.
4. Tip: Birinci öge +ek+ ikinci öge: isnat grubu, yükleme grubu, yaklaşma grubu, bulunma grubu, uzaklaşma grubu, vasıta grubu şeklinde sınıflandırır (Usta, 2000: 209-216).

Usta, daha sonraki çalışmalarında kelime gruplarını, kuruluşlarına, kullanımlarına, kelime türlerine ve kalıplaşmış olup olmamasına göre tasnifin daha doğru olacağı görüşünü ileri sürerek tasnifini detaylandırır:

1. Tip: Düz (Kurallı) Kelime grupları: belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, sıfat tamlaması, ünlem grubu.
2. Tip: Ters (kural dışı) Kelime Grupları: edat grubu, unvan grubu, birleşik fiil.
3. Tip: Eş Değerli Kelime Grupları: tekrar grubu, bağlama grubu, sayı grubu. 4. Tip: Kısaltma Grupları: İyelik, belirtme, bulunma, ayrılma, vasıta, eşitlik (Usta, 2007: 417-419).

Halil İbrahim Delice, kelime grupları için "Birçok kelimeden oluşan, yapısında ve anlamında bir bütünlük bulunan, cümle veya cümlemsi içinde tek cümle ögesi; kelime öbeği içinde bütün halinde yardımcı veya temel öğe olarak işlem gören ve bir kelime türü

(isim, sıfat, zamir, edat vb.) yerine kullanılan söz dizisidir" şeklinde tanımını yapar. (Delice, 2012: 17)

Rasih Erkul, "Kelime grubu; birden çok kelimeyi içine alan, yapısında ve anlamında bir bütünlük olan, dilde bir bütün olarak işlem gören dil birliğidir" şeklinde tanımladığı kelime gruplarını: tekrarlar, bağlama grubu, sıfat tamlaması, isim tamlaması, aitlik grubu, birleşik kelime, birleşik fiil, sayı grubu, hal (durum) ekleriyle yapılan kelime grupları (yaklaşma, bulunma, uzaklaşma, ilgi), edat grubu, unvan grubu, ünlem grubu, isim-fiil grubu, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu ve kısaltma grupları şeklinde sınıflandırır (Erkul, 2004: 4-20).

Caner Kerimoğlu, kelime grupları için "sözcük öbeği" terimini tercih ederek kelime gruplarını: isim tamlaması, sıfat tamlaması, isim-fiil öbeği, sıfat-fiil öbeği, zarf-fiil öbeği, tekrar öbeği, bağlama öbeği, edat öbeği, unvan öbeği, ünlem öbeği, birleşik isim öbeği, birleşik fiil öbeği, sayı öbeği, kısaltma öbekleri (ilgi öbeği, vasıta öbeği, yaklaşma öbeği, bulunma öbeği, ayrılma öbeği, isnat öbeği) şeklinde sınıflandırır (Kerimoğlu, 2014: 71-148).

Tablo 1. Bazı gramercilerin kelime grubu tasnifi

	N.Atabay İ.Kutluk S. Özel	T.Banguoğlu	A. Beserek	K. Bilgegil	F. Bozkurt	J. Deny
İsim Tamlaması	Ad Tamlaması	Ad Takımları	İsim Tamlaması	İsim Tamlaması	Ad Tamlaması	Terkib-i İzafi
Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Sıfat Takımları	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Terkib-i Tavsifi
Sıfat-Fiil Grubu					Ortaç Birliği	
Zarf–Fiil Grubu					Ulaç Birliği	
İsim-Fiil Grubu					Eylemlik Birliği	

Ünlem Grubu		Ünlem Öbekleri	Ünlem Grubu	Ünlem Grupları	Ünlem Birliği	
Birleşik İsim		Soyadı Öbeği				
Zarf Grubu		Zarf Öbekleri	Zarf Grubu	Zarf Grupları		
Edat Grubu		Takı Öbekleri	Edat Grubu	Edat Grupları	İmleç Birliği	
Unvan Grubu		San Öbekleri	Unvan Grubu		San Birliği	
Birleşik Fiil						
Tekrar Grubu			Tekrarlar	İkizleme	İkileme	
Bağlama Grubu		Bağlama Öbekleri	Bağlaç Grupları	Bağlama Grupları	Bağlama Birliği	
Sayı Grubu Kısaltma Grupları		Çekim Öbekleri	İsim Grupları	İsim Grupları	Sayı Birliği Kısaltma Birliği	
	H.Ediskun	M.Ergin	E.G.Naskali	V.Hatipoğlu	L.Karahan	N.Koç (YeniDilbil)
İsim Tamlaması	İsim Takımları	İsim Tamlaması	İsim Tamlaması	Ad Tamlaması	İsim Tamlaması	Ad Tamlaması
Sıfat Tamlaması	Sıfat Takımları	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Ön Ad Tamlaması
Sıfat-Fiil Grubu		Partisip Grubu			Sıfat-Fiil Grubu	
Zarf-Fiil Grubu		Gerundium Grubu			Zarf-Fiil Grubu	
İsim-Fiil Grubu		Fiil Grubu			İsim-Fiil Grubu	
Ünlem Grubu		Ünlem Grubu			Ünlem Grubu	
Birleşik İsim		Birleşik İsim	Birleşik İsim		Birleşik İsim	
Zarf Grubu						Belirteç Öbeği

Edat Grubu		Edat Grubu	Edat Grubu		Edat Grubu	İlgeç Öbeği
Unvan Grubu		Unvan Grubu			Unvan Grubu	
Birleşik Fiil	Birleşik Fiiller	Birleşik Fiil	Birleşik Fiil	Birleşmiş Eylemler	Birleşik Fiil	Eylem Öbeği
Tekrar Grubu		Tekrarlar	İkizleme	İkileme	Tekrar Grubu	
Bağlama Grubu		Bağlama Grubu			Bağlama Grubu	
Sayı Grubu Kısaltma Grupları		Sayı Grubu Kısaltma Grupları			Sayı Grubu Kısaltma Grupları	
	N. Koç (A.D.T.Sözlüğü)	Z. Korkmaz	M.Kükey	R.Şimşek	K.Yavuz K.Yetiş N.Birinci	
İsim Tamlaması	Ad Tamlaması	İsim Tamlaması	Ad Tamlaması	Ad Takımı	İsim Tamlaması	
Sıfat Tamlaması	Ön Ad Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	
Sıfat-Fiil Grubu		Sıfat-Fiil Grubu			Sıfat-Fiil Grubu	
Zarf-Fiil Grubu					Zarf-Fiil Grubu	
İsim-Fiil Grubu					İsim-Fiil Grubu	
Ünlem Grubu			Ünlem Öbeği	Ünlem Öbeği	Ünlem Grubu	
Birleşik İsim		Birleşik İsim				
Zarf Grubu	Belirteç Öbeği		Belirteç Öbeği	Belirteç Öbeği		
Edat Grubu	İlgeç Öbeği	Edat Grubu	İlgeç Öbeği	İlgeç Öbekleri	Edat Grubu	
Unvan Grubu		Unvan Grubu	Unvan Öbeği	San Öbeği	Unvan Grubu	
Birleşik Fiil	Eylem Öbeği	Birleşik Fiil		Eylem Öbekleri	Birleşik Fiil	

Tekrar Grubu		İkileme	İkilemeler	İkileme	Tekrar Grubu
Bağlama Grubu		Bağlaç Grubu	Bağlama Öbeği	Bağlaç Öbekleri	Bağlama Grubu
Sayı Grubu Kısaltma Grupları			Sayı Öbeği Kısaltma Grupları	Sayı Öbeği Çekim Öbekleri	Sayı Grubu Kısaltma Grupları

Kaynak: A. S. Baydar- T. Baydar (2001: 38)

Türkçede Kelime Grupları ile İlgili Yapılan Çalışmalar

-Kitaplar

Deny, Jean. (1941). *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, Ali Ulvi Elöve (çev.) İstanbul, Maarif Matbaası.

Bilgegil, M.K. (1963). *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası.

Kükey, Mazhar. (1975). *Türkçenin Söz Dizimi*, Ankara, Kardeş Matbaası.

Gencan, T.N.(1979). *Dilbilgisi*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Atabay, Neşe- Özel, Sevgi – Çam, Ayfer. (1981). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Ankara.

Hatiboğlu, Vecihe. (1982). *Türkçenin Sözdizimi*, Ankara, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Basımevi.

Şimşek, Rasim. (1987). *Örneklerle Türkçe Sözdizimi*, Trabzon, Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş.

Ediskun, Haydar. (1988). *Türk Dilbilgisi*, İstanbul, Remzi Kitabevi.

Koç, Nurettin. (1990). *Yeni Dilbilgisi*, İstanbul, İnkılap Yayınları.

Beserek, Ahmet. (1991). *Türkçede Cümle Yapısı*, İstanbul, MEB. Yay.

Güneş, Sezai.(1991). *Türk Dili Bilgisi*, İzmir, DEÜ. Rektörlük Matbaası.

Ergin, Muharrem. (1993). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Yayınları.

Karahan, Leylâ. (1993). *Türkçede Sözdizimi*, Ankara, Akçağ Yayınları.

Karaörs, M. (1993). *Türkçenin Söz Dizimi ve Cümle Tahlilleri*, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları.

Toparlı, Recep- Karataş, Turan- Vural, Hanifi. (1994). *Türk Dili*, Sivas, Seyran Yayınları.

Cemiloğlu, İsmet. (2001). *Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hengirmen, Mehmet. (2002) . *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara.

Üstünova, Kerime. (2002). *Türkçede Yapı Kavramı ve Söz Dizimi İncelemeleri*, Bursa, Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Eker, S. (2003). *Çağdaş Türk Dili*, Ankara, Grafiker Yayınları.

Delice, H.İbrahim. (2003). *Türkçe Sözdizimi* , İstanbul, Bayrak Matbaacılık.

Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara, TDK Yayınları.

Erkul, Rasih. (2004). *Cümle ve Metin Bilgisi*, Ankara, Anı Yayıncılık.

Açıkgöz, Halil – Yelten, Muhammet. (2005). *Kelime Grupları*, İstanbul, Doğu Kütüphanesi.

Özçelik, S. , Erten, M. (2005). *Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, Diyarbakır.

Kahraman, Tahir. (2005). *Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, Ankara, Kendi yayını.

Yüksekkaya, G. Sağol. (2006). *Türk Dili Kitabı*, İstanbul, DUYAP Yayınları.

Akbayır, Sıddık. (2007). *Dil ve Diksiyon*, Ankara, Erek Matbaası.

Banguoğlu, Tahsin. (2007). *Türkçenin Grameri*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi) (2. Baskı)*, Ankara, TDK Yayınları.

Yelten, Muhammet- Açıkgöz, Halil. (2008). *Kelime Grupları*, İstanbul, Doğu Kütüphanesi.

Ergin, Muharrem. (2013). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Yayınları.

Korkmaz, Zeynep. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Karaağaç, G. (2009). *Türkçenin Söz Dizimi*, İstanbul, Kesit Yay.

Zülfikar, Hamza. (2009). *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Bursa, Ekin Yayınevi.

Aktan, Bilal. (2009). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Ankara, Gazi Kitabevi.

Demir Nurettin- Yılmaz Emine. (2010). *Türk Dili El Kitabı*, Ankara, Grafiker Yayınları.

Korkmaz, Zeynep. (2010). *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara, TDK Yayınları.

Baskakov, Aleksandr Nikolayeviç. (2011). *Çağdaş Türkçede Kelime Grupları*, İstanbul, Kesit Yayınları.

Delice, Halil İbrahim. (2012). *Türkçe Sözdizimi*, İstanbul, Kitabevi.

Karahan, Leylâ. (2011). *Türk Dili Üzerine İncelemeler*, Ankara, Akçağ Yayınları.

Karahan, Leylâ. (2012*). Türkçede Sözdizimi*, Ankara, Akçağ Yayınları, 18. Baskı.

Özkan, Mustafa – Sevinçli, Veysi. (2012). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi (Kelime Çözümlemeli)* , İstanbul, Akademik Kitaplar.

Deny, Jean. (2012). *Türk Dil Bilgisi*, Modern Türk Dil Bilgisi Çalışmalarının Kapsamlı İlk Örneği, Çevirmen Ali Ulvi Elöve, İstanbul, Kabalcı Yayınevi.

Karaağaç, Günay.(2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*, Ankara, Akçağ Yayınları.

Özmen, M. (2013). *Türkçenin Sözdizimi,* Adana, Karahan Kitabevi.

Akbayır, Sıddık. (2013). *Eğitim Fakülteleri İçin Cümle ve Metin Bilgisi (Okuma, Anlama,Yorumlama, Çözümleme),* Ankara, Pegem Akademi.

-Makaleler- Bildiriler

Hatipoğlu, Vecihe. (1963). "Kelime Grupları ve Kuralları", *TDAY Belleten 1963,* 203-244.

Koç, Nurettin. (1996). "Türk Dilinde Öbek", *Çağdaş Türk Dili,* c. 19, Ekim, 3-9.

Gemalmaz, Efrasiyap. (1996). "Türkçede İsim Tamlamalarının Derin Yapısı", *AÜTAED,* 4. sayı, Erzurum, s.165-172.

Usta, Halil İbrahim. (2000). "Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları İle İlgili Bir Sınıflandırma", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi,* 579, 209-216.

Koç, Nurettin. (2001). "Kelime Grubu Üzerine", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi,* 598, 491-497.

Baydar, A.S., Baydar, T. (2001). "Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları", [Elektronik Sürüm], *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* (16): 24-47.

Özkan, Abdurrahman. (2004). " Türkiye Türkçesinde Kısaltma Grupları", *Arayışlar , İnsan Bilimleri Araştırmaları*, Yıl: 6, Sayı: 11.

Özkan, Fatma – Musa, Bağdagül. (2004). "Yabancı Dillerin Türkçenin Söz Dizimi Üzerindeki Etkisi" , *bilig,* sayı 30.

Usta, H. İbrahim. (2007). "Kelime Gruplarını Nasıl Tasnif Edelim?", *UTEK* , s.417-419.

Yener, Mustafa Levent. (2007). "Türk dilinde Sözcük Türleri Tasnifi Sorunu Üzerine", *Turkish Studies/ Türkoloji Araştırmaları,*Volume 2/3 Summer 2007. p. 606-623.

Kerimoğlu, Caner. (2007). "Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Söz Dizimi İle İlgili Kabuller Üzerine I (Kelime Grupları)", *DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi,* 20, 106-118.

Delice, H.İbrahim. (2007). "Yüklemin Özne ve Nesne İlişkisi" , *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık, Cilt: 31, No:2, s.141-145.

Torun, Yeter. (2007) "Türkiye Türkçesinde Tekrarlı Bağlaçların Oluşturduğu Bağlama Gruplarının Söz Dizimindeki Kullanımları Üzerine", *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, s.503-510.

Demir, C. (2008). "Türkçede Deyimlerin Söz Dizimsel Özellikleri", [Elektronik Sürüm], *Türk Dili Dergisi,* (677): 428-444.

Gökdayı, Hürriyet. (2010). "Türkiye Türkçesinde Öbekler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* Volume 5/3 Summer 2010, p. 1297-1319.

Kahraman, Tahir. (2010). "Öbek, Takım (Tamlama) ve Belirteç Takımı (Zarf Tamlaması)", *Turkish Studies İnternational Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/2 Spring 2010. age. 1159-1172

Durukan, Erhan. (2010). "Türkiye Türkçesinde Sözcük Grupları ve Öğretimi üzerine", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED) 43*, Erzurum, s. 145-166.

Sev, İ.Gülsel. (2012). "Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler Bağlama Grubu Oluşturabilir mi?" , *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:12, Yıl:12, Sayı:2, 12:107-122.

Taştekin, A. (2015). "Kelime Gruplarının Türkiye Kamuoyundaki Yansımaları", *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* Volume 10/8 Spring 2015, p. 1949-1962, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8094, ANKARA-TURKEY.

Özbek, Gökhan ve Karaca, Oktay Selim. (2016). "Çağdaş Türkçede Kelime Gruplarının İşlevsel Tasnifi Üzerine" , *Turkish Studies*, Volume 11/4, Winter 2016. p. 703-738 DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies. 9114 ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY.

Aydın, İlker ve Akdi, Vehbi. (2018). "Türkçede Kelime Grupları ya da Öbek Yapı" *InternationalJournal of Languages' Education and Teaching*, Volume 6, Issue 1, March 2018, p.241-270. Doi Number, 10.18298/ijlet.2522.

İlhan, Gacsi Serap. (2018). "Üniversitelerde Kelime Gruplarının Öğretimi ve Kelime Gruplarının Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar Üzerine Bir İnceleme" Turkish Studies Volume 13/4, Winter 2018. p. 583-598 . DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12594 ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

-Tezler

Kayra, Osman K. (1988). *XVII.-XVIII. yüzyıl metinlerinde kelime grupları*, İstanbul Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Küçük, M. (1988). *Partisipli, mastarlı veya fiil-isimli bir kelime ve ondan sonra gelen yabancı asıllı bir kelime ile teşkil edilmiş ve cümlede zarf olarak kullanılan kelime grupları*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Karabeyoğlu, A. (1996). *Nev'izade Atai'nin Hadaik'ül-Tekmileti'ş-Şakaik isimli eserinde geçen yabancı kelime grupları ve yapılarına göre Türkçe cümle türleri*, İstanbul Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Atabey, İ. (1998). *Türkiye Türkçesi ve Kırgız Türkçesinin Kelime Grupları Bakımından Karşılaştırılması*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Tezer, K. (1999). *Mehmet Akif'in Safahat'ında kelime grupları*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Bayniyazov, A. (2000). *Çağdaş Kazak Türkçesi'ndeki Kelime Grupları ve Cümle Çeşitlerinin Türkiye Türkçesi'ndeki Karşılıkları,* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

Enfel, D. (2001). *Eski Anadolu Türkçesinde kelime grupları ve kullanılışları*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Gündoğmuş, S. (2001). *Yahya Kemal'in manzum eserlerinde kelime grupları: Yapılışları ve kullanılışları*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Özsöyke, A. (2001). *Refik Halid Karay'ın Memleket Hikayeleri'nde kelime grupları*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Turgut, A. (2002). *Ali Şir Nevayi'nin eserlerinde kelime grupları ve Türkiye Türkçesi ile karşılaştırılması*, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Korkut, Ü. (2002). *Ömer Seyfettin'in on iki hikayesinde Türk dilinin eğitimi ve öğretimi açısından kelime gruplarının değerlendirilmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi , Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Temizel (Akar), F. (2002). *Nedim Divanı'nın kelime grupları ve sözlüğü (2 cilt),* Sakarya Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Arabul, O. (2004). *Türkiye Türkçesinde kelime gruplarının sınıflandırılması*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

İpek ,Z. (2004). *Reşat Nuri Güntekin'in 'Acımak' isimli eserindeki kelime gruplarının incelenmesi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Kara, D.(2004). *Ömer Seyfettin'in 'Efruz Bey' isimli eserindeki kelime gruplarının incelenmesi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Çakmak, O. (2006). *Türk Atasözlerinde Kelime Grupları Kip ve Şahıs İfadesinin İncelenmesi,* Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Akpınar, F. (2006). *Sait Faik Abasıyanık'ın Son Kuşlar isimli eserindeki hikayelerin kelime grupları ve Türkçe eğitimi bakımından değerlendirilmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Özcan, A. (2006). *Refik Halit Karay'ın Gurbet Hikayeleri'ndeki kelime gruplarının tespiti ve Türkçe öğretimi bakımından değerlendirilmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Ocak, F.(2006). *Süheyl ü nevbahar'daki kelime grupları*, Niğde Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Niğde.

Arık, M.(2006). *Aka Gündüz'ün hikayelerinden hareketle kelime gruplarının Türkçe eğitimi açısından değerlendirilmesi,* Selçuk Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Sağlam, M.(2006). *Yahya Kemal Beyatlı'nın "edebiyata dair" adlı eserinde kelime grupları ve bunların cümle içindeki fonksiyonları*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Uysal, A.(2007). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 'edebiyat üzerine makaleler'inde kelime grupları ve söz varlığı,* Sakarya Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Mıdık, Ö. (2008). *Sait Faik Abasıyanık'ın Az Şekerli adlı hikâye kitabındaki hikâyelerin kelime grupları bakımından incelenmesi ve Türkçe eğitimine katkısı,* Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Öğretmenliği Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Genç, C.(2008). *Sait Faik Abasıyanık'ın "Alemdağ'da Var Bir Yılan" adlı hikâye kitabındaki hikâyelerin kelime grupları bakımından incelenmesi ve Türkçe eğitimine katkısı*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Bayram, Ş. (2008). *"Hicran Künleri" romanı örneğinde Özbek Türkçesinde kelime grupları*, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Niğde.

Ertuğrul, E. (2008). *Fuzuli Divanı söz varlığı,kelime grupları,* Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Aytekin, T. (2009) *Elvân-ı Şirâzî'nin Gülşen-i Râz tercümesi'nde kelime grupları* , Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Temel, A. (2010). *Gülşehri'nin Mantıku't-Tayr tercümesi'nde kelime grupları,* Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Demirci, A. (2010). *Fatih Harbiye romanında kelime grupları*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.

Sabırlı, N. (2010). *Arif Nihat Asya'nın Sevgi Mektupları adlı eseri üzerine bir söz dizimi (kelime grupları) incelemesi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Karakayalı, T. (2010*). İhsan Oktay Anar'ın 'Amat' adlı romanında kelime grupları*, Balıkesir Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.

Ural , E.(2010). *Şeyh Galib Divanı'nın kelime grupları ve dizinli sözlüğü*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Başlamışlı, M. (2010). *Tarık Buğra'nın ' Küçük Ağa' isimli romanındaki kelime gruplarının incelenmesi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Yılbır, Ş. (2010). *Zâtî Divânı'ndaki kelime grupları ve söz varlığı*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Acur, E.(2011). *Reşat Nuri Güntekin'in Miskinler Tekkesi romanının kelime grupları bakımından incelenmesi ve Miskinler Tekkesi romanının Türkçe eğitimine katkısı*, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Mıh, N. (2011). *Sait Faik Abasıyanık'ın Havada Bulut adlı hikaye kitabının kelime ve kelime grupları bakımından incelenmesi ve Türkçe eğitimine katkısı*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Girişen, N. (2011). *Hazînî'nin Kırk Hadis tercümesinde kelime grupları*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

Külahcı, A.(2011). *Şukûfe Nihal'in Domaniç Dağlarının Yolcusu kitabındaki kelime gruplarının incelenmesi*, Dumlupınar Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.

Gacsi, S. (2011). *Ahmed-i Dâî'nin "Vesîletü'l-Mülûk" adlı eseri (60a-115b) metin-kelime grupları incelemesi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Hancı, T. (2013). *Kazak şair Maxambet Ötemisulı'nın eserlerinde kelime grupları: Metin-inceleme-dizin*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Khan, H. (2014). *Mustafa Kutlu'nun Uzun Hikâye adlı eseri üzerine bir söz dizimi (Kelime grupları) incelemesi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Zahrani, A. (2014). *Yaşar Kemal'in 'Yılanı Öldürseler' adlı romanındaki kelime grupları: Yapıları ve işlevleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Dayıoğlu, A. (2014) *İskender Pala'nın Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk adlı romanındaki kelime grupları*, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.

Aktaş, G.(2014). *Üriye Edemova'nın Ömürlik Yanımdasın adlı eserinden hareketle Kırım Tatar Türkçesinde kelime grupları*, Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan.

Açıkgöz, K. (2014) *Peyami Safa'nın 'Bir Tereddüdün Romanı'nda kelime grupları ve söz varlığı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,Yüksek Lisans Tezi

Yılmaz, F. (2014). *Ahmet B. Ercilasun'un 'Gülnar' adlı romanında kelime gruplarının tespiti ve Türkçe öğretimi bakımından değerlendirilmesi*, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Erbaş, O. (2015). *Nehcü'l Ferādis'te kelime grupları*, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir.

Çiçek, Ş. (2015). *İhsan Oktay Anar'ın 'Puslu Kıtalar Atlası' adlı romanında kelime grupları, kelime sayısı ve kelimelerin kullanım sıklığı*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi,Elazığ.

Osanmaz, B. (2016). *Fehîm-i Kadîm divanı'nın kelime grupları ve dizinli sözlüğü*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Karadavut, A. (2016). *Kuseyin Esenkocoyev'in hikâyelerinde kelime grupları (metin-inceleme-Türkiye Türkçesine aktarım)*, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.

Kızılkaya , E. (2016). *Özdemir Asaf'ın şiirlerinde ve nesirlerinde kelime grupları*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Çal, G. (2016). *Osmanzâde Tâ'ib Ahmed'in Münşeatı 'Gevher-i Yektâ' (Transkripsiyonlu metin-inceleme ve Türkçe kelime grupları)*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Barcın, S. (2016). *Kadı Burhaneddin Divanı'nda kelime grupları*, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yelesdağ, A. (2016). *Ziya Osman Saba'nın şiirlerinde kelime grupları*, İstanbul Arel Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Özbek, G. (2016). *Mustafa Kutlu'nun eserlerindeki kelime gruplarının işlevsel özellikleri,* Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bilecik.

Belen, M. (2016). *Remzi Oğuz Arık'ın eserlerinin söz varlığı ve kelime grupları,* Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Özbek, G. (2018*). Yaşar Kemal'in Çakırcalı efe adlı romanındaki kelime grupları yapıları ve işlevleri*, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ağrı.

Acemoğlu, A.(2018). *Ömer Seyfettin'in hikâyelerindeki kelime gruplarının Türkçe eğitimi bakımından incelenmesi,* Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Özgül, L. (2018). *Cemal Süreya' nın şiirlerinde kelime grupları*, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Akdemir, Z. (2018). *Ahmed Midhat Efendi'nin Vah adlı romanında kelime grupları ve söz varlığı*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

-Azerbaycan Türkçesinde Kelime Grupları ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Şireliyev, Memmedağa ve Hüseynzade,Muhtar (1951). *Azerbaycan Dilinin Gramatikası, II, Sintaksis*, Maarif Neşriyatı, Bakü.

Rüstemov Resul, Şireliyev Memmedağa ve Budagova Zerife. (1959). *Azerbaycan Dilinin Gramatikası, II. Sintaksis*, Azerbaycan SSRİ Elmler Akademiyası Neşriyatı, Bakü.

Izade, Zemfira. (1960). *Müasir Azerbaycan Dilinin Sintaksisi,* Elm, Bakü.

Tağ Hüseyınzade, M. (1961). *Müasir Azerbaycan dilinde teyini söz birleşmeleri*, ADU, Bakü.

Seyidov, Yusuf. (1966). *Azərbaycan Edebi Dilinde Söz Birleşmeleri*, Maarif, Bakü.

Mirzezade, Hadı. (1968). *Azerbaycan Dilinin Tarihi Sentaksisi,* Maarif, Bakü.

Ceferov, Selim. (1970). *Müasir Azerbaycan Dili II. Leksika*, Maarif, Bakü.

Bayramov, Hüseyn. (1978). *Azerbaycan Dili Frazeologiyasının Esasları*, Maarif, Bakü.

Budagova, Zerifa. (1980). *Müasir Azerbaycan Dili II. Morfologiya*, Elm, Bakü.

Budagova, Zerifa. (1981). *Müasir Azerbaycan Dili III. Sintaksis*, Elm, Bakü.

Ceferov, Selim. (1982). *Müasir Azerbaycan Dili II. Leksika*, Maarif, Bakü.

Seyidov, Yusuf. (1992). *Azerbaycan Dilinde Söz Birleşmeleri*, Bakü Universitesi Neşriyatı, Bakü.

Abdullayev, K. (1999). *Azerbaycan Dili Sintaksisinin Nezeri Problemleri*, Bakü.

Kazımov, Gazanfer. (2004). *Müasir Azerbaycan Dili, Sintaksis, Aspoliqraf*, LTD, MC, Bakü.

Ceferov, Selim. (2007). *Müasir Azerbaycan Dili II. Leksika*, Şark-Karp. Bakü.

Abdullayev, Elövset, Seyidov Yusuf ve Hesenov. (2007). *Ağamalı, Müasir Azerbaycan Dili- Sintaksis,* Şark- Karp, Bakü.

Kazımov, G. (2007). *Müasir Azerbaycan Dili*, Sintaksis, Bakü.

Halilov, Buludhan. (2008). *Müasir Azerbaycan Dilinin Leksikologiyası*, Nurlan, Bakü.

Mirzeliyeva, Mehebbet. (2009). *Türk Dillerinin Frazeologiyası*, Nurlan, Bakü.

Gurbanov, Afad. (2010). *Müasir Azerbaycan Edebi Dili*, Elm ve Tehsil, Bakü.

Kazımov, Gazanfer. (2010). *Müasir Azerbaycan Dili, Sintaksis, Elm ve Tehsil*, Bakü.

Kazımov, Gazanfer. (2014). *Müasir Azerbaycan Dili, Sintaksis, Elm ve Tehsil*, Bakü.

Seyidov Yusuf, Abdullayev Elövset ve Memmedli, Nadır. (2014). *Azerbaycan Dilinin Funksional Grammatikası: Söz Birleşmeleri, Tabeli Mürekkeb Cümleler, Frazeologiya, IV. Cilt*, Presige Çap Evi, Bakü.

1. BÖLÜM

AZERBAYCAN TÜRKÇESİ ATASÖZLERİNDE KELİME GRUPLARI

1.1.İSİM TAMLAMASI

İsim tamlamasıyla ilgili Vecihe Hatipoğlu, bir ya da birden fazla ismin başka bir ismin anlamını tamlamak üzere kurulan bir birlik olduğundan bahsederken (Hatiboğlu, 1982: 12); Zeynep Korkmaz, ilgi hali ekini alan tamlayan görevindeki bir isim ile iyelik eki alan tamlanan görevindeki bir ismin birleşmesiyle kurulan tamlama tanımını yapmaktadır. (Korkmaz, 2010: 90).

Mustafa Özkan, isim tamlamasının iki ya da daha çok ismin sahiplik, tahsis, tür, cins gibi nitelikleri belirtmek üzere birleşen bir kelime grubu olduğunu belirtir (Özkan, 2008: 17).

Günay Karaağaç ise isim tamlamasının bir ismin başka bir isimle ilişkilendirilen bir söz öbeği olduğu tanımına eserinde yer vermektedir (Karaağaç, 2013: 486).

1.1.1. Belirtili İsim Tamlamaları

Vecihe Hatipoğlu, belirtili isim tamlamasını; anlam bakımından bağlantı kurmaya yarayan, hem tamlayanın hem de tamlananın ek aldığı bir tamlama şeklinde tanımlar ve tamlayan durumundaki unsurun ünsüzle bittiğinde "-in" , ünlü ile bittiğinde "-nin" ekini aldığını, tamlanan durumundaki unsurun ise ünsüz ile bittiğinde 3. kişi iyelik eki olan "-i", ünlü ile bittiğinde “-si” ekini aldığını belirtir (Hatiboğlu, 1982: 12- 14).

Leylâ Karahan ise belirtili isim tamlamasını birinci unsuru ilgi hâli ekini alan isim tamlaması şeklinde tanımlamaktadır (Karahan, 2012: 43).

Süer Eker belirtili isim tamlamasını; tamlayanı bir ismin işaret ettiği nesneyi belirgin hâle getiren ilgi durumu ekini alan, tamlananı ise teklik üçüncü şahıs iyelik eki alan ad tamlaması şeklinde tanımlar (Eker, 2011: 356).

Günay Karaağaç, konuyla ilgili; hem tamlayanın hem de tamlananın ek aldığı ve iki ismin ilişkilendirme yoluyla oluşturulduğu söz öbeği tanımını yapar ve tamlayan ögenin ilgi durumu ekini alarak ikinci isme bağlandığını, tamlanan ögenin ise ikinci bir ilişkilendirici olarak iyelik ekini aldığını ifade eder (Karaağaç, 2013: 487).

1.1.1.1. İki Kelimeden Oluşan Belirtili İsim Tamlamaları

1.1.1.1.1 Tamlayan + Tamlanan Dizilişinde Olan Belirtili İsim Tamlaması

Abdalın qarnı doyunca gözü qapıda olar. (AA, 11)

Acığın ävväli dälilik, axırı peşmançılıq. (AA, 12) "Acıların evveli delilik, sonu pişmanlıktır."

Acığın ävväli dälilik, axırı peşmançılıq. (AA, 12)

Acın evindä nä od olar, nä ocaq. (AA, 13)

Acın gözü çöräk tikäsindä olar. (AA, 13) "Acın gözü ekmek lokmasında olur."

Acın qarnı doyar, gözü doymaz. (AA, 13)

Ac qurd sürünün ortasına girär. (AA, 15)

Ac toxun üzünä baxmaqla doymaz. (AA, 16)

Adam var ki, adamların naxşıdır, (AA, 20)

Adilin gäzäbindän, zalimin sükutundan gorxmag gäräk. (AA, 21)

Adilin gäzäbindän, zalimin sükutundan gorxmag gäräk. (AA, 21)

Ağa ilä xanım savaşdı, arada nökärin canı çıxdı. (AA, 22) "Ağa ile hanım savaşmış, arada hizmetkarın canı çıkmış."

Ağacın kökü torpaqdadır, insanın gözü yerdä. (AA, 22)

Ağacın kökü torpaqdadır, insanın gözü yerdä. (AA, 22)

Ağzı äyrini boynunun ardından tanımaq olar. (AA, 27)

Axmağın ağlı başında olmaz, dabanında olar. (AA, 28)

Ailäsinin qädrini bilmäyän, el-obasının da qädrini bilmäz. (AA, 28)

Ağıl başın böyüklüğündä deyil. (AA, 30)

Ağıllı fikirläşinçä, dälinin oğlu bazara gedär. (AA, 33) "Akıllı düşününceye kasar deli çayı geçti."

Ağıllı kişi qışın qeydinä yayda qalar. (AA, 33) "Akıllı kişi kışın hazırlığını yazın yapar."

Ağıllının ağzı qälbindä olur, axmağın qälbi-ağzında. (AA, 33)

Ağıllının ağzı qälbindä olur, axmağın qälbi-ağzında. (AA, 33)

Ağıllının zänni cahilin häqiqätindän yaxşıdır. (AA, 34)

Ağıllının zänni cahilin häqiqätindän yaxşıdır. (AA, 34)

Ağın adı var, qaranın dadı. (AA, 34)

Ağın adı var, qaranın dadı. (AA, 34)

Äqräbin xasiyyäti sancmaqdır. (AA, 35) "Akrebin işi sokmaktır."

Axşamın işini sabaha qoyma. (AA, 36)

Axşamın sırrını dan bilär. (AA, 36) "Akşamın sırrını tan bilir."

Al malın yaxşısını, çäkmä heç gayğısını. (AA, 36)

Ala it çaqqalın dayısıdır. (AA, 37)

Alanın gözü olsa, satan acından ölär. (AA, 37)

Alanın gözü satanın älindä olar. (AA, 37)

Alanın gözü satanın älindä olar. (AA, 37)

Alıcı quş kimi başımın üstünü alma. (AA, 39)

Alämin malı-mülkü, Qämbärin yırtıq kürkü. (AA, 39)

Alämin malı-mülkü, Qämbärin yırtıq kürkü. (AA, 39)

Çalağan köydä dolanar, cücänin üräyi bulanar. (AA, 39) “Alıcıkuş köyde dolanır civcivin yüreği bulanır (ödü kopar).”

Alimin yanında dilini saxla. (AA, 40)

Allah ilanın amalini bilib, ayaqlarını qarnında yaradıb. (AA, 42)

Allahın işini bilmäk olmaz. (AA, 42)

Alma arvadın dulunu, yanında gätirär qulunu. (AA, 42)

Xästänin qızıl taxt näyinä gäräk?! (AA, 43) “Altın taht hastanın nesine gerek?”

Qızılın qıymäti azlığındadır. (AA, 44) “Altının kıymeti azlığındandır.”

Ana evin diräyidir. (AA, 44)

Ananın canı övladdadır. (AA, 45)

Ar igidin bäläsıdır. (AA, 47)

Arı qährini çakmayan, balın qädrini bilmäz. (AA, 49)

Arxa su gälänä qädär, qurbağanın gözü bärälär. (AA, 49) “Arka su gelene kadar kurbağanın gözü patlar.”

Armudun yaxşısını meşädä ayı yeyär. (AA, 49) “Armudun iyisini ormanda ayı yer.”

Armudun sapı var, üzümün çöpü. (AA, 49)

Armudun sapı var, üzümün çöpü. (AA, 49)

Arpanın däni qızıldır, samanı-gümüş! (AA, 50) “Arpanın tanesi altın, samanı gümüştür.”

Arpanın däni qızıldır, samanı-gümüş! (AA, 50)

Arpanı töküblär itin qabağına, sümüyü töküblär atın qabağına. (AA, 50) “Arpayı dökmüşler itin önüne, kemiği dökmüşler atın önüne.”

Arpanı töküblär itin qabağına, sümüyü töküblär atın qabağına. (AA, 50)

Arsızın üzünä tüpürüblär, "yağış yağır" demiş. (AA, 50)

Aslanın qorxusu qarışqadan olar. (AA, 51)

Aslanın balası aslan olar. (AA, 51)

Aşı bişirän yağdır, gälinin (aşbazın) üzü ağdır. (AA, 54)

Aşığın qılıncı-qalxanı-bir sazıdır, bir sözü. (AA, 54)

Aşığın qılıncı-qalxanı-bir sazıdır, bir sözü. (AA, 54)

Aşığın sazı boynunda, sözü boğazında. (AA, 54)

Aşığın sözü qurtaranda "yarım, yarım" çağırar. (AA, 54)

Aşın duruluğu dänin azlığındandır. (AA, 55)

Aşın duruluğu dänin azlığındandır. (AA, 55)

Aşın dadı duzdur, dünyanın dadı—gözdür. (AA, 55)

Aşın dadı duzdur, dünyanın dadı—gözdür. (AA, 55)

Ata qözdür, oğul-qözün işığı. (AA, 59)

Atanın duası ananın ahı. (AA, 62)

Atanın duası ananın ahı. (AA, 62)

Atanın käsbi oğluna halaldır. (AA, 62) “Babanın kazancı oğluna helaldir.”

Atası turşu yemiş, balasının dişi qamaşmış. (AA, 62)

Atın ağzına baxıb arpasını verärlär. (AA, 64)

Atın axmağı yorğa olar, itin axmağı tula. (AA, 64)

Atın axmağı yorğa olar, itin axmağı tula. (AA, 64)

Atın yaxşısını yaxşı saxla, paltarın yaxşısını yaxşı gey, at da, paltar da säni yaxşı saxlar. (AA, 64) “Atın iyisini iyi koru, elbisenin iyisini iyi giy, at da elbise de seni iyi korur. ”

Atın yaxşısını yaxşı saxla, paltarın yaxşısını yaxşı gey, at da, paltar da säni yaxşı saxlar. (AA, 64)

Atın qismäti doqquzdur, birini yeyär, säkkizini sahibinä qaytarar. (AA, 65)

At ölüb, itlärin bayramıdır. (AA, 65)

Atın arığı döyüş günü mä'lum olar. (AA, 65) “Atın zayıfı döğüş günü bilinir.”

Atın arığına qan deyärlär, igidin yoxsuluna däli. (AA, 65) “Atın zayıfına yaşlı derler, yiğidin yoksuluna deli.”

Atın arığına qan deyärlär, igidin yoxsuluna däli. (AA, 65)

Atlının qabağına piyada çıxma. (AA, 65) “Atın önüne yaya çıkma.”

Ovçu ovunun izini gözlär. (AA, 66) “Avcı avının izini gözler.”

Ayğırın çulu yırtıq olar. (AA, 69) “Aygırın çulu yırtık olur.”

Ayı meşädän küsüb, meşänin xäbäri yox. (AA, 70) “Ayı ormana küsmüş, ormanın haberi yok.”

Ayının boğazına su çıxanda, balasını ayağının altına alar. (AA, 70)

Ayının boğazına su çıxanda, balasını ayağının altına alar. (AA, 70)

Ayının özündän dä qorx, läpirindän dä. (AA, 70) “Ayının kendinden de izinden de kork.”

Ayının özündän dä qorx, läpirindän dä. (AA, 70)

Heyvası yox, narı yox, qoy desinlär Şahbudağın bağı var. (AA, 72)

Azarlının qorxusu ölünçändir. (AA, 74) “Azarlanmışın korkusu ölene kadardır.”

Azarlının yanında armud yemäzlär. (AA, 74) “Azarlanmışın yanında armut yemezler.”

Azın qädrini bilmäyän çoxun da qädrini bilmäz. (AA, 74)

Äzrailin danasını qurd yemäz. (AA, 74)

Bacasının äyriliyinä baxma, tüstüsünün düz çıxmasına bax. (AA, 76)

Bacı oğludur, haqq almaz, dayıdır, quzunun dişisini verär. (AA, 76)

Bäxt dönändä burunun suyu gözä damar. (AA, 78)

Baqqal ölülärin borcun dirilärä yüklär. (AA, 79)

Bakı Şärqin qapısıdır. (AA, 79)

Balçının var bal tası, odunçunun baltası. (AA, 80)

Balığın böyüyü tabaq altındadır. (AA, 80)

Baş bädänin tacıdır, gözlär onun qaş-daşı. (AA, 82)

Başın böyüklüyü dövlätdir, ayağın böyüklüyü möhnät. (AA, 83)

Başın böyüklüyü dövlätdir, ayağın böyüklüyü möhnät. (AA, 83)

Özgänin yaxşısından öz pisimiz yaxşıdır. (AA, 85)

Bayquşun da dar olmasın qäfäsi. (AA, 86)

Bayquşun ruzisi ayağında gedär. (AA, 86) “Baykuşun rızkı ayağında gider.”

Bacariq ağlın nişanäsidir. (AA, 87)

Bädbäxtin atı çox getmäz. (AA, 87)

Xal üzün bäzäyidir. (AA, 88) “Ben yüzün süsüdür.”

Dälläk dälläyin başını qırxanda pul almaz. (AA, 88) “Berber berberin başını kırktığında para almaz.”

Dälläkliyi bizim başımızda öyränir. (AA, 89)

Bäy ilä bäy dalaşdı, nökärin başı yarıldı. (AA, 89) “Bey ile bey dalaştı, hizmetçinin başı yarıldı.”

Bäyin çeşmäsindän su içmä. (AA, 90)

Bäyin kölgäsindän it kölgäsi yaxşıdır. (AA, 90)

Bildirçinin bäyliyi dan savrulanacandır. (AA, 90) “Bıldırcının beyliği darı savrulana kadardır.”

Bilik ağlın aynasıdır. (AA, 91)

Bilik insanın bäzäyidir. (AA, 91)

Bilsäydim atımın ölümünü, qulağı dolusu darıya satardım. (AA, 92) “Bilseydim atımın öleceğini, kulağı dolusu darıya satardım.”

Bir adamla dost olmaq istäyirsänsä, onun dostuna bax. (AA, 93)

Böyük-evin qibläsidir. (AA, 103)

Nadanın düşmanı özüdür. (AA, 104) “Cahilin düşmanı kendisidir.”

Canı canın yolunda deyän çox olur, qoyan—az. (AA, 106)

Cähännämdä dä adamın dayısı gäräk. (AA, 106)

Cähännämä gedän gälär, müştärinin gedäni gälmäz. (AA, 106)

Cävahirin qiymäti var, sözün qiymäti yoxdur. (AA, 107) “Cevherin kıymeti var, sözün yoktur.”

Cävahirin qiymäti var, sözün qiymäti yoxdur. (AA, 107)

Cävahirin qiymätini sarraf bilär, nä bilär här divanä. (AA, 107) “Cevherin kıymetini sarraf bilir, ne bilir her divane.”

Cismin qidası—yemäk, ruhun qidası—oxumaq. (AA, 108)

Cismin qidası—yemäk, ruhun qidası—oxumaq. (AA, 108)

Çaqqalın yuxusuna toyuq girär. (AA, 110)

Çänginin qazandığı anlik-kirşana gedär. (AA, 115) “Çingenenin kazandığı süsüne püsüne gider.”

Çobanın yasdığı yastı qayalardır. (AA, 115)

Balacanın därdi dä balacadır. (AA, 116) “Çocuğun derdi de çocukçadır.”

Uşaq sözün düzünü deyär. (AA, 116)

Uşaqlıq ömrün baharıdır. (AA, 117)

Çox bilib, az danışmaq, igidin längäridir (yaraşığıdır). (AA, 117)

Dağın üstä bağın sağ olsun. (AA, 121)

Dairänin nä başı var, nä ayağı. (AA, 122)

Dairänin nä başı var, nä ayağı. (AA, 122)

Budaqdan qopan alma ağacın dibinä düşär. (AA, 122)

Babanın älindän nävä tutar. (AA, 125)

Babanın üzünü ağardan näväsi olar. (AA, 125)

Däyirmanın boğazı boş qalsa, daş daşı sürtär. (AA, 126)

Däyirmanın boğazına ölü salsan diri çıxar. (AA, 126)

Däyirmanın päri—iki günün äri. (AA, 127) “Değirmenin su dolabı, iki günün eri.”

Däyirmanın yaraşığı torba, çuvaldır. (AA, 127)

Dälinin yadına daş salma. (AA, 130) “Delinin aklına taşı getirme.”

Dälinin başında qoz ağacı bitmäz. (AA, 130)

Dälinin buynuzu olmaz ki?! (AA, 130)

Dälinin xırmanı olmaz. (AA, 130) “Delinin harmanı olmaz.”

Dälinin nä toyu olsun, nä bayramı. (AA, 130)

Dälinin nä toyu olsun, nä bayramı. (AA, 130)

Dälinin sözü, särxoşun gözü. (AA, 130)

Dälinin sözü, särxoşun gözü. (AA, 130)

Dälinin üräyi dilindädir, ağıllının dili üräyindädir. (AA, 131)

Dälinin üräyi dilindädir, ağıllının dili üräyindädir. (AA, 131)

Dämirçi yanından keçän qığılcım yeyär. (AA, 133)

Därgahın qapısı açıq olanda köpäyin yuxusu gälär. (AA, 134)

Därgahın qapısı açıq olanda köpäyin yuxusu gälär. (AA, 134)

Dävänin ayağı altında qarışqa äzilmäz. (AA, 140)

Dävänin dizini bağla, sonra allaha tapşır. (AA, 141)

Dävänin quyruğu yerä däymäz. (AA, 141)

Dävänin qanadı olsa, uçulmamış dam qalmaz. (AA, 141)

Dävänin kini—ilanın kini. (AA, 141)

Dävänin kini—ilanın kini. (AA, 141)

Dövlät ağıllının nökäridir, axmağın ağası. (AA, 142) "Devlet (zenginlik) akıllının hizmetkarı, ahmağın ağasıdır."

Dövlät ağıllının nökäridir, axmağın ağası. (AA, 142)

Dil adamın düşmänidir. (AA, 143)

Dil üräyin açarıdır. (AA, 144) "Dil, yüreğin anahtarıdır."

Dilin bäläsıdır uzunçu olmaq, ariflär işidir, sükuta dalmaq. (AA, 145) "Dilin belasıdır geveze olmak, ariflerin işidir sukûta dalmak."

Dilinin pärsängi yoxdur. (AA, 146) "Dilinin ölçüsü yoktur."

Lalın dilini anası bilär. (AA, 146)

Dinsizin ağzını imansız yumar. (AA, 147)

Dinsizin malını imansız yeyär. (AA, 147)

Dinsizin öhdäsindän imansız gälär. (AA, 147) "Dinsizin hakkından imansız gelir."

Dişinin qädrini bilmäyän çänäsiz qalar. (AA, 148)

Dost dostun eybini üzünä deyär. (AA, 153)

Dost sevinär, düşmänin gözü çıxar. (AA, 154)

Dostun qädrini dost bilär. (AA, 156)

Dostun sirrini dost bilär. (AA, 156)

Dostun üzünü evindä gör. (AA, 156)

Dostunun dostu da sänin dostundur. (AA, 156)

Dostunun dostu da sänin dostundur. (AA, 156)

Döymä özgä qapısını, döyärlär sänin qapını. (AA, 157)

Dodağın qalınlığına baxma, sözün zärifliyinä bax. (AA, 157)

Dodağın qalınlığına baxma, sözün zärifliyinä bax. (AA, 157)

Duran yatanın payını yeyär. (AA, 159)

Divarın dalısı da qürbätdir. (AA, 159)

Toyun yaraşığı oynamaqdır. (AA, 159)

Dünya çalışanların älindädir. (AA, 161)

Dünyanın işini här tähär tutsan keçär gedär. (AA, 163)

Yıxılanın dostu olmaz. (AA, 163)

Düşmän düşmänin halına qalmaz. (AA, 163)

Xalqın eybini söyläyän, özü eyibli olar. (AA, 174)

Elin gücü, yelin gücü, selin gücü—güclü olar. (AA, 174)

Elin gücü, yelin gücü, selin gücü—güclü olar. (AA, 174)

Elin gücü, yelin gücü, selin gücü—güclü olar. (AA, 174)

Elin gücü—tufan gücü. (AA, 174)

Elin gücü—tufan gücü. (AA, 174)

Elin sözü ävväl-axır düz olar. (AA, 174)

Elin sözünä baxan ac qalmaz. (AA, 174)

Özgänin sözünü özgänin evindä danışma. (AA, 174) “Başkasının sözünü başkasının evinde konuşma.”

Özgänin sözünü özgänin evindä danışma. (AA, 174)

Keçmişin qazancı bu günün rahatlığıdır. (AA, 195)

Älin täräzisi yoxdur. (AA, 174)

Elin täräzisi yoxdur. (AA, 174)

Ämäk insanın ziynätidir. (AA, 176)

Är, arvadın tacıdır. (AA, 177)

Ärlilärin äri var, dulların da Allahı. (AA, 180)

Eşşäyin anqırmayanı olmaz. (AA, 181)

Eşşäyin duası müstäcab olsaydı, çarvadar yolda ölärdi. (AA, 182)

Eşşayin qulağını käsmäklä köhlän olmaz. (AA, 182)

Eşşayin palanı eşşäyä yük olmaz. (AA, 182)

Eşşäyin yükü yüngül olanda oynamağı gälär. (AA, 182)

Eşşäk anqıranda itin başı ağrıyar. (AA, 182)

Eşşäk nä bilir xurmanın dadını? (AA, 183)

Ätä pul vermäz, küftänin böyüyündän yapışar. (AA, 184) “Ete para vermez, köftenin büyüğünden yapışır.”

Ätin çiyi ät gätirär, xämirin çiyi—därd. (AA, 184) “Etin çiği et getirir, hamurun çiği dert.”

Ätin çiyi ät gätirär, xämirin çiyi—därd. (AA, 184)

Ätin üstü açıqdır, pişiyin qanacağına nä gäldi?! (AA, 185)

Ätin üstü açıqdır, pişiyin qanacağına nä gäldi?! (AA, 185) “Etin üstü açıktır, kedinin marifetine ne oldu?!”

Evin böyüyü buyruqda, kiçiyi—qulluqda. (AA, 186)

Evin böyüyü buyruqda, kiçiyi—qulluqda. (AA, 186)

Evin iti ol, kiçiyi olma. (AA, 187)

Evin yaraşığı uşaqdır, süfränin yaraşığı-qonaq. (AA, 187)

Evin yaraşığı uşaqdır, süfränin yaraşığı-qonaq. (AA, 187)

Evin yaraşığı gälindir. (AA, 187)

Evin zibilini küçäyä atmazlar. (AA, 187)

Övlad insanın mä'bädidir. (AA, 187)

Ävväl evin içi, sonra bayırı. (AA, 189)

Ävväl evin içi, sonra bayırı. (AA, 189)

Fäqirin cibi-boş, qälbi doludur. (AA, 190)

Fäqirin cibi-boş, qälbi doludur. (AA, 190)

Fäqirin täsällisi—ölümdür. (AA, 190)

Farsın—qäzäli, türkün mäsäli. (AA, 190)

Farsın—qäzäli, türkün mäsäli. (AA, 190)

Fayda zärärin qardaşıdır. (AA, 191)

Fäläyin çärxi dönär. (AA, 192)

Fäläyin işinä bax, ayıya qaval çaldırır. (AA, 192)

Fäläyin qaydasıdır, dağı dağ üstündän çäkär. (AA, 192)

Fäläyin zoruna heç nä kar etmäz. (AA, 192)

Filin gücü xortumundadır, dävänin gücü—dizindä. (AA, 192)

Filin gücü xortumundadır, dävänin gücü—dizindä. (AA, 192)

Qäribin boynu uzun olar, dili qısa. (AA, 193)

Qäribin boynu uzun olar, dili qısa. (AA, 193)

Qäribin dostu olmaz. (AA, 193)

Gälänin qismäti özündän qabaq gälär. (AA, 196)

Gälin mänim süpürgämdir, harda qoysam oturar. (AA, 196)

Gälin evin yaraşığıdır, cälalıdır, bäzäyidir. (AA, 196)

Gälin evin yaraşığıdır, cälalıdır, bäzäyidir. (AA, 196)

Gälin evin yaraşığıdır, cälalıdır, bäzäyidir. (AA, 196)

Gäminin işini gämiçi bilär. (AA, 196)

Cavanlığın qädrini bilmäk gäräk. (AA, 197) “Gençliğin kadrini bilmek gerek.”

Gäncliyin yükünü gänclikdä çäkärlär. (AA, 197)

Gänclik ömrün baharıdır. (AA, 197)

Darvaza qapısın bağlamaq olar, xalqın ağzın bağlamaq olmaz. (AA, 199)

Köçün dönmäsi axsaq itä xoş gälär. (AA, 200)

Gölmäçäyä su gälincä qurbağanın gözläri bärälär. (AA, 200) “Göle su gelinceye kadar kurbağanın gözü patlar.”

Görmämişin oğlu oldu, vurdu gözünü çıxartdı. (AA, 201)

Gözünün qabağına baxmayanın ayağına daş däyär. (AA, 202)

Gülmäk ağlamağın qardaşıdır. (AA, 204)

Gülü yad etdikcä, bülbülün feryadı artar. (AA, 204)

Gün altında yatmayan kölgänin qädrini bilmäz. (AA, 204)

Xain xäyanätinin cäzasını mütläq çäkär. (AA, 208) “Hain hıyanetinin cezasını mutlaka çeker.”

Xalamın saqqalı olsaydı, män ona dayı deyärdim. (AA, 209)

Xalının tozu tükänär, dälinin sözü tükänmäz. (AA, 209)

Xalının tozu tükänär, dälinin sözü tükänmäz. (AA, 209)

Xalqın ağzını bağlamaq olmaz. (AA, 209)

Xalqın qapısını el döyür, bizim qapımızı—yel. (AA, 209)

Xalqın qapısını el döyür, bizim qapımızı—yel. (AA, 209)

Xalqın sädası—haqqın nidasıdır. (AA, 210)

Xalqın sädası—haqqın nidasıdır. (AA, 210)

Xämiraşı—bäylär aşı, umac onun yoldaşı. (AA, 210)

Xan arıqlayanda räiyyätin canı çıxar. (AA, 210) “Han zayıfladığında reayanın canı çıkar.”

Xanändä mäclisin bäzäyidir. (AA, 211) “Hanende meclisin bezeğidir (süsüdür).”

Arvadın biri ä'la, ikisi-bäla. (AA, 212)

Arvadın biri ä'la, ikisi-bäla. (AA, 212)

Xırmanın axırı därvişindir. (AA, 213) “Harmanın sonu dervişindir.”

Xırmanın tozu bäräkätli olar. (AA, 213)

Paxılın gözü doymaz. (AA, 213) “Hasetçinin gözü doymaz.”

Paxılın goru cähännämdir. (AA, 213) “Hasetçinin mezarı cehennemdir.”

Xästänin işi qalar, astanın işi qalmaz. (AA, 214)

Xästänin işi qalar, astanın işi qalmaz. (AA, 214)

Heyvanın acgözlüyü onu kökäldär, insanın acgözlüyü onun başını yeyär. (AA, 216)

Heyvanın acgözlüyü onu kökäldär, insanın acgözlüyü onun başını yeyär. (AA, 216)

Heyvanın acgözlüyü onu kökäldär, insanın acgözlüyü onun başını yeyär. (AA, 216)

Heyvanın dişinä baxarlar, insanın—işinä. (AA, 216)

Heyvanın dişinä baxarlar, insanın—işinä. (AA, 216)

Xırdavatçının andı özünä qänim olar. (AA, 219) “Hırdavatçının yemini kendine haram olur.”

Xoruzun quyruğuna inanın, tülkünün andına? (AA, 222)

Xoruzun quyruğuna inanın, tülkünün andına? (AA, 222)

Xoruzun väzifäsi banlamaqdır. (AA, 222) “Horozun vazifesi ötmektir.”

İynänin işini çuvalduz görmäz. (AA, 225)

Ehtiyat igidin yaraşığıdır. (AA, 225)

Elm ağlın çırağıdır. (AA, 231) “İlim aklın ışığıdır.”

İnäyin buynuzuna baxarlar, qızın—üzünä. (AA, 232)

İnäyin buynuzuna baxarlar, qızın—üzünä. (AA, 232)

Enişin yoxuşu, yoxuşun da enişi var. (AA, 232)

İnsaf dinin yarısıdır. (AA, 232)

Adam qocalanda gözü qazanın dibindä olur. (AA, 234)

İnsanın gözünü bir ovuc torpaq doyurar. (AA, 234)

İpin uzunu yaxşıdır, dilin qısası. (AA, 234)

İpin uzunu yaxşıdır, dilin qısası. (AA, 234)

İş insanın cövhäridir. (AA, 235)

İşsizlik yoxsulluğun anasıdır. (AA, 237)

İt itin quyruğunu basmaz. (AA, 238)

İtä hörmät edärlär—yiyäsi xatirinä. (AA, 239) “Köpeğe sahibi hatrına hürmet ederler.”

İtin adını çäkdin, ağacı älinä al. (AA, 240)

İtin ağzına sümük verdilär. (AA, 240)

İtin axmağı tula olar. (AA, 240)

İtin ayağın basarsan, säni qapar. (AA, 240)

İtin dirisi nädir ki, ölüsü nä ola? (AA, 240)

İtin äblähi qaysavadan pay umar. (AA, 241) "İtin kötüsü muhallebiden pay umar."

İtin qabağından qalanı aslan yemäz. (AA, 241)

Yaxşı qässab ätin yaxşısını axıra saxlar. (AA, 242)

Yaxşılığın äväzi gälär. (AA, 244) "İyiliğin bedeli alınır."

Qabiliyyätin mäktäbi yoxdur. (AA, 245)

Qaçanın anası ağlamaz. (AA, 245)

Arvadın ismäti-ärin izzäti. (AA, 246)

Arvadın ismäti-ärin izzäti. (AA, 246)

Arvadın öyüdü arvada keçär. (AA, 246)

Qazının yanına täk gedän şad qayıdar. (AA, 246) "Kadının yanına tek giden mutlu döner."

Arvadın yediyi geydiyi kimi olsa, vay kişinin halına! (AA, 246)

Arvadın yediyi geydiyi kimi olsa, vay kişinin halına! (AA, 246)

Qäläm fikrin tärcümanıdır. (AA, 247)

Qarğanın säsi çıxanda qar gälär. (AA, 250)

Qarışqanın evindä şäbnäm böyük tufandır. (AA, 250)

Davada aradakinin gözü çıxar. (AA, 251)

Keçinin başı gicişändä buynuzunu çobanın çomağına sürtär. (AA, 253)

Keçinin başı gicişändä buynuzunu çobanın çomağına sürtär. (AA, 253)

Keçinin qoturu särçeşmädän su içär. (AA, 253)

Pişik balası özünü anasının döşündä gızlädär. (AA, 254) “Kedi yavrusu kendisini annesinin döşünde gizler.”

Pişiyin därdi iti öldürür. (AA, 254) “Kedinin derdi iti öldürür.”

Pişiyin gözü siçan deşiyindä olar. (AA, 254) “Kedinin gözü sıçan deliğinde olur.”

Pişiyin qanadı olsaydı särçälärdän älamät qalmazdı. (AA, 254) “Kedinin kanadı olsaydı serçelerden alamet kalmazdı.”

Pişik ölüb, sıçanların bayramıdır. (AA, 254) “Kedinin ölümü sıçanların bayramıdır.”

Dazın istädiyi qara saç olar. (AA, 255) “Kelin istediği kara saçtır.”

Öz gözündä bayquşun balası, tovus quşundan da gözäldir. (AA, 256)

Öz quru çöräyim, özgänin plovundan yaxşıdır. (AA, 256) “Kendi kuru çöreğim başkasının pilavından iyidir.”

Käfgir qazanın dibini deşib. (AA, 257)

Zimistan çäkmäyän bülbül baharın qädrini bilmäz. (AA, 258) “Kışı çekmeyen bülbül, baharın kadrini bilmez.”

Qız evin qonağıdır, vaxt gälär, gedär. (AA, 259)

Qızın qismäti-atanın dövläti. (AA, 260)

Qızın qismäti-atanın dövläti. (AA, 260)

Kimin arabasında gedirsän, onun mahnısını oxu. (AA, 260)

Kimin arabasında gedirsän, onun mahnısını oxu. (AA, 260)

Kiminin başında tac, kimi ac—yalavac. (AA, 260)

Kiminin ävväli, kiminin axırı. (AA, 260)

Kiminin ävväli, kiminin axırı. (AA, 260)

Kiminin sacı olar, kiminin äläyi. (AA, 260)

Kiminin sacı olar, kiminin äläyi. (AA, 260)

Kimsä kimsänin qismätini yemäz. (AA, 260)

Kimsänin ahı kimsäyä qalmaz. (AA, 261)

Kimsänin tikasi kimsänin qarnında qalmaz. (AA, 261) “Kimsenin lokması kimsenin karnında kalmaz.”

Kimsänin tikasi kimsänin qarnında qalmaz. (AA, 261)

Kimsänin näsibin kimsä yemäz. (AA, 261)

Kirayänişin olduğu bäs deyil, toyuq-cücä dä saxlayır. (AA, 261) “Kiracı olduğu yetmezmiş gibi tavuk-civciv de besler.”

Kirpik gözün çäpäridir. (AA, 261) “Kirpik, gözün çitidir.”

Kişi sevdiyinin nazını çäkär. (AA, 261)

Kişinin alnı açıq gäräk. (AA, 262)

Kişinin başına gälän, ağzından çıxandır. (AA, 262)

Kişinin cibi iki olsa, arvad almaq fikrinä düşär. (AA, 262)

Kişinin dilinä qarqış gälmäz. (AA, 262)

Kişinin hörmäti öz älindädir. (AA, 262)

Kişinin özünä baxma, sözünä bax. (AA, 262)

Kişinin malı göz qabağında. (AA, 262)

Kitabın köhnäsi, libasın täzäsı. (AA, 262) “Kitabın eskisi, elbisenin yenisi.”

Kitabın köhnäsi, libasın täzäsı. (AA, 262)

Qonşu qonşunun gülünä möhtacdır. (AA, 263)

Qonşunun başı şişdi, qayğısı bizä düşdü. (AA, 264)

Qonağın ağzına baxarlar, atına yem verärlär. (AA, 264)

Qonağın könlündän keçän, ev yiyäsinin könlündän keçmäz. (AA, 264)

Qorxu ölümün qardaşıdır. (AA, 266)

Köpäyin qarnı tox olsa, gecä ulduza hürmäz. (AA, 266)

Yaman olmasa, yaxşılığın qiymäti bilinmäz. (AA, 267)

Qurunun oduna yaş da yanar. (AA, 269)

Quzunun täqsiri qurdun acımasıdır. (AA, 269) "Kuzunun kusuru kurdun acıkmasıdır."

Quzunun täqsiri qurdun acımasıdır. (AA, 269)

Külün altında köz olar. (AA, 270)

Küsänin payını yeyärlär. (AA, 270)

Mal adamın düşmänidir. (AA, 272)

Göycäk muncuq kimdädir, mänim gözüm ondadır. (AA, 273)

Meymunun balası ävvälcä yeriyär, sonra imäklär. (AA, 273) "Maymun yavrusu önce yürür, sonra emekler."

Märdin süfräsi açıq olar. (AA, 273)

Kasıbın sacı axırda qızar. (AA, 275) "Miskinin sacı geç kızar."

Mollanın cibi derin olar. (AA, 276)

Salatçının säsi mollaya toy-bayramdır. (AA, 276) "Müezzinin sesi mollaya düğün bayramdır."

Müştärinin ağlı gözündä olar. (AA, 276)

Müştärinin gözü satıcının älindä olar. (AA, 276)

Müştärinin gözü satıcının älindä olar. (AA, 276)

Namärdin çöräyi dizinin üstä olar. (AA, 277)

Namärdin çöräyi dizinin üstä olar. (AA, 277)

Namärdin gözü dar olar. (AA, 277)

Harada dävänin quyruğu, orada eşşäyin qulağı. (AA, 278)

Harada dävänin quyruğu, orada eşşäyin qulağı. (AA, 278)

Nänä evin kötüyüdür. (AA, 279) “Nine, evin kütüğüdür.”

Noxudların hesabına baxanda görünür heç bayram olmayacaq. (AA, 279)

Oğul atanın kövşänin äkär. (AA, 281) “Oğul babanın ekinini çeker.”

Meşädä ağacın düzünü seçärlär. (AA, 282) “Ormanda ağacın düzünü seçerler.”

Ölänin borcunu baqqal dirilärä yüklär. (AA, 285)

Ölünün väsiyyäti özü ilä gedär. (AA, 285)

Ömrün bäräkäti yaxşı ämäl ilädir. (AA, 286)

Papaqçının könlü olsa, bir däridän doqquz papaq tikär. (AA, 289)

Papaqçının papağı yırtıq olar. (AA, 289)

Barmağımın beşini dä bal eläyib ağzına soxsam, deyär—Zähärdir. (AA, 289)

Barmağın hansını kässän, ağrısı birdir. (AA, 289)

Lotu lotunun sözünä inanar. (AA, 291) “Puşt, puştun sözüne inanır.”

Lotunun dilini lotu bilär. (AA, 291) “Puştun dilini puşt bilir.”

Ränçbärin ümidi äkinädir. (AA, 292)

Rüşvät cähännämin açarıdır. (AA, 292) “Rüşvet cehennem anahtarıdır.”

Sabahın şäri axşamın xeyrindän yaxşıdır. (AA, 293) “Sabahın şeri akşamın hayrından iyidir.”

Sabahın şäri axşamın xeyrindän yaxşıdır. (AA, 293)

Säbir täkamülün babasıdır. (AA, 293)

Sağlamlığın qädrini xästälär bilär. (AA, 294)

Sänät insanın xäzinäsidir. (AA, 296)

Särxoşun mäktubu meyxanada oxunar. (AA, 296)

Növbä bizä gäländä çırağın yağı qurtarar. (AA, 298) “Sıra bize geldiğinde mumun yağı biter.”

Növbä yetimä çatanda qaşığın dästäsi sınar. (AA, 298) “Sıra yetime geldiğinde kaşığın sapı kırılır.”

Növbä yetimä çatanda ya härifin pulu qurtarar, ya çırağın yağı. (AA, 298) “Sıra yetime geldiğinde ya herifin parası biter ya mumun yağı.”

Növbä yetimä çatanda ya härifin pulu qurtarar, ya çırağın yağı. (AA, 298)

Sözün acısı zähärdän dä betärdir. (AA, 302)

Sözün düzü daşdan keçär. (AA, 302) “Sözün doğrusu taştan geçer.”

Sözün düzünü uşaqdan xäbär al. (AA, 302) “Sözün doğrusunu çocuktan haber al.”

Sözün yaxşısı baldan şirin olar. (AA, 303)

Sözün qısası däyärli olar. (AA, 303)

Sözün zahiri zarif, batini lätif olmalıdır. (AA, 303)

Sözün zahiri zarif, batini lätif olmalıdır. (AA, 303)

Suyun ävväli bulantı gälär. (AA, 304)

Südün dadını qısır ämän daha bilär. (AA, 305)

Çaxırı toksan siçanın boğazına, pişikdän pasport istär. (AA, 306) “Şarabu döksen sıçanın boğazına, kediden pasaport ister.”

Çaxırı keçinin boğazına toksan varıb dağları aşar. (AA, 307)

Azanda get şeyxin evinä. (AA, 307) “Şeyhin evine ezanda git.”

Şeytanın dostluğu dar günlärä qädärär. (AA, 307)

Şeytanın acığı yaxşı adamdan gälär. (AA, 307)

Tamahkarın gözünü torpaq doldurar. (AA, 308)

Daşın xırdası böyümäz, adamın xırdası böyüyär. (AA, 312) “Taşın küçüğü büyümez, adamın küçüğü büyür.”

Daşın xırdası böyümäz, adamın xırdası böyüyär. (AA, 312)

Dovşan dağdan küsmüş, dağın xäbäri yox. (AA, 313)

Dovşanın gümanı ayaqlarına gälär. (AA, 313) “Tavşanın kısmeti ayaklarına gelir.”

Tulanın quyruğunu käsmäklä köpäk olmaz. (AA, 313)

Tazının topal olduğu dovşanın qulağına yetişib. (AA, 313)

Täkrar biliyin anasıdır. (AA, 314) “Tekrar bilginin anasıdır.”

Tänbäl diläncinin qardaşıdır. (AA, 315)

Därzinin mayası iynä-sapdır. (AA, 315) “Terzinin sermayesi iğne-saptır.”

Torpağın qarası üz ağardar. (AA, 316)

Ustakarın qapısı qırıq olar. (AA, 318) “Ustalık sahibinin kapısı kırık olur.”

Yuxu ölümün qardaşıdır. (AA, 318)

Ümid häyatın särmayäsidir. (AA, 320)

Varlığın sonu ilä yoxluğun sonu birdir. (AA, 321)

Varlığın sonu ilä yoxluğun sonu birdir. (AA, 321)

Vura bilmäyän daşın böyüyündän yapışar. (AA, 322)

Yalançının evi yandı, heç kas inanmadı. (AA, 326)

Yalançının yaddaşı olmaz. (AA, 326)

Yalançının ipiylä quyuya düşän quyuda qalar. (AA, 326)

Yalançının mänzili olmaz. (AA, 326)

Yalanın ömrü az olar. (AA, 326)

Yanığın näyi var ki, yoluğa nä versin?! (AA, 327)

Qarının saçı ağ olar, üräyi qara. (AA, 328)

Qarının saçı ağ olar, üräyi qara. (AA, 328)

Xöräyin yaxşısı—hazır olanıdır. (AA, 332)

Yemäyin qulu, işlämäyin xästäsi olma. (AA, 332)

Yemäyin qulu, işlämäyin xästäsi olma. (AA, 332)

Xöräyin dadı ağızdadır. (AA, 332) “Yemeğin tadı ağızdadır.”

Yemäyin dadı duzdadır, dünyanın dadı gözdä. (AA, 332)

Yemäyin dadı duzdadır, dünyanın dadı gözdä. (AA, 332)

Yemäyin ustası, işlämäyin xästäsi. (AA, 332) “Yemeğin ustası, çalışmanın hastası.”

Yemäyin ustası, işlämäyin xästäsi. (AA, 332)

Yemäyänin malını yeyärlär, ölüsünü dä söyärlär. (AA, 332)

Yetimin ağzı aşa çatanda, başı daşa däyär. (AA, 333) “Yetimin ağzı aşa kavuştuğunda, başı taşa değer.”

İlan adamın topuğunu gözlär, adam ilanın başını. (AA, 334)

İlan adamın topuğunu gözlär, adam ilanın başını. (AA, 334)

İlanın zähläsi yarpızdan gedär, o da bitär yuvasının ağzında. (AA, 334) “Yılan yarpuzdan hoşlanmaz o da yuvasının ağzında biter.”

İlanın zähläsi yarpızdan gedär, o da bitär yuvasının ağzında. (AA, 334)

İlanın ağına da lä’nät, qarasına da. (AA, 335)

İlanın ağına da lä’nät, qarasına da. (AA, 335)

İlanın başını özgä äli ilä äz. (AA, 335)

İlanın boğazına girän çıxmaz. (AA, 335)

İlanın quyruğunu yox, başını äzärlär. (AA, 335)

İlanın quyruğunu yox, başını äzärlär. (AA, 335)

İgidin (märdin) mänzili bir olar, namärdin mänzili olmaz. (AA, 336)

İgidin (märdin) mänzili bir olar, namärdin mänzili olmaz. (AA, 336)

İgidin başı qalda gäräk! (AA, 336) “Yiğidin başı kavgada gerek!”

İgidin äli işdä gäräk. (AA, 336)

İgidin xäncäri qınında qalmaz. (AA, 336)

İgid ölär, adı qalar, müxännätin näyi qalar? (AA, 337)

Yoxsulluğa düşmäyän varlılığın qädrini bilmäz. (AA, 338)

Üräyimin daşqınını ağız deyär. (AA, 340) “Yüreğimin acısını ağzım der.”

Üzün qaralığı yaman deyil, qälbin qaralığı yamandır. (AA, 342)

Üzün qaralığı yaman deyil, qälbin qaralığı yamandır. (AA, 342)

Zähmät çäkmäyän rahatlığın qädrini bilmäz. (AA, 343)

Zalimin ömrü az olar. (AA, 344)

Zalımın zülmü yadında qalmaz. (AA, 344)

Zärärin yarısından qayıtmaq da xeyirdir. (AA, 344)

Dövlätlinin dili uzun olar, äli qısa. (AA, 346)

Dövlätlinin dili uzun olar, äli qısa. (AA, 346)

Varlının çöräyi kasıbın çänäsini yorar. (AA, 346)

Varlının çöräyi kasıbın çänäsini yorar. (AA, 346)

Varlının älini bıçaq käsändä, yoxsul köynäyini parçalar. (AA, 346)

Varlının könlü oluncaya qädär kasıbın canı çıxar. (AA, 346) “Zenginin gönlü oluncaya kadar fakirin canı çıkar.”

Varlının könlü oluncaya qädär kasıbın canı çıxar. (AA, 346)

Varlının arvadı öländä yorğan-döşäyi täzälänär, kasıbın arvadı öländä yorğan-döşäksiz qalar. (AA, 347) “Zenginin karısı öldüğünde yorgan-döşeği yenilenir, fakirin karısı öldüğünde yorgan-döşeksiz kalır.”

Varlının arvadı öländä yorğan-döşäyi täzälänär, kasıbın arvadı öländä yorğan-döşäksiz qalar. (AA, 347)

Varlının xoruzu da yumurtlayar. (AA, 347)

Dövlätlinin iti yatmaz. (AA, 347) “Zenginin iti yatmaz.”

Varlının torpağından çay keçär, kasıbınkından yol. (AA, 347) “Zenginin toprağından çay geçer, fakirinkinden yol.”

Zülmün axırı olmaz. (AA, 349)

Zurnanın säsi uzaqdan xoş gälär. (AA, 349)

1.1.1.1.2 Tamlanan + Tamlayan Dizilişinde Olan Belirtili İsim Tamlaması

Adım mänim İsmätdir, här nä versän qismätdir. (AA, 88)

Xeyri yoxdur çaxırın, içmä, açar paxırın. (AA, 215) “Hayrı yoktur şarabın içme, çıkarır kusurunu.”

1.1.1.2. Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Belirtili İsim Tamlamaları

1.1.1.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması

Acı dilin yarası qılınc yarasından pis olar. (AA, 12)

Ac toyuğun yumurtası tärs düşär. (AA, 15)

Açılmamış süfränin eybi görünmäz. (AA, 17)

Ağır günün daşı ağır olar. (AA, 24)

Ağır yükün altına giränin beli särpär. (AA, 25) “Ağır yükün altına girenin beli eğilir.”

Axmaq başın balasını ayaqlar çäkär. (AA, 28)

Ağ itin pambıq satana zäräri var. (AA, 29)

Axsaq atın kor da nalbändi olar. (AA, 35) “Aksak atın kör de nalbantı olur.”

Axşamdan sonra gälän qonağın yeyäcäyi soğandır. (AA, 35)

Alıcı quşun dimdiyi äyri olar. (AA, 39) “Alıcı kuşun gagası başka olur.”

Almadığın heyvanın noktasından yapışma. (AA, 42) “Almadığın hayvanın yularından tutma.”

Analı qızın işi görünär, anasız qızın-dişi! (AA, 45)

Analı qızın işi görünär, anasız qızın-dişi! (AA, 45)

Äsil dost yaman günün dostudur. (AA, 52)

Bäxşiş atın dişinä baxmazlar. (AA, 78)

Bäy verän atın dişinä baxmazlar. (AA, 90)

Min xala yığılsa, bir ananın yerini vermäz. (AA, 92)

Min qoyunlunun bir qoyunluya işi düşär. (AA, 93)

Bir adamın payı iki adamı ac qoyar. (AA, 93)

Bir ağacın dibindä bir sürü yatar. (AA, 93)

Bir dana bir naxırın adını batırar. (AA, 95) “Bir dana bir sürünün adını batırır.”

Bir var Koroğlu, bir dä var kor kişinin oğlu. (AA, 98)

Bir şeyin qiymäti, o şey äldän gedändän sonra bilinär. (AA, 98)

Boğuşan köpäyin yarası äksik olmaz. (AA, 100)

Böyük ağacın kölgäsi böyük olar. (AA, 102)

Böyük başın böyük dä ağrısı olar. (AA, 102)

Böyük dağın dumanı da böyük olar. (AA, 102)

Çalışan atın boynu muncuqlu olar. (AA, 111)

Damdan-dama gäzän köpäyin beli sınar (qırılar). (AA, 122)

Däyirmanın päri—iki günün äri. (AA, 127)

Däli inäyin däli dä buzovu olar.(AA, 128)

Däli qazının yazdığını, ağıllı qazı pozmaz. (AA, 128) “Deli kadının yazdığını akıllı kadı bozmaz.”

Dämir qapının taxta qapıya işi düşär. (AA, 132)

Düz yolun yolcusu azmaz. (AA, 150)

Dul arvadın boxçası qoltuğunda olar. (AA, 158)

Dul arvadın dilläri, qaraca yazın günläri. (AA, 158)

Dul arvadın dilläri, qaraca yazın günläri. (AA, 158)

Dul arvadın divarı alçaq olar. (AA, 158)

Duran öküz yatan öküzün başına batırar. (AA, 159)

Ädäbsiz yerin adı olmaz. (AA, 165)

El ağzında bir sözün yüz rängi var. (AA, 167)

El çalan zurnanın säsi uzaqdan gälär. (AA, 174)

Ämäli olmayan alimin sözläri tä'sirsiz qalar. (AA, 176)

Ärä gedän qızların dili altında qänd qäräk. (AA, 178) “Ere giden kızların dili altında şeker olmalı.”

Är kişinin är oğlu olar. (AA, 178)

Är-arvadın savaşı, yaz gününün yağışı. (AA, 179)

Kişisi olmayan evin ruzisi olmaz. (AA, 179) “Erkeği olmayan evin rızkı olmaz.”

Erkäk atın yähäri yırtıq olar. (AA, 179) “Erkek atın semeri yıtık olur.”

Erkäk quşun yuvası olmaz. (AA, 179)

Ät yeyän heyvanın (quşun) äti yeyilmäz. (AA, 184)

Evlärä gedän qızın başı qovğalı olar. (AA, 188) “Evlenecek kızın başı kavgalı olur.”

Evlärä gedän qızın qulaqları kar, dili lal, gözläri kor gäräk. (AA, 188) “Evlenecek kızın kulakları sağır, dili lâl, gözleri kör olmalı.”

Evlärä gedän qızın dili altında gänd gäräk. (AA, 188) “Evlenecek kızın dili altında şeker olmalı.”

Artıq yağın şorbaya nä zäräri? (AA, 191) “Artık yağın çorbaya ne zararı var?”

Qafil quşun ovçusu çox olar. (AA, 193)

Qärib quşun yuvası olmaz. (AA, 194)

Keçmişin qazancı bu günün rahatlığıdır. (AA, 195)

Köçän yurdun qädrini, düşän yurdda bilärlär. (AA, 200) “Göçen yurdun kadrini gittiği yurtta bilirler.”

Kölgädа bitän ağacın meyväsi olmaz. (AA, 200)

Könül sevän ağanın nä ağı, nä qarası? (AA, .200)

Xanım sındıran qabın säsi çıxmaz. (AA, 212) “Hanımın kırdığı kabın sesi çıkmaz.”

Haram malın bäräkäti olmaz. (AA, 212)

Hazır aşın dik qaşığıdır. (AA, 216)

Hamisi bir bezin qırağıdır. (AA, 217) “Hepsi bir bezin parçasıdır.”

Hamisi bir yuvanın quşudur. (AA, 217)

Xiyar pulu ilä alınan eşşäyin ölümü suda olar. (AA, 220) “Hıyar parasıyla alınan eşeğin ölümü suda olur.”

Heç käs heç käsin kitabını oxumur. (AA, 220)

Heç käsin çöräyi heç käsin qarnında qalmaz. (AA, 221)

Heç käsin çöräyi heç käsin qarnında qalmaz. (AA, 221)

Heç käsin xoruzu sabaha kimi banlamayıb. (AA, 221) “Hiç kimsenin horozu sabaha kadar ötmez.”

Heç käsin qara papağı yanmasın. (AA, 221)

Heç käsin şamı sähäräcän yanmayıb. (AA, 221) “Hiç kimsenin ışığı sabaha kadar yanmaz.”

Heç igidin yatmasın baxtı, yanı üstä çevrilmäsin taxtı. (AA, 221)

Xoş günün sorağı uzaqlardan gälär. (AA, 223) “Hoş günün sedası uzaklardan gelir.”

Ehtiyatlı oğulun anası ağlamaz. (AA, 226)

İki dostun arasına ginnäzlär. (AA, 227)

İki arvadlının ağızının dadı olmaz. (AA, 227)

İki arvadlının ağızının dadı olmaz. (AA, 227)

İki arvadlının donu yırtıq olar. (AA, 227)

Adam var ki, bir şirinin xatirinä min acı udur. (AA, 233) “İnsan vardır, bir tatlının hatrına bin acıyı yutar.”

Ätirli gülün iyi uzaqdan gälär. (AA, 237) “Itırlı gülün kokusu uzaktan gelir.”

Yaxşı at köhnä çulun altında da bilinär. (AA, 241) “İyi at eski çulun altında da bilinir.”

Yaxşı igidin adını eşit, üzünü görmä. (AA, 243)

Yaxşılığa yaxşılıq hür kişinin işidir, yamanlığa yaxşılıq märd kişinin işidir. (AA, 243) “İyiliğe iyilik her kişinin işidir, kötülüğe iyilik mert kişinin işidir.”

Yaxşılığa yaxşılıq hür kişinin işidir, yamanlığa yaxşılıq märd kişinin işidir. (AA, 243)

Barlı ağacın başına dolanarlar. (AA, 274) “Meyveli ağacın başında dolanırlar.”

Äski düşmänin dost olmağı fürsät tapmaq üçündür. (AA, 180)

Ölmüş dävänin därisi bir eşşäyä yükdür. (AA, 285)

Ölü aslanın saqqalını yolarlar. (AA, 285)

Elä söz deyir ki, bişmiş toyuğun gülmäyi gälir. (AA, 288)

Sağ älin ränci sol älä haramdır. (AA, 294) “Sağ elin kazancı sol ele haramdır.”

Sağ älin sol älä ehtiyacı var. (AA, 294)

Sakit başın ağrısı olmaz. (AA, 295) “Sakin başın ağrısı olmaz.”

Säfalät çalışqan adamın qapısından baxar. (AA, 296)

Daş üräkli düşmänin üräyini yarar yumşaqlıq. (AA, 311)

Toyuğu bir xalvar buğdanın içinä salsan, yenä eşälänmäyindän qalmaz. (AA, 313) “Tavuğu bir kalbur buğdayın içine salsan, yine eşelenmeden durmaz.”

Uzaq yerin arpasından yaxın yerin samanı yaxşıdır. (AA, 319)

Uzaq yerin arpasından yaxın yerin samanı yaxşıdır. (AA, 319)

Vaxtsız banlayan xoruzun başını käsärlär. (AA, 321) “Vakitsiz öten horuzun başı kesilir.”

Verän äl alan älin üstündä olar. (AA, 322)

Acıqlı dilänçinin torbası boş qalar. (AA, 326)

Yatan ilanın quyruğunu basma. (AA, 329)

Yavan ätin şorbası olmaz. (AA, 329) “Yavan etin çorbası olmaz.”

Bala quşun ağzı böyük olar. (AA, 329) “Yavru kuşun ağzı büyük olur.”

Yay gününün yağışı, qış gününün yavanlığıdır. (AA, 330) “Yaz gününün yağışı, kış gününün yavanlığıdır.”

Yay gününün yağışı, qış gününün yavanlığıdır. (AA, 330)

Yeddi arxın suyunu bir arxa calamazlar. (AA, 331)

Täzä evä köçändä, köhnä evin ocağından kül götürärlär. (AA, 333)

Asta atın täpiyi bärk däyär. (AA, 340) “Yumuşak atın çiftesi (tekmesi) sert olur.”

1.1.1.2.2. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması

Ağıllı adamın bir günü, axmağın min günündän yaxşıdır. (AA, 31)

Alämin malı-mülkü, Qämbärin yırtıq kürkü. (AA, 39)

Ananın ärköyün oğlu hambal olar. (AA, 46) "Ananın şımarık oğlu hamal olur."

Andın iki başı var. (AA, 46)

Aşığın qılıncı-qalxanı-bir sazıdır, bir sözü. (AA, 54)

Aşığın qılıncı-qalxanı-bir sazıdır, bir sözü. (AA, 54)

Aşıq ilä mollanın heç olmaz saz arası. (AA, 55)

Ata-ananın qoca vaxtında oğul älindän tutar. (AA, 60)

Atalar sözünün här biri bir dastandır. (AA, 61)

Ayının yüz oyunu bir armudun üstündädi. (AA, 71)

Özgänin yaman gününä gülän öz gününä ağlayar. (AA, 85) "Başkasının kötü gününe gülen kendi gününe ağlar."

Darıycan äri olanın tanrıycan hökmü olar. (AA, 124) "Darı kadar eri olanın Tanrı kadar hükmü olur."

Divarın iki üzün yıxmazlar. (AA, 159)

Dünyanın än böyük ne'mäti can sağlığıdır. (AA, 163)

Fäläyin beylä-beylä işläri çox, aslanı ac gäzdirär, tülkünü tox. (AA, 191)

Qara günün ömrü az olar. (AA, 249)

Yaman günün ömrü az olar. (AA, 249)

Qara qızın bäxti olsaydı, anadan ağ doğulardı. (AA, 249)

Qarnı toxun qayğısı olmaz. (AA, 250)

Yamanlığa yaxşılıq märd kişinin işidir. (AA, 267)

Qudurmuş köpäyin ömrü qırx gün olar. (AA, 268)

Qurdlu paxlanın kor alıcısı olar. (AA, 268)

Ay daş atan bäxtävär, daşın da bir vaxtı var. (AA, 219) “Hey taş atan sevgili! Taş atmanın da bir vakti vardır.”

İnsanın bir özü, bir sözü. (AA, 234)

İnsanın bir özü, bir sözü. (AA, 234)

İstäyänin bir üzü qara, vermäyänin iki üzü. (AA, 235)

İstäyänin bir üzü qara, vermäyänin iki üzü. (AA, 235)

Arvadın axır hiyläsi ağlamaqdır. (AA, 246)

Xälbircän evi olanın, gözläri qädär därdi var. (AA, 247) “Kalbur kadar evi olanın gözleri kadar derdi vardır.”

Qardaş qardaşın pis gününü istäsä dä, ölümünü istämäz. (AA, 249)

Kitab veränin bir älini kasarlar, qaytaranın iki älini. (AA, 262)

Kitab veränin bir älini kasarlar, qaytaranın iki älini. (AA, 262)

Kiçiyin kiçik därdi var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik därdi var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik yeri var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik yeri var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kasıbın bir oğlu oldu, o da boynu äyri. (AA, 275) “Miskinin bir oğlu olmuş, onun da boynu eğri.”

Olmayanın bir därdi var, olanın-on bir. (AA, 282)

Olmayanın bir därdi var, olanın-on bir. (AA, 282)

Küläkdä yatanın cin atı olar. (AA, 292) “Rüzgarda yatanın cin atı olur.”

Ağacın iki başı var. (AA, 300)

İlin axır çärşänbäsi kimiyä düşär, kimiyä yox. (AA, 335)

Zahidin bir barmağın kässän, dönär haqqdan qaçar!... (AA, 343)

Dövlätin än yaxşısı ağıldır. (AA, 347)

Zärräcä eşqi olanın däryaca tabı gäräk. (AA, 348) "Zerrece aşkı (sevdası) olanın deryaya gücü olmalı."

1.1.1.2.3. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması

Açıq süfränin bir eybi var, örtülü süfränin—yüz eybi. (AA, 16) "Açık (kurulu) sofranın bir aybı, kapalı sofranın yüz aybı olur."

Açıq süfränin bir eybi var, örtülü süfränin—yüz eybi. (AA, 16)

Ağaca çıxan keçinin dala baxan oğlağı olar. (AA, 22)

Ağıllı adamın bir günü, axmağın min günündän yaxşıdır. (AA, 31)

Altı toyuğun bir xoruzu gäräkdir! (AA, 43)

Bir gecälik söhbätin doqquz ay mabädi var. (AA, 96) "Bir gecelik sohbetin dokuz ay hatrı vardır."

El ağzında bir sözün yüz rängi var. (AA, 167)

Är kişinin är oğlu olar. (AA, 178)

Hazır aşın dik qaşığıdır. (AA, 216)

Heç käsin qara papağı yanmasın. (AA, 221)

Qurdlu paxlanın kor alıcısı olar. (AA, 268)

Elä bağın belä dä meyväsi olar. (AA, 287)

Elä çömçänin belä dä qazanı olar. (AA, 287)

Elä qazanın belä dä aşı olar. (AA, 287)

Üç tümänlik eşşäyin on beş qramlıq qoduğu olar. (AA, 320) “Üç kuruşluk eşeğin on beş gramlık sıpası olur.”

1.1.1.2.4. Tamlayanı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması

Aclıq ilä toxluğun arası bir parça çörakdir. (AA, 17)

Ağa ilä nökärin arasına girmäk olmaz. (AA, 22) “Ağa ile hizmetçinin arasına girmek olmaz.”

Ağız ilä qulağın arası dörd barmaqdır. (AA, 25)

Aşıq ilä mollanın heç olmaz saz arası. (AA, 55)

Od ilä pambığın nä dostluğu?! (AA, 63)

Atla igidin mäkanı olmaz. (AA, 65)

Barıt ilä odun dostluğu olmaz. (AA, 82) “Barutla ateşin dostluğu olmaz.”

Xäsis ilä comärdin xärci birdir. (AA, 107) “Cimri ile cömerdin harcı birdir.”

Däli ilä särxoşun meydanı birdir. (AA, 128)

Ä1 ilä cibin arasında nä var? (AA, 169)

Ärlä arvadın torpağı bir yerdän götürülüb. (AA, 180)

Ät ilä dırnaq arasına girän, iylänib çıxar. (AA, 183)

Ät ilä dırnaq arasına girmä. (AA, 183)

Haqla batilin arası dörd barmaqdır. (AA, 208)

İblis ilä mollanın sirri birdir. (AA, 224)

1.1.1.2.5. Tamlananı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması

Kişinin sözü ilä işi bir olar. (AA, 262)

Yay kasıbın häm atasıdır, häm anası. (AA, 329) “Yaz fakirin hem anasıdır hem babası.”

1.1.1.2.6. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması

Dävänin ayağı altında qarışqa äzilmäz. (AA, 140) "Devenin ayağı altında karınca ezilmez."

1.1.1.2.7. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması

Ailäsinin qädrini bilmäyän, el-obasının da qädrini bilmäz. (AA, 28)

Atalar sözünün başı vicdan qorxusudur. (AA, 61)

Atalar sözünün här biri bir dastandır. (AA, 61)

Özgä qapısını bağlı istäyänin öz qapısı bağlı qalar. (AA, 85) "Başkasının kapısını bağlı (kilitli) isteyenin kendi kapısı bağlı (kilitli) kalır."

Äkinçi yağmur istär, yolçu quraqlıq; här ikisinin muradı yerinä yetär. (AA, 166)

Qäflät yuxusu ürfan ählinin gözünä girmäz. (AA, 193)

Öz evimin nökäriyäm, özgä evinin-ağası. (AA, 255) "Kendi evimin hizmetçisiyim, başkasının evinin ağası."

Öz evimin nökäriyäm, özgä evinin-ağası. (AA, 255)

Kişi öz sözünün ağası olar. (AA, 261)

Qonağın könlündän keçän, ev yiyäsinin könlündän keçmäz. (AA, 264) "Misafirin gönlünden geçen ev sahibinin gönlünden geçmez."

Zärgär dükanının tozu da qızıl olar. (AA, 269) "Kuyumcu dükkanının tozu da altın olur."

Sıçan sidiğinin dä däryaya xeyri var. (AA, 298)

Tamahkar öz näfsinin quludur. (AA, 308)

Allah qonağının öz qismäti var. (AA, 308)

1.1.1.2.8. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması

Balçının var bal tası, odunçunun baltası. (AA, 80)

Ärä gedän qızların dili altında qänd qäräk. (AA, 178) "Ere gidecek kızların dili altında şeker olmalı."

Gözälä baxmağın könül sefası var. (AA, 206)

Arvad kişinin qoltuq saatıdır. (AA, 250)

Oğlanın oğlan oyunu var, qızın qız oyunu. (AA, 281)

Oğlanın oğlan oyunu var, qızın qız oyunu. (AA, 281)

Allah qonağının öz qismäti var. (AA, 308)

1.1.1.2.9. Tamlayanı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması

Gözälä baxmağın könül sefası var. (AA, 206)

İti qaçan atı mähmizlämäyin mä'nası yoxdur. (AA, 220) "Hızlı kaçan atı mahmuzlamanın manası yoktur."

Elä yemäyin belä dä qusmağı olar. (AA, 288)

1.1.1.2.10. Tamlananı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması

Äski düşmänin dost olmağı fürsät tapmaq üçündür. (AA, 180)

Qiymätdän düşmäk istämirsänsä, heç käsin qiymätdän düşmäsinä çalışma. (AA, 259)

Elä yemäyin belä dä qusmağı olar. (AA, 288)

1.1.1.2.11. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması

Adı başqa olanın dadı da başqa olar. (AA, 21)

Ağa ilä bostan äkänin tağı çiynindä bitär. (AA, 22) "Ağa ile bostan ekenin teveği omzunda biter."

Ağac äkänin ömrü uzun olar. (AA, 23)

Ağır yükün altına giränin beli särpär. (AA, 25)

Aman deyänin boynunu vurmazlar. (AA, 44)

Ananı alanın yanında durma, balta çalanın yanında dur. (AA, 45)

Ananı alanın yanında durma, balta çalanın yanında dur. (AA, 45)

Aş yeyänin qaşığı belindä olar. (AA, 53)

Aznan çoxun oyunu olmaz. (AA, 72)

Bäxti yar olanın yar sarar yarasını. (AA, 78)

Bal tutanın arısı Şamdan gälär. (AA, 80)

Balıq istäyänin quyruğu buzda gäräk. (AA, 81)

Başaçığın qaçan yeri—papaqçı dükanı. (AA, 83)

Özgä qapısını bağlı istäyänin öz qapısı bağlı qalar. (AA, 85) "Başkasının kapısını bağlı (kilitli) isteyenin kendi kapısı bağlı (kilitli) kalır."

Bäy ilä bostan äkänin tağı belindä bitär. (AA, 89) "Bey ile bostan ekenin teveği omzunda biter."

Bäy ilä dost olanın tövläsi dolu olar, samanlığı-boş. (AA, 90) "Bey ile dost olanın ahırı dolu olur, samanlığı boş."

Bäyä bel bağlayanın heybäsi çiynindä gäräk. (AA, 90) "Beye bel bağlayanın heybesi omzunda olur."

Boğazı böyük olanın dostu olmaz. (AA, 100)

Borc veränin dili uzun olar. (AA, 100)

Boyu böyük olanın qiymäti böyük olmaz. (AA, 101)

Çobanı özündän olanın qoyunu dişi doğar. (AA, 115)

Çox and içänin andına inanmazlar. (AA, 118)

Damdan düşänin halını damdan düşän bilär. (AA, 122)

Darıycan äri olanın tanrıycan hökmü olar. (AA, 124) "Darı kadar eri olanın Tanrı kadar hükmü olur."

Dayağı dağ olanın, başı göylärdä olar. (AA, 124)

Däyirmandan gälänin älinä baxarlar. (AA, 126)

Dävä minänin eşşäyi yanında olar. (AA, 137)

Däväçi ilä dost olanın, darvazası gen gäräk. (AA, 140) “Deveci ile dost olanın, avlu kapısı geniş olmalıdır.”

Dili xoş olanın havadarı çox olar. (AA, 145) “Dili hoş olanın destekleyeni çok olur.”

Dini olmayanın imanı da olmaz. (AA, 146)

Dost yolunda äzaba düşänin el içindä üzü ağ olar. (AA, 154)

Dünya mänim deyänin, dünän gäldik yasından. (AA, 160)

Ä1 käsänin älini käsärlär. (AA, 170)

Ä1 tutanın älindän tutarlar. (AA, 170)

Eli olmayanın dili dä olmaz. (AA, 173)

Evlänänlä ev tikänin kömäkçisi çox olar. (AA, 188) “Evlenen ile ev yapanın yardımcısı çok olur.”

Xälvätdä halva yeyänin sirrini allah bilär. (AA, 199) “Gizlice helva yiyenin sırrını Allah bilir.”

Gözü tok olanın, könlü dä tox olar. (AA, 202)

Gözünün qabağına baxmayanın ayağına daş däyär. (AA, 202) “Gözünün önüne bakmayanın ayağına taş değer.”

Hamamdan çıxanın äri olasan, säfärdän gälänin arvadı. (AA, 210)

Hamamdan çıxanın äri olasan, säfärdän gälänin arvadı. (AA, 210)

Xan qapısında işläyänin ayağını daş aparar. (AA, 210)

Arvadı bäd olanın saqqalı tez ağarar. (AA, 212)

Xäznäyä tüpüränin tüpürcäyi öz saqqalına yapışar. (AA, 216) “Hazineye tükürenin tükürdüğü kendi sakalına yapışır.”

Hesabı doğru olanın alnı açıq olar. (AA, 218)

Hesabı tämiz olanın üzü ağ olar. (AA, 218)

İki dalaşanın biri döyülär. (AA, 227)

El malına käm baxanın gözlärindän qan damar. (AA, 230) “El malına kem bakanın gözlerinden kan damlar.”

İnsafı olmayanın imanı da olmaz. (AA, 233)

Qälbi dolu olanın, dili uzun olar. (AA, 247)

Xälbircän evi olanın, gözläri qädär därdi var. (AA, 247) “Kalbur kadar evi olanın, gözleri kadar derdi var.”

Qara baxanın gözü qamaşar. (AA, 248)

Qaranlıqda halva yeyänin sirrini Allah bilär. (AA, 249) “Karanlıkta helva yiyenin sırrını Allah bilir.”

Qazan dibi yalayanın adaxlısı göyçäk olar. (AA, 252)

Öz qädrini bilmäyänin qädrini özgäsi dä bilmäz. (AA, 255)

Özü ädalätli olanın qazıya ehtiyacı olmaz. (AA, 257)

Väziri qarğa olanın ağzı zibillikdä olar. (AA, 258)

Kitab veränin bir älini kasarlar, qaytaranın iki älini. (AA, 262)

Malını yemäyänin malını yeyärlär, ölüsünü dä soyärlär. (AA, 272)

Namaza meyli olanın qulağı azanda olar. (AA, 277)

Oduna gedänin baltası iti olar. (AA, 280)

Oruç tutmayanın oğluna Ramazan adı qoyarlar. (AA, 283)

Ävväli meydan olanın axırı zindan olar. (AA, 286)

Qabağına tülkü çıxanın işi avand olar. (AA, 286) “Önüne tilki çıkanın işi rast gider.”

Elä yemäyin belä dä qusmağı olar. (AA, 288)

Pirini tanımayanın aqibäti pis olar. (AA, 291)

Küläkdä yatanın cin atı olar. (AA, 292)

Ağac gätiränin ävväl özünü döyärlär. (AA, 300)

Tarlada izi olmayanın süfrädä üzü olmaz. (AA, 308)

Uzun danışanın ömrü az olar. (AA, 319)

Qaşqası böyük olanın sözü çox danışılar. (AA, 320)

Ustadına gäç baxanın gözlärindän qan damar. (AA, 320)

Varını veränin kisäsi boş qalar. (AA, 321)

Yarası avand olanın täbibi qabağına çıxar. (AA, 327)

Yazda başı bişänin qışda aşı bişär. (AA, 330)

İyirmi mädaxili, iyirmi bir mäxarici olanın vay halına. (AA, 338)

Üzünü xalqa çeviränin arxası möhkäm olar. (AA, 342)

Zärräcä eşqi olanın däryaca tabı gäräk. (AA, 348)

1.1.1.2.12. Tamlananı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması

Äläkçinin qıl veräni yanında olar. (AA, 172)

Ärik bağın yoxdur ki, bıldırcının neca bir quş olduğunu bilәsän? (AA, 179)

Köpäyin iyä düşäni tuladan bärk qaçar. (AA, 266) "Köpeğin kuyuyu alanı tazıdan hızlı koşar."

Tazının topal olduğu dovşanın qulağına yetişib. (AA, 313)

Yoldaşım mänä de sänin kim olduğunu deyim. (AA, 339)

1.1.1.2.13. Tamlayanı ile Tamlananı Arasına Başka Unsurlar Bulunduran Belirtili İsim Tamlaması

Acığın ävväli dälilik, axırı peşmançılıq. (AA, 12) "Acıların evveli delilik, sonu pişmanlıktır."

Ailäsinin qädrini bilmäyän, el-obasının da qädrini bilmäz. (AA, 28)

Ağ itin pambıq satana zäräri var. (AA, 29)

Axsaq atın kor da nalbändi olar. (AA, 35)

Alämin malı-mülkü, Qämbärin yırtıq kürkü. (AA, 39)

Xästänin qızıl taxt näyinä gäräk?! (AA, 43) “Altın taht hastanın nesine gerek?”

Andın da hökmü var, xeyirdä şärdä! (AA, 46)

Arpanın däni qızıldır, samanı-gümüş! (AA, 50)

Aşığın qılıncı-qalxanı-bir sazıdır, bir sözü. (AA, 54)

Aşıq ilä mollanın heç olmaz saz arası. (AA, 55)

Atlının piyadadan xäbäri olmaz. (AA, 66)

Ay aydın, onun da üzündä läkä var. (AA, 67)

Ayının özündän dä qorx, läpirindän dä. (AA, 70)

Azın qädrini bilmäyän çoxun da qädrini bilmäz. (AA, 74)

Bacasının äyriliyinä baxma, tüstüsünün düz çıxmasına bax. (AA, 76)

Yaz kasıbın yorğan—döşäyidir. (AA, 77) “Yaz, miskinin yorgan döşeğidir.”

Bäxti yar olanın yar sarar yarasını. (AA, 78)

Balçının var bal tası, odunçunun baltası. (AA, 80)

Baş bädänin tacıdır, gözlär onun qaş-daşı. (AA, 82)

Bayquşun da dar olmasın qäfäsi. (AA, 86)

Bayquşun da dar olmasın qäfäsi. (AA, 86)

Min qoyunlunun bir qoyunluya işi düşär. (AA, 93)

Bir almağın bir dä qaytarmağı var. (AA, 94)

Böyük başın böyük dä ağrısı olar. (AA, 102)

Dağın da därdi dağ boydadır. (AA, 121)

Dairänin nä başı var, nä ayağı. (AA, 122)

Dairänin nä başı var, nä ayağı. (AA, 122)

Däli inäyin däli dä buzovu olar.(AA, 128)

Dälinin nä toyu olsun, nä bayramı. (AA, 130)

Dälinin nä toyu olsun, nä bayramı. (AA, 130)

Dämir qapının taxta qapıya işi düşär. (AA, 132)

Dävänin dä oynamağına az qalıb. (AA, 140)

Dost yolunda äzaba düşänin el içindä üzü ağ olar. (AA, 154)

Dozanqurdunun da balası özü üçün äzizdir. (AA, 157) "Dozan kurdunun da yavrusu kendisi için azizdir."

Dünya mänim deyänin, dünän gäldik yasından. (AA, 160)

Äyrinin heç yerdä yeri olmaz. (AA, 166)

El eybini sänä deyän, sänin dä eybäni elä deyär. (AA, 174)

Ärlilärin äri var, dulların da Allahı. (AA, 180)

Evin böyüyü buyruqda, kiçiyi—qulluqda. (AA, 186)

Ävväl evin içi, sonra bayırı. (AA, 189)

Fäqirin cibi-boş, qälbi doludur. (AA, 190)

Artıq yağın şorbaya nä zäräri? (AA, 191)

Qäribin boynu uzun olar, dili qısa. (AA, 193)

Gälin evin yaraşığıdır, cälalıdır, bäzäyidir. (AA, 196)

Gälin evin yaraşığıdır, cälalıdır, bäzäyidir. (AA, 196)

Könül sevän ağanın nä ağı, nä qarası? (AA, .200)

Arvadın biri ä'la, ikisi-bäla. (AA, 212)

Ay daş atan bäxtävär, daşın da bir vaxtı var. (AA, 219) “Hey taş atan sevgili! Taş atmanın da bir vakti vardır.”

Heç igidin yatmasın baxtı, yanı üstä çevrilmäsin taxtı. (AA, 221)

Enişin yoxuşu, yoxuşun da enişi var. (AA, 232)

İnsanın bir özü, bir sözü. (AA, 234)

Özü ädalätli olanın qazıya ehtiyacı olmaz. (AA, 257)

Kiçiyin kiçik därdi var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik yeri var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Olmayanın bir därdi var, olanın-on bir. (AA, 282)

Sağ älin sol älä ehtiyacı var. (AA, 294)

Sıçan sidiğinin dä däryaya xeyri var. (AA, 298)

Sirkänin öz qabına zäräri var. (AA, 299)

Ağac gätiränin ävväl özünü döyärlär. (AA, 300)

Sözün zahiri zarif, batini lätif olmalıdır. (AA, 303)

Şahın da däväläri ayaqyalın gäzir. (AA, 306)

Şahın da qaraçıya işi düşär. (AA, 306) “Şahın da soyguncuya işi düşer.”

Qarının saçı ağ olar, üräyi qara. (AA, 328)

Yazda başı bişänin qışda aşı bişär. (AA, 330)

İlanın ağına da lä’nät, qarasına da. (AA, 335)

İgidin igiddän näyi artıqdır? —Ehtiyatı! (AA, 336)

İgidliyin dä yeri var. (AA, 338)

İyirmi mädaxili, iyirmi bir mäxarici olanın vay halına. (AA, 338) "Yirmi ithali, yirmi bir ihracı olanın vay haline."

Dövlätin dä düşär-düşmäzi olar. (AA, 347)

İlanın quyruğunu yox, başını äzärlär. (AA, 335)

Dövlätlinin dili uzun olar, äli qısa. (AA, 346)

Dövlätin dä düşär-düşmäzi olar. (AA, 347)

1.1.1.2.14. Tamlayanı İkileme Olan Belirtili İsim Tamlaması

Är-arvadın savaşı, yaz gününün yağışı. (AA, 179)

Yaxşı övlad ata-ananın färähidir. (AA, 242)

Daş-divarın qulağı var. (AA, 309)

Duz-çöräyin qädrini bilmäk gäräk. (AA, 316)

Där-divarın da qulağı var. (AA, 333)

1.1.1.2.15. Tamlananı İkileme Olan Belirtili İsim Tamlaması

Eşqin tärs-avandı olmaz. (AA, 56) "Aşkın tersi düzü olmaz."

Hesabın böyük-kiçiyi olmaz. (AA, 219)

Quşun erkak-dişisini ovçu tanıyar. (AA, 269)

Dövlätin dä düşär-düşmäzi olar. (AA, 347)

1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlamaları

Muharrem Ergin bu tür tamlamaların ekli tamlayanla yapılmadığını belirtirken (Ergin, 2013: 383); Zeynep Korkmaz, konuyla ilgili; belirtili isim tamlamalarında tamlayan ile tamlanan arasındaki bağlılığının belirtisiz isim tamlamasında görülmemesinden bahseder ve belirtisiz isim tamlamalarının arasına herhangi bir unsurun giremeyeceğini belirtir (Korkmaz, 2003: 272).

Leylâ Karahan, belirtisiz isim tamlamasının; birinci unsurunda ilgi hâli eki bulunmayan isim tamlaması olduğunu ve bu tür tamlamaların belirsiz olan bir nesne ya da türü karşıladığını belirtir (Karahan, 2012: 44).

Süer Eker ise belirtisiz isim tamlamasını; tamlayanı yalın durumda, tamlananı ise teklik üçüncü şahıs iyelik eki alan ad tamlaması şeklinde tanımlar (Eker, 2011: 356).

1.1.2.1. İki Kelimeden Oluşan Belirtisiz İsim Tamlamaları

1.1.2.1.1 Tamlayan + Tamlanan Dizilişinde Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Acı dilin yarası qılınc yarasından pis olar. (AA, 12)

Acın gözü çöräk tikäsindä olar. (AA, 13) "Acın gözü ekmek lokmasında olur."

Adam adam sayäsindä adam olar. (AA, 18)

Adam ağzında söz, qazan altında köz. (AA, 18)

Adam ağzında söz, qazan altında köz. (AA, 18)

Adam gäräk özü öz häkimi olsun. (AA, 19)

Adam ol, adamlar cärgäsindä ol. (AA, 19) "Adam ol, adamlar sırasında ol."

Adımı küväç qoy, oçaq üstä qoyma. (AA, 21)

Ağaç öz kökü üstä bitär. (AA, 23)

Ağalıq pul çoxluğundan deyil. (AA, 24)

Axmaq adam öz sähvini düz bilär, ağıllı düzäldär. (AA, 28) "Ahmak adam kendi yanlışını doğru bilir, akıllı düzeltir."

Ailäsinin qädrini bilmäyän, el-obasının da qädrini bilmäz. (AA, 28)

Ağıllı araba ilä dovşan ovuna gedär. (AA, 33)

Qoxumun qara qazan, ümidim un çuvalı. (AA, 34)

Axşam qızartısı sabaha yaydır, sähär qızartısı axşama vaydır. (AA, 35)

Axşam qızartısı sabaha yaydır, sähär qızartısı axşama vaydır. (AA, 35)

Axşam säbri xeyir olar. (AA, 36)

Alämä it hürär, bizä Mazandaran çaqqalı. (AA, 39)

Almaq yaxşıdır, vermäk-qarın ağrısı. (AA, 43)

Zär qädrini zärgär bilär. (AA, 43)

Ana haqqı-Tanrı haqqı. (AA, 44)

Ana haqqı-Tanrı haqqı. (AA, 44)

Ana qälbi gövräk olar. (AA, 44)

Ana olanda kişi anası ol. (AA, 45)

Ana üräyi-dağ çiçäyi. (AA, 45)

Ana üräyi-dağ çiçäyi. (AA, 45)

Ana tökäni bala yığar. (AA, 45)

And içmäk, dağ saqqızı deyil ki, hey çeynäyäsän. (AA, 46)

Başa düşänä milçäk säsi, düşmäyänä zurna-qaval. (AA, 47) "Anlayana sivrisinek, anlamayana zurna-davul sesi."

Ara sözü ev yıxar. (AA, 48)

Arı yuvasına çöp uzatmazlar. (AA, 48)

Arı qährini çakmayan, balın qädrini bilmäz. (AA, 49)

Arpa unun yoxdursa, dadlı dilin dä yoxdur?! (AA, 50)

Arpa ununda paxlava olmaz. (AA, 50)

Arpa verilmäyän at, qamçı gücü ilä yerimäz. (AA, 50)

Aslan qocalanda siçan yuvasını gözläyär. (AA, 51)

Aslan qocalanda üz gözünä qarışqa daraşar. (AA, 51)

Aslan tülkü kölgäsindä yatmaz. (AA, 51)

Aslan ağzından şikar alınmaz. (AA, 53)

Aşıq el atasıdır. (AA, 54)

At ayağı küläk olar, ozan dili yüyräk. (AA, 56)

At ayağı küläk olar, ozan dili yüyräk. (AA, 56)

At izi it izinä qarışmaz. (AA, 57)

At izi it izinä qarışmaz. (AA, 57)

At meydanında eşşäk anırmaz. (AA, 57)

Ata haqqı övlada mirasdır. (AA, 59)

Ata qırx yaşında qiymät versän, qiyamät meydanında sorarsan. (AA, 59)

Ata malı tez tükänär. (AA, 59)

Ata malına göz tikän malsız qalar. (AA, 59)

Ata malından mal olmaz, özün qazanmaq qäräk. (AA, 59)

Ata malını därc elä, ona görä dä xärc elä. (AA, 60)

Ata olmayan ata, ana olmayan ana qädrini bilmäz. (AA, 60)

Ata olmayan ata, ana olmayan ana qädrini bilmäz. (AA, 60)

Ata-ananın qoca vaxtında oğul älindän tutar. (AA, 60)

Atalar sözü hikmätdir. (AA, 61)

Atalar sözü Qur'ana girmäz, amma Qur'an yanında gedär. (AA, 61)

Atalar sözü Qur'ana girmäz, amma Qur'an yanında gedär. (AA, 61)

Atalar sözü mühakimä olunmaz. (AA, 61)

Atalar sözü bazarda satılmaz. (AA, 61)

Atalar sözünü tutmayanı, biyabana atarlar. (AA, 61)

Atalar sözünün başı vicdan qorxusudur. (AA, 61)

Atalar sözünün başı vicdan qorxusudur. (AA, 61)

Atalar sözünün här biri bir dastandır. (AA, 61)

Atam evindä balıq başı, ärim evindä toyuq aşı. (AA, 61)

Atam evindä balıq başı, ärim evindä toyuq aşı. (AA, 61)

Atam evindä balıq başı, ärim evindä toyuq aşı. (AA, 61)

Atam evindä balıq başı, ärim evindä toyuq aşı. (AA, 61)

Atası evindä az qalıb, bir az da at üstä saxlayın. (AA, 63)

Atın arığı döyüş günü mä'lum olar. (AA, 65)

Avara qonaq ev yiyäsini dä avara edär. (AA, 66)

Ay hämişä ulduz altında qalmaz. (AA, 67)

Ay ışığına it hürär. (AA, 67)

Ayaq büdrämäsi dil büdrämäsindän yaxşıdır. (AA, 69) "Ayak kayması dil sürçmesinden iyidir."

Ayaq büdrämäsi dil büdrämäsindän yaxşıdır. (AA, 69)

Ayaq üstä ölmäk diz üstä yaşamaqdan yaxşıdır. (AA, 69)

Ayaq üstä ölmäk diz üstä yaşamaqdan yaxşıdır. (AA, 69)

Ayı yuvasında goz axtarmazlar. (AA, 70)

Ayı adamı öz yuvasında boğmaz. (AA, 70)

Eyibsiz gözäl olmaz, ay üzündä dä läkä var. . (AA, 71)

Aynaya baxan öz camalını görär. (AA, 71)

Güzgüyä baxan öz camalını görär. (AA, 71)

Ayran ağdır-nehrä içindä, kişmiş qaradır-märdlär çibindä. (AA, 71)

Ayran ağdır-nehrä içindä, kişmiş qaradır-märdlär çibindä. (AA, 71)

Az ye, öz çöräyini ye. (AA, 73)

Azaçıq aşım, ağrımaz başım. (AA, 74)

Azaçıq aşım, ağrımaz başım. (AA, 74)

Baba paltarı geyärsän, baba olarsan. (AA, 75)

Ata evindä-ögey ana, är evindä-qayınana. (AA, 75)

Ata evindä-ögey ana, är evindä-qayınana. (AA, 75)

Demä babamı yoxsuldur, can sağlığı dövlätdir. (AA, 75)

Dädäsini görmäyän şahlıq iddiası eylär. (AA, 75)

Bacı oğludur, haqq almaz, dayıdır, quzunun dişisini verär. (AA, 76)

Yaz günündä tärlämäyän qış günündä titräyär. (AA, 78)

Yaz günündä tärlämäyän qış günündä titräyär. (AA, 78)

Yaz yağışı tez keçär. (AA, 78)

Baqqal, qässab-här ikisi bir hesab. (AA, 79)

Bakı yetim-yesir mäskänidir. (AA, 79)

Balçı qızı-daha şirin. (AA, 80)

Balığın böyüyü tabaq altındadır. (AA, 80)

Balta öz sapını käsmäz. (AA, 82)

Baş sınar bel içindä, qol sınar kürk içindä. (AA, 82)

Baş sınar bel içindä, qol sınar kürk içindä. (AA, 82)

Baş namärd älindädir, nä käsir, nä bağışlayır. (AA, 82)

Baş ol, istärsän lap soğan başı ol. (AA, 83) “Baş ol, istersen soğan başı ol.”

Başaçığın qaçan yeri—papaqçı dükanı. (AA, 83)

Özgä ağzına baxan ac qalar. (AA, 84)

Özgä atına minän tez düşär. (AA, 84)

Özgä bağından gül därmäzlär. (AA, 84) “Başkasının bağından gül dermezler.”

Özgä älindä kömbä böyük görünär. (AA, 84)

Özgä evindä qonaqdan borc istämäzlär. (AA, 84)

Özgä gözü yaxşı görär. (AA, 84)

Özgä qapısını bağlı istäyänin öz qapısı bağlı qalar. (AA, 85)

Özgä qapısını bağlı istäyänin öz qapısı bağlı qalar. (AA, 85)

Özgä kisäsindän pul bağışlamazlar. (AA, 85)

Özgänin yaxşısından öz pisimiz yaxşıdır. (AA, 85)

Özgänin yaman gününä gülän öz gününä ağlayar. (AA, 85)

Özgä malına göz tikän malsız-davarsız qalar. (AA, 85)

Bayram sümüyü ilä köpäk kökälmäz. (AA, 86) “Bayram kemiği ile köpek beslenmez.”

Bikar sözü ilä arvad alma. (AA, 87)

Bäy evindän küt gäldi, dalınca da it gäldi. (AA, 89)

Bäyin kölgäsindän it kölgäsi yaxşıdır. (AA, 90)

Bıçaq öz dästäsini käsmäz. (AA, 90)

Bıçaq yarası sağalar, söz yarası sağalmaz. (AA, 90)

Bıçaq yarası sağalar, söz yarası sağalmaz. (AA, 90)

Min il qanqal otlasan, ağzın dävä ağzına oxşamaz. (AA, 93)

Bir qız bir oğlanındır. (AA, 97)

Böyük daş götürmäk vurmamak älamätidir. (AA, 103)

Nadan älindän su içme ab-häyat olsa da. (AA, 104) “Cahil elinden su içme, ab-ı hayat olsa da.”

Cahilliyi uzadan ya tula quyruğu xınalar, ya camadar olar. (AA, 104) “Cahilliği uzatan ya tazı kuyruğu kınalar, ya tellak olur.”

Can sağlığı—dünya varlığı. (AA, 105)

Can sağlığı—dünya varlığı. (AA, 105)

Candan qonşu payı olmaz. (AA, 106)

Cävahir bazarında muncuq satılmaz. (AA, 107)

Cin atına minäräm, atanı yandıraram. (AA, 108) “Cin atına binerim, atanı yakarım.”

Comärd vergisini xeyirlidän-xeyirsizdän äsirgämäz. (AA, 109)

Çaqqal yuvasında toyuq qaqqıldar. (AA, 110)

Cähd ela dost qazan, düşman ocaq başında. (AA, 111)

Çay quşu çay daşı ilä vurular. (AA, 113)

Çay quşu çay daşı ilä vurular. (AA, 113)

Çay yanında quyu qazımazlar. (AA, 113)

Çay quşu ayağından tutular. (AA, 113)

Çäkmä namärd minnätin, get sahrada dolan gäz. (AA, 113)

Cütä getmäyän öküzü ätlik adına satarlar. (AA, 114)

Çirkin dövlätli qızını atası adına alarlar. (AA, 115)

Çirkin dövlätli qızını atası adına alarlar. (AA, 115)

Uşaq atasından güclüsünü bilmäz. (AA, 116)

Bala bağır (ciyär) ätidir. (AA, 116)

Uşaq sözü şah sözündän hükümlüdür. (AA, 116)

Uşaq sözü şah sözündän hükümlüdür. (AA, 116)

Uşaqlar hayatın çiçäkläridir. (AA, 117)

Çox bilän quş dimdiyindän täläyä düşär. (AA, 117)

Çolaq koru qörändä öz halına şükür eylär. (AA, 118)

Dağ başı dumandan qurtarmaz, insan başı yamandan. (AA, 119)

Dağ başı dumandan qurtarmaz, insan başı yamandan. (AA, 119)

Dağ başı duman olar. (AA, 119)

Dağ başında xırman qurma, sovurarsan, yel aparar, sel yanında däyirman qurma, üyüdärsän, sel aparar. (AA, 119)

Dağ başında xırman qurma, sovurarsan, yel aparar, sel yanında däyirman qurma, üyüdärsän, sel aparar. (AA, 119)

Dağ dediyin ucalıqdır, ucalıq. (AA, 120)

Dağ iti gäldi, bağ itini qovladı. (AA, 120)

Dağ nä qädär uca olsa, el üstündän yol salar. (AA, 120)

Dağ suları dağdan gälär. (AA, 120)

Dağ üstü maral gäzär. (AA, 120)

Dağ üstündä tısbağa, gomuşdan böyük görünär. (AA, 120)

Dağ yeri-duman yeri! (AA, 120)

Dağ yeri-duman yeri! (AA, 120)

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121) “Dağdan gelir dağ arabası, hiç kimsenin bindiği yok.. Dokumacı dokur nazik bezi, hiç kimsenin onu giydiği yok.”

Dağı dağ üstä qoyub. (AA, 121)

Damdan düşsä, pişik kimi ayağı üstä düşär. (AA, 122)

Darı çöräyi—xırmana qädär. (AA, 123)

Däyirmanda doğulan siçan göy gurultusundan qorxmaz. (AA, 126)

Däli dostun olunca, ağıllı düşmänin olsun. (AA, 128)

Däli dostun olunca, ağıllı düşmänin olsun. (AA, 128)

Däli başına dövlät quşu qonub. (AA, 130)

Däli başına dövlät quşu qonub. (AA, 130)

Dälinin başında qoz ağacı bitmäz. (AA, 130)

Däliyä yüz öyrät, öz bildiyini eylär. (AA, 132)

Däniz suyu kimi, nä içilir, nä kiçilir. (AA, 133)

Dänizdä batan saman çöpündän yapışar. (AA, 133)

Därd därd üstündän gälär. (AA, 135)

Därviş olan şahlıq iddiası eylämäz. (AA, 136)

Däryada balıq sevdası. (AA, 136)

Dävä öz kövşädiyini udar. (AA, 139)

Däväni palaz altında gizlätmäk olmaz. (AA, 139)

Dävädän yıxılan pambıq üstä düşär, eşşäkdän yıxılan—daş üstä. (AA, 140)

Dävädän yıxılan pambıq üstä düşär, eşşäkdän yıxılan—daş üstä. (AA, 140)

Dövlät qulluğu göyärçinä bänzär, qonar, uçar. (AA, 142)

Dövlät quşu başına qonub. (AA, 143)

Dövlät malı nä odda yanar, nä suda batar. (AA, 143)

Dövlät sırrını dövlät bilär. (AA, 143)

Dil ağrısından qol ağrısı yaxşıdır. (AA, 143)

Dil ağrısından qol ağrısı yaxşıdır. (AA, 143)

Dil yarası qılınc yarasından yamandır. (AA, 144)

Dil yarası qılınc yarasından yamandır. (AA, 144)

Dilänçi torbasından çöräk yemäzlär. (AA, 145)

Dilin bäläsıdır uzunçu olmaq, ariflär işidir, sükuta dalmaq. (AA, 145)

Dinç adamsan, qanlı qapısında, nä qayırırsan? (AA, 146)

Diz ağrısını can çäkär. (AA, 148)

Doğruluq dost qalasıdır. (AA, 151) "Doğruluk, dost kalesidir."

Dost arası pak gäräk. (AA, 152)

Dost arası sözsüz olmaz. (AA, 152)

Dost yolunda äzaba düşänin el içindä üzü ağ olar. (AA, 154)

Dost yolunda äzaba düşänin el içindä üzü ağ olar. (AA, 154)

O baş qorxsun ki, dost yolunda dayanmaz. (AA, 154)

Dost yolunda boran olar, qar olar. (AA, 154)

Dosta borc pul vermä, här ikisi äldän gedär. (AA, 154)

Dostluq häyat väsiqäsidir. (AA, 155)

Dostdan belä sirrini saxla. (AA, 155)

Dost gälişi bayram olar. (AA, 156)

Döymä özgä qapısını, döyärlär sänin qapını. (AA, 157) "Dövme el kapısını, döverler senin kapını."

Dul arvad ağ kalağayıdır toxunma, läkä düşär. (AA, 158) "Dul avrat ak yemenidir, dokunma; leke düşer."

Dul arvadı qız adına almazlar. (AA, 158)

Dul arvad yuxuda ikinci ärini görär. (AA, 158)

Toy borcu ilä ev almaq olmaz. (AA, 159)

Dünänki nökärçiliyinä baxma, bugünkü ağalığına bax. (AA, 160) “Dünkü hizmetçiliğine bakma, bugünkü ağalığına bak.”

Dünänki işinä sağ ol, bugünkü işindän danış. (AA, 160)

Dünänki işinä sağ ol, bugünkü işindän danış. (AA, 160)

Dünya yaz ikän qış tädarükünä bax! (AA, 160)

Dünya bala dönsä dä, ala qarğa öz yemäyin bilär. (AA, 160)

Dünya gör-götür dünyasıdır. (AA, 161)

Dünyaca gözälliyin olunca, zärräcä bäxtin olsun. (AA, 161) “Dünya kadar güzelliğin olacağına, zerrece bahtın olsun.”

Dünya varına güvänmä! (AA, 161)

Dünyada här käs öz haqqına razı olsa, dava olmaz. (AA, 162)

Dünyada oğul toyundan şirin heç nä ola bilmäz. (AA, 162)

Dünyanın än böyük ne'mäti can sağlığıdır. (AA, 163)

Äcäl gäldi, baş ağrısı bähanä. (AA, 165)

Äcäl öz vaxtında gälär. (AA, 165)

Äkinçi yağmur istär, yolçu quraqlıq; här ikisinin muradı yerinä yetär. (AA, 166)

El ağzını bağlamaq olmaz. (AA, 167)

El ağzı-çuval ağzı. (AA, 167)

El ağzı-çuval ağzı. (AA, 167)

El ağzı ilä şorba içilmäz. (AA, 167)

El ağzı ilä quş tutulmaz. (AA, 167)

El ağzı käramätdir. (AA, 167)

El ağzı torba deyil ki, büzäsän! (AA, 167)

El ağzı—yel ağzı. (AA, 167)

El ağzı—yel ağzı. (AA, 167)

El ağzına baxan, qarısını tez boşar. (AA, 167)

El ağzında bir sözün yüz rängi var. (AA, 167)

El arasında it quyruğu käsmäzlär. (AA, 167)

El arasında it quyruğu käsmäzlär. (AA, 167)

El el üstä sığınar. (AA, 168)

Äl-älä vermäklä dağı dağ üstä qoymaq olar. (AA, 169)

El gözü täräzidir. (AA, 169)

El gözündän düşän boy atmaz. (AA, 169)

El gözüylä dünyä görünmäz. (AA, 169)

El yaxşılığın unutma. (AA, 170)

Özgä uşağından oğul olmaz. (AA, 170)

Äl üstä ällär var. (AA, 171)

Ä1 yarası tez gedär, kök salar dil yarası. (AA, 171)

Ä1 yarası tez gedär, kök salar dil yarası. (AA, 171)

Elçiyä yox cavabı vermäzlär. (AA, 171)

El eybini sänä deyän, sänin dä eybäni elä deyär. (AA, 174)

El ayranı yanğını soyutmaz. (AA, 174)

Alma ağacından alma düşär, armud ağacından-armud. (AA, 175)

Alma ağacından alma düşär, armud ağacından-armud. (AA, 175)

Alma öz ağacından uzağa düşmäz. (AA, 175)

El oğlu yumurtaya qulp qoyar. (AA, 175)

Än böyük ne'mät can sağlığıdır. (AA, 176)

Är altında at olur, qeyrät altında ar. (AA, 177) “Er altında at olur, namus altında ar.”

Är altında at olur, qeyrät altında ar. (AA, 177)

Är başından dövlät, dağ başından-duman äksik olmasın. (AA, 177)

Är başından dövlät, dağ başından-duman äksik olmasın. (AA, 177)

Ärä gedän qızların dili altında qänd qäräk. (AA, 178)

Ärä getdi tayım-tuşum evdä qaldı yasar başım. (AA, 178) “Ere gitti dostum-yaşıtım, evde kaldı ağrıyan başım.”

Ärä getmäk asandır, är donu tikmäk çätin. (AA, 178)

Ärik ağacından saz olmaz, gäl zurnadan xäbär al. (AA, 178)

Ärik bağın yoxdur ki, bıldırcının neca bir quş olduğunu biläsän? (AA, 179)

Äski un çuvalın çırpdıqca toz qopar. (AA, 181)

Eşşäk at yerini vermäz, ciyär—ät yerini. (AA, 182)

Eşşäk at yerini vermäz, ciyär—ät yerini. (AA, 182)

Eşşäk yük altında anqırmaz. (AA, 183)

Ev ayranı acı olar. (AA, 185)

Evde öz başını bağlaya bilmir, toyda gälin başı bağlayır. (AA, 186)

Evde öz başını bağlaya bilmir, toyda gälin başı bağlayır. (AA, 186)

Evin minarä dibindä olsa da, qulağın säs eşitmäz. (AA, 187)

Övlad can yanğısıdır. (AA, 187) “Evlat can yangınıdır.”

Övlad könül meyväsidir. (AA, 187)

Evlärä gedän qızın dili altında gänd gäräk. (AA, 188) “Evlenecek kızın dili altında şeker olmalı.”

Fayda-zärär hesab başında mä'lum olar. (AA, 191)

Fäläyin qaydasıdır, dağı dağ üstündän çäkär. (AA, 192)

Qäflät yuxusu ürfan ählinin gözünä girmäz. (AA, 193)

Qäflät yuxusu ürfan ählinin gözünä girmäz. (AA, 193)

Qärib it quyruğu döşündä gäzär. (AA, 193)

Qärib it quyruğu döşündä gäzär. (AA, 193)

Keçmä namärd körpüsündän, qoy aparsın sel säni, yatma tülkü kölgäsindä qoy yesin şir säni. (AA, 195)

Keçmä namärd körpüsündän, qoy aparsın sel säni, yatma tülkü kölgäsindä qoy yesin şir säni. (AA, 195)

Gäl deməsi yaxşıdır, get deməsi pi (AA, 195)

Gäl deməsi yaxşıdır, get deməsi pi (AA, 195)

Gälmäk qonaqdan yola salmaq ev yiyäsindän. (AA, 196)

Darvaza qapısın bağlamaq olar, xalqın ağzın bağlamaq olmaz. (AA, 199) “Giriş (avlu) kapısı bağlanır, halkın ağzı bağlanmaz.”

Get özüne dost qazan düşman ocaq başında. (AA, 199)

Yaşına-yaşına çıxdı ocaq başına. (AA, 199) “Gizlene-gizlene çıktı ocak başına.”

Gödäk adam gündä üç däfä padşahlıq iddiasında olar. (AA, 200)

Gönül quşu uçar, bir budaqdan o birinä qonar. (AA, 201)

Gönül quşu uçar, bir budaqdan o birinä qonar. (AA, 201)

Gün altında yatmayan kölgänin qädrini bilmäz. (AA, 204)

Gün öz ışığını heç käsdän äsirgämäz. (AA, 205)

Gözälä baxmaq göz qaydasıdır. (AA, 206)

Gözällik baş tacıdır, här adama qismät olmaz. (AA, 206)

Haqq daşı ağır olar. (AA, 208)

Xala evinä dadanan, är evinda dayanmaz. (AA, 209)

Xala evinä dadanan, är evinda dayanmaz. (AA, 209)

Hamam suyu ilä özünü dost tutur. (AA, 210)

Xan eylär xan divanı. (AA, 210)

Xan qapısında işläyänin ayağını daş aparar. (AA, 210)

Xan qulluğuna gedän, atlı gedär, piyada qayıdar. (AA, 210)

Xäncär yarası gedär, dil yarası getmäz. (AA, 211)

Xäncär yarası gedär, dil yarası getmäz. (AA, 211)

Xäncär yarası sağalar, namus yarası sağalmaz. (AA, 211)

Xäncär yarası sağalar, namus yarası sağalmaz. (AA, 211)

Arvad almamış övlad arzusu elämä. (AA, 211)

Arvad qoxumu şirin olar. (AA, 212)

Arvad malı alçaq qapıdır, bir girändä alnına däyär, bir çıxanda. (AA, 212)

Xırman doymak kişi işidir. (AA, 212)

Bar vaxtı bağbana salam verän çox olar. (AA, 213)

Xäşil bişirmäk bilmir, aşbazlıq iddiası edir. (AA, 214)

Xäznäyä tüpüränin tüpürcäyi öz saqqalına yapışar. (AA, 216)

Halvaçı qızı—daha şirin! (AA, 217)

Hamıya ovuc-ovuc bizä bir iynä ucu. (AA, 218)

Hamıya it hürär, bizä Mazandaran çaqqalı. (AA, 218)

Oğru evli olmaz, ev yiyäsini evlilikdän salar. (AA, 219)

Oğruluğumuz ay ışığına düşdü. (AA, 220)

Xiyar pulu ilä alınan eşşäyin ölümü suda olar. (AA, 220) "Hıyar parası ile alınan eşeğin ölümü suda olur."

Heç käs öz eybini bilmäz. (AA, 220)

Heç käs öz ayranına turs demäz. (AA, 220)

Heç igidin yatmasın baxtı, yanı üstä çevrilmäsin taxtı. (AA, 221)

Axund mollanı bäyänmäz, molla axundu, seyid-här ikisini. (AA, 221)

Axundun minbär üstä gözü dörd olar. (AA, 221)

Xoruz öz küllüyündä banlar. (AA, 222)

İçdim üzüm suyunu, tökdüm üzüm suyunu. (AA, 224)

İçdim üzüm suyunu, tökdüm üzüm suyunu. (AA, 224)

İynä gözündün baxaram, cümlä cahanı yıxaram. (AA, 225)

İynä ucu qädär bir deşik bir küpü boşaldar. (AA, 225)

El qapısı, häm gec, häm güc açılar. (AA, 229)

El qazanı ilä aş qaynamaz. (AA, 229)

El öz dälisini yaxşı tanıyar. (AA, 229)

El malı ilä dost qazanılmaz. (AA, 229)

El malına göz tikän, gözsüz qalar. (AA, 229)

El malına göz tikmä, özün qazan, özün ye. (AA, 229)

El malına käm baxan, malsız – davarsız qalar. (AA, 229)

El malına käm baxanın gözlärindän qan damar. (AA, 230) “El malına kem bakanın gözlerinden kan damlar.”

El malını qoru öz malın kimi. (AA, 229)

El malını qoru öz malın kimi. (AA, 229)

El şamı daim yanar. (AA, 229)

El nağmäsini eldän öyränärlär. (AA, 229)

El namusu elä düşär. (AA, 229)

El säsi—haqq säsi. (AA, 229)

El säsi—haqq säsi. (AA, 229)

El sözü—atalar sözüdür. (AA, 229)

El sözü—atalar sözüdür. (AA, 229)

El sözü—ata näsihätidir. (AA, 229)

El sözü—ata näsihätidir. (AA, 229)

El yumruğunu görmäyän, öz yumruğunu batman sanar. (AA, 229)

El yumruğunu görmäyän, öz yumruğunu batman sanar. (AA, 229)

Elm märtäbäsi uca olar. (AA, 231)

İnsan olmayan insan qädrini bilmäz. (AA, 233)

İsa öz yerindä, Musa öz yerindä. (AA, 234)

İsa öz yerindä, Musa öz yerindä. (AA, 234)

İslanmışın yağışdan nä arı (pakı)? (AA, 234)

İş içindä iş var. (AA, 235)

Eşitmäk istämadiyini özgäsinä eşitdirmä. (AA, 237)

İştäha diş altındadır. (AA, 237)

İt araba kölgäsindä yatar, elä bilär öz kölgäsidir. (AA, 237)

İt araba kölgäsindä yatar, elä bilär öz kölgäsidir. (AA, 237)

İt ardına düşän, leş üstünä çıxar. (AA, 238)

İt ardına düşän, leş üstünä çıxar. (AA, 238)

İt dä öz yediyini qusar. (AA, 238)

İt qursağı yağ götürmäz. (AA, 239)

İt balası it olar. (AA, 239)

İt ilxısı—köpäk sürüsü. (AA, 239)

İt ilxısı—köpäk sürüsü. (AA, 239)

İti dalıma almışam—qurd qorxusundan. (AA, 239)

İt qulağını käsändän qorx. (AA, 241)

Yaxşı oğlan neylär ata malını? (AA, 243)

Arvadı axıl gözü ilä, atı-cahıl gözü ilä. (AA, 246)

Arvadı axıl gözü ilä, atı-cahıl gözü ilä. (AA, 246)

Qar suyundan qaymaq olmaz. (AA, 248)

Qaraquşa xeyir öz dimdiyindän çatar. (AA, 249)

Qarğa döşünü çäkmäklä qaz olmaz. (AA, 249)

Arvad kişinin qoltuq sAA, tıdır. (AA, 250)

Arvad malı-qab däsmalı. (AA, 250)

Arvad malı-qab däsmalı. (AA, 250)

Dava günündä igid gäräk daldalanmasın. (AA, 251)

Dava dağarcıq üstädir. (AA, 251)

Qazan dibi yalayanın adaxlısı göyçäk olar. (AA, 252)

Qazan qarası gedär, üz qarası yox. (AA, 252)

Qazan qarası gedär, üz qarası yox. (AA, 252)

Keçi can hayında, qässab piy axtarır. (AA, 253)

Pişik atası xeyrinä sıçan tutmaz. (AA, 253)

Pişik balası özünü anasının döşündä gızlädär. (AA, 254)

Pişiyin gözü siçan deşiyindä olar. (AA, 254)

Keçäl çarä bilsä, öz başına eylär. (AA, 254)

Öz adını özgälärä qoyma. (AA, 255)

Öz ağlını özgä ağlına vermä. (AA, 255)

Öz ağlını özgä ağlına vermä. (AA, 255)

Öz kövşänindä otlayan mal ac qalmaz. (AA, 255) "Kendi çayırında otlayan mal, aç kalmaz."

Öz qädrini bilmäyänin qädrini özgäsi dä bilmäz. (AA, 255)

Öz çöräyini özgä süfräsindä yemä. (AA, 255)

Öz çöräyini özgä süfräsindä yemä. (AA, 255)

Öz evindä öz başını bağlaya bilmir, özgä evindä gälin başı bağlayır. (AA, 256)

Öz evindä öz başını bağlaya bilmir, özgä evindä gälin başı bağlayır. (AA, 256)

Öz evindä öz başını bağlaya bilmir, özgä evindä gälin başı bağlayır. (AA, 256)

Öz evindä öz başını bağlaya bilmir, özgä evindä gälin başı bağlayır. (AA, 256)

Öz gözündä bayquşun balası, tovus quşundan da gözäldir. (AA, 256)

Öz gözündä bayquşun balası, tovus quşundan da gözäldir. (AA, 256)

Öz gözündä tiri görmür, özgä gözündä qılı seçir. (AA, 256)

Öz gözündä tiri görmür, özgä gözündä qılı seçir. (AA, 256)

Öz işini özün gör. (AA, 256)

Özü qazanmayan mal qädri bilmäz. (AA, 257)

Qılınç yarası sağalar, dil yarası sağalmaz. (AA, 258)

Qılınç yarası sağalar, dil yarası sağalmaz. (AA, 258)

Xınanahan gecäsi hamı xınaya boyanar. (AA, 258) “Kına gecesi herkes kınaya boyanır.”

Qız anası elçi gözlär. (AA, 259)

Qız evi-naz evi. (AA, 259)

Qız evi-naz evi. (AA, 259)

Qızı öz xoşuna qoysan ya mürtübä gedär, ya zurnaçıya. (AA, 259)

Qızlar bir qünäşdir, oğlanlarsa—ay parçası. (AA, 260)

Kişi bilmädiyini ayağı altına yığsa, başı ärşä däyär. (AA, 261)

Kişi öz sözünün ağası olar. (AA, 261)

Kişi öz tayı ilä gäzär. (AA, 261)

Kişinin hörmäti öz älindädir. (AA, 262)

Kişinin malı göz qabağında. (AA, 262)

Qarıya qız evi yaraşmaz. (AA, 263)

Qoça buynuzu ağırlıq elämäz. (AA, 263)

Qonşu aşı (payı) dadlı olar. (AA, 263)

Qonağı qonşuya tanıdarsan här ikisindän mährum olarsan. (AA, 264)

Qonağın könlündän keçän, ev yiyäsinin könlündän keçmäz. (AA, 264)

Qonaq evä girincä utanar, ev yiyäsi—sonra. (AA, 264)

Qonaq häyasız olsa, ev yiyäsini evdän qovar. (AA, 264)

Qonaq qonağı istämäz, ev yiyäsi-häç birini. (AA, 265)

Qonaq qonağı istämäz, ev yiyäsi-häç birini. (AA, 265)

Köpäk taya dibindä yatar, elä bilär öz hünäridir. (AA, 266)

Köpäk taya dibindä yatar, elä bilär öz hünäridir. (AA, 266)

Yaman yeyänin olsun, yaman deyänin olmasın. (AA, 267)

Yaman yeyänin olsun, yaman deyänin olmasın. (AA, 267)

Bädräng özü dä bir rängdir. (AA, 267)

Qurd yuvasından sümük äskik olmaz. (AA, 268)

Qurd balası qurd olar—eşşäk balası-qoduq. (AA, 268)

Qurd balası qurd olar—eşşäk balası-qoduq. (AA, 268)

Zärgär dükanının tozu da qızıl olar. (AA, 269)

Mäscid şamını yeyän pişik kor olar. (AA, 273)

Molla evindän aş, kor gözündän yaş çıxmaz. (AA, 275)

Molla evindän aş, kor gözündän yaş çıxmaz. (AA, 275)

Molla çöräyi, ilan ayağı görünmäz. (AA, 276)

Molla çöräyi, ilan ayağı görünmäz. (AA, 276)

Çıraq öz dibinä işıq salmaz. (AA, 276)

Nar üstündän turp yemäzlär. (AA, 277)

Ocaq yeri külündän mä'lum olar. (AA, 280)

Oğlanın oğlan oyunu var, qızın qız oyunu. (AA, 281)

Oğlanın oğlan oyunu var, qızın qız oyunu. (AA, 281)

Oğul anası gah döşünä vurar, gah başına. (AA, 281)

Orta oyunu orta yerdä oynayar. (AA, 282)

Aralıq oyunu aralıqda olar. (AA, 283)

Aralıq malı arada yeyilär. (AA, 283)

Oruç tutmayanın oğluna Ramazan adı qoyarlar. (AA, 283)

Ölüm qaş ilä göz arasındadır. (AA, 285)

Ördäk ätin qaz ätin, yeyän bilär läzzätin. (AA, 287)

Ördäk ätin qaz ätin, yeyän bilär läzzätin. (AA, 287)

Çadra altında här arvad gözäldir. (AA, 287)

Bazar çöräyi çox olsun, bazarda olsun. (AA, 290)

Bazar içindä it qulağı käsmäzlär. (AA, 290)

Bazar içindä it qulağı käsmäzlär. (AA, 290)

Bazar şeytan yuvasıdır. (AA, 290)

Küläkdä yatanın cin atı olar. (AA, 292)

Säbir cännät açarıdır. (AA, 293) “Sabır cennet anahtarıdır.”

Säbir ağacı här bağda göyärmäz. (AA, 293)

Sağsağan käkliyä baxar, öz yerişini itirär. (AA, 295)

Sıçan sidiğinin dä däryaya xeyri var. (AA, 298)

Sıçan sidiğinin dä däryaya xeyri var. (AA, 298)

Sirkä tünd olanda öz küpünü partladar. (AA, 299)

Sirkänin öz qabına zäräri var. (AA, 299)

Soğan acı olsa da, süfrädä öz yeri var. (AA, 300)

Suda boğulan saman çöpündän yapışar. (AA, 303)

Sudan ayrılan balığın oddan qorxusu olmaz. (AA, 304)

Şah väzir ağlı ilä oturub durar. (AA, 306)

Çaxırı iç şir böyrü yırtmağa, içmä qarğalar gözünü dälsin. (AA, 306) "Şarabı iç arslan böğrü yırtmaya, içme kargalar gözünü delsin."

Şikayät acizlik älamätidir. (AA, 307)

Tamahkar öz näfsinin quludur. (AA, 308)

Tanrı qoruyanı qurd yemäz. (AA, 308)

Xaltanı aslan boynuna vurmazlar. (AA, 309)

Daş üstä äkin olmaz. (AA, 311)

Dadlı söz-can arzusu, dadsız söz-baş ağrısı. (AA, 312)

Dadlı söz-can arzusu, dadsız söz-baş ağrısı. (AA, 312)

Dadmamısan qaz ätini, nä biläsän läzzätini? (AA, 312)

Tovus quşunu tükünä görä käsärlär. (AA, 313)

Täkädä qoç hünäri olmaz. (AA, 314)

Därzi öz yırtığını yamamaz. (AA, 315)

Ticarät dostluq körpüsüdür. (AA, 315)

Duz yerinä buz yalama. (AA, 316)

Duzu yeyib duz qabını sındırma. (AA, 316)

Usta äli däymäyän iş haramdır. (AA, 318)

Usta oğlundan şaqird olmaz. (AA, 318)

Vaxtsız qonaq öz kisäsindän yeyär. (AA, 321)

Vätänä mähäbbät iman äsäridir. (AA, 322) "Vatan sevgisi iman eseridir."

Yağ içindä böyräk kimi üzür. (AA, 324)

Yağ yaxşı yağdır, hayıf ki, it därisindändir. (AA, 324)

Yağı yağ üstündän tökür, yarmanı yavan qoyur. (AA, 324)

Yalanla plov bişsä, däniz qädär yağı mändan. (AA, 326)

Yar mänimlä yar olsun, kol dibi diyar olsun. (AA, 327)

Yar därdini yar çäkar. (AA, 327)

Yar qadasın yar alar. (AA, 327)

Yarı gör, özün danış, ev yıxar ara sözü. (AA, 328)

Yay gününün yağışı, qış gününün yavanlığıdır. (AA, 330)

Yay gününün yağışı, qış gününün yavanlığıdır. (AA, 330)

Yay işini qışda gör, qış işini yayda. (AA, 330)

Yay işini qışda gör, qış işini yayda. (AA, 330)

Yayda kölgädä yatan qışda qar üstü yatar. (AA, 330)

Yemämisän qaz ätini, nä bilärsän läzzätini?! (AA, 332)

Xöräyin yaxşısı—hazır olanıdır. (AA, 332)

Yeyärsän qaz ätini, görärsän läzzätini. (AA, 333)

İlan ağzından qurtardı, qurbağa ağzına düşdü. (AA, 334)

İlan ağzından qurtardı, qurbağa ağzına düşdü. (AA, 334)

İlan yolu äyri gedär, yuvasına düz gedär. (AA, 335)

İlanı özgä äli ilä tutmazlar. (AA, 335)

İlanın başını özgä äli ilä äz. (AA, 335)

İgidim igid olsun, kol dibi evim olsun. (AA, 336)

Üräk öz dostunu tanıyar. (AA, 340)

Üzü üstä gäläni arxası üstä çevirmäzlär. (AA, 342)

Üzü üstä gäläni arxası üstä çevirmäzlär. (AA, 342)

Yüz il gäräk qanqal otlayasan ki, ağzın dävä ağzına oxşasın. (AA, 342)

Vay ondadır ki, varlı evinä yoxsul girä. (AA, 346)

Zurnaçı oğlu zurnaçı olar. (AA, 349)

1.1.2.2. Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Belirtisiz İsim Tamlamaları

1.1.2.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Bir çuval qızıl borcun olsun, bir çuval buğda borcun olmasın. (AA, 95) "Bir çuval altın borcun olsun, bir çuval buğday borcun olmasın."

Bir çuval qızıl borcun olsun, bir çuval buğda borcun olmasın. (AA, 95)

Çirkin dövlätli qızını atası adına alarlar. (AA, 115)

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121) "Dağdan gelir dağ arabası, hiç kimsenin bindiği yok.. Dokumacı dokur nazik bezi, hiç kimsenin onu giydiği yok."

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121)

Ärik bağın yoxdur ki, bıldırcının neca bir quş olduğunu bilәsän? (AA, 179)

Yüz tülkü bir aslan yerini, yeddi oğul bir dädä yerini vermäz. (AA, 342)

1.1.1.2.2. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Ämi qızı, ämi oğlu, kabini göydä käsilib. (AA, 44) "Amca kızı ile amca oğlunun nikahı gökte kıyılmıştır."

Ämi qızı, ämi oğlu, kabini göydä käsilib. (AA, 44)

1.1.1.2.3. Tamlayanı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Kişinin cibi iki olsa, arvad almaq fikrinä düşär. (AA, 262)

1.1.1.2.4. Tamlananı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121) "Dağdan gelir dağ arabası, hiç kimsenin bindiği yok.. Dokumacı dokur nazik bezi, hiç kimsenin onu giydiği yok."

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121)

1.1.1.2.5. Tamlayanı ile Tamlananı Arasında Başka Unsurlar Bulunduran Belirtisiz İsim Tamlaması

Ämi qızı, ämi oğlu, kabini göydä käsilib. (AA, 44) "Amca kızı ile amca oğlunun nikahı gökte kıyılmıştır."

1.1.1.2.6. Tamlayanı İkileme Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Bakı yetim-yesir mäskänidir. (AA, 79) "Bakü yetim esir meskenidir."

Dünya gör-götür dünyasıdır. (AA, 161)

Duz-çöräk qädri bilmäyän itdän dä alçaqdır. (AA, 317)

1.1.1.2.7. Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Ağ ottan-balta sapı, biri sındı—birini tax. (AA, 29) "Ak ottan balta sapı, biri kırıldı birini tak."

1.2. SIFAT TAMLAMASI

Zeynep Korkmaz, sıfat tamlamasını; isimleri nitelemek ya da belirtmek için isim ve ona bağlı sıfatın tamlama dizilişinde oluşturdukları kelime grubu şeklinde tanımlar ve bu dizilişte tamlayanın sıfat tamlananın ise isim görevinde olduğunu ve bu iki unsurun da eksiz bir şekilde birleştiğini belirtir (Korkmaz, 2010: 133).

Muharrem Ergin konuyla ilgili; bir sıfat unsurunun ile bir isim unsuruyla birleşmesi sonucu meydana gelen kelime grubu tanımını yapar ve sıfat unsurunun isim unsurunu vasıflandırmak veya belirtmek için getirildiğini belirtir (Ergin, 2013: 380).

Günay Karaağaç, sıfat tamlamaları; bir söz, söz öbeği veya cümlenin eksiz bir şekilde bir ismin önüne getirilmesiyle elde edilen söz öbeği şeklinde tanımlar (Karaağaç, 2013: 96).

Leylâ Karahan, bir ismin sıfat unsuruyla nitelendiği ya da belirtildiği tamlama şeklinde tanımladığı sıfat tamlamasında birden fazla sıfatın kullanılabileceğini belirtir ve söz dizimi içerisinde sıfat tamlamasının zarf, sıfat ya da isim görevi aldığından bahseder (Karahan, 2012: 52).

1.2.1. İki Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları

Abad känd tüstüsündän bälli olar. (AA, 11) "Abad köy dumanından belli olur."

Täläsik işä şeytan qarışar. (AA, 11)

Acı dilin yarası qılınc yarasından pis olar. (AA, 12)

Acı söz üräk bulandırar. (AA, 12)

Acı sözü bir batman bal ilä yemäk olmaz. (AA, 12)

Acı sözü bir batman bal ilä yemäk olmaz. (AA, 12)

Acmış eşşäk atdan yeyin gedär. (AA, 12)

Acıqlı başda ağıl olmaz. (AA, 12)

Aciz adam qorxaq olar. (AA, 13)

Ac ayı oynamaz. (AA, 13)

Ac bayıra qaçar, yalavac 1 evä girär. (AA, 14)

Ac bäydän tox it yaxşıdır. (AA, 14)

Ac bäydän tox it yaxşıdır. (AA, 14)

Ac canavarlar ağız ağıza yatar. (AA, 14)

Ac donuz darıdan çıxmaz. (AA, 14)

Ac elä bilär hamı acdır, tox elä bilär hamı toxdur. (AA, 14)

Ac elä bilär hamı acdır, tox elä bilär hamı toxdur. (AA, 14)

Ac qoyun, viran däyirman sahibinä başağrısıdır. (AA, 15)

Ac qoyun, viran däyirman sahibinä başağrısıdır. (AA, 15)

Ac köpäk özünü aslana vurar. (AA, 15)

Ac qurd aslanı basar. (AA, 15)

Ac qurd sürünün ortasına girär. (AA, 15)

Ac qurd balasını yeyär. (AA, 15)

Ac toyuğun yumurtası tärs düşär. (AA, 15)

Ac toyuq yuxusunda darı görär. (AA, 16)

Aca doqquz yorğan örtmüşlär, yenä dä yuxulaya bilmämiş. (AA, 16)

Acgöz adamdır, açıq gözdän kirpik qopardır. (AA, 16)

Acgöz adamdır, açıq gözdän kirpik qopardır. (AA, 16)

Açıq süfränin bir eybi var, örtülü süfränin—yüz eybi. (AA, 16)

Açıq süfränin bir eybi var, örtülü süfränin—yüz eybi. (AA, 16)

Açıq ağız ac qalmaz. (AA, 17)

Açıq qaba it däyär. (AA, 17)

Açıq qapını döymäzlär. (AA, 17)

Açıq sevda baş tutmaz. (AA, 17)

Açıq süfrä täklif istämäz. (AA, 17)

Açılmamış süfränin eybi görünmäz. (AA, 17)

Aclıq bir il gedär, minnät—min il. (AA, 17)

Aclıq bir il gedär, minnät—min il. (AA, 17)

Açma här pärdäni, arxasında min sirr var. (AA, 18)

Açma här pärdäni, arxasında min sirr var. (AA, 18)

Adam adamı bir däfä aldadar. (AA, 18)

Adam älini bir däfä yandırar. (AA, 19)

Adam olana bir söz yetar. (AA, 19)

Adam var ki, heyvan ondan yaxşıdır. (AA, 19)

Adam var ki, bir çöräklä min iti dolandırar, adam var, min çöräklä bir iti dolandıra bilmäz. (AA, 20)

Adam var ki, bir çöräklä min iti dolandırar, adam var, min çöräklä bir iti dolandıra bilmäz. (AA, 20)

Ağa-ağa, girdi bağa, bir quş tutdu o da qurbağa. (AA, 21)

Ağa toxdur, nökärä bir çörək yoxdur. (AA, 22)

Ağac körpä olanda qara yeldän qoruyarlar. (AA, 23)

Ağaclı kändi sel basmaz (aparmaz). (AA, 23)

Ağam bir xatın aldı, davanı satın aldı. (AA, 24)

Ağır günün daşı ağır olar. (AA, 24)

Ağır qazan geç qaynar. (AA, 24)

Ağır daş batman gälär. (AA, 25)

Ağır yükün altına giränin beli särpär. (AA, 25)

Ağız ilä qulağın arası dörd barmaqdır. (AA, 25)

Ağlamayan uşağa süd vermäzlär. (AA, 26)

Ağrımayan baş yastığa gälmäz. (AA, 26)

Ağrımayan başa däsmal bağlamazlar. (AA, 26) “Ağrımayan başa örtü bağlamazlar.”

Ağrımayan dişä kälbätin nä lazım?! (AA, 26) “Ağrımayan dişe kerpeten ne lazım?!”

Ağrımaz baş qäbirdä olar. (AA, 26)

Axmaq adam oğurluq keçi ilä gäzmäya çıxar. (AA, 28) “Ahmak adam çalıntı keçi ile gezmeye çıkar.”

Axmaq adam oğurluq keçi ilä gäzmäya çıxar. (AA, 28)

Axmaq adam öz sähvini düz bilär, ağıllı düzäldär. (AA, 28) “Ahmak adam kendi yanlışını doğru bilir, akıllı düzeltir.”

Axmaq baş balalı olar. (AA, 28)

Axmaq başın balasını ayaqlar çäkär. (AA, 28)

Ağ axça (ağ pul) qara gün üçündür. (AA, 29)

Ağ axça (ağ pul) qara gün üçündür. (AA, 29)

Ağ ayranı itä tökärlär, qara kişmişi çibä. (AA, 29)

Ağ ayranı itä tökärlär, qara kişmişi çibä. (AA, 29)

Ağ divara hansı rängi yaxsan, tutar. (AA, 29)

Ağ divara hansı rängi yaxsan, tutar. (AA, 29)

Ağ evi görüb qara evi yandırmazlar. (AA, 29)

Ağ evi görüb qara evi yandırmazlar. (AA, 29)

Ağ gün (adamı) ağardar, qara kün qaraldar. (AA, 29)

Ağ gün (adamı) ağardar, qara kün qaraldar. (AA, 29)

Ağ gün qara günü yaddan çıxardar. (AA, 29)

Ağ gün qara günü yaddan çıxardar. (AA, 29)

Ağ göyärçin qara qarğaya qismät olub. (AA, 29)

Ağ göyärçin qara qarğaya qismät olub. (AA, 29)

Ağ itin pambıq satana zäräri var. (AA, 29)

Ağ köpäk, qara köpäk, ikisi dä köpäkdir. (AA, 29)

Ağ köpäk, qara köpäk, ikisi dä köpäkdir. (AA, 29)

Ağ köpäk, qara köpäk, ikisi dä köpäkdir. (AA, 29)

Ağ ottan-balta sapı, biri sındı—birini tax. (AA, 29)

Ağ şäkär qara şäkär, bir damarı suya çäkär. (AA, 29)

Ağ şäkär qara şäkär, bir damarı suya çäkär. (AA, 29)

Ağ şäkär qara şäkär, bir damarı suya çäkär. (AA, 29)

Ağ üzüm qara üzüm, başını dibindän üzüm. (AA, 30)

Ağ üzüm qara üzüm, başını dibindän üzüm. (AA, 30)

Ağ üzdä qara xal zinätdir, qara üzdä ağ xal—neybät. (AA, 30)

Ağ üzdä qara xal zinätdir, qara üzdä ağ xal—neybät. (AA, 30)

Ağ üzdä qara xal zinätdir, qara üzdä ağ xal—neybät. (AA, 30)

Ağ üzdä qara xal zinätdir, qara üzdä ağ xal—neybät. (AA, 30)

Axar su qedär, qalmaz. (AA, 30)

Axar su tämiz olar. (AA, 30)

Axar suya dayanma, här deyilänä inanma. (AA, 30)

Axçalı (pullu) adamdan dağlar da qorxar. (AA, 30)

Ağıllı adam yüksäkdän danışmaz. (AA, 31)

Ağıllı adamın bir günü, axmağın min günündän yaxşıdır. (AA, 31)

Ağıllı adamın bir günü, axmağın min günündän yaxşıdır. (AA, 31)

Ağıllı adamın bir günü, axmağın min günündän yaxşıdır. (AA, 31)

Ağıllı baş bälasız olar, doğru yol-qäräzsiz. (AA, 32)

Ağıllı baş bälasız olar, doğru yol-qäräzsiz. (AA, 32)

Ağıllı baş här şeydän fayda çıxardar. (AA, 32)

Ağıllı baş här şeydän fayda çıxardar. (AA, 32)

Ağıllı bir däfä aldanar. (AA, 32)

Ağıllı dostunu här zaman xatırlar, ağılsız isä işi düşändä. (AA, 32)

Ağıllı uşaq bäläkdä özünü qöstärär. (AA, 32)

Ağıllı balaca yekä cahildän yaxşıdır. (AA, 32)

Ağıllı balaca yekä cahildän yaxşıdır. (AA, 32)

Ağıllı düşmändän qorxma, däli dostdan qorx. (AA, 32)

Ağıllı düşmändän qorxma, däli dostdan qorx. (AA, 32)

Ağıllı kişi qışın qeydinä yayda qalar. (AA, 33)

Ağıllı kişini falçılar sevmäz. (AA, 33)

Ağıllı yoxsul axmaq varlıdan yaxşıdır. (AA, 33)

Ağıllı yoxsul axmaq varlıdan yaxşıdır. (AA, 33)

Ağıllı üzünä häsrät canım. (AA, 33)

Ağıllı araba ilä dovşan ovuna gedär. (AA, 33)

Ağılsız adama näsihät etmäk, dänizä su tökmek kimidir. (AA, 34)

Yaman baş yiyäsinä donuz güddürär. (AA, 34)

Ağılsız köpäklär ulduza hürär. (AA, 34)

Qoxumun qara qazan, ümidim un çuvalı. (AA, 34)

Axsaq atın kor da nalbändi olar. (AA, 35)

Çolaq ayağa daş däyär. (AA, 35)

Axsaq it ova getmäz, tutsa da buraxmaz. (AA, 35)

Axsaq goyuna nä dağ, nä aran? (AA, 35)

Axsaq yabı köhlän atı keçä bilmäz. (AA, 35)

Axsaq yabı köhlän atı keçä bilmäz. (AA, 35)

Axşamdan sonra gälän qonağın yeyäcäyi soğandır. (AA, 35)

Al almaya daş atan çox olar. (AA, 36)

Ala it çaqqalın dayısıdır. (AA, 37)

Ala qarğa suya düşsä dä qaz ola bilmäz. (AA, 37)

Alçaq yerdä çadır qurma. (AA, 38)

Alçaq yerdä yatma, sel aparar, hündür yerdä yatma, yel aparar. (AA, 38)

Alçaq yerdä yatma, sel aparar, hündür yerdä yatma, yel aparar. (AA, 38)

Alämi plov tutsa, ala qarğa xöräyini bilär. (AA, 39)

Alämin malı-mülkü, Qämbärin yırtıq kürkü. (AA, 39)

Alıcı quş dimdiyindän bilinär. (AA, 39)

Alıcı quş kimi başımın üstünü alma. (AA, 39)

Alıcı quş gözündän mä'lum olar. (AA, 39)

Alıcı quşun dimdiyi äyri olar. (AA, 39)

Allah bir yandan bağlasa, bir yandan açar. (AA, 40)

Allah bir yandan bağlasa, bir yandan açar. (AA, 40)

Allah insana bir ağız, iki qulaq veribdir, bu da bir söylämäk, iki eşitmäk üçündür. (AA, 41)

Alma şähärli qızı-"hamam" deyär, ağlar, alma kändli qızı-"xırman" deyär, ağlar. (AA, 42)
“Alma şehirli kızı “hamam” der ağlar, alma köylü kızı “harman” der ağlar.”

Alma şähärli qızı-"hamam" deyär, ağlar, alma kändli qızı-"xırman" deyär, ağlar. (AA, 42)

Almadığın heyvanın noktasından yapışma. (AA, 42) “Almadığın hayvanın yularından yapışma.”

Alt daş ağır olar. (AA, 43)

Altı toyuğun bir xoruzu gäräkdir! (AA, 43)

Altı toyuğun bir xoruzu gäräkdir! (AA, 43)

Qızıl quş äldä gäzär, gözäl qız-dildä. (AA, 43)

Qızıl quş äldä gäzär, gözäl qız-dildä. (AA, 43)

Xästänin qızıl taxt näyinä gäräk?! (AA, 43) “Altın taht hastanın nesine gerek?!”

Analı qızın işi görünär, anasız qızın-dişi! (AA, 45)

Analı qızın işi görünär, anasız qızın-dişi! (AA, 45)

Ananın ärköyün oğlu hambal olar. (AA, 46) “Ananın şımarık oğlu hamal olur.”

Anasız uşaq evdä xar olar, atasız uşaq-çöldä. (AA, 46)

Anasız uşaq evdä xar olar, atasız uşaq-çöldä. (AA, 46)

Andın iki başı var. (AA, 46)

Bu dünyada maldan, mülkdän bir ağıllı baş yaxşıdır. (AA, 47)

Anlayan adama qul olasan. (AA, 47)

Anlayan bir qıldan da anlar. (AA, 47)

Anlayan düşman anlamaz dostdan yaxşıdır. (AA, 47)

Anlayan düşman anlamaz dostdan yaxşıdır. (AA, 47)

Anlayana bir söz bir kitabdır. (AA, 47)

Anlayana bir söz bir kitabdır. (AA, 47)

Anlayana bircä milçäk da sazdır, anlamayana zurna-qaval da azdır. (AA, 47) “Anlayana sivrisinek saz, anlamayana zurna-davul sesi.”

Axtardım cahanda başıma bir tac, nä oğrunu tox gördüm, nä doğrunu ac. (AA, 48) “Ararım cihanda başıma bir tac, ne hırsızı tok gördüm ne doğruyu aç.”

Arxalı köpäk qurd basar. (AA, 49)

Arpa unun yoxdursa, dadlı dilin dä yoxdur?! (AA, 50)

Asılsan da uca budaqdan asıl. (AA, 52)

Äsil al, çirkin olsun, bädäsil gözäl alma. (AA, 52)

Äsil dost yaman günün dostudur. (AA, 52)

Äsil dost yaman günün dostudur. (AA, 52)

Aşpaz aşpazlığın artırıb, südlü aşa soğan doğrayıb. (AA, 54) “Aşçı aşçılığını geliştirmiş, sütlü aşa soğan doğramış.”

Aşığın qılıncı-qalxanı-bir sazıdır, bir sözü. (AA, 54)

Aşığın qılıncı-qalxanı-bir sazıdır, bir sözü. (AA, 54)

Eşq bir däryadır, üzmäk bilmäyän bu däryada boğulur. (AA, 55)

Eşq bir däryadır, üzmäk bilmäyän bu däryada boğulur. (AA, 55)

Äşkar düşmän gizli dostdan yaxşıdır. (AA, 55)

Äşkar düşmän gizli dostdan yaxşıdır. (AA, 55)

At olmayan yerdä eşşäk dä atdır. (AA, 57)

Ata qırx yaşında qiymät versän, qiyamät meydanında sorarsan. (AA, 59)

Ata oğluna bir bağ verdi, oğul ataya bir salxım qıymadı. (AA, 60)

Ata oğluna bir bağ verdi, oğul ataya bir salxım qıymadı. (AA, 60)

Atadan qalan mal yanan şama bänzär, äriyib qurtarar. (AA, 61)

Atalar sözünün här biri bir dastandır. (AA, 61)

Atalar sözünün här biri bir dastandır. (AA, 61)

Atasız uşaq-damsız ev. (AA, 63)

Atasız uşaq-damsız ev. (AA, 63)

Od düşdüyü yeri yandırar. (AA, 63)

Atılan ox geri qayıtmaz. (AA, 64)

Ov tutan tazı burnundan bilinär. (AA, 66)

Avara adam kordur. (AA, 66)

Avara qonaq ev yiyäsini dä avara edär. (AA, 66)

Ovçuya bir göz dä kifayätdir. (AA, 67)

Ayı ilä bir çuvala girmä. (AA, 70)

Ayının yüz oyunu bir armudun üstündädi. (AA, 71)

Ayının yüz oyunu bir armudun üstündädi. (AA, 71)

Eyibsiz dost axtaran, dostsuz qalar. (AA, 71)

Eyibsiz gözäl olmaz, ay üzündä dä läkä var. . (AA, 71)

Eyibsiz yar axtaran, yarsız qalar. (AA, 71)

Ayrı qardaş-yad qonşu. (AA, 72)

Ayrı qardaş-yad qonşu. (AA, 72)

Ata evindä-ögey ana, är evindä-qayınana. (AA, 75)

Dädä görmäyän elä bilär, şaqqulu da bir dädädir. (AA, 75)

Dädäm mänä kor deyib, här yetänä vur deyib. (AA, 75)

Dädänä ehsan verib ayağı çarıqlıları qapına dadandırma. (AA, 75)

Badä ki, bir şärabdır här käs ondan içmälidir, (AA, 76)

Ölmäk ki, bir körpüdür, här kim ordan keçmälidir. (AA, 76)

Bağban bir gül üçün, min xara xidmätkar olar. (AA, 77)

Bağlı qapıya xäta däymäz. (AA, 77)

Bäxşiş atın dişinä baxmazlar. (AA, 78)

Bax mänä bir gözlä, baxım sänä iki gözlä. (AA, 78)

Bax mänä bir gözlä, baxım sänä iki gözlä. (AA, 78)

Baqqal, qässab-här ikisi bir hesab. (AA, 79)

Balçı qızı-daha şirin. (AA, 80)

Balığı nä vaxt tutsan täzädir. (AA, 80)

Balsız şanda arı durmaz. (AA, 81)

Başaçığın qaçan yeri—papaqçı dükanı. (AA, 83)

Başbilänsiz iş olmaz. (AA, 83)

Başını daz eylämä, här daz bir taledä olmaz. (AA, 84)

Başını daz eylämä, här daz bir taledä olmaz. (AA, 84)

Özgänin yaman gününä gülän öz gününä ağlayar. (AA, 85)

Başlanmış iş yarı olmaq demäkdir. (AA, 85)

Batman qara daşdan, yaxşılıq iki başdan. (AA, 86)

Batman qara daşdan, yaxşılıq iki başdan. (AA, 86)

Bayquş gündä üç särçä yeyär. (AA, 86)

Bayramälisiz toy olmaz. (AA, 86)

Bä'zän az tamah çox ziyan verär. (AA, 86)

Bä'zän az tamah çox ziyan verär. (AA, 86)

Bä'zän däli dä ağıllı söz deyir. (AA, 86)

Bä'zän düz yerdä dä insan büdräyir. (AA, 87) “Bazen düz yerde de insan kayar.”

Havayı sirkä baldan şirin olar. (AA, 87)

Bädänini tämiz saxla, qäfil äcäl gälär. (AA, 87)

Bäla hämişä yaxşı adamı tapar. (AA, 88)

Xallı üz göyçäk olar. (AA, 88)

Bilmädiyin işä başını soxma! (AA, 91)

Doğruya zaval yoxdur, çäksälär min divana. (AA, 92)

Min dost azdır, bir düşmän-çox. (AA, 92)

Min dost azdır, bir düşmän-çox. (AA, 92)

Min xala yığılsa, bir ananın yerini vermäz. (AA, 92)

Min xala yığılsa, bir ananın yerini vermäz. (AA, 92)

Min qapıda duz dadan, bir qapıda bänd olmaz. (AA, 92)

Min qapıda duz dadan, bir qapıda bänd olmaz. (AA, 92)

Min qoyunlunun bir qoyunluya işi düşär. (AA, 93)

Min qoyunlunun bir qoyunluya işi düşär. (AA, 93)

Min il qanqal otlasan, ağzın dävä ağzına oxşamaz. (AA, 93)

Bir abam var ataram, harda olsa yataram. (AA, 93)

Bir ac qudurar, bir yalavaç. (AA, 93)

Bir ac qudurar, bir yalavaç. (AA, 93)

Bir adamı tanımaq istäsän, ya ortaq ol, ya yola çıx. (AA, 93)

Bir adamın payı iki adamı ac qoyar. (AA, 93)

Bir adamın payı iki adamı ac qoyar. (AA, 93)

Bir adamla dost olmaq istäyirsänsä, onun dostuna bax. (AA, 93)

Bir ağaca çıxanda hamı budaqları silkälämä. (AA, 93)

Bir ağacın dibindä bir sürü yatar. (AA, 93)

Bir ağacın dibindä bir sürü yatar. (AA, 93)

Bir ağızdan çıxan min ağıza yayılar. (AA, 93)

Bir ağızdan çıxan min ağıza yayılar. (AA, 93)

Bir tövlädä at da olar, eşşäk da. (AA, 93)

Bir ağıllı baş min başı saxlar. (AA, 94)

Bir ağıllı baş min başı saxlar. (AA, 94)

Bir anaya bir qız, bir källäyä iki göz. (AA, 94)

Bir anaya bir qız, bir källäyä iki göz. (AA, 94)

Bir anaya bir qız, bir källäyä iki göz. (AA, 94)

Bir anaya bir qız, bir källäyä iki göz. (AA, 94)

Bir arxdan min at su içär. (AA, 94)

Bir arxdan min at su içär. (AA, 94)

Bir ayağı burda, bir ayağı gorda. (AA, 94)

Bir ayağı burda, bir ayağı gorda. (AA, 94)

Bir ata doqquz oğul bäslär, doqquz oğul bir atanı bäsläyä bilmäz. (AA, 94)

Bir ata doqquz oğul bäslär, doqquz oğul bir atanı bäsläyä bilmäz. (AA, 94)

Bir ata doqquz oğul bäslär, doqquz oğul bir atanı bäsläyä bilmäz. (AA, 94)

Bir ata doqquz oğul bäslär, doqquz oğul bir atanı bäsläyä bilmäz. (AA, 94)

Bir baş bir däriyä sığmaz. (AA, 94)

Bir baş bir däriyä sığmaz. (AA, 94)

Bir baş haraya olsa sığışar. (AA, 94)

Bir başa bir qöz yetär. (AA, 94)

Bir başa bir qöz yetär. (AA, 94)

Bir başa iki qapaz cäfadır. (AA, 94)

Bir başa iki qapaz cäfadır. (AA, 94)

Käsilsin o iki äl ki, bir başı saxlamaz. (AA, 94)

Käsilsin o iki äl ki, bir başı saxlamaz. (AA, 94)

Bir buğda äkmäsän, min buğda biçmäzsän. (AA, 95)

Bir buğda äkmäsän, min buğda biçmäzsän. (AA, 95)

Bir bulud ilä qış olmaz. (AA, 95)

Bir böhtan min ziyana bärabärdir. (AA, 95)

Bir böhtan min ziyana bärabärdir. (AA, 95)

Bir qoz üçün daş atmazlar. (AA, 95)

Bir çılpağı yüz cübbäli soya bilmäz. (AA, 95)

Bir çılpağı yüz cübbäli soya bilmäz. (AA, 95)

Bir çuval qızıl borcun olsun, bir çuval buğda borcun olmasın. (AA, 95)

Bir çuval qızıl borcun olsun, bir çuval buğda borcun olmasın. (AA, 95)

Bir dana bir naxırın adını batırar. (AA, 95)

Bir dana bir naxırın adını batırar. (AA, 95)

Bir däfä gälän-yoldaş, iki däfä gälän-qardaş. (AA, 95)

Bir däfä gälän-yoldaş, iki däfä gälän-qardaş. (AA, 95)

Bir däfä görmäk, iki däfä eşitmäkdän yaxşıdır. (AA, 95)

Bir däfä görmäk, iki däfä eşitmäkdän yaxşıdır. (AA, 95)

Bir däli bir quyuya daş atmış, yüz ağıllı çıxarda bilmämiş. (AA, 95)

Bir däli bir quyuya daş atmış, yüz ağıllı çıxarda bilmämiş. (AA, 95)

Bir däli bir quyuya daş atmış, yüz ağıllı çıxarda bilmämiş. (AA, 95)

Bir dämirdän nal da olar, nizä dä. (AA, 96)

Bir dost min ildä qazanılar. (AA, 96)

Bir dost min ildä qazanılar. (AA, 96)

Bir äl äkär, iki äl biçär. (AA, 96)

Bir äl äkär, iki äl biçär. (AA, 96)

Bir äl ilä qarpız tutmaq olmaz. (AA, 96)

Bir äldän säs çıxmaz. (AA, 96)

Bir evdä iki qız—biri biz, biri çuvalduz. (AA, 96)

Bir evdä iki qız—biri biz, biri çuvalduz. (AA, 96)

Bir gecälik söhbätin doqquz ay mabädi var. (AA, 96)

Bir gämini iki räis batırar. (AA, 96)

Bir gämini iki räis batırar. (AA, 96)

Bir gönüldä iki mähäbbät olmaz. (AA, 96)

Bir gönüldä iki mähäbbät olmaz. (AA, 96)

Bir gözä bir dünya sığışar. (AA, 96)

Bir gözä bir dünya sığışar. (AA, 96)

Bir gül ilä bahar olmaz. (AA, 97)

Bir iş başlamayınca qurtarmaz. (AA, 97)

Bir it hürmäklä karvan qayıtmaz. (AA, 97)

Bir qapıda iki dilänçi olmaz. (AA, 97)

Bir qapıda iki dilänçi olmaz. (AA, 97)

Bir qarı ilä bir qoca, dığ-dığ edär här gecä. (AA, 97)

Bir qarı ilä bir qoca, dığ-dığ edär här gecä. (AA, 97)

Bir qarı ilä bir qoca, dığ-dığ edär här gecä. (AA, 97)

Bir qaşıq ilä doqquz abdal keçinär. (AA, 97)

Bir qaşıq ilä doqquz abdal keçinär. (AA, 97)

Bir qazanda iki källä qaynamaz. (AA, 97)

Bir qazanda iki källä qaynamaz. (AA, 97)

Bir qız bir oğlanındır. (AA, 97)

Bir qıza qurban olsun-doqquz qoca, min qarı. (AA, 97)

Bir qıza qurban olsun-doqquz qoca, min qarı. (AA, 97)

Bir qıza qurban olsun-doqquz qoca, min qarı. (AA, 97)

Bir qoyundan iki däri çıxmaz. (AA, 97)

Bir qoyundan iki däri çıxmaz. (AA, 97)

Bir qoyundan sürü olmaz. (AA, 98)

Bir var Koroğlu, bir dä var kor kişinin oğlu. (AA, 98)

Bir känddä iki darğa olmaz. (AA, 98)

Bir känddä iki darğa olmaz. (AA, 98)

Bir meşäyä od düşsä, quru da yanar, yaş da. (AA, 98)

Bir barmaq qatıqdan ötrü tuluğu yırtma. (AA, 98)

Bir birädän ötrü yorğanı yandırmazlar. (AA, 98)

Bir şeyin qiymäti, o şey äldän gedändän sonra bilinär. (AA, 98)

Bir şeyin qiymäti, o şey äldän gedändän sonra bilinär. (AA, 98)

Bir daşla doqquz qoz düşmäz. (AA, 98)

Bir daşla doqquz qoz düşmäz. (AA, 98)

Bir daşla divar olmaz. (AA, 98)

Bir daşla iki särçä vurmaq olmaz. (AA, 98)

Bir daşla iki särçä vurmaq olmaz. (AA, 98)

Bir ölkädä iki hökmdar olmaz. (AA, 98)

Bir ölkädä iki hökmdar olmaz. (AA, 98)

Bir axurdan at da yeyär, eşşäk da. (AA, 99)

Bir ziyan min böhtana säbäb olar. (AA, 99)

Bir ziyan min böhtana säbäb olar. (AA, 99)

Bir ziyan min öyüddän artıqdır. (AA, 99)

Bir ziyan min öyüddän artıqdır. (AA, 99)

Boğuşan köpäyin yarası äksik olmaz. (AA, 100)

Dalaşan köpäk xoralı olar. (AA, 100)

Borcsuz adam yoxsul bäydän yaxşıdır. (AA, 100)

Borcsuz adam yoxsul bäydän yaxşıdır. (AA, 100)

Boş damardan qan çıxmaz. (AA, 100)

Boş eşşäk däyirmana getmäz. (AA, 101)

Boş evä qız vermäzlär. (AA, 101)

Boş sözlä qarın doymaz. (AA, 101)

Boş torba ila at tutulmaz. (AA, 101)

Bu dünya arsızla qämsizindir. (AA, 101)

Bugünkü toyuq sabahki qazdan yaxşıdır. (AA, 101)

Bugünkü toyuq sabahki qazdan yaxşıdır. (AA, 101)

Bugünkü yumurta, sabahki toyuqdan yaxşıdır. (AA, 101)

Bugünkü yumurta, sabahki toyuqdan yaxşıdır. (AA, 101)

Bülbülü qızıl qäfäsä salmışlar, "Vay Vätän!" demiş. (AA, 102) “Bülbülü altın kafese koymuşlar, “Ah Vatanım” demiş.”

Böyük ağacın kölgäsi böyük olar. (AA, 102)

Böyük başın böyük dä ağrısı olar. (AA, 102)

Böyük başın böyük dä ağrısı olar. (AA, 102)

Böyük dağın dumanı da böyük olar. (AA, 102)

Böyük insan işindän tanınar. (AA, 102)

Böyük olan yerdä kiçik danışmaz. (AA, 103)

Böyük daş götürmäk vurmamak älamätidir. (AA, 103)

Cahil ilä çıxma yola, gätirär başına min bir bälа. (AA, 104)

Cahil özünä düşmändir, başqasına necä dost ola bilär?! (AA, 104)

Can verirsän qardaşa ver, min il keçsä yad olmaz. (AA, 105)

Cännät dä bu dünyadadır, cähännäm dä. (AA, 107)

Cävahirin qiymätini sarraf bilär, nä bilär här divanä. (AA, 107)

Ümid ilädir cahanda här iş. (AA, 107)

Cins madyan balasın döşündä saxlar. (AA, 108)

Çağırılan yerä ärinmä, çağırılmayan yerdä görünmä. (AA, 110)

Çağırılan yerä ärinmä, çağırılmayan yerdä görünmä. (AA, 110)

Çağırılmamış qonağı köpäkler qarşılar. (AA, 110)

Çağrılmamış qonaq süpürülmämiş yerdä oturar. (AA, 110)

Çağrılmamış qonaq süpürülmämiş yerdä oturar. (AA, 110)

Çaqqal var ki, baş käsär, qurdun adı bädnamdır. (AA, 110)

Çalgı olan yerdä, oynamaq da olar. (AA, 111)

Çalğısız toy olmaz. (AA, 111)

Çalışan atın boynu muncuqlu olar. (AA, 111)

Çalışan dävä zınqrovlu olar. (AA, 111)

Çalışan äli bıçaq käsmäz. (AA, 111)

İşläk keçäl qız ärä gedär, pinti gözäl—gora. (AA, 112) "Çalışkan kel kız ere gider, pinti güzel; mezara."

İşläk keçäl qız ärä gedär, pinti gözäl—gora. (AA, 112)

İşläyänlä işlämäyäni bir ayağa yazmazlar. (AA, 112)

Çaräsiz därd olmaz. (AA, 112)

Çaräsiz därdä Loğman da acizdir. (AA, 112)

Çäkilän zähmät hädär getmäz. (AA, 113)

Çäkmä, çäkmä bu därdi, çäkän bilär bu därdi. (AA, 113)

Çäkmä, çäkmä bu därdi, çäkän bilär bu därdi. (AA, 113)

Çıxan qan damarda qalmaz. (AA, 114)

Çiçäk çox olan yerdä, an da olar, bal da. (AA, 114)

Çiy ät därd gätirär. (AA, 114)

Çiy ät ät gätirär, çiy çöräk—därd. (AA, 114)

Çiy ät ät gätirär, çiy çöräk—därd. (AA, 114)

Çiy süd ämänä e'tibar yoxdur. (AA, 115)

Çobanın yasdığı yastı qayalardır. (AA, 115)

Çobansız qoyunu qurd yeyär. (AA, 116)

Çobansız sürü yolu azar. (AA, 116)

Çocuk düştüğü yere bakar. (AA, 116)

Uşaq yıxıldığı yerä baxar. (AA, 116)

Uşaqlı evdä qiybät olmaz. (AA, 117)

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121) "Dağdan gelir dağ arabası, hiç kimsenin bindiği yok.. Dokumacı dokur nazik bezi, hiç kimsenin onu giydiği yok."

Danalı inäkdän sağım olmaz. (AA, 123)

Mäslähätli aş dadlı olar. (AA, 123)

Dar yerä min dost yerläşär, bir düşmän yerläşmäz. (AA, 123)

Dar yerä min dost yerläşär, bir düşmän yerläşmäz. (AA, 123)

Dar yerä min dost yerläşär, bir düşmän yerläşmäz. (AA, 123)

Dä'vätsiz gälän qonaq, quru yerdä oturar. (AA, 124)

Dä'vätsiz qonağı köpäk qarşılar. (AA, 124)

Dayı görmäyib, elä bilir Şaqqulu da bir dayıdır. (AA, 124)

Däyärli muncuq yerdä qalmaz. (AA, 125)

Däyirman iki daşdan, mähäbbät iki başdan. (AA, 125)

Däyirman iki daşdan, mähäbbät iki başdan. (AA, 125)

Däyirmana getsä dünya xäbäri gätirär. (AA, 126)

Däyirmanın säsindän qaçan un üyütmäz. (AA, 126)

Däli inäyin däli dä buzovu olar.(AA, 128)

Däli qazının yazdığını, ağıllı qazı pozmaz. (AA, 128)

Däli qazının yazdığını, ağıllı qazı pozmaz. (AA, 128)

Däli özünä bir däli yoldaş tapdı, elä bildi ki, çox ağıllıdır. (AA, 128)

Däli qız dayısından yaşınar. (AA, 129)

Däli qız evdä qalmaz. (AA, 129)

Däli quyuya bir daş atdı, min ağıllı çıxarda bilmädi. (AA, 129)

Däli quyuya bir daş atdı, min ağıllı çıxarda bilmädi. (AA, 129)

Dälicä qızdan dälicä gälin olar. (AA, 129)

Dälicä qızdan dälicä gälin olar. (AA, 129)

Dälidän doğru xäbär. (AA, 130)

Däliyä bir hava bäsdir. (AA, 131)

Dämir ayaq, dämir çarıq, dämir diş. (AA, 132)

Dämir ayaq, dämir çarıq, dämir diş. (AA, 132)

Dämir ayaq, dämir çarıq, dämir diş. (AA, 132)

Dämir qapının taxta qapıya işi düşär. (AA, 132)

Dämir qapının taxta qapıya işi düşär. (AA, 132)

Därilmämiş güldän dästä bağlamaq olmaz. (AA, 134)

Därin su bulanmaz. (AA, 134)

Därdsiz baş olmaz. (AA, 135)

Därdsiz könüldä mähäbbät yuva açmaz. (AA, 136)

Därya qädär mal—ala bildiyin qädär al. (AA, 136)

Däryadakı balıq, göydäki quş satılmaz. (AA, 136)

Däryadakı balıq, göydäki quş satılmaz. (AA, 136)

Däryadan bir damcı. (AA, 136)

Däryaya bir daş at, ya bir qaya sal. (AA, 137)

Däryaya bir daş at, ya bir qaya sal. (AA, 137)

Dävä bir fikir eyläsä, sarban ikisini eylär. (AA, 138)

Dävänin qanadı olsa, uçulmamış dam qalmaz. (AA, 141)

Däväyä qanqal lazım olsa, boynunu yüz yerdän uzadar. (AA, 141)

Dil ağrıyan dişä däyär. (AA, 144)

Dildä bir şey deyib, üräkdä başqa şey tutma. (AA, 146)

Dildä bir şey deyib, üräkdä başqa şey tutma. (AA, 146)

Dinç adamsan, qanlı qapısında, nä qayırırsan? (AA, 146)

Dinç ayağa heç nä däymäz. (AA, 146)

Diri it ölü aslandan yaxşıdır. (AA, 147)

Diri it ölü aslandan yaxşıdır. (AA, 147)

Dişsiz ağız—daşsız däyirman. (AA, 148)

Dişsiz ağız—daşsız däyirman. (AA, 148)

Haqq-hesaba dağlar da baş äyär. (AA, 148)

Haqq-hesabı düz elä. (AA, 149)

Doğru söz acı olar, näticäsi şirin. (AA, 149)

Doğru söz acı olar. (AA, 149)

Düz söz acı olar. (AA, 149)

Haqq söz acı olar. (AA, 149)

Haqq söz axar suları saxlar. (AA, 149)

Haqq söz axar suları saxlar. (AA, 149)

Doğru söz dilinä gälmäz. (AA, 149)

Düz söz - bir söz. (AA, 150)

Düz söz - bir söz. (AA, 150)

Doğru sözü zarafata salıb deyärlär. (AA, 150)

Doğru yolla gedän yorulmaz. (AA, 150)

Doğru elä bilar hamı doğrudur, äyri elä bilar hamı äyridir. (AA, 150)

Doğru elä bilar hamı doğrudur, äyri elä bilar hamı äyridir. (AA, 150)

Doğruluq insanı heç vaxt utandırmaz. (AA, 151)

Dolaşan qurd ac qalmaz. (AA, 151)

Dolu quyuya it düşmäz. (AA, 151)

Dolu tüfäng bir näfäri qorxudar, boşu – iki näfäri. (AA, 151) "Dolu tüfek bir neferi korkutur, boşu; iki neferi."

Dolu tüfäng bir näfäri qorxudar, boşu – iki näfäri. (AA, 151)

Dolu tüfäng bir näfäri qorxudar, boşu – iki näfäri. (AA, 151)

Donuzdan bir tük dä qänimätdir. (AA, 152) "Domuzdan bir tüy de ganimettir."

Dost dar gündä tanınar. (AA, 153)

Dost dostu dar gündä sınayar. (AA, 153)

Dost-düşmän qara gündä mä'lum olar. (AA, 153)

O baş qorxsun ki, dost yolunda dayanmaz. (AA, 154)

Dosta borc pul vermä, här ikisi äldän gedär. (AA, 154)

Dostsuz insan—qanadsız quş. (AA, 155)

Dostsuz insan—qanadsız quş. (AA, 155)

Dostu dar gündä sına. (AA, 155)

Dovğa doqqazacan qatıqlı aş darvazaycan. (AA, 157)

Dörd divardır, bir häsir. (AA, 157)

Dörd divardır, bir häsir. (AA, 157)

Döyülmämiş düyüdän aş olmaz. (AA, 157)

Dul arvad ağ kalağayıdır toxunma, läkä düşär. (AA, 158)

Dul arvad evdä oturmaz. (AA, 158)

Dul arvadı qız adına almazlar. (AA, 158)

Dul arvad yuxuda ikinci ärini görär. (AA, 158)

Dul arvad yetim saxlar, naxırçıya minnät qoyar. (AA, 158)

Dul arvadın boxçası qoltuğunda olar. (AA, 158)

Dul arvadın dilläri, qaraca yazın günläri. (AA, 158)

Dul arvadın dilläri, qaraca yazın günläri. (AA, 158)

Dul arvadın divarı alçaq olar. (AA, 158)

Dul arvad özü yetimdir, amma yetimlärä anadır. (AA, 158)

Dumansız çän olmaz. (AA, 158)

Duran öküz yatan öküzün başına batırar. (AA, 159)

Duran öküz yatan öküzün başına batırar. (AA, 159)

Dayanan su tez iylänär. (AA, 159)

Divarın iki üzün yıxmazlar. (AA, 159)

Toydan sonra xınanı tazıya yaxarlar. (AA, 159)

Dünya bala dönsä dä, ala qarğa öz yemäyin bilär. (AA, 160)

Dünya beş gündür, beşi dä qara. (AA, 160)

Dünya bir närdivandır, biri çıxar, biri düşär. (AA, 160) “Dünya bir merdivendir; biri çıkar, biri iner.”

Dünya bir päncärädir, här gälän baxar gedär. (AA, 161)

Dünyada bir pislik qalar, bir dä yaxşılıq. (AA, 162)

Dünyada här an, märdä arxalan. (AA, 162)

Dünyada här şey satılıb-alınar, namusdan başqa. (AA, 162)

Dünyada oğul toyundan şirin heç nä ola bilmäz. (AA, 162)

Dünyanın işini här tähär tutsan keçär gedär. (AA, 163)

Ädäbsiz yerin adı olmaz. (AA, 165)

Äyilän baş käsilmäz. (AA, 165)

Äyilän boynu qılınc käsmäz. (AA, 166)

Äyilän boynu vurmazlar. (AA, 166)

Äyri ağaç yayımdır, här gördüyüm dayımdır. (AA, 166)

Äyri bacadan tüstü doğru çıxar. (AA, 166)

Äyrinin heç yerdä yeri olmaz. (AA, 166)

Äppäyi qatıqla uyuşduran heç vaxt ac qalmaz. (AA, 166)

El ağzında bir sözün yüz rängi var. (AA, 167)

El ağzında bir sözün yüz rängi var. (AA, 167)

Äl beş barmaqdır, häräsi bir boyda. (AA, 168)

Äl beş barmaqdır, häräsi bir boyda. (AA, 168)

Ä1 ilä alınmayan älli il qalar. (AA, 169)

Älindän gäläni beş qaba çäk. (AA, 175)

Ämanät ata minän tez düşär. (AA, 175)

Ämäk qızıl bilärzikdir. (AA, 176) “Emek altın bileziktir.”

Är axar çaydır, arvad isa—bänd. (AA, 177)

Är kişinin är oğlu olar. (AA, 178)

Är kişinin är oğlu olar. (AA, 178)

Kişini cavan saxlar, yaxşı arvad, yaxşı at. (AA, 179) “Erkeği genç korur; iyi kadın, iyi at.”

Kişini cavan saxlar, yaxşı arvad, yaxşı at. (AA, 179)

Erkäk atın yähäri yırtıq olar. (AA, 179)

Erkäk quş ötär, dişi quş yuva tikär. (AA, 179)

Erkäk quş ötär, dişi quş yuva tikär. (AA, 179)

Erkäk quşun yuvası olmaz. (AA, 179)

Ärlä arvadın torpağı bir yerdän götürülüb. (AA, 180)

Ärsiz arvad, cilovsuz at. (AA, 180)

Ärsiz arvad, cilovsuz at. (AA, 180)

Äsän küläk geri qayıtmaz. (AA, 180)

Köhnä därdi täzälämä. (AA, 180)

Qarı düşmän dost olmaz, yedirtsän yağı balı! (AA, 180)

Köhnä düşmän dost olmaz. (AA, 180)

Äski düşmänin dost olmağı fürsät tapmaq üçündür. (AA, 180)

Köhnä kändä täzä darğa gälib. (AA, 181) “Eski köye yeni adet gelmiş.”

Köhnä kändä täzä darğa gälib. (AA, 181)

Köhnä kändä täzä nırx qoyma. (AA, 181) “Eski köye yeni adet koyma.”

Köhnä kändä täzä nırx qoyma. (AA, 181)

Köhnä qurd yolunu azmaz. (AA, 181)

Köhnä pambıq bez olmaz, dul arvaddan qız olmaz. (AA, 181)

Köhnä pambıq bez olmaz, dul arvaddan qız olmaz. (AA, 181)

Äski pambıq bez olmaz, gälin gälib qız olmaz. (AA, 181)

Äski un çuvalın çırpdıqca toz qopar. (AA, 181)

Eşşäyä qızıldan noxta taxsan yenä adı eşşäkdir! (AA, 181)

Ät yeyän quş dimdiyindän mä'lum olar. (AA, 184)

Ätä baxma, olana baxma, içindäki cana bax. (AA, 184)

Äti ätdän käsärlär, uman yerdän küsärlär. (AA, 184)

Evdäki hesab bayıra çıxmaz. (AA, 186)

Evdän qabaq qonşu axtar. (AA, 186)

Äziyyätsiz iş olmaz. (AA, 189)

Färä çıxdığı qabı tanıyar. (AA, 190)

Faydasız qohumdan faydalı yad yaxşıdır. (AA, 191)

Faydasız qohumdan faydalı yad yaxşıdır. (AA, 191)

Artıq aş-ya qarın ağrıdır, ya baş. (AA, 191)

Artıq qazanc cib yırtmaz. (AA, 191)

Artıq tikä diş qırar. (AA, 191)

Artıq xärc (israf) ev yıxar. (AA, 191)

Artıq tamah daş yarar, daş qayıdar baş yarar. (AA, 191)

Fäläyin zoruna heç nä kar etmäz. (AA, 192)

Fürsät här zaman älä düşmäz. (AA, 192)

Qafil baş düşmana yaraşar. (AA, 193)

Qafil quşun ovçusu çox olar. (AA, 193)

Qäribä bir salam min tümändän yaxşıdır. (AA, 193)

Qäribä bir salam min tümändän yaxşıdır. (AA, 193)

Qärib it yeddi mähällädän qovular. (AA, 193)

Qärib it yeddi mähällädän qovular. (AA, 193)

Qärib quşa yuvanı Allah yetirär. (AA, 193)

Qärib quşun yuvası olmaz. (AA, 194)

Geç gälän qonaq olduğundan yeyär. (AA, 194)

Keçän gün ömürdändir. (AA, 194)

Keçän günä gün çatmaz, calaşan günü günä. (AA, 194)

Keçmişin qazancı bu günün rahatlığıdır. (AA, 195)

Gälänä "xoş gäldin" gedänä - "yaxşı yol" deyärlär. (AA, 195)

Cavan baş bir çanax qandır. (AA, 197)

Cavan baş bir çanax qandır. (AA, 197)

Cavanlıq bir däfa olar qocalıq da bir däfä. (AA, 197) “Gençlik bir defa olur, yaşlılık da bir defa.”

Cavanlıq bir däfa olar qocalıq da bir däfä. (AA, 197)

Cavanlıqda qocalığa güc saxla, pullu gündä pulsuz günä pul saxla, savaşanda barışmağa üz saxla. (AA, 197) “Gençlikte kocalığa güç sakla, paralı günde parasız güne para sakla, savaştığında barışmaya yüz sakla.”

Cavanlıqda qocalığa güc saxla, pullu gündä pulsuz günä pul saxla, savaşanda barışmağa üz saxla. (AA, 197)

Gäräkli malı gäräksiz gündä al. (AA, 198)

Gäräkli malı gäräksiz gündä al. (AA, 198)

Gäzän ayağa daş däyär. (AA, 198)

Gäzäyän qızdan gälin olmaz. (AA, 198) “Gezgin kızdan gelin olmaz.”

Dolanmağa yad ölkä, olmaya vätän yaxşı. (AA, 198) “Gezmeye yâd eller, ölmeye vatan iyidir.”

Banlayan toyuq mollaya düşär. (AA, 199) “Gıdaklayan tavuk mollaya düşer.”

Girdiyin yer qaranlıqsa sän da gözünü yum. (AA, 199)

Gizli düşman ilan kimidir, sürünä-sürünä sässiz gälär. (AA, 199)

Köç qayıdanda axsaq keçi qabağa düşär. (AA, 199)

Köçän yurdun qädrini, düşän yurdda bilärlär. (AA, 200) “Göçen yurdun kadrini gittiği yurtta bilirler.”

Köçän yurdun qädrini, düşän yurdda bilärlär. (AA, 200)

Köçün dönməsi axsaq itä xoş gälär. (AA, 200)

Gödäk adam gündä üç däfä padşahlıq iddiasında olar. (AA, 200)

Gödäk adam gündä üç däfä padşahlıq iddiasında olar. (AA, 200)

Könül bir saraydır tikilməsi çätin, yıxılması asan. (AA, 200)

Gönül quşu uçar, bir budaqdan o birinä qonar. (AA, 201)

Görülmüş işdän, gül iyi gälär. (AA, 201)

Görünän dağ uzaq deyil. (AA, 201)

Görünän kändä nä bälädçi?! (AA, 201)

Göz bir päncärädir-gönülä baxar. (AA, 201)

Göz istädiyi gözälä baxar. (AA, 202)

Qürbät yerdän vätän olmaz. (AA, 203)

Gül o qädär bitib, reyhan arada itib. (AA, 203)

Gülär üz, dadlı dil ilanı yuvadan çıxardar. (AA, 204)

Gülär üz, dadlı dil ilanı yuvadan çıxardar. (AA, 204)

Gözällär çox iş görärlär, soyarlar adamı därviş edärlär. (AA, 206)

Gözällik baş tacıdır, här adama qismät olmaz. (AA, 206)

Xain adam xoflu olar. (AA, 207) "Hain adam korkak olur."

Xain dost, däli düşmän, göz tikär ölän günä. (AA, 208)

Xain dost, däli düşmän, göz tikär ölän günä. (AA, 208)

Xain dost, däli düşmän, göz tikär ölän günä. (AA, 208)

Haqla batilin arası dörd barmaqdır. (AA, 208)

Haqq iş gündän aydındır. (AA, 208)

Xalamdan bir diläk diläräm, versä dä xalamdır vermäsä dä. (AA, 209)

Xam dämir döyülmäz. (AA, 210)

Xam yer axtarır bostan atmağa. (AA, 210)

Xana yaradı, bäyä yaradı, keçäl Gänbärä yaramadı?! (AA, 210)

Hansı äl ilä vermişsän, o äl ilä dä alarsan. (AA, 211)

Hansı äl ilä vermişsän, o äl ilä dä alarsan. (AA, 211)

Hansı daşı qaldırsan altından bir äqräb çıxar. (AA, 211)

Hansı daşı qaldırsan altından bir äqräb çıxar. (AA, 211)

Arvad malı alçaq qapıdır, bir girändä alnına däyär, bir çıxanda. (AA, 212)

Xanım qız xalasına oxşar, yaxşı oğlan—dayısına. (AA, 212)

Xanım qız xalasına oxşar, yaxşı oğlan—dayısına. (AA, 212)

Haram malın bäräkäti olmaz. (AA, 212)

Xästä häkimdän därman istämäzlär. (AA, 213)

Xäyalsız insan meyväsiz ağaca bänzär. (AA, 214)

Xäyalsız insan meyväsiz ağaca bänzär. (AA, 214)

Xeyir iş yerdä qalmaz. (AA, 215)

Xeyir işä yaxın ol, şär işdän saqın. (AA, 215)

Xeyir işä yaxın ol, şär işdän saqın. (AA, 215)

Xeyir işi yubatmazlar. (AA, 215)

Färsiz övlad altıncı barmaq kimidir, käsärsän ağrıdar, saxlarsan—eybäcär göstärär. (AA, 215) “Hayırsız evlat altıncı parmak gibidir; kesersen ağrıtır, korursan çirkin gösterir. ”

Färsiz övlad altıncı barmaq kimidir, käsärsän ağrıdar, saxlarsan—eybäcär göstärär. (AA, 215)

Färsiz oğuldan bir qara daş äfzäldir. (AA, 215) “Hayırsız oğlandan bir kara taş daha iyidir.”

Heyvanda arıqlıq, insanda yekä qarınlıq eyibdir. (AA, 216)

Hazır aşın dik qaşığıdır. (AA, 216)

Hazır aşın dik qaşığıdır. (AA, 216)

Halvaçı qızı—daha şirin! (AA, 217)

Hamisi bir bezin qırağıdır. (AA, 217)

Hamisi bir yuvanın quşudur. (AA, 217)

Här ağ gün, qara gün ömürdän gedir. (AA, 217)

Här ağ gün, qara gün ömürdän gedir. (AA, 217)

Har yerdä yerin olsun. (AA, 217)

Hesab bilmirsän, yoxsa yarım çubuq görmäyib? (AA, 219)

Ay daş atan bäxtävär, daşın da bir vaxtı var. (AA, 219) “Hey taş atan sevgili! Taş atmanın da bir vakti vardır.”

Oğru it özünü bildirär. (AA, 220)

Xäcalätli düşmänin olsun. (AA, 220) “Hicaplı düşmanın olsun.”

Heç kim adama müftä quş tutmaz. (AA, 220) “Hiç kimse adama bedava kuş tutmaz.”

Heç käsin qara papağı yanmasın. (AA, 221)

Heç igidin yatmasın baxtı, yanı üstä çevrilmäsin taxtı. (AA, 221)

Xoruz bir kärä bäzänär. (AA, 222)

Xoruz elä xoruzdur nä qocası, nä cavanı!? (AA, 222)

Xoruz silkälänsä bir çängä tük olar, dävä silkälänsä bir ulağa yük olar. (AA, 222)

Xoş günün sorağı uzaqlardan gälär. (AA, 223)

İynä gözündün baxaram, cümlä cahanı yıxaram. (AA, 225)

İynä ucu qädär bir deşik bir küpü boşaldar. (AA, 225)

İynä ucu qädär bir deşik bir küpü boşaldar. (AA, 225)

Ehtiyatlı oğulun anası ağlamaz. (AA, 226)

El adamı igid deyä candan edär, comärd deya maldan edär. (AA, 226)

İki adam bir adama qoşundur. (AA, 226)

İki adam bir adama qoşundur. (AA, 226)

İki adam danışanda üçüncüsü danışmaz. (AA, 226)

İki ağız bir olsa, bir ağız heç olar. (AA, 226)

İki ağız bir olsa, bir ağız heç olar. (AA, 226)

İki at bir ağaca bağlanmaz. (AA, 226)

İki at bir ağaca bağlanmaz. (AA, 226)

İki ayağın var, ikisini dä kiräyä elä. (AA, 226)

İki ayağını bir başmağa diräyir. (AA, 226)

İki ayağını bir başmağa diräyir. (AA, 226)

İki ayaq bir başmağa yerläşmäz. (AA, 226)

İki ayaq bir başmağa yerläşmäz. (AA, 226)

İki baş bir qazanda qaynamaz. (AA, 226)

İki baş bir qazanda qaynamaz. (AA, 226)

İki baş—dörd ayaq. (AA, 226)

İki baş—dörd ayaq. (AA, 226)

İki dostun arasına ginnäzlär. (AA, 227)

İki äl bir baş üçündür. (AA, 227)

İki äl bir baş üçündür. (AA, 227)

İki eşşak bir axurdan arpa yemäz. (AA, 227)

İki eşşak bir axurdan arpa yemäz. (AA, 227)

İki eşşäkdän bir at yaxşıdır. (AA, 227)

İki eşşäkdän bir at yaxşıdır. (AA, 227)

İki arvadlı ev bäräkätsiz olar, süpürülmämiş (zibilli) qalar. (AA, 227)

İki häkimi olan xästä sağalmaz. (AA, 227)

İki qapıda gäzän köpäk ac qalar. (AA, 227)

İki qibläyä namaz olmaz. (AA, 227)

İki qılınc bir qına sığmaz. (AA, 228)

İki qılınc bir qına sığmaz. (AA, 228)

İki näsihätdän bir säräncam yaxşıdır. (AA, 228)

İki näsihätdän bir säräncam yaxşıdır. (AA, 228)

İki dovşan dalınca yüyürän heç birini tuta bilmäz. (AA, 228)

İki yana baxan çaş qalar. (AA, 228)

İkiüzlü adamdan dost olmaz. (AA, 228)

El ilä qara gün bayramdır. (AA, 229)

Elä arxalanan igid başa çatar. (AA, 230) “İle dayanan yiğit başa çıkar.”

Elm bir xäzinädir, nä qädär särf edärsän, o qädär artar. (AA, 231)

Elm bir xäzinädir, nä qädär särf edärsän, o qädär artar. (AA, 231)

Elm bir xäzinädir, nä qädär särf edärsän, o qädär artar. (AA, 231)

Elm insana böyük mirasdır. (AA, 231)

Elm sahibinä böyük zinätdir. (AA, 231)

Elmli adam cür'ätli olar. (AA, 231)

Elmli qazıya şahid lazım deyil. (AA, 231)

Elmsiz adam meyväsiz ağac kimidir. (AA, 231)

Elmsiz adam meyväsiz ağac kimidir. (AA, 231)

Elmsiz adam-ruhsuz cäsäd. (AA, 232)

Elmsiz adam-ruhsuz cäsäd. (AA, 232)

İmam azizdir, qara pul imamdan da azizdir. (AA, 232)

İnsan çiy süd ämib... (AA, 233)

Adam var, yaxşı-yamanı bilmäz, adam var, bir söz deyärsän, anlar. (AA, 233)

Adam var ki, bir şirinin xatirinä min acı udur. (AA, 233)

Adam var ki, bir şirinin xatirinä min acı udur. (AA, 233)

Adam qocalanda ikkinci däfä uşaq olur. (AA, 234)

Adam yıxıldığı yerdän qalxar. (AA, 234)

Qapan it dişini göstärmäz. (AA, 234)

İstäyänin bir üzü qara, vermäyänin iki üzü. (AA, 235)

İstäyänin bir üzü qara, vermäyänin iki üzü. (AA, 235)

İşä bax, ala qarğa şux tärlanı bäyänmir. (AA, 236)

İşin düşdü arvada, ölän günü sal yada. (AA, 236)

İşläyän dämir pas tutmaz. (AA, 237)

Ätirli gülün iyi uzaqdan gälär. (AA, 237)

Yaxşı adam yavan çöräyä dözär, yaman adamı yağlı çöräk dä üzär. (AA, 241)

Yaxşı adam yavan çöräyä dözär, yaman adamı yağlı çöräk dä üzär. (AA, 241)

Yaxşı adam yavan çöräyä dözär, yaman adamı yağlı çöräk dä üzär. (AA, 241)

Yaxşı adam yavan çöräyä dözär, yaman adamı yağlı çöräk dä üzär. (AA, 241)

Yaxşı at köhnä çulun altında da bilinär. (AA, 241)

Yaxşı at köhnä çulun altında da bilinär. (AA, 241)

Yaxşı at yemini artırar, yaman at qamçısın. (AA, 241)

Yaxşı at yemini artırar, yaman at qamçısın. (AA, 241)

Yaxşı ata bir qamçı, yaman ata—min qamçı. (AA, 241)

Yaxşı ata bir qamçı, yaman ata—min qamçı. (AA, 241)

Yaxşı ata bir qamçı, yaman ata—min qamçı. (AA, 241)

Yaxşı ata bir qamçı, yaman ata—min qamçı. (AA, 241)

Yaxşı atları, yaxşı kişilär minib getdilär. (AA, 241)

Yaxşı atları, yaxşı kişilär minib getdilär. (AA, 241)

Yaxşı atadan pis oğul?! (AA, 241)

Yaxşı dost yaman gündä mä'lum olar. (AA, 242)

Yaxşı dost yaman gündä mä'lum olar. (AA, 242)

Yaxşı dost qardaşdan äzäldir. (AA, 242)

Yaxşı dostları qılıncla da ayırmaq olmaz. (AA, 242)

Yaxşı övlad ata-ananın färähidir. (AA, 242)

Xoşräftar ol, xoş gün görärsän. (AA, 242) “İyi geçin, hoş gün görürsün.”

Yaxşı gündä yağlı çöräyi bäyänmäyän, yaman gündä qum çäräya salam verär. (AA, 242)

Yaxşı gündä yağlı çöräyi bäyänmäyän, yaman gündä qum çäräya salam verär. (AA, 242)

Yaxşı gündä yağlı çöräyi bäyänmäyän, yaman gündä qum çäräya salam verär. (AA, 242)

Yaxşı gündä yağlı çöräyi bäyänmäyän, yaman gündä qum çäräya salam verär. (AA, 242)

Yaxşı arvad ärini bäy eylär, yaman arvad—zay. (AA, 242)

Yaxşı arvad ärini bäy eylär, yaman arvad—zay. (AA, 242)

Yaxşı qässab ätin yaxşısını axıra saxlar. (AA, 242)

Yaxşı qızdan yaxşı gälin olar. (AA, 242)

Yaxşı qızdan yaxşı gälin olar. (AA, 242)

Yaxşı mal yerdä qalmaz. (AA, 243)

Yaxşı oğlan neylär ata malını? (AA, 243)

Yaxşı tacir malın hamısını birdän bazara çıxartmaz. (AA, 243)

Yaxşı igidin adını eşit, üzünü görmä. (AA, 243)

Yaxşı igid dalı gözlär, yaxşı at qabağı. (AA, 243)

Yaxşı igid dalı gözlär, yaxşı at qabağı. (AA, 243)

Yaxşı yoldaş yaman gündä tanınar. (AA, 243)

Yaxşı yoldaş yaman gündä tanınar. (AA, 243)

Yaxşılığa yaxşılıq hür kişinin işidir, yamanlığa yaxşılıq märd kişinin işidir. (AA, 243)

Yaxşılığa yaxşılıq hür kişinin işidir, yamanlığa yaxşılıq märd kişinin işidir. (AA, 243)

Yaxşılıq eläyib bir şey umursansa etmäsän yaxşıdır. (AA, 244)

Qaba söz qaba häräkätdän pisdir. (AA, 245)

Qaba söz qaba häräkätdän pisdir. (AA, 245)

Qäbahät çox vaxt öldürändä yox, öländä olur. (AA, 245)

Qabil şagird ustad olar ustadan. (AA, 245)

Arvadın axır hiyläsi ağlamaqdır. (AA, 246)

Arvadsız ev, susuz däyirman. (AA, 246)

Arvadsız ev, susuz däyirman. (AA, 246)

Qalan işä qar yağar. (AA, 247)

Qälb bir şüşädir, sındırsan-yamamaq olmaz. (AA, 248)

Qara dolağa qırmızı papış tikmäzlär. (AA, 248)

Qara dolağa qırmızı papış tikmäzlär. (AA, 248)

Qara günün ömrü az olar. (AA, 249)

Yaman günün ömrü az olar. (AA, 249)

Qara xäbär tez yayılar. (AA, 249)

Qara qızın bäxti olsaydı, anadan ağ doğulardı. (AA, 249)

Yaman günä säbr edän, yaxşı günä tez çatar. (AA, 249)

Yaman günä säbr edän, yaxşı günä tez çatar. (AA, 249)

Qardaş qardaşın pis gününü istäsä dä, ölümünü istämäz. (AA, 249)

Qarğadan gözäl quş istädilär, balasını göstärdi. (AA, 250)

Qarın tox olanda çox şey yada düşär. (AA, 250)

Qarışqanın evindä şäbnäm böyük tufandır. (AA, 250)

Qart köpäk yedäyä gälmäz. (AA, 250)

Qatrandan olmaz şäkär, bir damarı cinsinä çäkär. (AA, 251)

Dava üçün bir qazı, isbat üçün on şahid. (AA, 251)

Dava üçün bir qazı, isbat üçün on şahid. (AA, 251)

Davalı yerdä ot bitmez. (AA, 252)

Qayınana-bir çiçäk, här sözü gerçäk. (AA, 252)

Qayınana-bir çiçäk, här sözü gerçäk. (AA, 252)

Dazın istädiyi qara saç olar. (AA, 255)

Kacad bazarın gäliri olmaz. (AA, 257)

Käsik baş bitmäz, bitsä dä yiyäsinä xeyir vermäz. (AA, 257)

Käsilän başın zülfü üçün ağlamazlar. (AA, 257)

Xınalı äl cibä qoyulmaz. (AA, 258)

Sınıq qabda su qalmaz. (AA, 258)

Sınan qol sağalar, sınan qälb sağalmaz. (AA, 258)

Sınan qol sağalar, sınan qälb sağalmaz. (AA, 258)

Qızıl inäk qaraqabaq gälinä süd vermäz. (AA, 259)

Qızıl inäk qaraqabaq gälinä süd vermäz. (AA, 259)

Qızlar bir qünäşdir, oğlanlarsa—ay parçası. (AA, 260)

Kitab veränin bir älini kasarlar, qaytaranın iki älini. (AA, 262)

Kitab veränin bir älini kasarlar, qaytaranın iki älini. (AA, 262)

Qoca çaqqal ulamaz. (AA, 262)

Qoça quyruq yük olmaz. (AA, 263)

İyimiş ätä milçäk qonar. (AA, 263) “Kokmuş ete sinek konar.”

İylänmiş suyu içmäzlär. (AA, 263) “Kokmuş suyu içmezler.”

Qonaq köçäri quşdur. (AA, 265) “Konuk göçmen kuştur.”

Qonaqsız ev uğursuz olar. (AA, 265)

Qonaqsız ev-susuz däyirman. (AA, 265)

Qonaqsız ev-susuz däyirman. (AA, 265)

Qorxaq gündä yüz yol ölär, igid ömründä bir yol. (AA, 265)

Qorxaq gündä yüz yol ölär, igid ömründä bir yol. (AA, 265)

Qorxan gözä çöp düşär. (AA, 265)

Köpäk elä köpäkdir, xaltası qızıldan da olsa. (AA, 266) “Köpek yine köpektir, tasması altından da olsa.”

Köpäksiz sürüyä qurd dadanar. (AA, 266)

Kor it kölgäsindän qorxar. (AA, 266)

Kor köru tapar, su çuxuru. (AA, 266)

Kor nä istär? —İki göz, biri äyri, biri düz. (AA, 266)

Koroğlunu tutmağa bir keçäl Hämzä gäräk. (AA, 267)

Koroğlunu tutmağa bir keçäl Hämzä gäräk. (AA, 267)

Bäd at özünü gözlär, yaxşı at igidi. (AA, 267)

Bäd at özünü gözlär, yaxşı at igidi. (AA, 267)

Bäd övlad xataya ürcah olar. (AA, 267)

Yaman arvad, deyingän olar. (AA, 267)

Bädräng özü dä bir rängdir. (AA, 267) “Kötü rengin kendi de bir renktir.”

Yamanlığa yaxşılıq märd kişinin işidir. (AA, 267)

Qudurmuş köpäyin ömrü qırx gün olar. (AA, 268)

Qudurmuş köpäyin ömrü qırx gün olar. (AA, 268)

Qurbansız bayram olmaz. (AA, 268)

Qurd dumanlı gün axtarar. (AA, 268)

Qurdlu paxlanın kor alıcısı olar. (AA, 268)

Qurdlu paxlanın kor alıcısı olar. (AA, 268)

Quşa qızıl qäfäs zindandır. (AA, 269) “Kuşa altın kafes zindandır.”

Qüvvä här şeyi sındırar, ağıl-qüvväni. (AA, 269) “Kuvvet her şeyi, akıl kuvveti kırar.”

Kiçiyin kiçik därdi var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik dərdi var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik yeri var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik yeri var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Köhlän at yeriyändä toz qopar. (AA, 270)

Märifätsiz millät yaşamaz. (AA, 273)

Göycäk muncuq kimdädir, mänim gözüm ondadır. (AA, 273) "Mavi boncuk kimdeyse benim gözüm ondadır."

Mäkruh yeyänä haram söz yaraşar. (AA, 273)

Märd kişi çöräyini daşdan çıxardar. (AA, 273)

Märd igid täk qalmaqdan qorxmaz. (AA, 273)

Meyväli ağaca quş qonar. (AA, 274)

Barlı ağacın başına dolanarlar. (AA, 274)

Barsız ağaca daş atmazlar. (AA, 274)

Minnätli plovdan minnätsiz pendir-çöräk yaxşıdır. (AA, 275)

Kasıbın bir oğlu oldu, o da boynu äyri. (AA, 275)

Molla duru sudan qaymaq yığar. (AA, 275)

Harada gördün därviş, orada olar mikbät iş. (AA, 278)

Novruzdan sonra qırx gün kötük yanar. (AA, 278)

Novruzdan sonra qırx gün kötük yanar. (AA, 278)

Nänä yarım dänä ilä dä keçinär. (AA, 279)

O qädär därd çäkib qarnı dumbula dönüb. (AA, 280)

O qädär dövlätli deyiläm ki, ucuz şey alım. (AA, 280)

Olmayanın bir dərdi var, olanın-on bir. (AA, 282)

Olmayanın bir därdi var, olanın-on bir. (AA, 282)

On iki imama yalvarınca, bir Allah'a yalvar. (AA, 282)

Orta oyunu orta yerdä oynayar. (AA, 283)

Şärikli qazan gec qaynar. (AA, 283) “Ortak kazan geç kaynar.”

Öküzü olana borc gön verärlär. (AA, 284) “Öküzü olana borç deri verirler.”

Ölmüş aslana dovşanlar da hücüm eylär. (AA, 285)

Ölmüş aslandan diri köpäk yaxşıdır. (AA, 285)

Ölmüş aslandan diri köpäk yaxşıdır. (AA, 285)

Ölmüş ata yük çatmazlar. (AA, 285)

Ölmüş dävänin därisi bir eşşäyä yükdür. (AA, 285)

Ölmüş dävänin därisi bir eşşäyä yükdür. (AA, 285)

Ölü aslanın saqqalını yolarlar. (AA, 285)

Ölüsü olan bir gün ağlar, delisi olan her gün. (AA, 285)

Ölüsü olan bir gün ağlar, delisi olan her gün. (AA, 285)

Ömrün bäräkäti yaxşı ämäl ilädir. (AA, 286)

Çadra altında här arvad gözäldir. (AA, 287)

Örtülü bazar dostluğu pozar. (AA, 287)

Elä bağın belä dä meyväsi olar. (AA, 287)

Elä bir daşdır ki, götürän dä peşmandır, götürmäyän dä. (AA, 287)

Elä çömçänin belä dä qazanı olar. (AA, 287)

Elä don geymäk gäräk ki, yamağı evdä tapıla. (AA, 287)

Elä iş tut ki, içindän qänbärqulu çıxmasın. (AA, 287)

Elä qazanın belä dä aşı olar. (AA, 287)

Elä tikä götür ki, uda biläsän. (AA, 288)

Elä söz de ki, kalı tökülsün, däymişi qalsın. (AA, 288)

Elä söz deyir ki, bişmiş toyuğun gülmäyi gälir. (AA, 288)

Elä söz deyir ki, bişmiş toyuğun gülmäyi gälir. (AA, 288)

Elä yemäyin belä dä qusmağı olar. (AA, 288)

Paslı dämirdän qılınc olmaz. (AA, 289)

Bazar yansın, amma mänä bir manat qazanc olsun. (AA, 290)

Küläk kimi härdän bir yana äsmä. (AA, 292)

Küläkli gündä xırman sovurmazlar. (AA, 292)

Säbir ağacı här bağda göyärmäz. (AA, 293)

Sabun qara palazı ağartmaz. (AA, 293)

Sağ älin ränci sol älä haramdır. (AA, 294) “Sağ elin kazancı sol ele haramdır.”

Sağ älin ränci sol älä haramdır. (AA, 294)

Sağ älin sol älä ehtiyacı var. (AA, 294)

Sağ älin sol älä ehtiyacı var. (AA, 294)

Kar iki däfä gülär. (AA, 294)

Sağlam ruh sağlam bädändä olar. (AA, 294)

Sağlam ruh sağlam bädändä olar. (AA, 294)

Sağlıq än böyük varlıqdır. (AA, 294)

Sahibsiz qoyunu qurt yeyär. (AA, 295)

Sahibsiz mal yetimdir. (AA, 295)

Sakit başın ağrısı olmaz. (AA, 295)

Sänä här kim daş atsa, sän ona çöräk at. (AA, 295)

Sänät qolda qızıl bilärzikdir. (AA, 296) “Sanat altın bileziktir.”

Kürän adamla, kürän ata yaxın düşmä. (AA, 296) “Sarışın adamla sarı ata yakın düşmez.”

Kürän adamla, kürän ata yaxın düşmä. (AA, 296)

Sayılan gün tez keçär. (AA, 296)

Säfalät çalışqan adamın qapısından baxar. (AA, 296)

Säkkiz mıxa doqquz at bağlamazlar. (AA, 296)

Säkkiz mıxa doqquz at bağlamazlar. (AA, 296)

Säkkiz gün ömrä doqquz gün çalışmaq lazımdır. (AA, 296)

Säkkiz gün ömrä doqquz gün çalışmaq lazımdır. (AA, 296)

Säpilmäyän buğda göyärmäz. (AA, 297)

İsti çöräk tändirdän, minnäti yox pendirdän. (AA, 298)

Yaraqsız igid buynuzsuz qoç kimidir. (AA, 299)

Yaraqsız igid buynuzsuz qoç kimidir. (AA, 299)

Sizin evdä yeyäk, bizim evdä oynayaq. (AA, 299)

Sizin evdä yeyäk, bizim evdä oynayaq. (AA, 299)

Soyuq dämir döyülmäz. (AA, 300)

Ağacın iki başı var. (AA, 300)

Bädäsildän äsil olmaz, qaçan qızdan-xanım! (AA, 300) “Soysuzdan asil olmaz, kaçan kızam hanım.”

Deyiläcäk sözü fikirläş, sonra de. (AA, 301)

Deyilän söz geri qayıtmaz. (AA, 301)

Deyilän söz yadigardır. (AA, 301)

Deyilmiş sözdän deyilmämiş yaxşıdır. (AA, 301)

Su axdığı yerä tökülär. (AA, 303)

Su olan yerdä abadlıq olar. (AA, 303)

Susamış it kährizä baxar. (AA, 304)

Susuz ağac meyvä vermäz. (AA, 304)

Südlü qoyun sürüdän ayrılmaz. (AA, 304)

Çaxırı lala versän, lal dil açar. (AA, 306)

Şayiä har yanı gäzär. (AA, 307)

Şeytanın dostluğu dar günlärä qädärär. (AA, 307)

Şeytanın acığı yaxşı adamdan gälär. (AA, 307)

Daş bir yerdä qalanda göyärär. (AA, 309)

Daş bir yerdä—qoz bir yerdä. (AA, 309)

Daş bir yerdä—qoz bir yerdä. (AA, 309)

Daş düşdüyü yerdä qalar. (AA, 309)

Daşınma su ilä bağ salınmaz. (AA, 311)

Daşınma su ilä däyirmän işlämäz. (AA, 311)

Şirin dil adama dost qazandırar. (AA, 312)

Şirin dil ilanı yuvasından çıxardar. (AA, 312)

Şirin söz baldan şirindir. (AA, 312)

Dadlı söz-can arzusu, dadsız söz-baş ağrısı. (AA, 312)

Dadlı söz-can arzusu, dadsız söz-baş ağrısı. (AA, 312)

Dadlı söz dinlänär, dadsız söz äsnädär. (AA, 312)

Dadlı söz dinlänär, dadsız söz äsnädär. (AA, 312)

Dadsız şorbaya duz da kar elämäz. (AA, 312)

Toyuğu bir xalvar buğdanın içinä salsan, yenä eşälänmäyindän qalmaz. (AA, 313) "Tavuğu bir kalbur buğdayın içine salsan yine eşelenmeden durmaz."

Naşı oğru özünü samanlığa vurar. (AA, 314) "Tecrübesiz hırsız kendini samanlığa gizler."

Täk ağaçdan bağ olmaz. (AA, 314)

Täk äl ilä düyün düyünlänmäz. (AA, 314)

Täk äldän säs çıxmaz. (AA, 314)

Täk qoyundan sürü olmaz. (AA, 314)

Täk daşdan divar olmaz. (AA, 314)

Täräzi gözü kimi iki täräfä äyilmä. (AA, 315)

Tox it ac bäydän yaxşıdır. (AA, 316)

Tox it ac bäydän yaxşıdır. (AA, 316)

Çolaq at seyidä näzirdir. (AA, 316) "Topal at seyide nazırdır."

Duzdan läziz, sudan äziz, bir şey yoxdur. (AA, 316)

Usta meymun qamçısız oynar. (AA, 318)

Qotur qoyundan bir çängä yun da qänimätdir. (AA, 318)

Qotur qoyundan bir çängä yun da qänimätdir. (AA, 318)

Qotur qoyundan bir çängä yun da qänimätdir. (AA, 318)

Uzaq yerin arpasından yaxın yerin samanı yaxşıdır. (AA, 319)

Uzaq yerin arpasından yaxın yerin samanı yaxşıdır. (AA, 319)

Üç eşşäk bir axurdan arpa yemäz. (AA, 320)

Üç eşşäk bir axurdan arpa yemäz. (AA, 320)

Vaxt insana har şeyi öyrädär. (AA, 321)

Vaxtsız qonaq öz kisäsindän yeyär. (AA, 321)

Vätäni sevmäyän insan olmaz, olsa, ol şäxsdä vicdan olmaz. (AA, 322)

Verdiyin äl ilä al! (AA, 322)

Verän äl alan älin üstündä olar. (AA, 322)

Verän äl alan älin üstündä olar. (AA, 322)

Ya bu däväni güdmäli, ya bu dünyadan getmäli. (AA, 323)

Ya bu däväni güdmäli, ya bu dünyadan getmäli. (AA, 323)

Ya dävä ölär, ya däväçi, ya da üstündäki hacı. (AA, 323)

Ya keçäl Häsän, ya Häsän keçäl. (AA, 323) "Ya kel Hasan ya Hasan kel."

Yağ yaxşı yağdır, hayıf ki, it därisindändir. (AA, 324) "Yağ iyi yağdır, yazık ki, it derisindendir."

Yakındaki äläf, uzaqdakı arpadan yaxşıdır. (AA, 325) "Yakındaki yulaf, uzaktaki arpadan iyidir."

Yakındaki äläf, uzaqdakı arpadan yaxşıdır. (AA, 325)

Yandırdığın şamı söndürmä. (AA, 325) "Yaktığın mumu söndürme."

Acıqlı dilänçinin torbası boş qalar. (AA, 326) "Yalvarmayan dilencinin torbası boş kalır."

Yanan yerdän tüstü çıxar. (AA, 326)

Yanlış hesab Bağdaddan qayıdar. (AA, 327)

Yaş ağac tez äyilär. (AA, 328)

Yaş da quru oduna yanar. (AA, 328)

Qoca tülkü hiyläbaz olar. (AA, 328)

Yatağan aslandan gäzäyän pişik yaxşıdır. (AA, 328) “Yatan aslandan gezen kedi iyidir.”

Yatağan aslandan gäzäyän pişik yaxşıdır. (AA, 328)

Yatan aslan olsa da, fürsät oyağındır. (AA, 328)

Yatan öküzä yem yoxdur. (AA, 328)

Yatan ilanın quyruğunu basma. (AA, 329)

Yavan ätin şorbası olmaz. (AA, 329)

Bala quşun ağzı böyük olar. (AA, 329)

Balak qarğaya pay düşmaz. (AA, 329)

Yay var, qış var, hälä çox iş var. (AA, 330)

Yaz var, qış var, nä tükänmäz iş var. (AA, 330)

Yeddi arxın suyunu bir arxa calamazlar. (AA, 331)

Yeddi arxın suyunu bir arxa calamazlar. (AA, 331)

Yeddi qonşu bir qazana möhtacdır. (AA, 331)

Yeddi qonşu bir qazana möhtacdır. (AA, 331)

Yeddi qurda bir çarıq neyläsin? (AA, 331)

Yeddi qurda bir çarıq neyläsin? (AA, 331)

Yemäsä älli il bäsdir. (AA, 333)

Täzä evä köçändä, köhnä evin ocağından kül götürärlar. (AA, 333)

Yetmiş iki därädän su gätirär. (AA, 333)

Uçuq ev xarabasından mä'lum olar. (AA, 334)

Yıxılan ağaca balta çalan çox olar. (AA, 334)

İl var bir günä däyär, gün var bir ilä. (AA, 334)

İl var bir günä däyär, gün var bir ilä. (AA, 334)

İlan çıxdığı bacanı yaxşı tanıyar. (AA, 334)

İlan vuran ala çatıdan qorxar. (AA, 334)

İlin axır çärşänbäsi kimiyä düşär, kimiyä yox. (AA, 335)

İgidi yaxşı saxlar, yaxşı arvad, yaxşı ad. (AA, 336)

İgidi yaxşı saxlar, yaxşı arvad, yaxşı ad. (AA, 336)

İgid odur, atdan düşüb atlana, igid odur, här äzaba qatlana. (AA, 337)

İgid oğul cavan eylär atanı. (AA, 337)

İgid oğul düşmänä äyilmäz. (AA, 337)

İyirmi mädaxili, iyirmi bir mäxarici olanın vay halına. (AA, 338) “Yirmi ithali, yirmi bir ihracı olanın vay haline.”

İyirmi mädaxili, iyirmi bir mäxarici olanın vay halına. (AA, 338)

Yox yerdän istämäzlär. (AA, 338)

Yorğun eşşäyä "hoşa" xoş gälär. (AA, 340)

Yorulmuş ata qamçı vurarsan, şıllaq atar. (AA, 340)

Yuxarı başda yer yoxdur, aşağı başda oturmur. (AA, 340)

Yuxarı başda yer yoxdur, aşağı başda oturmur. (AA, 340)

Asta atın täpiyi bärk däyär. (AA, 340)

Yüz iynä yığsam, bir çuvalduz olmaz. (AA, 341)

Yüz iynä yığsam, bir çuvalduz olmaz. (AA, 341)

Yüz qayğı bir borcu ödämäz. (AA, 341)

Yüz qayğı bir borcu ödämäz. (AA, 341)

Yüz namärd bir märdä qurban olsun! (AA, 341)

Yüz namärd bir märdä qurban olsun! (AA, 341)

Yüz tülkü bir aslan yerini, yeddi oğul bir dädä yerini vermäz. (AA, 342)

Yüz tülkü bir aslan yerini, yeddi oğul bir dädä yerini vermäz. (AA, 342)

Yüz tülkü bir aslan yerini, yeddi oğul bir dädä yerini vermäz. (AA, 342)

Yüz il gäräk qanqal otlayasan ki, ağzın dävä ağzına oxşasın. (AA, 342)

Zahidin bir barmağın kässän, dönär haqqdan qaçar!... (AA, 343)

Zähmätsiz iş olmaz. (AA, 343)

Zaman axıb gedir, amma här işimi qurtarıb getmir. (AA, 344)

Zaman bir nährdir axar, durmaz. (AA, 344)

Zärurät insana här şeyi öyrädär. (AA, 344)

Arıq ata quyruğu da yükdür. (AA, 345)

Arıq ata yük çatmazlar. (AA, 345)

Arıq atda täpär çox, yerimäyä hünär yox. (AA, 345)

Arıq öküzä bıçaq olmaz. (AA, 345)

Ziräk quş dimdiyindän täläyä düşär. (AA, 345) “Zeki kuş gagasından tuzağa düşer.”

Dövlätli kasıb olsa—qırx il iyi getmäz. (AA, 345)

Varlı yoxsullaşanda älli il, dästgahını pozmaz. (AA, 346)

Dövlätin än yaxşısı ağıldır. (AA, 347)

Zärräcä eşqi olanın däryaca tabı gäräk. (AA, 348) “Zerrece aşkı (sevdası) olanın deryaya gücü olmalı.”

Zärräcä eşqi olanın däryaca tabı gäräk. (AA, 348)

Zülm ilä abad olan, bir gün gälär bärbad olar. (AA, 349)

1.2.2. Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları

1.2.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması

Aclıq ilä toxluğun arası bir parça çörakdir. (AA, 17)

Adın anılsın bir çürük qoz ilä. (AA, 21) “Adın bir çürük ceviz ile anılsın.”

Anlamayan bir källädän bir qara daş yaxşıdır (AA, 47)

Atlas nä qädär köhnä olsa, patava olmaz. (AA, 65) “Atlas ne kadar eski olsa da dolak olmaz.”

Ovçu nä qädär hiylä bilsä ov o qädär yol bilär. (AA, 66)

Ovçu nä qädär hiylä bilsä ov o qädär yol bilär. (AA, 66)

Min batman varın olunca, bir batman ağlın olsun. (AA, 92) “Bin batman varın olacağına, bir batman aklın olsun.”

Aläm od tutdu, bir dästä häşämdän. (AA, 96) “Bir deste ottan alemi ateş sarar.”

Bir barmaq qatıqdan ötrü tuluğu yırtma. (AA, 98)

Dağ nä qädär uca olsa, el üstündän yol salar. (AA, 120)

Däli özünä bir däli yoldaş tapdı, elä bildi ki, çox ağıllıdır. (AA, 128)

Dävä nä qädär uzaq getsä, qatarını gözlär. (AA, 139)

Dävä nä qädär arıq olsa, darisi bir eşşäyä yükdür. (AA, 139)

Dävä ölsä därisi yükdür, toyuq ölsä bir çängä tükdür. (AA, 140)

Düz yolun yolcusu azmaz. (AA, 150)

Dünyada än yaxşı şey yaxşılıqdır. (AA, 162)

Dünyada än zor iş anlamaza söz anlatmaqdır. (AA, 162)

Dünyada än zor iş anlamaza söz anlatmaqdır. (AA, 162)

Dünyanın än böyük ne'mäti can sağlığıdır. (AA, 163)

Än böyük därd nadanlıqdır. (AA, 176)

Än böyük hädiyyä kitabdır. (AA, 176)

Än böyük mähäbbät düzlükdädir. (AA, 176)

Än böyük ne'mät can sağlığıdır. (AA, 176)

Än böyük särvät ağıldır. (AA, 176)

Än böyük igidlik sözü üzä demäkdir. (AA, 177)

Än böyük dövlät dostluqdur. (AA, 177)

Cavan baş bir çanax qandır. (AA, 197)

Xoruz silkälänsä bir çängä tük olar, dävä silkälänsä bir ulağa yük olar. (AA, 222)

İynä ucu qädär bir deşik bir küpü boşaldar. (AA, 225)

İnsanın gözünü bir ovuc torpaq doyurar. (AA, 234)

Qar nä qädär çox yağsa, yenä yaza qalmaz. (AA, 248)

Koroğlunu tutmağa bir keçäl Hämzä gäräk. (AA, 267)

Minnät qädär ağır yük olmaz. (AA, 275)

Minnät qädär ağır yük olmaz. (AA, 275)

O qädär därd çäkib qarnı dumbula dönüb. (AA, 280) "O kadar dert çekmiş, karnı davula dönmüş."

Bazar yansın, amma mänä bir manat qazanc olsun. (AA, 290)

Sağlıq än böyük varlıqdır. (AA, 294)

Säkkiz gün ömrä doqquz gün çalışmaq lazımdır. (AA, 296)

Toyuğu bir xalvar buğdanın içinä salsan, yenä eşälänmäyindän qalmaz. (AA, 313) "Tavuğu bir kalbur buğdayın içine salsan, yine eşelenmeden durmaz."

Dayça nä qädär bärk qaçsa, arabanı çäkän atdır, at! (AA, 313)

Zärrä qädär iman, dünya qädär günah. (AA, 348)

Zärrä qädär iman, dünya qädär günah. (AA, 348)

1.2.2.2. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması

Anlamayan bir källädän bir qara daş yaxşıdır (AA, 47)

Bu dünyada maldan, mülkdän bir ağıllı baş yaxşıdır. (AA, 47)

Bacarmadığın bir işi "bacararam!" demä. (AA, 87)

Biçimsiz bir libası biçimli geymäk hünärdir. (AA, 90) "Biçimsiz bir elbiseyi biçimli giymek hünerdir."

Darıycan äri olanın tanrıycan hökmü olar. (AA, 124)

Dävä kimi düz bir yeri yoxdur. (AA, 138)

Dişi düşmüş boz öküz, qoşulub cöngälärä. (AA, 148)

Dost mäni ansın bir çürük qoz ilä. (AA, 152)

Dünya bir yağlı quyruqdur, yeyä bilänä nuş olsun. (AA, 161)

Ärik bağın yoxdur ki, bıldırcının neca bir quş olduğunu biläsän? (AA, 179)

Fürsät qanadlı bir quşdur, äldän qaçırtmaq olmaz. (AA, 192)

Färsiz oğuldan bir qara daş äfzäldir. (AA, 215)

Elä bir daşdır ki, götürän dä peşmandır, götürmäyän dä. (AA, 287)

1.2.2.3. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Sıfat Tamlaması

Ağaca çıxan keçinin dala baxan oğlağı olar. (AA, 22)

Ağaca çıxan keçinin dala baxan oğlağı olar. (AA, 22)

Ağaç olan yerdä budaq sınar. (AA, 23)

Ağız yandıran aşı qaşıq tanıyar. (AA, 25)

Ağzı çöräyä çatan yerdä canını Äzrail aldı. (AA, 27)

Axşamdan sonra gälän qonağın yeyäcäyi soğandır. (AA, 35)

Altını görmediyin qabdan su içmä. (AA, 43)

Ananın keçdiyi köprüdän qızı da keçär. (AA, 45)

Anasından ayrılan quzunu qurd yeyär. (AA, 46)

Anasını, atasını dinlämäyän övlad, üzängiyä yatmayan at, qapıda saxlanan at. (AA, 46)

Anasını, atasını dinlämäyän övlad, üzängiyä yatmayan at, qapıda saxlanan at. (AA, 46)

Anasını, atasını dinlämäyän övlad, üzängiyä yatmayan at, qapıda saxlanan at. (AA, 46)

Anası gäzän ağaçları balası budaq-budaq gäzär. (AA, 46)

Arif olan buluddan da näm çäkär. (AA, 49)

Daldan atılan daş topuğa däyär. (AA, 49)

At oğurlanandan sonra axur näyä gäräkdir? (AA, 57)

At olmayan yerdä eşşäk dä atdır. (AA, 57)

Atadan qalan mal yanan şama bänzär, äriyib qurtarar. (AA, 61)

Ov tutan tazı burnundan bilinär. (AA, 66)

Darvazadan keçmäyän iynä gözündän keçär. (AA, 67)

Ayaq däymäyän daş olmaz, bäla görmäyän baş. (AA, 68)

Ayaq däymäyän daş olmaz, bäla görmäyän baş. (AA, 68)

Ayaq girmäyän yerä baş girmäz. (AA, 68)

Ayaqla gälän qonağı atla yola salarlar. (AA, 69)

Yazda arpa yeyän at, qışda ätini tökmäz. (AA, 78)

Palçığa batan arabanı öküz çıxardar. (AA, 80)

Balıq tora düşändän sonra, ağlı başına gälär. (AA, 80)

Bal verän çiçäyi arı tanıyar. (AA, 80)

Balta görmäyän bağ meşä olar. (AA, 82)

Bäydän gälmiş nökäräm, dişlärini tökäräm! (AA, 90) “Beyden gelmiş hizmetçiyim, dişlerini dökerim.”

Bäy verän atın dişinä baxmazlar. (AA, 90)

Birlik olmayan yerdä dirlik olmaz. (AA, 99)

Canı yanan eşşäk atdan yeyin gedär. (AA, 106)

Ciyärä qane olmayan pişik, asılarsan qänarädän. (AA, 107) “Ciğere kanaat detmeyen kedi, asılır çengele.”

Çiçäk çox olan yerdä, an da olar, bal da. (AA, 114)

Cütä gedän öküz gözündän tanınar. (AA, 114)

Cütä getmäyän öküzü ätlik adına satarlar. (AA, 114)

Budaqdan qopan alma ağacın dibinä düşär. (AA, 122)

Damdan-dama gäzän köpäyin beli sınar (qırılar). (AA, 122)

Mäslähätlä atılan daş uzaq gedär. (AA, 123)

Mäslähätlä tikilän don gen olar. (AA, 123)

Darıya girän domuz, yabanı özünä qäbul elär. (AA, 124)

Dä’vätsiz gälän qonaq, quru yerdä oturar. (AA, 124)

Dayı tikän körpünü su aparmaz. (AA, 125)

Däyirmanda doğulan siçan göy gurultusundan qorxmaz. (AA, 126)

Däyirmana gäländän sonra ulaq görän çox olar. (AA, 126)

Därya görünän yerdä qäträ nä görünär? (AA, 137)

Dävänin yemädiyi ot, ya başını ağrıdar, ya qıçını. (AA, 141)

Däväsi ölmüş äräbäm! (AA, 141)

Dostun atdığı daş baş yarmaz. (AA, 156)

Ä1 uzanan yerä dil uzanmaz. (AA, 170)

Ä1 uzadılan yerä ayaq uzadılmaz. (AA, 170)

Elin atdığı daş uzaq gedär. (AA, 173)

El atan daşa güc çatmaz. (AA, 173)

El çalan zurnanın säsi uzaqdan gälär. (AA, 174)

Älin ilä qoymadığın şeyä däymä. (AA, 175)

Ämäli olmayan alimin sözläri tä'sirsiz qalar. (AA, 176)

Ärä gedän qızların dili altında qänd qäräk. (AA, 178)

Kişisi olmayan evin ruzisi olmaz. (AA, 179)

Eşşäk palçığa batandan sonra yol göstärän çox olar. (AA, 182)

Ät olmayan yerdä balıq da ätdir. (AA, 184)

Ätdän olan divara e'tibar yoxdur. (AA, 185)

Ev tikän balta çöldä qalar. (AA, 185)

Övlad päncärädän düşän işıqdır. (AA, 187)

Evlärä gedän qızın başı qovğalı olar. (AA, 188) “Evlenecek kızın başı kavgalı olur.”

Evlärä gedän qızın qulaqları kar, dili lal, gözläri kor gäräk. (AA, 188) “ Evlenecek kızın kulakları sağır, dili lâl, gözleri kör olmalı.”

Evlärä gedän qızın dili altında gänd gäräk. (AA, 188) “Evlenecek kızın dili altında şeker olmalı.”

Kölgädа bitän ağacın meyväsi olmaz. (AA, 200)

Könül sevän ağanın nä ağı, nä qarası? (AA, 200)

Qürbätdä keçän ömür—ömür sayılmaz. (AA, 203)

Gül olmayan yerdä, böyürtkän özünü gül sanar. (AA, 204) “Gül olamayan yerde böğürtlen kendini gül sanır.”

Gün girän evä häkim girmäz. (AA, 205)

Gün girmäyän evä häkim girär. (AA, 205)

Haqq yandıran şamı söndürmäk olmaz. (AA, 209) “Hakk’ın yandırdığı mum söndürülmez.”

Xalq käsän barmaq qanamaz. (AA, 210)

Xanım sındıran qabın säsi çıxmaz. (AA, 212)

Xırmana girän porsuq yabanı özünä qäbul edär. (AA, 213)

Ay daş atan bäxtävär, daşın da bir vaxtı var. (AA, 219) “Hey taş atan sevgili! Taş atmanın da bir vakti vardır.”

Xiyar pulu ilä alınan eşşäyin ölümü suda olar. (AA, 220)

İti qaçan atı mähmizlämäyin mä’nası yoxdur. (AA, 220)

Xoruz çox olan yerdä sähär tez açılar. (AA, 222)

İki häkimi olan xästä sağalmaz. (AA, 227)

İki qapıda gäzän köpäk ac qalar. (AA, 227)

Elä arxalanan igid başa çatar. (AA, 230) “İle dayanan yiğit başa çıkar.”

El keçän körpüdän sän da keç. (AA, 232)

El yandıran şamı söndürmäk olmaz. (AA, 232)

İlk atılan daş uzaq gedär. (AA, 232)

İş olan yerdä nöqsan da olar. (AA, 235)

İşä getmäyän oğlum olunca, cütä gedän öküzüm olsun. (AA, 236) “İşe gitmeyen oğlum olacağına, çifte giden öküzüm olsun.”

İşä getmäyän oğlum olunca, cütä gedän öküzüm olsun. (AA, 236)

Arvad yıxan evi fäläk dä yıxa bilmäz. (AA, 246)

Qäläm tutan äl damändä qalmaz. (AA, 247)

Öz kövşänindä otlayan mal ac qalmaz. (AA, 255) “Kendi çayırında otlayan mal, aç kalmaz.”

Zimistan çäkmäyän bülbül baharın qädrini bilmäz. (AA, 258) “Kışı çekmeyen bülbül, baharın kadrini bilmez.”

İy bilmäyän tula därisini kola vermäz. (AA, 263)

Qorxu olmayan yerdä nizam-intizam olmaz. (AA, 265)

Mäscid şamını yeyän pişik kor olar. (AA, 273)

Meydana girän köpäk kötäkdän qorxmaz. (AA, 273)

Meyxanada yazılan mäktub cähännämdä oxunar. (AA, 274)

Bar verän ağaca daş atarlar. (AA, 274)

Öküz olacaq dana poxundan bilinär. (AA, 284)

Küräyä düşmäyän dämir yumşalmaz. (AA, 287)

Gäzär divanä divanä parası olmayan därviş. (AA, 289)

Ruzisi gälän zaman köpäyi yuxu tutar. (AA, 292)

Saman yeyän eşşäk torbasını özü daşıyar. (AA, 295)

Saz olan yerdä sözü saza verärlär. (AA, 296)

Axırı fana olacaq işi heç başlama. (AA, 300)

Ağaç tutan baş yarandan çoxdur. (AA, 300)

Söz çox olan yerdä yalan da çox olar. (AA, 302)

Sözünü bilmäyän ağız başa toxmaq vurdurar. (AA, 303)

Su olan yerdä abadlıq olar. (AA, 303)

Sudan ayrılan balığın oddan qorxusu olmaz. (AA, 304)

Sürüdän ayrılan qoyunu qurd yeyär. (AA, 304)

Süd verän inäyi käsmäzlär. (AA, 304)

Südün dadını qısır ämän dana bilär. (AA, 305)

Täk gäzän dananı qurd yeyär. (AA, 314)

Ulamağını bilmäyän köpäk, sürüyä qurd gätirär. (AA, 318)

Usta äli däymäyän iş haramdır. (AA, 318)

Vaxtsız açılan gül tez solar. (AA, 321)

Vaxtsız banlayan xoruzun başını käsärlär. (AA, 321)

Vaxtında görülmämiş iş hämişä görülmämiş qalar. (AA, 321)

Vätäni sevmäyän insan olmaz, olsa, ol şäxsdä vicdan olmaz. (AA, 322)

Ertäyä qalan bäladan qorxma. (AA, 327) "Yarına kalan beladan korkma."

Zorla qedän köpäk qoyuna fayda vermäz. (AA, 348)

1.2.2.4. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması

Bilsäydim atımın ölümünü, qulağı dolusu darıya satardım. (AA, 92) "Bilseydim atımın öleceğini, kulağı dolusu darıya satardım."

Yar mänimlä yar olsun, kol dibi diyar olsun. (AA, 327)

Dünyada oğul toyundan şirin heç nä ola bilmäz. (AA, 162)

1.2.2.5. Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Sıfat Tamlaması

Arvad üzlü kişidän, kişi üzlü arvaddan älhäzär. (AA, 67)

Arvad üzlü kişidän, kişi üzlü arvaddan älhäzär. (AA, 67)

Ayda-ildä bir namaz, onu da şeytan qoymaz. (AA, 69)

Ayda-ildä bir tamaşa, onda da göz qamaşa. (AA, 69)

Bir günlük bäylik dä bäylikdir. (AA, 97)

Dildän acı, dildän şirin şey yoxdur. (AA, 144)

Dildän acı, dildän şirin şey yoxdur. (AA, 144)

İki başlı heyvandan yox, iki dilli insandan qorx. (AA, 226)

İki başlı heyvandan yox, iki dilli insandan qorx. (AA, 226)

Yaxşı arvadlı ev cännätdir. (AA, 242)

Daş üräkli düşmänin üräyini yarar yumşaqlıq. (AA, 311)

Üç tümänlik eşşäyin on beş qramlıq qoduğu olar. (AA, 320)

Üç tümänlik eşşäyin on beş qramlıq qoduğu olar. (AA, 320)

Yeddi färsiz oğuldan bir färli qız yaxşıdır. (AA, 331)

Yeddi färsiz oğuldan bir färli qız yaxşıdır. (AA, 331)

1.2.2.6. Tamlayanı Edat Grubu Olan Sıfat Tamlaması

Balın yoxdur, bal kimi dilin olsun. (AA, 81)

1.2.2.7. Tamlayanı Sayı Grubu Olan Sıfat Tamlaması

Min bir därdin min bin därmanı var. (AA, 92)

Min bir därdin min bir därmanı var. (AA, 92)

1.2.2.8. Tamlayanı ile Tamlananı Arasında Başka Unsurlar Bulunduran Sıfat Tamlaması

Axsaq atın kor da nalbändi olar. (AA, 35)

Däli inäyin däli dä buzovu olar.(AA, 128)

Dünyada bir pislik qalar, bir dä yaxşılıq. (AA, 162)

Kiçiyin kiçik därdi var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik därdi var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik yeri var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik yeri var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Elä bağın belä dä meyväsi olar. (AA, 287)

Elä qazanın belä dä aşı olar. (AA, 287)

Elä yemäyin belä dä qusmağı olar. (AA, 288)

1.2.2.9. Tamlayanı İkilemelerden Oluşan Sıfat Tamlaması

Dediyin deyir, demädiyini gedär-gälmäz vaxta saxlayır. (AA, 125)

Fäläyin beylä-beylä işläri çox, aslanı ac gäzdirär, tülkünü tox. (AA, 191)

1.2.2.10. Tamlananı İkilemelerden Oluşan Sıfat Tamlaması

Allah däväyä qanad versäydi, uçurmadığı dam-daş qalmazdı. (AA, 40)

Minnätli plovdan minnätsiz pendir-çöräk yaxşıdır. (AA, 275)

1.3.SIFAT-FİİL GRUBU

Muharrem Ergin, sıfat-fiil grubunu; "Partisip Grubu" şeklinde adlandırır ve sıfat-fiil grubunun bir partisiple ona bağlı unsurlardan meydana gelen bir kelime grubu olduğunu belirtir (Ergin, 2013: 396).

Zeynep Korkmaz, sıfat-fiil grubunu; sıfat gibi kullanılabilen fiil şekillerinin oluşturduğu kelime grubu olarak tanımlar ve cümle içerisinde sıfat, özne, nesne ya da zarf görevi aldığını belirtir (Korkmaz, 2010: 133).

Leylâ Karahan, konuyla ilgili; bir sıfat-fiil ile bu sıfat-fiile bağlayıcı tamlayıcı ya da tamlayıcılardan oluşan kelime grubu tanımını yapar ve grubun ana unsurunun sıfat-fiil olduğunu ve genellikle sonda bulunduğunu belirtir (Karahan, 2012: 53).

Süer Eker, sıfat-fiil grubunu; sıfat-fiil ekleriyle yardımcı ögelerin oluşturduğu sözcük grubu şeklinde tanımlar (Eker, 2011: 365).

Günay Karaağaç ise sıfat-fiil grubunu "Eylem Adı" şeklinde adlandırır. Öbeğin ana ögesinin eylem adı olduğunu ve sonda bulunduğunu, eylem adı öbeğinin cümle ve söz öbekleri içinde isim görevi yaptığını ve bu öbeklerin sıfat ya da zarf olamayacağını belirtir (Karaağaç, 2013: 454).

1.3.1.“-An” Sıfat-Fiil Eki İle Kurulan Sıfat-Fiil Grubu

Äcälä ilä gedän yolda qalar. (AA, 11)

Acığı gälän su içär. (AA, 12)

Acını dadmayan şirini bilmäz. (AA, 13) (sıfat-fiil grubu)

Ac älinä düşäni yeyär, tox ağzına gäläni deyär. (AA, 14)

Ac älinä düşäni yeyär, tox ağzına gäläni deyär. (AA, 14)

Acla äcäli yetän birdir. (AA, 14)

Adam olana bir söz yetar. (AA, 19)

Adı başqa olanın, dadı da başqa olar. (AA, 21)

Ağa ilä bostan äkänin tağı çiynindä bitär. (AA, 22)

Ağaca çıxan keçinin dala baxan oğlağı olar. (AA, 22)

Ağaca çıxan keçinin dala baxan oğlağı olar. (AA, 22)

Ağaç olan yerdä budaq sınar. (AA, 23)

Ağac äkänin ömrü uzun olar. (AA, 23)

Ağır yükün altına giränin beli särpär. (AA, 25)

Ağız yandıran aşı qaşıq tanıyar. (AA, 25)

Ağıza gälän qazancdır. (AA, 25)

Ağızdan çıxan başa däyär. (AA, 25)

Ağzı çöräyä çatan yerdä canını Äzrail aldı. (AA, 27)

Ağız deyäni qulaq eşitmir. (AA, 27)

Axurda yatanla saman satan qardaşdır. (AA, 28)

Axurda yatanla saman satan qardaşdır. (AA, 28)

Ailäsinin qädrini bilmäyän, el-obasının da qädrini bilmäz. (AA, 28)

Ağ itin pambıq satana zäräri var. (AA, 29)

Axar suya dayanma, här deyilänä inanma. (AA, 30)

Axşam oduna gedän çox olar. (AA, 35)

Axşamdan sonra gälän qonağın yeyäcäyi soğandır. (AA, 35)

Al almaya daş atan çox olar. (AA, 36)

Aldattım! deyän özü aldanar. (AA, 38)

Aldığını vermäyän, aradığını tapmaz. (AA, 38)

Allaha inanmayan bändäyä dä inanmaz. (AA, 42)

Altmışında zurna çalmaq öyränän axirätdä çalar. (AA, 44)

Altda qalan namärddir! (AA, 44)

Aman deyänä äl qaldırmazlar. (AA, 44)

Aman deyänin boynunu vurmazlar. (AA, 44)

Anadan olmayan qardaş sayılmaz. (AA, 45)

Ananı alanın yanında durma, balta çalanın yanında dur. (AA, 45)

Ananı alanın yanında durma, balta çalanın yanında dur. (AA, 45)

Ana tökäni bala yığar. (AA, 45)

Anasından ayrılan quzunu qurd yeyär. (AA, 46)

Anasını, atasını dinlämäyän övlad, üzängiyä yatmayan at, qapıda saxlanan at. (AA, 46)

Anasını, atasını dinlämäyän övlad, üzängiyä yatmayan at, qapıda saxlanan at. (AA, 46)

Anasını, atasını dinlämäyän övlad, üzängiyä yatmayan at, qapıda saxlanan at. (AA, 46)

Anası gäzän ağaçları balası budaq-budaq gäzär. (AA, 46)

Başa düşänä can qurban. (AA, 47)

Başa düşänä milçäk säsi, düşmäyänä zurna-qaval. (AA, 47) “Anlayana sivrisinek, anlamayana zurna-davul sesi.”

Başa düşänä milçäk säsi, düşmäyänä zurna-qaval. (AA, 47) “Anlayana sivrisinek, anlamayana zurna-davul sesi.”

Araba qırılanda yol göstärän çox olar. (AA, 48)

Arı qähriniçakmayan, balın qädrini bilmäz. (AA, 49)

Arif olan buluddan da näm çäkär. (AA, 49)

Daldan atılan daş topuğa däyär. (AA, 49)

Arpa äkän arpa biçär, buğda äkän buğda. (AA, 50)

Arpa äkän arpa biçär, buğda äkän buğda. (AA, 50)

Arpa verilmäyän at, qamçı gücü ilä yerimäz. (AA, 50)

Äsil olan äsilliyini itirmäz. (AA, 52)

Äsli pak olandan zärär gälmäz. (AA, 53)

Äslindä olmayanı astarlamaq olmaz. (AA, 53)

Äslini danan namärddir. (AA, 53) “Aslını inkâr eden namerttir.”

Aş yeyänin qaşığı belindä olar. (AA, 53)

Aşı bişirän yağdır, gälinin (aşbazın) üzü ağdır. (AA, 54)

Aşiqi ağladan gülmäz. (AA, 54)

Aşiq olan divanä olar. (AA, 55)

Eşq bir däryadır, üzmäk bilmäyän bu däryada boğulur. (AA, 55)

At minän atasını tanımaz. (AA, 56)

At minmäyän at minsä, çapa çapa öldürär. (AA, 56)

At oğurlanandan sonra axur näyä gäräkdir? (AA, 57)

At olmayan yerdä eşşäk dä atdır. (AA, 57)

At öldürmäyän baytar olmaz. (AA, 58)

Ata malına göz tikän malsız qalar. (AA, 59)

Ata nal çaxıldığını görändä qurbağa ayağını uzatır. (AA, 60)

Ata olmayan ata, ana olmayan ana qädrini bilmäz. (AA, 60)

Ata olmayan ata, ana olmayan ana qädrini bilmäz. (AA, 60)

Ata-ana tärbiyä etmäyäni, häyat tärbiyä edär. (AA, 60)

Atadan qalan mal yanan şama bänzär, äriyib qurtarar. (AA, 61)

Atalar sözünü tutmayanı, biyabana atarlar. (AA, 61)

Atası ölän yetim qalmaz, anası ölän yetim olar. (AA, 62)

Atası ölän yetim qalmaz, anası ölän yetim olar. (AA, 62)

Atasına oxşamayan nadürüstdür. (AA, 62)

Atasına xeyri olmayanın kimä xeyri olar?! (AA, 62)

Atını minän cilovlar. (AA, 64) “Atı binen dizginler.”

Atdan düşän yenä atlanar. (AA, 66)

Atdan düşänä-yorğan-döşäk, eşşäkdän düşänä-mäzar. (AA, 66)

Atdan düşänä-yorğan-döşäk, eşşäkdän düşänä-mäzar. (AA, 66)

Atdan qalanı öküzä verärlär. (AA, 66)

Ov tutan tazı burnundan bilinär. (AA, 66)

Darvazadan keçmäyän iynä gözündän keçär. (AA, 67) “Avludan geçmeyen iğne gözünden geçer.”

Ayağa düşmäyän başa çıxmaz. (AA, 68)

Ayağı ilä gälänä ölüm olmaz. (AA, 68)

Ayaq däymäyän daş olmaz, bäla görmäyän baş. (AA, 68)

Ayaq däymäyän daş olmaz, bäla görmäyän baş. (AA, 68)

Ayaq girmäyän yerä baş girmäz. (AA, 68)

Ayaqla gälän qonağı atla yola salarlar. (AA, 69)

Aydınlıqda yaşayan çox yaşayar. (AA, 69)

Eybini bilän özgäyä eyib eylämäz. (AA, 70)

Eyibsiz dost axtaran, dostsuz qalar. (AA, 71)

Eyibsiz yar axtaran, yarsız qalar. (AA, 71)

Güzgüyä baxan özgäsini görmäz. (AA, 71) “Aynaya bakan başkasını görmez.”

Aynaya baxan öz camalını görär. (AA, 71)

Güzgüyä baxan öz camalını görär. (AA, 71) “aynaya bakan kendi cemalini görür.”

Aza qane olmayan çoxa yetişmäz. (AA, 73) “Aza kani olmayan çoğa kavuşamaz.”

Azın qädrini bilmäyän çoxun da qädrini bilmäz. (AA, 74)

Dädä görmäyän elä bilär, şaqqulu da bir dädädir. (AA, 75)

Dädäsini görmäyän şahlıq iddiası eylär. (AA, 75)

Bağ salan barın yeyär. (AA, 76)

Yaz günündä tärlämäyän qış günündä titräyär. (AA, 78)

Yazda arpa yeyän at, qışda ätini tökmäz. (AA, 78)

Bähslä Häccä gedän yollarda särgärdan olar. (AA, 78)

Bal tutan barmaq yalar. (AA, 79)

Bal tutanın arısı Şamdan gälär. (AA, 80)

Bal verän çiçäyi arı tanıyar. (AA, 80)

Palçığa batan arabanı öküz çıxardar. (AA, 80)

Balı äli uzun olan yemäz, qismät olan yeyär. (AA, 80)

Balı äli uzun olan yemäz, qismät olan yeyär. (AA, 80)

Balı olana doşab satmazlar. (AA, 80)

Balıq istäyän-özünü suya vurar. (AA, 80)

Balıq tutan islanmaqdan qorxmaz. (AA, 81)

Balıq tutan suyu bulanıq istär. (AA, 81)

Balta görmäyän bağ meşä olar. (AA, 82)

Başına gälän bilär. (AA, 84)

Başını itirän tükü üçün ağlamaz. (AA, 84)

Özgä ağzına baxan ac qalar. (AA, 84)

Özgä atına minän tez düşär. (AA, 84)

Özgä ipi ilä quyuya düşän, quyuda qalar. (AA, 85)

Özgä qapısını bağlı istäyänin öz qapısı bağlı qalar. (AA, 85)

Özgänin yaman gününä gülän öz gününä ağlayar. (AA, 85)

Özgä malına göz tikän malsız-davarsız qalar. (AA, 85)

Başda oturan baş olmaz. (AA, 85)

Bäladan qaçan bälaya düşär. (AA, 88)

Bäy ilä bostan äkänin tağı belindä bitär. (AA, 89)

Bäy ilä dost olanın tövläsi dolu olar, samanlığı-boş. (AA, 90)

Bäyä bel bağlayanın heybäsi çiynindä gäräk. (AA, 90)

Bäy verän atın dişinä baxmazlar. (AA, 90)

Biläräk yanan ağlamaz. (AA, 91)

Min bilän olsan, bir biländän soruş. (AA, 92)

Min bilän olsan, bir biländän soruş. (AA, 92)

Min qapıda duz dadan, bir qapıda bänd olmaz. (AA, 92)

Bir ağızdan çıxan min ağıza yayılar. (AA, 93)

Bir däfä gälän-yoldaş, iki däfä gälän-qardaş. (AA, 95)

Bir däfä gälän-yoldaş, iki däfä gälän-qardaş. (AA, 95)

Bir şeyin qiymäti, o şey äldän gedändän sonra bilinär. (AA, 98)

Bir vuran min "vur" deyändän yaxşıdır. (AA, 99)

Bir vuran min "vur" deyändän yaxşıdır. (AA, 99)

Bir "yeyiräm" deyändän qorx, bir "yemiräm" deyändän. (AA, 99)

Bir "yeyiräm" deyändän qorx, bir "yemiräm" deyändän. (AA, 99)

Birlik olmayan yerdä dirlik olmaz. (AA, 99)

Boğazı böyük olanın dostu olmaz. (AA, 100)

Borc alan ağlaya-ağlaya gälär, gülä-gülä gedär. (AA, 100)

Borc veränin dili uzun olar. (AA, 100)

Borcdan qorxan qapısını gen açmaz. (AA, 100)

Boyu böyük olanın qiymäti böyük olmaz. (AA, 101)

Boyunduruqdan qaçan öküzü käsärlär. (AA, 101)

Böyük olan yerdä kiçik danışmaz. (AA, 103)

Can alan baxışından bälli olar. (AA, 104)

Can deyän çox olar, can verän olmaz. (AA, 105)

Can deyän çox olar, can verän olmaz. (AA, 105)

Canandan ayrılan candan ayrılar. (AA, 105)

Canı yanan eşşäk atdan yeyin gedär. (AA, 106)

Canı yanan ya bir olar, ya iki. (AA, 106)

Canı canın yolunda deyän çox olur, qoyan—az. (AA, 106)

Canı canın yolunda deyän çox olur, qoyan—az. (AA, 106)

Cäfa çäkmäyän säfa görmäz. (AA, 106)

Cähännämä gedän gälär, müştärinin gedäni gälmäz. (AA, 106)

Cähännämä gedän özünä yoldaş axtarar. (AA, 106)

Ceyran qovan çiçäyä batar, donuz qovan—lehmäyä. (AA, 107) "Ceylan kovalayan çiçeğe batar, domuz kovalayan çamura."

Ceyran qovan çiçäyä batar, donuz qovan—lehmäyä. (AA, 107)

Ciyärä qane olmayan pişik, asılarsan qänarädän. (AA, 107) "Ciğere kanaat etmeyen kedi, asılır çengele."

Çaqqaldan çox çarıq aparan olmaz, yenä ayaqları yalındır. (AA, 110)

Çalgı olan yerdä, oynamaq da olar. (AA, 111)

Çalışanı ac, tänbäli tox görän yoxdur. (AA, 111)

Çalışanı ac, tänbäli tox görän yoxdur. (AA, 111)

Çarığında itirän, patavasında tapar. (AA, 112)

Çarıq tapan dolağın da tapar. (AA, 112)

Üz götürüb gedäni, zäncir ilä saxlamaq olmaz. (AA, 113)

Çiçäk çox olan yerdä, an da olar, bal da. (AA, 114)

Cütä gedän öküz gözündän tanınar. (AA, 114)

Xışa gedän öküzüm olsun, işä getmäyän oğlum olmasın. (AA, 114)

Xışa gedän öküzüm olsun, işä getmäyän oğlum olmasın. (AA, 114)

Cütä getmäyän öküzü ätlik adına satarlar. (AA, 114) “Çifte gitmeyen öküzü etlik namına satarlar.”

Çiy süd ämänä e’tibar yoxdur. (AA, 115)

Çobanı özündän olanın qoyunu dişi doğar. (AA, 115)

Çobanı özündän olanın qoyunu dişi doğar. (AA, 115)

Çox bilän çox çäkär. (AA, 117)

Çox bilän quş dimdiyindän täläyä düşär. (AA, 117)

Çox bilän, tez qocalar. (AA, 117)

Çox bilmäk istäyän, çox da çalışsın gäräk! (AA, 117)

Çox and içänin andına inanmazlar. (AA, 118)

Çor deyänä can desän, ya räbb, näyim äskilär?! (AA, 118)

Dağdan gälän, dağa gedär. (AA, 121)

Budaqdan qopan alma ağacın dibinä düşär. (AA, 122)

Damdan-dama gäzän köpäyin beli sınar (qırılar). (AA, 122)

Damdan düşänin halını damdan düşän bilär. (AA, 122)

Damdan düşänin halını damdan düşän bilär. (AA, 122) (sıfat-fiil grubu)

Mäslähätlä atılan daş uzaq gedär. (AA, 123)

Mäslähätlä tikilän don gen olar. (AA, 123)

Darıycan äri olanın tanrıycan hökmü olar. (AA, 124) “Darı kadar eri olanın Tanrı kadar hükmü olur.”

Darıya girän domuz, yabanı özünä qäbul elär. (AA, 124)

Davasını bilmäyänä şahid olma. (AA, 124)

Dä'vätsiz gälän qonaq, quru yerdä oturar. (AA, 124)

Dumbulla gälän zurna ilä gedär. (AA, 124) "Davulla grlrn zurna ile gider."

Dayağı dağ olanın, başı göylärdä olar. (AA, 124)

Dayı tikän körpünü su aparmaz. (AA, 125)

Dayısı olan dayısına güvänär. (AA, 125)

Babanın üzünü ağardan näväsi olar. (AA, 125) "Dedenin yüzünü ağartan torunudur."

Däyirmanda doğulan siçan göy gurultusundan qorxmaz. (AA, 126)

Däyirmändan acıq eyläyän çuvalını boş aparar. (AA, 126)

Däyirmanda däni olmayana un vermäzlär. (AA, 126)

Däyirmandan gälänin älinä baxarlar. (AA, 126)

Däyirmana gäländän sonra ulaq görän çox olar. (AA, 126)

Däyirmana gäländän sonra ulaq görän çox olar. (AA, 126)

Däyirmanın säsindän qaçan un üyütmäz. (AA, 126)

Däli bağlayanı ağıllı açа bilmäz. (AA, 130)

Däli söyläyän doğru olar. (AA, 130)

Dämirçi yanından keçän qığılcım yeyär. (AA, 133)

Damiri döyän dämirçi olar. (AA, 133)

Dämiri kürädän dämir çıxardar. (AA, 133)

Dänizdä batan saman çöpündän yapışar. (AA, 133)

Därdi olan därman axtarar. (AA, 134)

Därdi verän, därman da verär. (AA, 134)

Därdini därd bilänä söylä. (AA, 134)

Därdini gizlädän—davasını tapmaz. (AA, 134)

Däräni täpäni sel bilir, yaxşını, yamanı el bilir. (AA, 134)

Därviş olan şahlıq iddiası eylämäz. (AA, 136)

Dävä minänin eşşäyi yanında olar. (AA, 137)

Dävä nalbändä baxan kimi baxır. (AA, 139)

Däväçi ilä dost olanın, darvazası gen gäräk. (AA, 140)

Dävädän yıxılan pambıq üstä düşär, eşşäkdän yıxılan—daş üstä. (AA, 140)

Dävädän yıxılan pambıq üstä düşär, eşşäkdän yıxılan—daş üstä. (AA, 140)

Däväni satan köşäk ala bilmäz, köşäyi satan, eşşäk ala bilmäz. (AA, 142)

Däväni satan köşäk ala bilmäz, köşäyi satan, eşşäk ala bilmäz. (AA, 142)

Däväni aparan eşşäkdir. (AA, 142)

Tikän äkän, gül därmäz. (AA, 143)

Dildän gälän äldän gälsä, kasıb-kusub varlanar. (AA, 144)

Dili xoş olanın havadarı çox olar. (AA, 145)

Dilini bilmäyän anasın tanımaz. (AA, 145)

Dilini saxlayan, başını saxlar. (AA, 146)

Dilini uzun eläyän, başını bälaya salar. (AA, 146)

Dil ilä olan, zor ilä olmaz. (AA, 146)

Dini olmayanın imanı da olmaz. (AA, 146)

Diş verän dişlik dä verär. (AA, 147)

Dişinin qädrini bilmäyän çänäsiz qalar. (AA, 148)

Düz danışanı utandırmaq olmaz. (AA, 149)

Düz danışanla dost ol, säni tä'rifläyänlä yox. (AA, 149)

Düz danışanla dost ol, säni tä'rifläyänlä yox. (AA, 149)

Doğru yolla gedän yorulmaz. (AA, 150)

Doqquzu verän, onu da verär. (AA, 151)

Dolan qoyunum, dolan, borç verän gälär, ya säni aparar, ya mäni. (AA, 151)

Dost min olar, candan dost olan bir. (AA, 152)

Dost yolunda äzaba düşänin el içindä üzü ağ olar. (AA, 154)

Dünya mänim deyänin, dünän gäldik yasından. (AA, 160)

Dünya bir päncärädir, här gälän baxar gedär. (AA, 161)

Düşmänä sahib çıxan, düşman sayılar. (AA, 164)

Düşmäni yumşaqlıqla dost edän ağıllıdır. (AA, 164)

Äppäyi qatıqla uyuşduran heç vaxt ac qalmaz. (AA, 166) "Ekmeği katıkla uyuşturan hiçbir vakit aç kalmaz."

El ağzına baxan, qarısını tez boşar. (AA, 167)

El gözündän düşän boy atmaz. (AA, 169)

Ä1 ilä alınmayan älli il qalar. (AA, 169)

Ä1 käsänin älini käsärlär. (AA, 170)

Ä1 uzanan yerä dil uzanmaz. (AA, 170)

Ä1 uzadılan yerä ayaq uzadılmaz. (AA, 170)

ÄI yananda ağıza täpärlär. (AA, 171)

Eldä olan bäydä olmaz. (AA, 171)

Eldän därs alan Loğman olar. (AA, 171)

Äldan tutan az olar ayaqdan çäkän çox. (AA, 172)

Äldan tutan az olar ayaqdan çäkän çox. (AA, 172)

Älä gälän qazancdır. (AA, 172)

Äläkçinin qıl veräni yanında olar. (AA, 172)

Eli olmayanın dili dä olmaz. (AA, 173)

El atan daşa güc çatmaz. (AA, 173)

El atanı—är atar, el tutanı—är tutar. (AA, 173)

El atanı—är atar, el tutanı—är tutar. (AA, 173)

El atanı haqq da atar. (AA, 173)

El eybini sänä deyän, sänin dä eybäni elä deyär. (AA, 174)

Xalqın eybini söyläyän, özü eyibli olar. (AA, 174)

El çalan zurnanın säsi uzaqdan gälär. (AA, 174)

Elin sözünä baxan ac qalmaz. (AA, 174)

Älindän gäläni beş qaba çäk. (AA, 175)

Älindän iş gälmäyän uzun danışar. (AA, 175)

Ämanät ata minän tez düşär. (AA, 175)

Ämäli olmayan alimin sözläri tä'sirsiz qalar. (AA, 176)

Är-arvad ipäkdir, araya girän-köpäk! (AA, 178)

Kişisi olmayan evin ruzisi olmaz. (AA, 179)

Ertäykän äkän, erkän dä biçär. (AA, 180)

Eşşäk palçığa batandan sonra yol göstärän çox olar. (AA, 182)

Eşşäk tapılanda yük vuran çox olar. (AA, 182)

Ät ilä dırnaq arasına girän, iylänib çıxar. (AA, 183)

Ät yeyän heyvanın (quşun) äti yeyilmäz. (AA, 184)

Ät yeyän quş dimdiyindän mä'lum olar. (AA, 184)

Ät olmayan yerdä balıq da ätdir. (AA, 184)

Ätdän olan divara e'tibar yoxdur. (AA, 185)

Ev tikän balta çöldä qalar. (AA, 185)

Evi abad edän arvaddır. (AA, 186)

Övlad päncärädän düşän işıqdır. (AA, 187)

Evlärä gedän qızın başı qovğalı olar. (AA, 188) "Evlenecek kızın başı kavgalı olur."

Evlärä gedän qızın qulaqları kar, dili lal, gözläri kor gäräk. (AA, 188) "Evlenecek kızın kulakları sağır, dili lâl, gözleri kör olmalı."

Evlärä gedän qızın dili altında gänd gäräk. (AA, 188) "Evlenecek kızın dili altında şeker olmalı."

Evlänänlä ev tikänin kömäkçisi çox olar. (AA, 188) "Evlenen ile ev yapanın yardımcısı çok olur."

Fürsäti fot eyläyän aqil deyil, divanädir. (AA, 192)

Qärib dostu olmayandır. (AA, 194)

Gecä dırnaq käsän, gündüz nağıl danışan älbät gora gedär. (AA, 194) "Gece tırnak kesen, gündüz masal anlatan elbette mezara gider."

Gecä dırnaq käsän, gündüz nağıl danışan älbät gora gedär. (AA, 194)

Geç gälän qonaq olduğundan yeyär. (AA, 194)

Ötüb keçän ömürdür, qocalan insan! (AA, 194)

Gämisini batıran çarığını axtarmaz. (AA, 196)

Gämini qurtaran pişqahdır. (AA, 196)

Cavanlıqda zähmät çäkän, qocalıqda möhnät çäkmäz. (AA, 198)

Daldan gälän dadlı olar. (AA, 198)

Xälvätdä halva yeyänin sirrini allah bilär. (AA, 199)

Kölgädä bitän ağacın meyväsi olmaz. (AA, 200)

Könlü balıq istäyän quyruğunu suya vurar. (AA, 200)

Könül sevän ağanın nä ağı, nä qarası?

Könül sevän göyçäk olar. (AA, 200)

Gözdä olmayan gönüldä dä olmaz. (AA, 202)

Gözü tok olanın, könlü dä tox olar. (AA, 202)

Gözünün qabağına baxmayanın ayağına daş däyär. (AA, 202)

Qürbätdä keçän ömür—ömür sayılmaz. (AA, 203)

Gül istäyän tikanın da istäsin gäräk. (AA, 203)

Gül olmayan yerdä, böyürtkän özünü gül sanar. (AA, 204)

Gün altında yatmayan kölgänin qädrini bilmäz. (AA, 204)

Gün girän evä häkim girmäz. (AA, 205)

Gün girmäyän evä häkim girär. (AA, 205)

Gündüz çıraq yandıran, axşam qaranlıqda qalar. (AA, 205)

Gündüz şam yandıran, gecä şamsız qalar. (AA, 205)

Gözäl gözäl deyil, könül sevän gözäldir. (AA, 205)

Haqq deyän mährum olmaz. (AA, 208)

Haqq verän haqq götürär. (AA, 208)

Haqq yandıran şamı söndürmäk olmaz. (AA, 209)

Xala evinä dadanan, är evinda dayanmaz. (AA, 209)

Xalça salan özü oturar. (AA, 209) “Halıyı seren kendisi oturur.”

Xalq käsän barmaq qanamaz. (AA, 210)

Hamamdan çıxanın äri olasan, säfärdän gälänin arvadı. (AA, 210)

Hamamdan çıxanın äri olasan, säfärdän gälänin arvadı. (AA, 210)

Xan qapısında işläyänin ayağını daş aparar. (AA, 210)

Xan qulluğuna gedän, atlı gedär, piyada qayıdar. (AA, 210)

Arvadı bäd olanın saqqalı tez ağarar. (AA, 212)

Xanım sındıran qabın säsi çıxmaz. (AA, 212)

Xırmana girän porsuq yabanı özünä qäbul edär. (AA, 213)

Bar vaxtı bağbana salam verän çox olar. (AA, 213)

Xäznäyä tüpüränin tüpürcäyi öz saqqalına yapışar. (AA, 216)

Hamını ley vurdu, mänim kimi tükü dağılan olmadı. (AA, 218)

Hesabı doğru olanın alnı açıq olar. (AA, 218)

Hesabı tämiz olanın üzü ağ olar. (AA, 218)

Hesab bilmäyänlä durub-oturma. (AA, 219)

Hesabda doğru ol, hesabdar olma, hesab bilmäyänlä durub oturma. (AA, 219)

Ay daş atan bäxtävär, daşın da bir vaxtı var. (AA, 219) “Hey taş atan sevgili! Taş atmanın da bir vakti vardır.”

Xiyar pulu ilä alınan eşşäyin ölümü suda olar. (AA, 220)

İti qaçan atı mähmizlämäyin mä’nası yoxdur. (AA, 220)

Xoruz çox olan yerdä sähär tez açılar. (AA, 222)

İynä batırana çuvalduz batırarlar. (AA, 224)

İynäni axtaran däväni itirär. (AA, 225)

İki dalaşanın biri döyülär. (AA, 227)

İki häkimi olan xästä sağalmaz. (AA, 227)

İki qapıda gäzän köpäk ac qalar. (AA, 227)

İki dovşan dalınca yüyürän heç birini tuta bilmäz. (AA, 228)

İki yana baxan çaş qalar. (AA, 228)

El malına göz tikän, gözsüz qalar. (AA, 229)

El malına käm baxan, malsız – davarsız qalar. (AA, 229)

El yumruğunu görmäyän, öz yumruğunu batman sanar. (AA, 229)

Elä arxalanan igid başa çatar. (AA, 230) "İle dayanan yiğit başa çıkar."

El keçän körpüdän sän da keç. (AA, 232)

El yandıran şamı söndürmäk olmaz. (AA, 232)

İlk atılan daş uzaq gedär. (AA, 232)

Elminä ämäl etmäyän alim, älindä çıraq gäzdirän kora bänzär. (AA, 232)

Elminä ämäl etmäyän alim, älindä çıraq gäzdirän kora bänzär. (AA, 232)

İnsafı olmayanın imanı da olmaz. (AA, 233)

İnsan olmayan insan qädrini bilmäz. (AA, 233)

İstädiyini söyläyän istämädiyini eşidär. (AA, 235)

İş olan yerdä nöqsan da olar. (AA, 235)

İşä getmäyän oğlum olunca, cütä gedän öküzüm olsun. (AA, 236)

İşä getmäyän oğlum olunca, cütä gedän öküzüm olsun. (AA, 236)

İt ardına düşän, leş üstünä çıxar. (AA, 238)

İti mäsciddän qovan kimi qovdular. (AA, 240)

İt qulağını käsändän qorx. (AA, 241)

İtin qabağından qalanı aslan yemäz. (AA, 241)

İtdän çox çarıq yığan olmaz, yenä ayaqları yalındır. (AA, 241)

Yaxşı gündä yağlı çöräyi bäyänmäyän, yaman gündä qum çäräya salam verär. (AA, 242)

Yaxşılığı bilmäyänä yaxşılıq etmä. (AA, 244)

Qäbahät çox vaxt öldürändä yox, öländä olur. (AA, 245)

Qazının yanına täk gedän şad qayıdar. (AA, 246) "Kadının yanına tek giden mutlu döner."

Arvad yıxan evi fäläk dä yıxa bilmäz. (AA, 246)

Qälbi dolu olanın, dili uzun olar. (AA, 247)

Xälbircän evi olanın, gözläri qädär därdi var. (AA, 247)

Qäläm tutan äl damändä qalmaz. (AA, 247)

Qäläm yazanı qılınc poza bilmäz. (AA, 247)

Qara baxanın gözü qamaşar. (AA, 248)

Yaman günä säbr edän, yaxşı günä tez çatar. (AA, 249)

Qaranlıqda halva yeyänin sirrini Allah bilär. (AA, 249)

Qarın doyuranı göz tanıyar. (AA, 250)

Qazan dibi yalayanın adaxlısı göyçäk olar. (AA, 252)

Käläk ila gälän küläk ilä gedär. (AA, 255)

Kanardan baxan yaxşı görär. (AA, 255)

Öz kövşänindä otlayan mal ac qalmaz. (AA, 255) "Kendi çayırında otlayan mal, aç kalmaz."

Öz qädrini bilmäyänin qädrini özgäsi dä bilmäz. (AA, 255)

Özü yıxılan ağlamaz. (AA, 255)

Özü özünä eyläyänä çarä yoxdur. (AA, 256)

Özünä hörmät qoymayan, özgäyä dä hörmät qoymaz. (AA, 256)

Özünü tanımayan Allah'ını da tanımaz. (AA, 257)

Özü ädalätli olanın qazıya ehtiyacı olmaz. (AA, 257)

Özü qazanmayan mal qädri bilmäz. (AA, 257)

Kärä yeyän da çıxar yaza, tärä yeyän dä. (AA, 257)

Kärä yeyän da çıxar yaza, tärä yeyän dä. (AA, 257)

Käs barmağını çıx bazara, älac tapan çox olar. (AA, 257) "Kez parmağını pazara çık, ilaç bulan çok olur."

Bäläd̈çiylä gedän yorulmaz. (AA, 258)

Väziri qarğa olanın ağzı zibillikdä olar. (AA, 258)

Zimistan çäkmäyän bülbül baharın qädrini bilmäz. (AA, 258) "Kışı çekmeyen bülbül, baharın kadrini bilmez."

Qız alan göz ilä baxmasın, qulağı ilä eşitsin. (AA, 259)

Kişinin başına gälän, ağzından çıxandır. (AA, 262)

Kişinin başına gälän, ağzından çıxandır. (AA, 262)

Kitab veränin bir älini kasarlar, qaytaranın iki älini. (AA, 262)

İy bilmäyän tula därisini kola vermäz. (AA, 263) "Koku bilmeyen tazı derisini dala budağa vermez."

Qonağın könlündän keçän, ev yiyäsinin könlündän keçmäz. (AA, 264)

Qorxu olmayan yerdä nizam-intizam olmaz. (AA, 265)

Köpäyin iyä düşäni tuladan bärk qaçar. (AA, 266) "Köpeğin kuyuyu alanı tazıdan hızlı koşar."

Badnan gälän, badnan gedär. (AA, 268) “Kötülükle gelen kötülükle gider.”

Qurddan qorxan qoyun saxlamaz. (AA, 268)

Quşdan qorxan darı äkmäz. (AA, 269)

Quyu qazıyan ävväl özü düşär. (AA, 269)

Quzusuna qıymayan kabab yeyä bilmäz. (AA, 269)

Zar ilä olan, zor ilä olmaz. (AA, 272)

Malını yemäyänin malını yeyärlär, ölüsünü dä soyärlär. (AA, 272)

Mäkruh yeyänä haram söz yaraşar. (AA, 273)

Mäscid şamını yeyän pişik kor olar. (AA, 273)

Meydana girän köpäk kötäkdän qorxmaz. (AA, 273)

Meyxanada yazılan mäktub cähännämdä oxunar. (AA, 274)

Bar verän ağaca daş atarlar. (AA, 274)

Cidanı oğurlayan yerini bilär. (AA, 274)

Namaza meyli olanın qulağı azanda olar. (AA, 277)

Oduna gedänin baltası iti olar. (AA, 280)

Oğlana balacalıqda qız verän çox olar. (AA, 281) “Oğlana çocukluğunda kız veren çok olur.”

Oğlum oğul olsun, ona tapılmayan qız olsun. (AA, 281)

Oğlunu sevän-gälinin sevär, qızını sevän-küräkänin. (AA, 281) “Oğlunu seven gelinini de sever, kızını seven eniştesini de.”

Oğlunu sevän-gälinin sevär, qızını sevän-küräkänin. (AA, 281)

Oruç tutmayanın oğluna Ramazan adı qoyarlar. (AA, 283)

Oynaşa ümid olan ärsiz qalar. (AA, 283)

Öküzü olana borc gön verärlär. (AA, 284)

Öküzü ölänä yol göstärän çox olar. (AA, 285)

Öküzü ölänä yol göstärän çox olar. (AA, 285)

Ölüsü olan bir gün ağlar, delisi olan her gün. (AA, 285)

Ölüsü olan bir gün ağlar, delisi olan her gün. (AA, 285)

Ävväl qaçan canını qurtarar. (AA, 286)

Ävväli meydan olanın axırı zindan olar. (AA, 286)

Qabağına tülkü çıxanın işi avand olar. (AA, 286)

Küräyä düşmäyän dämir yumşalmaz. (AA, 287)

Elä elä ki, bir dä bazara şor satan gälsin. (AA, 288)

Bahalıqda çöräyini äsirgäyän ucuzluqda yalqız qalar. (AA, 289)

Gäzär divanä divanä parası olmayan därviş. (AA, 289)

Pay bölänä pay qalmaz. (AA, 289)

Pay paylayan payından olar. (AA, 289)

Payını yalgız yeyän payını dişi ilä tutar. (AA, 290)

Bazarı kasad olan märdänä gäräk olsun. (AA, 290)

Bäkmäz satana da lä'nät, bäkmäz alana da! (AA, 291)

Bäkmäz satana da lä'nät, bäkmäz alana da! (AA, 291)

Pendir yeyän su axtarar. (AA, 291)

Pirini tanımayanın aqibäti pis olar. (AA, 291)

Rahat oturana nä vali gälär, nä hakim. (AA, 292)

Ruzisi gälän zaman köpäyi yuxu tutar. (AA, 292)

Küläkdä yatanın cin atı olar. (AA, 292)

Säbir edän muradına yetişär. (AA, 293)

Kar özünä särf eläyäni eşidär. (AA, 294)

Saman yeyän eşşäk torbasını özü daşıyar. (AA, 295)

Saz olan yerdä sözü saza verärlär. (AA, 296)

Särçädän qorxan dan äkmäz. (AA, 297)

Damazlığını yeyän tamarzı qalar. (AA, 297)

İsti sevän tüstüsünä dözär. (AA, 298)

Süfrädän qalanı itä atarlar. (AA, 299)

Söhbät ilä qarıyan, qämdän, qüssädän azad olar. (AA, 300)

Axırda gälän qapını örtär. (AA, 300)

Axırda gülän yaxşı gülär. (AA, 300)

Ağaç tutan baş yarandan çoxdur. (AA, 300)

Ağac gätiränin ävväl özünü döyärlär. (AA, 300)

Söz çox olan yerdä yalan da çox olar. (AA, 302)

Sözünü bilmäyän ağız başa toxmaq vurdurar. (AA, 303)

Su olan yerdä abadlıq olar. (AA, 303)

Suda boğulan saman çöpündän yapışar. (AA, 303)

Sudan ayrılan balığın oddan qorxusu olmaz. (AA, 304)

Suda batan ilana da sarılar. (AA, 304)

Sürüdän ayrılan qoyunu qurd yeyär. (AA, 304)

Süd verän inäyi käsmäzlär. (AA, 304)

Süddä ağzı yanan, qatığı üfläyä-üfläyä içär. (AA, 304)

Südün dadını qısır ämän dana bilär. (AA, 305)

Çaxır paxır açandır. (AA, 307)

Çaxır içän malın itirär, bäng çäkän-ağlın. (AA, 307)

Çaxır içän malın itirär, bäng çäkän-ağlın. (AA, 307)

Şeytanla ortaq olan buğda äkär-saman biçär. (AA, 307)

Täqdir ilä yazılan, tädbir ilä pozulmaz. (AA, 308)

Tarlada izi olmayanın süfrädä üzü olmaz. (AA, 308)

Daş atan bälli—baş atan bälli. (AA, 309)

Daş atan bälli—baş atan bälli. (AA, 309)

Daş atana—çöräk at. (AA, 309)

Daş quyuya düşän kimi düşüb. (AA, 311)

Dayça nä qädär bärk qaçsa, arabanı çäkän atdır, at! (AA, 313) “Tay ne kadar hızlı koşsa da arabayı çeken attır, at!”

Tazısız ova gedän evä dovşansız qayıdar. (AA, 313)

Täk gäzän dananı qurd yeyär. (AA, 314)

Tez qaçan, tez yorular. (AA, 315)

Tez parıldayan tez dä sönär. (AA, 315)

Tox ikän yeyän, dişi ilä özünä qäbir qazıyar. (AA, 315)

Torpaqnan oynayan ac qalmaz. (AA, 316)

Duz-çöräk qädri bilmäyän itdän dä alçaqdır. (AA, 317)

Ulamağını bilmäyän köpäk, sürüyä qurd gätirär. (AA, 318)

Usta äli däymäyän iş haramdır. (AA, 318)

Usta äli däymäyän iş haramdır. (AA, 318)

Uzaqdan baxana dava asan görünür. (AA, 319) “Uzakan bakana kavga kolay görünür.”

Uzun danışanın ömrü az olar. (AA, 319)

Qaşqası böyük olanın sözü çox danışılar. (AA, 320) “Ünü büyük olanın sözü çok edilir.”

Ustadına gäç baxanın gözlärindän qan damar. (AA, 320)

Vaxtsız açılan gül tez solar. (AA, 321)

Vaxtsız banlayan xoruzun başını käsärlär. (AA, 321) “Vakitsiz öten horozun başını keserler.”

Vaxtını itirän bäxtini itirär. (AA, 321)

Varını veränin kisäsi boş qalar. (AA, 321)

Vätäni sevmäyän insan olmaz, olsa, ol şäxsdä vicdan olmaz. (AA, 322)

Ya bil, ya bir biländän soruş. (AA, 323)

Yağışdan qaçan doluya düşär. (AA, 325)

Yalançının ipiylä quyuya düşän quyuda qalar. (AA, 326)

Yarası avand olanın täbibi qabağına çıxar. (AA, 327) “Yarası iyileşecek olanın tâbibi önüne çıkar.”

Ertäyä qalan bäladan qorxma. (AA, 327) “Yarına kalan, geride kalır.”

Ertäyä qalan, arxaya qalar. (AA, 327)

Yavaş gedän çox gedär. (AA, 329)

Asta gedän mänzil käsär. (AA, 329) “Yavaş giden menzil tutar (yol alır).”

Asta gedän yorulmaz, yürüyän yolda qalar. (AA, 329)

Yavaş gedän yorulmaz. (AA, 329)

Piyada gäländän at almayı öyränmä. (AA, 329)

Yayda ayran tapmayan qışda yorğan tapmaz. (AA, 330)

Yazda başı bişänin qışda aşı bişär. (AA, 330)

Yazda buza yerikläyän, qışda göbäläyä yeriklär. (AA, 330)

Yayda kölgädä yatan qışda qar üstü yatar. (AA, 330)

Yazda yatan, qışda üşüyär. (AA, 331)

Yazda ilandan qorxan, qışda çatıdan qorxar. (AA, 331)

Yel ilä gälän, sel ilä gedär. (AA, 331)

Yaldan tuta bilmäyän quyruqdan heç tuta bilmäz. (AA, 332)

Yemäyini yalnız yeyän yükünü özü qaldırar. (AA, 332)

Yetimä öyüd verän çox olar, çörək verän az. (AA, 333)

Yetimä öyüd verän çox olar, çörək verän az. (AA, 333)

Yıxılan ağaca balta çalan çox olar. (AA, 334)

İlan vuran ala çatıdan qorxar. (AA, 334)

İlan vuran yatar, ac yatmaz. (AA, 334)

İlanın boğazına girän çıxmaz. (AA, 335)

İldä başa gälmäyän, dildä başa gälär. (AA, 335)

İyirmi mädaxili, iyirmi bir mäxarici olanın vay halına. (AA, 338) “Yirmi ithali, yirmi bir ihracı olanın vay haline.”

İyirmisindä yel çäkän altmışında sızıldar. (AA, 338)

Yoxsulluğa düşmäyän varlılığın qädrini bilmäz. (AA, 338)

Yol ilä gedän yorulmaz. (AA, 339)

Yüz "vur" deyändän bir vuran yaxşıdır. (AA, 341)

Yüz "vur" deyändän bir vuran yaxşıdır. (AA, 341)

Üzünü xalqa çevirənin arxası möhkäm olar. (AA, 342)

Üzü üstä gäläni arxası üstä çevirmäzlär. (AA, 342)

Zähmät çäkän bal yeyär. (AA, 343)

Zähmät çäkmäyän rahatlığın qädrini bilmäz. (AA, 343)

Varlılığa täläsän yoxsulluğa tez düşär. (AA, 347)

Zärräcä eşqi olanın däryaca tabı gäräk. (AA, 348)

Zindana säbr eyläyän, axır taxta çıxar. (AA, 348)

Zorla qedän köpäk qoyuna fayda vermäz. (AA, 348)

Zülm ilä abad olan, bir gün gälär bärbad olar. (AA, 349)

Zülm ilä bärbad olan, ädl ilä abad olar. (AA, 349)

1.3.2."-DIk" Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat-Fiil Grubu

Äqräb etmäz äqräbaya äqraba etdiyini. (AA, 34)

Alacağını yadında saxladığın kimi, veräcäyini dä yadında saxla. (AA, 37)

Altını görmediyin qabdan su içmä. (AA, 43)

Ananın keçdiyi köprüdän qızı da keçär. (AA, 45)

Ataların säpdiyi oğullara mirasdır. (AA, 61)

Bäy dediyin nädir, bäyänmädiyin nädir? (AA, 89)

Dağ dediyin ucalıqdır, ucalıq. (AA, 120)

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121) "Dağdan gelir dağ arabası, hiç kimsenin bindiği yok.. Dokumacı dokur nazik bezi, hiç kimsenin onu giydiği yok."

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121)

Dävänin yemädiyi ot, ya başını ağrıdar, ya qıçını. (AA, 141)

Elin atdığı daş uzaq gedär. (AA, 173)

Älin ilä qoymadığın şeyä däymä. (AA, 175)

Ärik bağın yoxdur ki, bıldırcının neca bir quş olduğunu bilәsän? (AA, 179)

Özünä qıymadığını, özgäyä qıyma. (AA, 256)

Yoldaşım mänä de sänin kim olduğunu deyim. (AA, 339)

1.3.3.“-mIş” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat Fiil Grubu

Däväsi ölmüş äräbäm! (AA, 141)

Dişi düşmüş boz öküz, qoşulub cöngälärä. (AA, 148)

Vaxtında görülmämiş iş hämişä görülmämiş qalar. (AA, 321)

Vaxtında görülmämiş iş hämişä görülmämiş qalar. (AA, 321)

1.3.4.“-AcAk” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat-Fiil Grubu

Noxudların hesabına baxanda görünür heç bayram olmayacaq. (AA, 279)

Öküz olacaq dana poxundan bilinär. (AA, 284)

Axırı fana olacaq işi heç başlama. (AA, 300)

1.4.İSİM-FİİL GRUBU

Muharrem Ergin; isim fiil grubunun fiil isimleri üzerine kurulduğunu ve bu grubun asıl unsurunun fiil isimleri olduğunu bu sebeple de sonda bulunduğunu ifade eder (Ergin, 2013: 395).

İsim-fiil grubunu bir hareket ismi ile ona bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubu şeklinde ifade eden Leylâ Karahan; hareket isminin , -mAk, -mA ve –Iş ekleri ile yapıldığını, grubun ana unsurunun hareket ismi olduğunu ve sonda bulunduğunu belirtir (Karahan, 2012: 55).

Tuncer Gülensoy ise hareket isimlerinin -ma /-me ve –ış /-iş eklerini kullanarak isim fiil grubu meydana getirebildiklerini ve bu şekilde oluşan isim-fiil gruplarının iş isimleri yaptığını ifade eder (Gülensoy, 2003: 376).

Günay Karaağaç, isim-fiil grubunun cümle ve söz öbekleri içinde, ad ve sıfat görevi yaptığını ve varlıkların eylem özelliklerini belirten ya da varlıkların hareketleri yüzünden sonradan kazandıkları sıfatların yalnızca bu öbekle ifade edilebileceğini belirtir (Karaağaç, 2013: 454)

1.4.1.“-mAK” İsim-Fiil Eki ile Kurulan İsim-Fiil Grubu

Ac qalmaq borclu olmaqdan yaxşıdır. (AA, 14)

Ac qalmaq borclu olmaqdan yaxşıdır. (AA, 14)

Acdan ummaq olmaz. (AA, 16)

Ağa ilä nökärin arasına girmäk olmaz. (AA, 22)

Ağaya söz anlatmaq—dağı yerindän qopartmaq. (AA, 24)

Ağaya söz anlatmaq—dağı yerindän qopartmaq. (AA, 24)

Ağzı äyrini boynunun ardından tanımaq olar. (AA, 27)

Ağılsız adama näsihät etmäk, dänizä su tökmek kimidir. (AA, 34)

Ağılsız adama näsihät etmäk, dänizä su tökmek kimidir. (AA, 34)

Alim olmaq asandır, adam olmaq çätin. (AA, 40)

Alim olmaq asandır, adam olmaq çätin. (AA, 40)

Allah insana bir ağız, iki qulaq veribdir, bu da bir söylämäk, iki eşitmäk üçündür. (AA, 41)

Allah insana bir ağız, iki qulaq veribdir, bu da bir söylämäk, iki eşitmäk üçündür. (AA, 41)

Allahın işini bilmäk olmaz. (AA, 42)

And içmäk, dağ saqqızı deyil ki, hey çeynäyäsän. (AA, 46)

Äsil almaq çätindir, saxlamaq ondan çätin. (AA, 52)

Äslindä olmayanı astarlamaq olmaz. (AA, 53)

At almağa cahil gedär, qız almağa axıl. (AA, 56)

At almağa cahil gedär, qız almağa axıl. (AA, 56)

At at ilä yola gedär, söz arpa käsmäkdädir. (AA, 56)

Ata malından mal olmaz, özün qazanmaq qäräk. (AA, 59)

Ata olmaq asandır, atalıq öyränmäk-çätin. (AA, 60)

Ata olmaq asandır, atalıq öyränmäk-çätin. (AA, 60)

Od ilä oynamaq olmaz. (AA, 64)

Ayaq üstä ölmäk diz üstä yaşamaqdan yaxşıdır. (AA, 69)

Ayaq üstä ölmäk diz üstä yaşamaqdan yaxşıdır. (AA, 69)

Ayran içmäyä gälmisän, yoxsa ara açmağa?! (AA, 72)

Ayran içmäyä gälmisän, yoxsa ara açmağa?! (AA, 72)

Azadlıq gözäl yaşamaq üçündür. (AA, 74)

Yarımçıq bilmäkdän heç bilmämäk yaxşıdır. (AA, 74)

Yarımçıq bilmäkdän heç bilmämäk yaxşıdır. (AA, 74)

Baxmaqla öyränmäk olsa, itdän qässab olar. (AA, 79)

Baş äymäklä baş ağrımaz. (AA, 82)

Baş vermäk olar, sirr vermäk olmaz. (AA, 83)

Baş vermäk olar, sirr vermäk olmaz. (AA, 83)

Başlanmış iş yarı olmaq demäkdir. (AA, 85)

Bacarırsan aslan ol, tülkü olmaq asandır. (AA, 87)

Män gäldim gälin görmäyä, gälin getdi täzäk yığmağa. (AA, 88)

Män gäldim gälin görmäyä, gälin getdi täzäk yığmağa. (AA, 88)

Bäy ilä dolaşmaq, diräklä güläşmäyä bänzär. (AA, 89)

Bäy ilä dolaşmaq, diräklä güläşmäyä bänzär. (AA, 89)

Biçimsiz bir libası biçimli geymäk hünärdir. (AA, 90)

Bir adamı tanımaq istäsän, ya ortaq ol, ya yola çıx. (AA, 93)

Bir adamla dost olmaq istäyirsänsä, onun dostuna bax. (AA, 93)

Bir almağın bir dä qaytarmağı var. (AA, 94)

Bir däfä görmäk, iki däfä eşitmäkdän yaxşıdır. (AA, 95)

Bir däfä görmäk, iki däfä eşitmäkdän yaxşıdır. (AA, 95)

Bir äl ilä qarpız tutmaq olmaz. (AA, 96)

Bir it hürmäklä karvan qayıtmaz. (AA, 97)

Bir daşla iki särçä vurmaq olmaz. (AA, 98)

Biz gäldik gälin görmäyä, gelin gätdi täzäk yığmağa. (AA, 100)

Biz gäldik gälin görmäyä, gelin gätdi täzäk yığmağa. (AA, 100)

Böyük daş götürmäk vurmamak älamätidir. (AA, 103)

Can demäklä can äskilmäz. (AA, 105)

Xäsisdän qışda buz almaq olmaz. (AA, 108)

Comärd demäklä—maldan etdilär, igid demäklä—candan etdilär. (AA, 109)

Comärd demäklä—maldan etdilär, igid demäklä—candan etdilär. (AA, 109)

Üz götürüb gedäni, zäncir ilä saxlamaq olmaz. (AA, 113)

Çox bilib az danışmaq, igidin längäridir (yaraşığıdır). (AA, 117)

Çox bilmäk istäyän, çox da çalışsın gäräk! (AA, 117)

Çox varlanmaq vä çox danışmaq, insanı mähv edär. (AA, 118)

Çox varlanmaq vä çox danışmaq, insanı mähv edär. (AA, 118)

Dadananla quduranı saxlamaq olmaz. (AA, 119)

Damımız uçdu, dam kürämäkdän qurtardıq. (AA, 123)

Däli ilä tapmaqdansa, ağıllı ilä itirmäk yaxşıdır. (AA, 128)

Dälidän ağıl ummaq olmaz. (AA, 129)

Demäk asandır, yerinä yetirmäk çätin. (AA, 132)

Dänizi çömçä ilä boşaltmaq olmaz. (AA, 133)

Därilmämiş güldän dästä bağlamaq olmaz. (AA, 134)

Däryaya daş atmaqla suyu bulanmaz. (AA, 137)

Däväni palaz altında gizlätmäk olmaz. (AA, 139) “Deve kilim altında gizlenmez.”

Dilin bäläsıdır uzunçu olmaq, ariflär işidir, sükuta dalmaq. (AA, 145)

Dilin bäläsıdır uzunçu olmaq, ariflär işidir, sükuta dalmaq. (AA, 145)

Dini dinara satmaq olmaz. (AA, 146)

Dirini öldürmäk olar, ölünü diriltmäk olmaz. (AA, 147)

Dirini öldürmäk olar, ölünü diriltmäk olmaz. (AA, 147)

Diş qurdalamaqla qarın doymaz. (AA, 147)

Divan ilä divanlıq elämäk olmaz. (AA, 148)

Düz danışanı utandırmaq olmaz. (AA, 149)

Don tapmaq asandır, dost tapmaq çätin. (AA, 152)

Don tapmaq asandır, dost tapmaq çätin. (AA, 152)

Dostla dağı tez aşmaq olar. (AA, 155)

Toy borcu ilä ev almaq olmaz. (AA, 159)

Dünyada än zor iş anlamaza söz anlatmaqdır. (AA, 162)

El ağzını bağlamaq olmaz. (AA, 167)

Ä1 bulaşdırmağa däymäz. (AA, 168)

Äl-älä vermäklä dağı dağ üstä qoymaq olar. (AA, 169)

Än böyük igidlik sözü üzä demäkdir. (AA, 177)

Ärä getmäk asandır, är donu tikmäk çätin. (AA, 178)

Ärä getmäk asandır, är donu tikmäk çätin. (AA, 178)

Äski düşmänin dost olmağı fürsät tapmaq üçündür. (AA, 180)

Eşşayin qulağını käsmäklä köhlän olmaz. (AA, 182)

Eşşäk Mäkkäyä getmäklä hacı olmaz. (AA, 182)

Äti dırnaqdan ayırmaq olmaz. (AA, 183)

Ätäk öpmäklä ağız aşınmaz. (AA, 184)

Evlänmäk su içmäk deyil. (AA, 188)

Artıq yemäk haramdır. (AA, 191)

Fäläyä bel bağlamaq olmaz. (AA, 191)

Fürsät qanadlı bir quşdur, äldän qaçırtmaq olmaz. (AA, 192)

Gälmäk bizdän, yola salmaq sizdän. (AA, 196)

Gälmäk qonaqdan yola salmaq ev yiyäsindän. (AA, 196)

Cavanlığın qädrini bilmäk gäräk. (AA, 197)

Gänclik gözällik demäkdir. (AA, 197)

Cavanlıq gözällikdir, onu boyamaq artıqdır. (AA, 197)

Darvaza qapısın bağlamaq olar, xalqın ağzın bağlamaq olmaz. (AA, 199)

Darvaza qapısın bağlamaq olar, xalqın ağzın bağlamaq olmaz. (AA, 199)

Gözsüz yaşamaq olar, vätänsiz yox. (AA, 202)

Qürbätdä öyünmäk hamamda oxumağa bänzär. (AA, 203)

Qürbätdä öyünmäk hamamda oxumağa bänzär. (AA, 203)

Qürbätdä öyünmäk hamamda oxumağa bänzär. (AA, 203)

Qürbätdän vätänä qayıdanda sevinmäk olmasaydı, qürbät safari. (AA, 203) "Gurbetten vatana dönüldüğünde sevinmek olmasaydı, gurbet haram olurdu."

Gözälä baxmaq göz qaydasıdır. (AA, 206)

Gözälä baxmağın könül sefası var. (AA, 206)

Xäbar almaq eyib deyil, öyränmämäk eyibdir. (AA, 207)

Haqq yandıran şamı söndürmäk olmaz.(AA, 209)

Xalqın ağzını bağlamaq olmaz. (AA, 209)

Xam yer axtarır bostan atmağa. (AA, 210)

Xırman doymak kişi işidir. (AA, 212)

Xästä yatmaq, xästäyä baxmaqdan yaxşıdır. (AA, 213)

Xästä yatmaq, xästäyä baxmaqdan yaxşıdır. (AA, 213)

Xästäyä naz elämäk häkimä yaraşmaz. (AA, 214)

Xäşil bişirmäk bilmir, aşbazlıq iddiası edir. (AA, 214)

Heyvana çuluna görä, insana geyiminä görä qiymät vermäk düz deyil. (AA, 215)

Halva-halva demäklä ağız şirin olmaz. (AA, 217)

Hamı çox yaşamaq istär, amma qocalıq istämäz. (AA, 218)

Hamı ilä xoş görüşmäk ädaväti yox eylär. (AA, 218)

İti qaçan atı mähmizlämäyin mä'nası yoxdur. (AA, 220)

Elm oxumaq—iynä ilä gor qazımaq demäkdir. (AA, 231)

Elm oxumaq—iynä ilä gor qazımaq demäkdir. (AA, 231)

Elm oxumaq—iynä ilä gor qazımaq demäkdir. (AA, 231)

El yandıran şamı söndürmäk olmaz. (AA, 232)

İnsan qocaldıqca aynaya baxmağı az istär. (AA, 233)

İtä atmağa daşı yoxdur. (AA, 239)

Yaxşı dostları qılıncla da ayırmaq olmaz. (AA, 242)

Qanmaza arvad olmaqdansa, çärçiyä ulaq olmaq yaxşıdır. (AA, 248)

Pälängä ät yemäyi, keçiyä ot yemäyi öyrätmäzlär. (AA, 248)

Pälängä ät yemäyi, keçiyä ot yemäyi öyrätmäzlär. (AA, 248)

Qar suyundan qaymaq olmaz. (AA, 248)

Qarğa döşünü çäkmäklä qaz olmaz. (AA, 249)

Qarı qabağına tökmäklä dävä pambıqdan çıxmaz. (AA, 250)

Qarpız käsmäklä üräk böyümäz. (AA, 250)

Qartalı uçuşundan tanımaq olar. (AA, 251)

Qiymätdän düşmäk istämirsänsä, heç käsin qiymätdän düşmäsinä çalışma. (AA, 259)

Kişinin cibi iki olsa, arvad almaq fikrinä düşär. (AA, 262)

Koroğlunu tutmağa bir keçäl Hämzä gäräk. (AA, 267)

Kosa getdi saqqal gätirmäyä bığı da qoydu gäldi. (AA, 267) “Köse gitmiş sakal getirmeye, bıyığı da bırakmış gelmiş.”

Zärlä gözällik almaq olmaz. (AA, 272)

Namä yazmaq asandır, yetirmäk çätin. (AA, 273)

Märd igid täk qalmaqdan qorxmaz. (AA, 273)

Cidanı çuvalda gizlätmäk olmaz. (AA, 274) “Mızrak çuvalda gizlenmez.”

Cida ilä qulağa, bambıq yeritmäk olmaz. (AA, 274) “Mızrak ile kulağa pamuk sokulmaz.”

Minnät ilä behiştä getmäkdänsä, minnätsiz cähännämä getmäk yaxşıdır. (AA, 275)

Minnät ilä behiştä getmäkdänsä, minnätsiz cähännämä getmäk yaxşıdır. (AA, 275)

Ördäyi bağlamaya ipäk gäräk, yar ilä oynamağa üräk gäräk. (AA, 286)

Ördäyi bağlamaya ipäk gäräk, yar ilä oynamağa üräk gäräk. (AA, 286)

Zindan olub altda qalmaqdansa, çäkiç ol, üstdä ol. (AA, 287)

Elä don geymäk gäräk ki, yamağı evdä tapıla. (AA, 287)

Saqqız çeynämäklä qarın doymaz. (AA, 295)

Säkkiz gün ömrä doqquz gün çalışmaq lazımdır. (AA, 296)

Sıçanı öldürmäk pişiyä oyundur. (AA, 298)

Sirr saxlamaq märdlikdir. (AA, 298)

Su götürmäklä deryadan su äksik olmaz. (AA, 303)

Çaxırı iç şir böyrü yırtmağa, içmä qarğalar gözünü dälsin. (AA, 306)

Tulanın quyruğunu käsmäklä köpäk olmaz. (AA, 313) “Tazının kuyruğunu kesmekle köpek olmaz.”

Duz-çöräyin qädrini bilmäk gäräk. (AA, 316)

Piyada gäländän at almayı öyränmä. (AA, 329)

Yazıdan qaçmaq olmaz. (AA, 330)

Yerä düşmäklä gövhär qiymatdän düşmäz. (AA, 333)

Yoldan çıxmaq eyib deyil, yola gälmämäk eyibdir. (AA, 339)

Yoldan çıxmaq eyib deyil, yola gälmämäk eyibdir. (AA, 339)

Yovşan bäslämäklä çämänzar olmaz. (AA, 340)

Yüz eşitmäkdän bir görmäk yaxşıdır. (AA, 341)

Yüz eşitmäkdän bir görmäk yaxşıdır. (AA, 341)

Zalıma rähm etmäk mäzluma zülm etmäkdir. (AA, 343)

Zalıma rähm etmäk mäzluma zülm etmäkdir. (AA, 343)

Zaman pul deyil, onu qaytarmaq olmaz. (AA, 344)

Zämanäyä uymaq gäräk. (AA, 344)

Zaman ilä hesablaşmaq gäräk. (AA, 344)

Zärärin yarısından qayıtmaq da xeyirdir. (AA, 344)

Varlı olub qäm-qüssä ilä yaşamaqdansa, kasıb olub şad-xürräm yaşamaq yaxşıdır. (AA, 345) "Zengin olup gam kasavet ile yaşamaktansa, fakir olup mutlu-şen yaşamak iyidir."

1.5.ZARF-FİİL GRUBU

Leylâ Karahan konuyla ilgili; bir zarf-fiil ile bu zarf-fiile bağlı olan tamlayıcı veya tamlayıcılardan kurulan kelime grubudur tanımını yapar ve zarf-fiil gruplarının söz diziminde zaman, sebep, şart, bağlama gibi işlevlerle yer aldıklarını belirtir (Karahan, 2012: 57).

Tahsin Banguoğlu ise zarf-fiillerin, fiilin zarf görevine girmek için aldığı özel durumlar şeklinde tanımladığı zarf-fiil grubunun tamamen zamana bağlı olmadıklarını ve bu yönüyle isim-fiillere benzediklerini ve sıfat-fiillerden ayrıldıklarını belirtir (Banguoğlu, 2007: 428).

1.5.1."-AndA" Zarf-Fiil Eki İle Oluşan Zarf-Fiil Grubu

Abdal oynayanda qar yağar. (AA, 11)

Adam danışanda utanar, dalaşanda utanmaz. (AA, 19)

Ağacı baltalayanda "sapı mändändir" demiş. (AA, 22)

Ağac sınanda baltalı da gälär, baltasız da. (AA, 23) "Ağaç kırıldığında baltalı da gelir baltasız da."

Ağac körpä olanda qara yeldän qoruyarlar. (AA, 23)

Ağac bar verändä başını aşağı dikär. (AA, 23)

Ağı qaradan seçändä gäl. (AA, 30)

Ağıllı dostunu här zaman xatırlar, ağılsız isä işi düşändä. (AA, 32)

Allah verändä yox yerdän verär. (AA, 41)

Allah vermäyändä bändä neyläsin?! (AA, 41)

Ana olanda kişi anası ol. (AA, 45)

Araba qırılanda yol göstärän çox olar. (AA, 48)

Aslan qocalanda siçan yuvasını gözläyär. (AA, 51)

Aslan qocalanda üz gözünä qarışqa daraşar. (AA, 51)

Aslan öländä dä aslandır. (AA, 51)

Aslan qocalanda başına çaqqallar toplaşar. (AA, 51)

Şir qocalanda özünä gülmäyi gälär. (AA, 53)

Aş daşanda käfkir baha olur. (AA, 53)

Aşağıdan yuxarı gäländä xeyir olar. (AA, 53)

Aşığın sözü qurtaranda "yarım, yarım" çağırar. (AA, 54)

At minändä väräm olmaz. (AA, 56)

At öländä yähäri qalar, adam öländä—adı. (AA, 58)

At öländä yähäri qalar, adam öländä—adı. (AA, 58)

Ata minändä özünü unutma, atdan düşändä atını. (AA, 59)

Ata minändä özünü unutma, atdan düşändä atını. (AA, 59)

Ata nal çaxıldığını görändä qurbağa ayağını uzatır. (AA, 60)

Ayaqqabı dar olanda dünya başa zindan olur. (AA, 69)

Ayının boğazına su çıxanda, balasını ayağının altına alar. (AA, 70)

Bäxt dönändä burunun suyu gözä damar. (AA, 78)

Balıq balığı udmasa-däryanı balıq tutar. (AA, 80)

Baş ağrıyanda Allah yada düşür. (AA, 82)

Bäla gäländä "gäliräm" demäz. (AA, 88)

Dälläk dälläyin başını qırxanda pul almaz. (AA, 88)

Bir ağaca çıxanda hamı budaqları silkälämä. (AA, 93)

Biri od olanda o biri su olar. (AA, 99)

Canavar täk qalanda başına çaqqallar yığışar. (AA, 105)

Çoban çox olanda qoyunu qurd yeyär. (AA, 115)

Çolaq koru qörändä öz halına şükür eylär. (AA, 118)

Därgahın qapısı açıq olanda köpäyin yuxusu gälär. (AA, 134)

Dävä bostana girändä elä bilär onu heç kim görmür. (AA, 138)

Dävä oynayanda qar yağar. (AA, 140)

Däväquşu yükä gäländä, qanadlarını göstärär. (AA, 140) “Devekuşu yüke geldiğinde kanatlarını gösterir.”

Düşman çox olanda qaçmaq da märdlikdändir. (AA, 163)

Düşmän yaxandan tutanda it ätäyindän tutar. . (AA, 163)

Äcäl gäländä soruşmaz ki, oğul-uşağın neçädir. (AA, 165)

El däli olanda mollaya gedär, molla däli olanda hara gedär? (AA, 168)

El däli olanda mollaya gedär, molla däli olanda hara gedär? (AA, 168)

Äldän älä keçändä pulu sayarlar. (AA, 171)

Äldän gedän älä gälmäz. (AA, 172)

Xalqa it hürändä bizä çaqqal ulayar. (AA, 172)

Änliklä sürmä çox olanda qaşa da yaxarlar, gözä dä. (AA, 177)

Eşşäyin canı yananda atdan bärk qaçar. (AA, 181) “Eşeğin canı yandığında attan hızlı kaçar.”

Eşşäyin yükü yüngül olanda oynamağı gälär. (AA, 182)

Eşşäk anqıranda itin başı ağrıyar. (AA, 182)

Eşşäk tapılanda yük vuran çox olar. (AA, 182)

Ät iylänändä itä toy olur. (AA, 183) “Et koktuğunda ite düğün olur.”

Ät iylänändä duz säpärlär, duz iylänändä nä säpärlär? (AA, 183) “Et koktuğunda tuz serperler, tut koktuğunda ne serperler?”

Ät iylänändä duz säpärlär, duz iylänändä nä säpärlär? (AA, 183)

Evdä qonaq olanda uşağa acıqlanmazlar. (AA, 186)

Köç qayıdanda axsaq keçi qabağa düşär. (AA, 199) “Göç döndüğünde aksak keçi öne düşer.”

Göz gözä alışanda ayrılıq çätin olar. (AA, 202)

Qürbätdän vätänä qayıdanda sevinmäk olmasaydı, qürbät safari. (AA, 203) “Gurbetten vatana dönüldüğünde sevinmek olmasaydı, gurbet haram olurdu.”

Gül solduğunda bülbül ağlar. (AA, 204)

Xan arıqlayanda räiyyätin canı çıxar. (AA, 210) “Han zayıfladığında reayanın canı çıkar.”

Arvad iki olanda ev süpürülmämiş qalar. (AA, 211)

Hamı dinändä can oldu, män dinändä qan oldu. (AA, 218) “Herkes susunca can oldu, ben susunca kan oldu.”

Hamı dinändä can oldu, män dinändä qan oldu. (AA, 218)

İki adam danışanda üçüncüsü danışmaz. (AA, 226)

Adam ac olanda pendir-çörək dä läzizdir. (AA, 233)

Adam qocalanda gözü qazanın dibindä olur. (AA, 234)

Adam qocalanda ikkinci däfä uşaq olur. (AA, 234)

İşi düşändä arar mäni, işim düşändä qovar mäni. (AA, 236)

İşi düşändä arar mäni, işim düşändä qovar mäni. (AA, 236)

İt it ilä dalaşanda, qurd körpünü aşar. (AA, 238)

İt quduranda yiyäsini dä qapar. (AA, 238)

Yaxşı olanda—xanımdan, pis olanda—känizdän. (AA, 243)

Yaxşı olanda—xanımdan, pis olanda—känizdän. (AA, 243)

Qarğanın säsi çıxanda qar gälär. (AA, 250)

Qarın tox olanda çox şey yada düşär. (AA, 250)

Keçinin başı gicişändä buynuzunu çobanın çomağına sürtär. (AA, 253) "Keçinin başı kaşındığında boynuzu çobanın çomağına sürter."

Pişik evdän çıxanda, siçanlar baş qaldırar. (AA, 253)

Käfän havayı olanda adam özünü öldürmäz. (AA, 254) "Kefen bedava olduğunda adam kendini öldürmez."

Özündä olmayanda qonşuya gedärsän, qonşunda olmayanda hara gedärsän? (AA, 256)

Köpäk qocalanda, qurda gülünc olar. (AA, 266)

Qurd qocalanda toplana mäsxärä olar. (AA, 268)

Köhlän at yeriyändä toz qopar. (AA, 270)

Leyläk gününü tak-takla keçirdär, leş görändä quzğuna dönär. (AA, 271)

Kasıb geyändä soruşarlar—haradandır? (AA, 275) "Miskin giydiğinde sorarlar; nereden aldın?"

Noxudların hesabına baxanda görünür heç bayram olmayacaq. (AA, 279)

O yağış olanda sen torpaq ol. (AA, 280)

Oba yiyäsiz qalanda donuz täpäyä çıxar. (AA, 280)

Öküz özünä yonca äkändä başı ağrıyar. (AA, 284)

Bazarda bez ucuz olanda adam özünü öldürmäz. (AA, 290)

Sän mollaya gedändä, män molladan gälirdim. (AA, 297)

Növbä bizä gäländä çırağın yağı qurtarar. (AA, 298) "Sıra bize geldiğinde mumun yağı biter."

Növbä yetimä çatanda qaşığın dästäsi sınar. (AA, 298)

Növbä yetimä çatanda ya härifin pulu qurtarar, ya çırağın yağı. (AA, 298)

Sirkä tünd olanda öz küpünü partladar. (AA, 299) "Sirke keskin olduğunda kendi küpünü patlatır."

Su suya qarışanda güclü olar. (AA, 303)

Sürüyä qurd gäländä köpäyi yuxu tutar. (AA, 304)

Daş bir yerdä qalanda göyärär. (AA, 309)

Yel äsändä yellänär, yol görändä yollanar. (AA, 331)

Yel äsändä yellänär, yol görändä yollanar. (AA, 331)

Täzä evä köçändä, köhnä evin ocağından kül götürärlar. (AA, 333)

Yer yiyäsiz olanda, donuz täpäyä çıxar. (AA, 333)

Yetimin ağzı aşa çatanda, başı daşa däyär. (AA, 333) "Yetimin ağzı aşa kavuştuğunda, başı taşa değer."

Dövlätli yanını qaşıyanda, kasıb elä bilär ona pul verir. (AA, 346)

Varlı yoxsullaşanda älli il, dästgahını pozmaz. (AA, 346) "Zengin yoksullaştığında elli yıl tezgahını bozmaz."

Varlının älini bıçaq käsändä, yoxsul köynäyini parçalar. (AA, 346)

Varlının arvadı öländä yorğan-döşäyi täzälänär, kasıbın arvadı öländä yorğan-döşäksiz qalar. (AA, 347) “Zenginin karısı öldüğünde yorgan-döşeği yenilenir, fakirin karısı öldüğünde yorgan-döşeksiz kalır.”

Varlının arvadı öländä yorğan-döşäyi täzälänär, kasıbın arvadı öländä yorğan-döşäksiz qalar. (AA, 347)

1.5.2.“-sA” Zarf-Fiil Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

Adam istäsä dağı dağ üstä qoyar. (AA, 19)

Adını verirsän, dadını da ver. (AA, 21)

Ağan eşşäk dä olsa, "hoş" demä. (AA, 24)

Ağız yemäsä, üz utanmaz. (AA, 25)

Ağ divara hansı rängi yaxsan, tutar. (AA, 29)

Ala qarğa suya düşsä dä qaz ola bilmäz. (AA, 37)

Alacaq çox qalsa, yaddan çıxar. (AA, 37)

Alan olmasa, satan da olmaz. (AA, 37)

Alanın gözü olsa, satan acından ölär. (AA, 37)

Alämi plov tutsa, ala qarğa xöräyini bilär. (AA, 39)

Allah bir yandan bağlasa, bir yandan açar. (AA, 40)

Allah däväyä qanad versäydi, uçurmadığı dam-daş qalmazdı. (AA, 40)

Arpa unun yoxdursa, dadlı dilin dä yoxdur?! (AA, 50)

Arsıza üz göstärsän, yaxandan yapışar. (AA, 50)

Äsli olmasaydı, Käräm dağlara düşmäzdi. (AA, 53)

At minmäyän at minsä, çapa çapa öldürär. (AA, 56)

Ata qırx yaşında qiymät versän, qiyamät meydanında sorarsan. (AA, 59)

Atana necä baxarsan, övladın da sänä elä baxar! (AA, 62)

Od olsa özünü yandırar. (AA, 63)

Od yanmasa tüstüsü çıxmaz. (AA, 63)

Atı at yanında bağlarsan hämräng olmasa, hämxasiyyät olar. (AA, 64)

Atın yüyräk isä min çap. (AA, 65)

Atlas nä qädär köhnä olsa, patava olmaz. (AA, 65)

Ovçu nä qädär hiylä bilsä ov o qädär yol bilär. (AA, 66)

Ayağına daş toxunsa, mändän bilär. (AA, 68)

Ayaq gätirmäsä, äl dä gätirmäz. (AA, 68)

Ayaq getmäsä, äl dä getmäz. (AA, 68)

Ayaq yerimäsä, läpir düşmäz. (AA, 69)

Eyibli eybini bilsä, başına kilim örtär. (AA, 71)

Baba paltarı geyärsän, baba olarsan. (AA, 75)

Bağa baxarsan bağ olar, baxmazsan dağ olar. (AA, 77)

Baxmaqla öyränmäk olsa, itdän qässab olar. (AA, 79)

Balığı nä vaxt tutsan täzädir. (AA, 80)

Balta ağac käsmäzdi, sapı ağaç olmasaydı. (AA, 81)

Baş hara gedärsä, ayaq da ora qedär. (AA, 83)

Bäla cana gäläcäksä, mala gälsin. (AA, 88)

Bilsäydim atımın ölümünü, qulağı dolusu darıya satardım. (AA, 92) “Bilseydim atımın öleceğini, kulağı dolusu darıya satardım.”

Min bilän olsan, bir biländän soruş. (AA, 92)

Min xala yığılsa, bir ananın yerini vermäz. (AA, 92)

Min il qanqal otlasan, ağzın dävä ağzına oxşamaz. (AA, 93)

Bir adamı tanımaq istäsän, ya ortaq ol, ya yola çıx. (AA, 93)

Bir adamla dost olmaq istäyirsänsä, onun dostuna bax. (AA, 93)

Bir buğda äkmäsän, min buğda biçmäzsän. (AA, 95)

Bir meşäyä od düşsä, quru da yanar, yaş da. (AA, 98)

Tapılan tapanın olsa, qoyun çobanın olar. (AA, 102)

Can verirsän qardaşa ver, min il keçsä yad olmaz. (AA, 105)

Can verirsän qardaşa ver, min il keçsä yad olmaz. (AA, 105)

Cähännämä girsä, üzü qızarmaz. (AA, 107)

Xäsisä zähär versän, pulsuzdur deyä içär. (AA, 108) “Cimriye zehir versen, parasızdır diye içer.”

Nadan älindän su içme ab-häyat olsa da. (AA, 104)

Cährä äyirsän—don geyärsän. (AA, 114)

Uşaqla yola çıxma, eşşäyi yıxılsa ağlar, eşşäkdän yıxılsan gülär. (AA, 116)

Uşaqla yola çıxma, eşşäyi yıxılsa ağlar, eşşäkdän yıxılsan gülär. (AA, 116)

Çor deyänä can desän, ya räbb, näyim äskilär?! (AA, 118)

Dağ nä qädär uca olsa, el üstündän yol salar. (AA, 120)

Dağ yıxılmasa-därä dolmaz. (AA, 120)

Dağ yerimäsä abdal yeriyär. (AA, 120)

Dağa yağsa—çöl abadan, çölä dä yağsa—çöl abadan. (AA, 120)

Dağa yağsa—çöl abadan, çölä dä yağsa—çöl abadan. (AA, 120)

Dağdan hey götürüb desän ki, "çoxdur," bir dä görärsän ki, dağ özü yoxdur. (AA, 121)

Dağdan hey götürüb desän ki, "çoxdur," bir dä görärsän ki, dağ özü yoxdur. (AA, 121)

Damdan düşsä, pişik kimi ayağı üstä düşär. (AA, 122) (zarf-fiil grubu)

Davakarın şah olsa, ärizäni Allaha yaz. (AA, 124) “Davacın şah olursa dilekçeni Allah’a yaz.”

Dediyindän donärsän, el donär sändan, dediyini tutarsan, el tutar sändän! (AA, 125)

Dediyindän donärsän, el donär sändan, dediyini tutarsan, el tutar sändän! (AA, 125)

Däyirmana getsä dünya xäbäri gätirär. (AA, 126)

Däyirmanın boğazı boş qalsa, daş daşı sürtär. (AA, 126)

Däyirmanın boğazına ölü salsan diri çıxar. (AA, 126)

Däli ilä tapmaqdansa, ağıllı ilä itirmäk yaxşıdır. (AA, 128)

Bablı babın tapmasa, işi ah-vayla keçär. (AA, 133)

Dänizä getsä dänizi qurudar. (AA, 134)

Därd bir olsa çaräyä nä var? (AA, 135)

Därvişin fikri nä isä, zikri dä odur. (AA, 136)

Dävä bir fikir eyläsä, sarban ikisini eylär. (AA, 138)

Dävä böyüksä, yükü dä böyükdür. (AA, 138)

Dävä kimi böyüksän, qulağı qädär ağlın yoxdur. (AA, 138)

Dävä köşäyä uymasa, köşäk däväyä uyar. (AA, 139)

Dävä nä qädär uzaq getsä, qatarını gözlär. (AA, 139)

Dävä nä qädär arıq olsa, darisi bir eşşäyä yükdür. (AA, 139)

Dävä ölsä därisi yükdür, toyuq ölsä bir çängä tükdür. (AA, 140)

Dävä ölsä därisi yükdür, toyuq ölsä bir çängä tükdür. (AA, 140)

Dävänin qanadı olsa, uçulmamış dam qalmaz. (AA, 141)

Däväyä qanqal lazım olsa, boynunu yüz yerdän uzadar. (AA, 141)

Däväni yel aparsa, keçini göydä gör. (AA, 142)

Dildän gälän äldän gälsä, kasıb-kusub varlanar. (AA, 144)

Dilin olmasaydı, qarğalar dimdikläyärdi. (AA, 145)

Düz gälmisän—düz get, qız gälmisän—qız get. (AA, 148)

Düz gälmisän—düz get, qız gälmisän—qız get. (AA, 148)

Dost min isä—azdır, düşmän bir isä—çoxdur. (AA, 152)

Dost min isä—azdır, düşmän bir isä—çoxdur. (AA, 152)

Dost dosta tän gäräk, tän olmasa gen gäräk. (AA, 153)

Dost dostdan känar olmaz aralıqda märdimazar olmasa. (AA, 153)

Dostun yoxsa, axtar, tapdın—qoru. (AA, 156)

Dünya bala dönsä dä, ala qarğa öz yemäyin bilär. (AA, 160) ,

Dünyada här käs öz haqqına razı olsa, dava olmaz. (AA, 162)

Dünyanın işini här tähär tutsan keçär gedär. (AA, 163)

Düşmän gücsüz dä olsa, ehtiyatı äldän vermä. (AA, 163)

Düşmän qarışqa da olsa, sän onu fil say. (AA, 163)

El bir olsa—dağ oynadar yerindän, söz bir olsa, zärbi kärän sındırar. (AA, 168)

El bir olsa—dağ oynadar yerindän, söz bir olsa, zärbi kärän sındırar. (AA, 168)

Äli älä vurarsan säs çıxar. (AA, 172)

Är axar çaydır, arvad isa—bänd. (AA, 177)

Eşşäyä qızıldan noxta taxsan yenä adı eşşäkdir! (AA, 181)

Eşşäyä qızıl yükläsän qıymäti artmaz. (AA, 181)

Eşşäyä buynuz versän, vurar ölkäni dağıdar. (AA, 181)

Eşşäyin duası müstäcab olsaydı, çarvadar yolda ölärdi. (AA, 182)

Ev dağılsa tiri qalar, kalafa uçsa—yeri. (AA, 185)

Ev dağılsa tiri qalar, kalafa uçsa—yeri. (AA, 185)

Evin minarä dibindä olsa da, qulağın säs eşitmäz. (AA, 187)

Fäqir älinä baxırsa, sän cibinä bax. (AA, 190)

Fikri näysä, zikri dä odur. (AA, 192)

Geç danışsan, kälamın gül olar. (AA, 194)

Naqqalar olmasaydı, dünya laläzara dönärdi. (AA, 198)

Girdiyin yer qaranlıqsa sän da gözünü yum. (AA, 199)

Göydän yağmasa yerdän bitmäz. (AA, 200)

Görmämiş görsä, ağıldan çıxar. (AA, 201)

Göz görmäsä gönül bulanmaz. (AA, 202)

Qürbät cännät olsa, yenä vätän yaxşıdır. (AA, 202)

Gül äzizdirsä, gülşän ondan äzizdir. (AA, 203)

Qürbätdän vätänä qayıdanda sevinmäk olmasaydı, qürbät safari. (AA, 203) "Gurbetten vatana dönüldüğünde sevinmek olmasaydı, gurbet haram olurdu."

Haqq kömäk eyläsä qurd çoban olar. (AA, 208) "Hak yardım ederse kurt çoban olur."

Xalamın saqqalı olsaydı, män ona dayı deyärdim. (AA, 209)

Hansı äl ilä vermişsän, o äl ilä dä alarsan. (AA, 211)

Hansı daşı qaldırsan altından bir äqräb çıxar. (AA, 211)

Xanım qırsa—qäza, nökär qırsa-cäza. (AA, 211)

Xanım qırsa—qäza, nökär qırsa-cäza. (AA, 211)

Paxıl artsa qurd artar. (AA, 213) "Hasetçi artarsa kurt da artar."

Heyvan saxlasan pişik saxla, özü tutar, özü yeyär. (AA, 215)

Xoruz banlamasa sähär açılmaz?! (AA, 222) “horoz ötmese sabah olmaz.”

Xoruz silkälänsä bir çängä tük olar, dävä silkälänsä bir ulağa yük olar. (AA, 222) “Horoz silkelenmse bir tutam tüy olur, deve silkelense bir ulağa yük olur.”

Xoruz silkälänsä bir çängä tük olar, dävä silkälänsä bir ulağa yük olar. (AA, 222)

İynä verärsän, sap istär. (AA, 225)

İki ağız bir olsa, bir ağız heç olar. (AA, 226)

İki vermäsän bir ala bilmäzsän. (AA, 228)

Elm bir xäzinädir, nä qädär särf edärsän, o qädär artar. (AA, 231)

İnsan xain olmasa, heyvan damğanı neylär? (AA, 233)

Adam var, yaxşı-yamanı bilmäz, adam var, bir söz deyärsän, anlar. (AA, 233)

İşinä yaxşı baxarsan, iş dä sänä yaxşı baxar. (AA, 236)

İti qısqırtmasan hürmäz. (AA, 239)

İti quyruğundan bağlasan durmaz. (AA, 240)

İtin ayağın basarsan, säni qapar. (AA, 240)

İtdän utanmasan sahibindän utan. (AA, 241)

Yaxşı olarsa—Allahdan, pis olarsa—şeytandandır deyärlär. (AA, 243)

Yaxşı olarsa—Allahdan, pis olarsa—şeytandandır deyärlär. (AA, 243)

Yaxşılıq elä, at däryaya, balıq bilmäsä, xaliq bilär. (AA, 244)

Arvadın yediyi geydiyi kimi olsa, vay kişinin halına! (AA, 246)

Qäläm äyri käsilsä dä doğru yazar. (AA, 247)

Qanmaza arvad olmaqdansa, çärçiyä ulaq olmaq yaxşıdır. (AA, 248) “Açgöze avrat olmaktansa çerçiciye ulak olmak iyidir.”

Qar nä qädär çox yağsa, yenä yaza qalmaz. (AA, 248)

Davaçı qazı isä, ärizäni Allah'a yaz. (AA, 251)

Qaya uçmasa, därä-däpä dolmaz. (AA, 252)

Qazanan qazandığını yesä, xanlar, bäylär acından ölär. (AA, 253)

Pişiyin qanadı olsaydı särçälärdän älamät qalmazdı. (AA, 254)

Keçäl çarä bilsä, öz başına eylär. (AA, 254) “Kel çaresini bilse kendi başına saz yapar.”

Özünü yästä bilsän, yoldaşını ölmüş bil. (AA, 257)

Bahasına pul vermişäm, gözlärim dä çıxsa yeyäcäyäm. (AA, 259)

Qiymätdän düşmäk istämirsänsä, heç käsin qiymätdän düşmäsinä çalışma. (AA, 259)

Qız anadan qorxmasa öyüd almaz. (AA, 259)

Qızı öz xoşuna qoysan ya mürtübä gedär, ya zurnaçıya. (AA, 259)

Kimin arabasında gedirsän, onun mahnısını oxu. (AA, 260)

Kişi bilmädiyini ayağı altına yığsa, başı ärşä däyär. (AA, 261)

Kişidä qeyrät olsa, torpağı qızıla döndärär. (AA, 261)

Qocalıq hünär olsaydı, şeytan peyğämbär olardı. (AA, 263)

İstäyirsän qocalıqda hörmätin olsun, cavanlıqda qocalara hörmät elä. (AA, 263)

Qonağı qonşuya tanıdarsan här ikisindän mährum olarsan. (AA, 264)

Qonaq häyasız olsa, ev yiyäsini evdän qovar. (AA, 264)

Danışmaq gümüş olsa, danışmamaq qızıldır. (AA, 265)

Köpäyin qarnı tox olsa, gecä ulduza hürmäz. (AA, 266)

Köpäk elä köpäkdir, xaltası qızıldan da olsa. (AA, 266)

Yaman olmasa, yaxşılığın qiymäti bilinmäz. (AA, 267)

Qurd keçiyä däymäsä keçi Mäkkäyä gedär. (AA, 268)

Minnät ilä behiştä getmäkdänsä, minnätsiz cähännämä getmäk yaxşıdır. (AA, 275)

Şam yanmasa, başına pärvanä dolanmaz. (AA, 276)

Nä ilä ölçärsän, onunla da ölçülärsän. (AA, 277)

Oğul ölsä ciyärim yanar, qardaş ölsä belim bükülär. (AA, 281)

Oğul ölsä ciyärim yanar, qardaş ölsä belim bükülär. (AA, 281)

Ox kimi doğru olsan äldä tutarlar säni, yay kimi äyri olsan çölä atarlar säni. (AA, 281)

Ox kimi doğru olsan äldä tutarlar säni, yay kimi äyri olsan çölä atarlar säni. (AA, 281)

Avazın yaxşı gälir oxuduğun, Qur'an olsa! (AA, 282)

Şärik yaxşı olsaydı, Allah özünä yaradardı. (AA, 283)

Zindan olub altda qalmaqdansa, çäkiç ol, üstdä ol. (AA, 287)

Papaqçının könlü olsa, bir däridän doqquz papaq tikär. (AA, 289)

Paran ucuz isä, özün bahalı ol. (AA, 289)

Barmağın hansını kässän, ağrısı birdir. (AA, 289)

Rüşvät qapıdan girärsä, iman bacadan çıxar. (AA, 292)

Saqqalda feyz olsaydı, keçiyä Käramäddin ağa deyärdilär. (AA, 295)

Sänä här kim daş atsa, sän ona çöräk at. (AA, 295)

Soğan acı olsa da, süfrädä öz yeri var. (AA, 300)

Bädäsili başa çäkärsän, sürüşär ayağa düşär. (AA, 301)

Sudan xeyir olsa, qurbağa äjdahaya dönär. (AA, 304)

Şär demäsän, xeyir gälmäz. (AA, 307)

Şeytan olmasa, qurd qoyunla gäzär. (AA, 307)

Daş olsaydı sıxardım, torpaqdı dayandım. (AA, 311)

Toyuğu bir xalvar buğdanın içinä salsan, yenä eşälänmäyindän qalmaz. (AA, 313) "Tavuğu bir kalbur buğdayın içine salsan, yine eşelenmeden durmaz."

Toyuğu bir xalvar buğdanın içinä salsan, yenä eşälänmäyindän qalmaz. (AA, 313)

Dayça nä qädär bärk qaçsa, arabanı çäkän atdır, at! (AA, 313)

Dırnağın varsa, başını qaşı. (AA, 315)

Vätän viranä dä olsa, cännätdir. (AA, 322)

Yalanla plov bişsä, däniz qädär yağı mändan. (AA, 326)

Yatan aslan olsa da, fürsät oyağındır. (AA, 328)

Yeddisindä nä idi isä, yetmişindä dä odur. (AA, 331)

İlan ulduz görmäsä ölmäz. (AA, 334)

Ulduz çoxsa, ay birdir. (AA, 335)

Yoldaş yoldaş ilä tän gäräk, tän olmasa gen gäräk. (AA, 339)

Yorulmuş ata qamçı vurarsan, şıllaq atar. (AA, 340)

Üräk yanmasa, gözdän yaş çıxmaz. (AA, 341)

Yüz biliyin olsa da, bir bilänlä danış. (AA, 341)

Yüz mamaça yığılsa, güc doğana düşär. (AA, 341)

Dövlätli kasıb olsa—qırx il iyi getmäz. (AA, 345)

Varlı varından pay versä, varsız da varlı olar. (AA, 345)

Varlı olub qäm-qüssä ilä yaşamaqdansa, kasıb olub şad-xürräm yaşamaq yaxşıdır. (AA, 345)

Dövlätliyä saxsı lazım olsa, kasıb kasasını sındırar. (AA, 346)

1.5.3.“-Xp” Zarf-Fiil Eki İle Kurulan Zarf-Fiil Grubu

Acından ölüb cännätä gedincä, toxluqdan ölüb, cähännämä get. (AA, 13)

Acından ölüb cännätä gedincä, toxluqdan ölüb, cähännämä get. (AA, 13)

Adına baxıb nalını taxar. (AA, 21)

Ağırı qoyup yüngülü götürmä. (AA, 25)

Ağ evi görüb qara evi yandırmazlar. (AA, 29)

Ağıllı olup därd çäkinçä, däli ol—därdini çäksinlär. (AA, 33)

Atın ağzına baxıb arpasını verärlär. (AA, 64)

Dädänä ehsan verib ayağı çarıqlıları qapına dadandırma. (AA, 75) “Babana ihsan verip ayağı çarıklıları kapına dadandırma.”

Çäkic ol-üstdä ol, zindan olub altda qalma! (AA, 113)

Üz götürüb gedäni, zäncir ilä saxlamaq olmaz. (AA, 113)

Çox bilib az danışmaq, igidin längäridir (yaraşığıdır). (AA, 117)

Dävädän düşüb, höt-hötündän äl çäkmir. (AA, 140)

Däväni itirib köşäyi axtarır. (AA, 142)

Dildä bir şey deyib, üräkdä başqa şey tutma. (AA, 146)

Doğru sözü zarafata salıb deyärlär. (AA, 150)

Dolunu yeyib boşa täpik atma. (AA, 152)

Dostunu ağladıb, düşmänini güldürmä. (AA, 156)

Äski pambıq bez olmaz, gälin gälib qız olmaz. (AA, 181)

Gördüyünü qoyub, eşitdiyinä inanma. (AA, 201)

İynä olub sancılımsan ätäyimä. (AA, 225)

İynä olub yaxama sancılma. (AA, 225)

Ördäk gälib qaz olmaz, gälin gälib qız olmaz. (AA, 287)

Ördäk gälib qaz olmaz, gälin gälib qız olmaz. (AA, 287)

Zindan olub altda qalmaqdansa, çäkiç ol, üstdä ol. (AA, 287)

Barmağımın beşini dä bal eläyib ağzına soxsam, deyär—Zähärdir. (AA, 289)

Tanrı eşşäyi tanıyıb, buynuz vermäyib. (AA, 308)

Duzu yeyib duz qabını sındırma. (AA, 316)

Üstümü unlu görüb, adımı däyirmançı çağırma. (AA, 320)

Yad gälib qohum olunca, qohum yad olur. (AA, 324) "Yabancı gelin akraba olunca, akraba yabancı olur."

Yaxını qoyub uzaqdan danışma. (AA, 325)

İgid odur, atdan düşüb atlana, igid odur, här äzaba qatlana. (AA, 337)

Varlı olub qäm-qüssä ilä yaşamaqdansa, kasıb olub şad-xürräm yaşamaq yaxşıdır. (AA, 345) "Zengin olup gam kasavet ile yaşamaktansa, fakir olup mutlu-şen yaşamak iyidir."

Varlı olub qäm-qüssä ilä yaşamaqdansa, kasıb olub şad-xürräm yaşamaq yaxşıdır. (AA, 345)

1.5.4."-InCA" Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu

Abdalın qarnı doyunca gözü qapıda olar. (AA, 11)

Acından ölüb cännätä gedincä, toxluqdan ölüb, cähännämä get. (AA, 13) "Acından ölüp cennete gideceğine, tokluktan ölüğ cehenneme git."

Ağır basmayınça yüngül qalxmaz. (AA, 24) "Ağır basmayınca hafif kalkmaz."

Ağıllı fikirläşinçä däli çayı keçdi. (AA, 32)

Ağıllı fikirläşinçä, dälinin oğlu bazara gedär. (AA, 33)

Ağıllı olup därd çäkinçä, däli ol—därdini çäksinlär. (AA, 33)

At at olunca, yiyäsi mat olar. (AA, 58)

Ayaq islanmayınca balıq tutulmaz. (AA, 69)

Baş başa vermäyincä, daş yerindän qopmaz. (AA, 82)

Min batman varın olunca, bir batman ağlın olsun. (AA, 92)

Bir iş başlamayınca qurtarmaz. (AA, 97)

Biri ölmäyincä, biri dirilmäz. (AA, 99)

Buğdam var demä-anbara tökmäyinca, (AA, 102)

Övladım var demä-evlänmäyincä.

Can gedincä mal getsin. (AA, 105)

Däli dostun olunca, ağıllı düşmänin olsun. (AA, 128)

Däväycän boyun olunca, düymäcä ağlın olsun. (AA, 139) "Deve kadar boyun olacağına düğme kadar aklın olsun."

Düz tanınmayınca – äyri tanınmaz. (AA, 150)

Dünyaca gözälliyin olunca, zärräcä bäxtin olsun. (AA, 161)

Gölmäçäyä su gälincä qurbağanın gözläri bärälär. (AA, 200) "Göle su gelinceye kadar kurbağanın gözü patlar."

Göz yumulub açılınca fürsät äldän gedär. (AA, 202)

İşä getmäyän oğlum olunca, cütä gedän öküzüm olsun. (AA, 236)

Qonaq evä girincä utanar, ev yiyäsi—sonra. (AA, 264)

Qorxa qorxa cännätä gedincä, gülä-gülä cähännämä get. (AA, 265)

Oğluna qız axtarınca, qızına oğlan axtar. (AA, 281)

On iki imama yalvarınca, bir Allah'a yalvar. (AA, 282)

Öküz ölmäyincä inäyä qiymät olmaz. (AA, 284)

Sän yerindän tärpänincä dağ-daş dilä gälär. (AA, 297)

Su bulanmayınca durulmaz. (AA, 303)

Dayça at olunca yiyäsi mat olar. (AA, 313) “Tay at oluncaya kadar sahibi mat olur.”

Verib yaman olunca, vermäyib yaman ol. (AA, 322)

Varlının könlü oluncaya qädär kasıbın canı çıxar. (AA, 346) “Zenginin gönlü oluncaya kadar fakirin canı çıkar.”

1.5.5.“-DIkcA” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu

Allah verdikcä, bändä gümana düşär. (AA, 41)

Äski un çuvalın çırpdıqca toz qopar. (AA, 181)

Gülü yad etdikcä, bülbülün feryadı artar. (AA, 204)

İnsan qocaldıqca aynaya baxmağı az istär. (AA, 233)

Ortaq çox olduqca ziyan az olar. (AA, 283)

1.5.6.“-İkän” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu

Ağac yaş ikän äyilär. (AA, 23)

Balıq suda ikän bazarlıq olmaz. (AA, 81)

Diş yox ikän dodaq var idi. (AA, 147)

Dünya yaz ikän qış tädarükünä bax! (AA, 160)

Fürsät äldä ikän yaxşılıq eylä. (AA, 192)

Malını dişin var ikän ye. (AA, 272)

Maşa var ikän älini yandırma. (AA, 273)

Tox ikän yeyän, dişi ilä özünä qäbir qazıyar. (AA, 315)

1.6.TEKRAR GRUBU

Leylâ Karahan tekrar grupları için; bir nesneyi, bir niteliği, bir hareketi karşılamak üzere eş görevde olan iki kelimenin meydana getirdiği kelime grubu tanımını yapmaktadır (Karahan, 2012: 60).

Muharrem Ergin, tekrar gruplarının; aynı cinsten iki kelimenin arka arkaya getirilmesi ile meydana gelen kelime grupları olduğunu ifade eder ve tekrarları dörde ayırarak inceler;

1. Aynen tekrarlar

2. Eş manalı tekrarlar

3. Zıt manalı tekrarlar

4. İlaveli tekrarlar (Ergin, 2013: 377).

Süer Eker, tekrar grubunu ; aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki sözcüğün tek sözcük işleviyle yan yana gelmesiyle oluşan sözcük grubu şeklinde tanımlar ve tekrar grubunu dört ayrı başlıkta sınıflandırır;

1.Aynen tekrar grubu

2.Yakın ya da eş anlamlı tekrar grubu

3.Karşıt anlamlı tekrar grubu

4.İlâveli tekrar grubu (Eker, 2011: 362-363).

Çalışmada yer alan tekrar grubu örnekleri:

Abdal düyündän-toydan, uşaq oyundan usanmaz. (AA, 11)

Ac canavarlar ağız ağıza yatar. (AA, 14)

Ağa-ağa, girdi bağa, bir quş tutdu o da qurbağa. (AA, 21)

Alämin malı-mülkü, Qämbärin yırtıq kürkü. (AA, 39)

Allah däväyä qanad versäydi, uçurmadığı dam-daş qalmazdı. (AA, 40)

Allah vermez kuluna, kalır vuruna vuruna. (AA, 41)

Anası gäzän ağaçları balası budaq-budaq gäzär. (AA, 46)

Anlayana bircä milçäk da sazdır, anlamayana zurna-qaval da azdır. (AA, 47)

Näcabät ata-ana ilä ölçülmäz. (AA, 52) “Asalet ata-ana ile ölçülmez.”

Aşığın sözü qurtaranda "yarım, yarım" çağırar. (AA, 54)

Eşqin tärs-avandı olmaz. (AA, 56)

At minmäyän at minsä, çapa çapa öldürär. (AA, 56)

Ata-ata-atıcı, minä-minä-minici. (AA, 58)

Ata-ananın qoca vaxtında oğul älindän tutar. (AA, 60)

Atdan düşänä-yorğan-döşäk, eşşäkdän düşänä-mäzar. (AA, 66)

Az-az ye, hämişä ye. (AA, 72)

Özgä malına göz tikän malsız-davarsız qalar. (AA, 85)

Borc alan ağlaya-ağlaya gälär, gülä-gülä gedär. (AA, 100)

Borc alan ağlaya-ağlaya gälär, gülä-gülä gedär. (AA, 100)

Damar-damar, daşı dälär. (AA, 123)

Dama-dama göl olar, axa-axa sel. (AA, 123)

Däyirman bildiyini eylär, çaq-çaq baş ağrıdır. (AA, 125)

Dämiri isti-isti döyärlär. (AA, 133)

Dävä başın soxar pambığa, gözlärini dä bärk-bärk yumar, Deyär —Mäni heç käs görmädi. (AA, 137) “Deve başını sokar pamuğa, gözlerini de sıkı sıkıya yumar. Der ki; beni hiç kimse görmedi.”

Dığ-dığ qardaşı qardaşdan ayırar. (AA, 143) “Dır dır kardeşi kardeşten ayırır.”

Dildän gälän äldän gälsä, kasıb-kusub varlanar. (AA, 144) “Dilden gelen elden gelirse fakir fukara zenginleşir.”

Dost-düşmän qara gündä mä'lum olar. (AA, 153)

Dünän yumurtadan çıxıb, bu gün bizä cip-cip öyrädir. (AA, 160) “Dün yumurtadan çıkmış, bugün bize cik-cik demeyi öğretir.”

Elin sözü ävväl-axır düz olar. (AA, 174)

Küçük hürä-hürä köpäk olar. (AA, 177) “Enik havlaya havlaya köpek olur.”

Är-arvad ipäkdir, araya girän-köpäk! (AA, 178)

Ärä getdi tayım-tuşum evdä qaldı yasar başım. (AA, 178) “Ere gitti dostum- yaşıtım, evde kaldı ağrıyan başım.”

Fayda-zärär hesab başında mä'lum olar. (AA, 191)

Fäläyin beylä-beylä işläri çox, aslanı ac gäzdirär, tülkünü tox. (AA, 191)

Yaşma-yaşma çıxdı ocaq başına. (AA, 199)

Gizli düşman ilan kimidir, sürünä-sürünä sässiz gälär. (AA, 199)

Xanım xanım dedilär, var-yoxumu yedilär. (AA, 211)

Azar batman-batman gälär, misqal-misqal çıxar. (AA, 214)

Azar batman-batman gälär, misqal-misqal çıxar. (AA, 214) “Hastalık batman batman gelir, miskal miskal çıkar.”

Halva-halva demäklä ağız şirin olmaz. (AA, 217)

Hamıya ovuc-ovuc bizä bir iynä ucu. (AA, 218)

Hesabın böyük-kiçiyi olmaz. (AA, 219)

Hesab var dinar-dinar, bäxşiş var xalvar-xalvar. (AA, 219)

Hesab var dinar-dinar, bäxşiş var xalvar-xalvar. (AA, 219)

Adam ac olanda pendir-çöräk dä läzizdir. (AA, 233)

İnsan dostunu, düşmänini tanımalıdır. (AA, 233)

Adam işini-kücünü bilmälidir. (AA, 233)

Adam var, yaxşı-yamanı bilmäz, adam var, bir söz deyärsän, anlar. (AA, 233)

Adam yanıla-yanıla adam olar (adam yanıla-yanıla öyränär.) (AA, 234)

Adam yanıla-yanıla adam olar (adam yanıla-yanıla öyränär.) (AA, 234)

Yaxşı-yaman,keçdi karvan. (AA, 242)

Kirayänişin olduğu bäs deyil, toyuq-cücä dä saxlayır. (AA, 261)

Qoç quzu qurbanlıq üçündür. (AA, 263)

Qorxa qorxa cännätä gedincä, gülä-gülä cähännämä get. (AA, 265)

Qorxa qorxa cännätä gedincä, gülä-gülä cähännämä get. (AA, 265)

Kora gecä-gündüz birdir. (AA, 267)

Leyläk gününü tak-takla keçirdär, leş görändä quzğuna dönär. (AA, 271)

Salatçının säsi mollaya toy-bayramdır. (AA, 276)

Gäzär divanä divanä parası olmayan därviş. (AA, 289)

Süddä ağzı yanan, qatığı üfläyä-üfläyä içär. (AA, 304)

Därzinin mayası iynä-sapdır. (AA, 315)

Varlı olub qäm-qüssä ilä yaşamaqdansa, kasıb olub şad-xürräm yaşamaq yaxşıdır. (AA, 345) "Zengin olup gam kasavet ile yaşamaktansa, fakir olup mutlu-şen yaşamak iyidir."

Varlının arvadı öləndä yorğan-döşäyi täzälänär, kasıbın arvadı öləndä yorğan-döşäksiz qalar. (AA, 347)

1.7.EDAT GRUBU

Muharrem Ergin edat grubunu için, bir isim ile bir son çekim edatının birleşmesinden meydana gelen kelime grubu tanımını yapmıştır (Ergin, 2013: 392).

Zeynep Korkmaz edat grubunu kuran başıca edatları "kadar, aşkın, sanki, için, gibi, ile, doğru, karşı, göre, nazaran, yüzünden, yalnız, ancak, beri, değil, sonra, üzere, üzerine, diye, evvel, rağmen, karşın, bile, itibaren, başka, ibaret, ziyade, dair, dolayı, dolayısıyla, ait" şeklinde ifade eder (Korkmaz, 2010: 1049).

Süer Eker, edat grubu için; isim soylu bir sözcüğün, yalın hâlde veya yaklaşma, uzaklaşma, ilgi hâli eklerinden birini alarak bir son çekim edatına bağlanmasıyla oluşturduğu grup tanımını yapar (Eker, 2011: 364).

Leylâ Karahan ise edat grubundaki birleşmenin ismin ve edatın türüne göre ekli ya da eksiz olabileceğinden bahseder (Karahan, 2012: 63).

1.7.1.“-A qädär” İle Oluşan Edat Grubu

Ağac meyväni däyänä qädär böyüdär. (AA, 23)

Arxa su gälänä qädär, qurbağanın gözü bärälär. (AA, 49)

Darı çöräyi—xırmana qädär. (AA, 123)

Şeytanın dostluğu dar günlärä qädärär. (AA, 307)

Varlının könlü oluncaya qädär kasıbın canı çıxar. (AA, 346) “Zengini gönlü oluncaya kadar fakirin canı çıkar.”

1.7.2.“üçün” İle Oluşan Edat Grubu

Ağ axça (ağ pul) qara gün üçündür. (AA, 29)

Allah insana bir ağız, iki qulaq veribdir, bu da bir söylämäk, iki eşitmäk üçündür. (AA, 41)

Allah insana bir ağız, iki qulaq veribdir, bu da bir söylämäk, iki eşitmäk üçündür. (AA, 41)

Azadlıq gözäl yaşamaq üçündür. (AA, 74)

Bağban bir gül üçün, min xara xidmätkar olar. (AA, 77) “Bağban bir gül için bin dikene hizmetkar olur.”

Başını itirän tükü üçün ağlamaz. (AA, 84) “Başını yitiren tüyü için ağlamaz.”

Bir qoz üçün daş atmazlar. (AA, 95) “Bir ceviz için taş atılmaz.”

Dozanqurdunun da balası özü üçün äzizdir. (AA, 157) “Dozan kurdunun da yavrusu kendisi için azizdir.”

Äski düşmänin dost olmağı fürsät tapmaq üçündür. (AA, 180)

Gözäl—göz üçün, ağıllı—könül üçün. (AA, 206)

Gözäl—göz üçün, ağıllı—könül üçün. (AA, 206)

Hamımız birimiz üçün, birimiz hamımız üçün. (AA, 217)

Hamımız birimiz üçün, birimiz hamımız üçün. (AA, 217)

İki äl bir baş üçündür. (AA, 227)

Adam var ki, yemäk üçün yaşayır, adam var yaşamaq üçün yeyir. (AA, 233)

Adam var ki, yemäk üçün yaşayır, adam var yaşamaq üçün yeyir. (AA, 233)

Qarpız doyumluq üçün deyil, särinlik üçündür. (AA, 250)

Qarpız doyumluq üçün deyil, särinlik üçündür. (AA, 250)

Dava üçün bir qazı, isbat üçün on şahid. (AA, 251)

Dava üçün bir qazı, isbat üçün on şahid. (AA, 251)

Käsilän başın zülfü üçün ağlamazlar. (AA, 257)

Qoç quzu qurbanlıq üçündür. (AA, 263)

Quzu çoban üçün deyil, çoban quzu üçündür. (AA, 269)

Quzu çoban üçün deyil, çoban quzu üçündür. (AA, 269)

Uzaqlaşmaq yaxınlaşmaq üçün vasitädir. (AA, 319)

Äbläh odur dünya üçün qäm çäkär, Tanrı bilir, kim qazanar, kim yeyär. (AA, 342)

1.7.3.“kimi” İle Oluşan Edat Grubu

Ağılsız adama näsihät etmäk, dänizä su tökmek kimidir. (AA, 34)

Alacağını yadında saxladığın kimi, veräcäyini dä yadında saxla. (AA, 37)

Alıcı quş kimi başımın üstünü alma. (AA, 39)

Ata dost kimi bax, düşman kimi min. (AA, 59)

Ata dost kimi bax, düşman kimi min. (AA, 59)

Balın yoxdur, bal kimi dilin olsun. (AA, 81)

İşlä nökär kimi, ye ağa kimi. (AA, 111) “Çalış hizmetçi gibi, ye ağa gibi.”

İşlä nökär kimi, ye ağa kimi. (AA, 111)

Damdan düşsä, pişik kimi ayağı üstä düşär. (AA, 122)

Däniz suyu kimi, nä içilir, nä kiçilir. (AA, 133)

Dävä kimi böyüksän, qulağı qädär ağlın yoxdur. (AA, 138)

Dävä kimi düz bir yeri yoxdur. (AA, 138)

Dävä nalbändä baxan kimi baxır. (AA, 139)

Dosta dost, düşmänä düşmän kimi bax. (AA, 154)

Gizli düşman ilan kimidir, sürünä-sürünä sässiz gälär. (AA, 199)

Färsiz övlad altıncı barmaq kimidir, käsärsän ağrıdar, saxlarsan—eybäcär göstärär. (AA, 215)

Hamını ley vurdu, mänim kimi tükü dağılan olmadı. (AA, 218)

Heç käsin xoruzu sabaha kimi banlamayıb. (AA, 221)

El malını qoru öz malın kimi. (AA, 229)

Elmsiz adam meyväsiz ağac kimidir. (AA, 231)

İti mäsciddän qovan kimi qovdular. (AA, 240)

Arvadın yediyi geydiyi kimi olsa, vay kişinin halına! (AA, 246)

Ox kimi doğru olsan äldä tutarlar säni, yay kimi äyri olsan çölä atarlar säni. (AA, 281)

Ox kimi doğru olsan äldä tutarlar säni, yay kimi äyri olsan çölä atarlar säni. (AA, 281)

Ölüm var ölüm kimi, ölüm var zülüm kimi. (AA, 285)

Ölüm var ölüm kimi, ölüm var zülüm kimi. (AA, 285)

Küläk kimi härdän bir yana äsmä. (AA, 292) “Rüzgar gibi her bir yana esme.”

Yaraqsız igid buynuzsuz qoç kimidir. (AA, 299)

Daş quyuya düşän kimi düşüb. (AA, 311)

Täräzi gözü kimi iki täräfä äyilmä. (AA, 315)

Yağ içindä böyräk kimi üzür. (AA, 324)

1.7.4.“görä” İle Oluşan Edat Grubu

At miniçisinä görä kişnär. (AA, 56)

Ayağını yorğanına görä uzat. (AA, 68)

Ärinä görä bağla başını, qazanına görä qaynat aşını. (AA, 179)

Ärinä görä bağla başını, qazanına görä qaynat aşını. (AA, 179)

Heyvana çuluna görä, insana geyiminä görä qiymät vermäk düz deyil. (AA, 215)

Heyvana çuluna görä, insana geyiminä görä qiymät vermäk düz deyil. (AA, 215)

Qab sirkäyä görädir. (AA, 248)

Qazanına görä qaynat aşını. (AA, 253)

Qonağa görä süfrä açılar. (AA, 264)

Tovus quşunu tükünä görä käsärlär. (AA, 313)

İgidä hünärinä görä ad verärlär. (AA, 336)

Yorğanına görä ayağını uzat. (AA, 340)

1.7.5.“-AcAn / -AycAn” İle Oluşan Edat Grubu

At ölänäcän otlar. (AA, 58)

Dovğa doqqazacan qatıqlı aş darvazaycan. (AA, 157) “Dovğa avluya kadar, katıklı aş dış kapıya kadar.”

Dovğa doqqazacan qatıqlı aş darvazaycan. (AA, 157)

Elm öyrän beşikdän qäbräcän. (AA, 231)

1.7.6.“ötrü” İle Oluşan Edat Grubu

Bir barmaq qatıqdan ötrü tuluğu yırtma. (AA, 98)

Bir birädän ötrü yorğanı yandırmazlar. (AA, 98)

1.8.BAĞLAMA GRUBU

Muharrem Ergin bağlama gruplarının çeşitli bağlama edatlarıyla birbirine bağlanan iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grupları olduğunu ifade eder (Ergin, 2013: 397).

Leylâ Karahan, bağlama edatlarının birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubu olduğunu belirtir ve bağlama edatlarının iki isim unsuru arasında yer aldığından bahseder (Karahan, 2012: 65).

Süer Eker bağlama grubunu, eşit durumda bulunan en az iki ögenin bir bağlama edatıyla oluşturduğu grup şeklinde tanımlar ve 1.öge + bağlama edatı + 2.öge şeklinde ifade eder (Eker, 2011: 434).

1.8.1.“ile” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu

Acla äcäli yetän birdir. (AA, 14)

Aclıq ilä toxluğun arası bir parça çörakdir. (AA, 17)

Adam var ki, sağı ilä solunu bilmäz. (AA, 20)

Ağa ilä bostan äkänin tağı çiynindä bitär. (AA, 22)

Ağa ilä xanım savaşdı, arada nökärin canı çıxdı. (AA, 22)

Ağa ilä nökärin arasına girmäk olmaz. (AA, 22)

Ağız ilä qulağın arası dörd barmaqdır. (AA, 25)

Axurda yatanla saman satan qardaşdır. (AA, 28)

Alacaq ilä veräcäk ödänmäz. (AA, 37)

Araba ilä dovşan tutur. (AA, 48)

Aşıq ilä mollanın heç olmaz saz arası. (AA, 55)

Od ilä pambığın nä dostluğu?! (AA, 63)

Atla igidin mäkanı olmaz. (AA, 65)

Atlı ilä atsız (piyada) bir deyil. (AA, 65)

Ayı ilä meymun-birbirinä uyğun. (AA, 70)

Bant ilä odun dostluğu olmaz. (AA, 82)

Bäy ilä bäy dalaşdı, nökärin başı yarıldı. (AA, 89)

Bäy ilä bostan äkänin tağı belindä bitär. (AA, 89)

Bilän ilä bilmäyän bir deyil. (AA, 91)

Bir qarı ilä bir qoca, dığ-dığ edär här gecä. (AA, 97)

Bu dünya arsızla qämsizindir. (AA, 101)

Xäsis ilä comärdin xärci birdir. (AA, 107)

İşläyänlä işlämäyäni bir ayağa yazmazlar. (AA, 112) "Çalışanla çalışmayanı bir yere yazmazlar."

Dadananla quduranı saxlamaq olmaz. (AA, 119)

Däli ilä särxoşun meydanı birdir. (AA, 128)

Däli ilä dövlätli, ikisi dä bildiyini eylär. (AA, 128)

Ä1 ilä cibin arasında nä var? (AA, 169)

Ät ilä dırnaq arasına girän, iylänib çıxar. (AA, 183)

Ät ilä dırnaq arasına girmä. (AA, 183)

Evlänänlä ev tikänin kömäkçisi çox olar. (AA, 188)

Göycäk arvadlı ilä yorğa atlıya yoldaş olma. (AA, 206) "Güzel hanımlı ile yorga atlıya yoldaş olma."

Haqla batilin arası dörd barmaqdır. (AA, 208)

Xeyir ilä şär qardaşdır. (AA, 215)

İblis ilä mollanın sirri birdir. (AA, 224)

Kişinin sözü ilä işi bir olar. (AA, 262)

Cida ilä qulağa, bambıq yeritmäk olmaz. (AA, 274)

Nevruzgülü ilä bänövşä birbirini görmäzlär. (AA, 278)

Ölüm qaş ilä göz arasındadır. (AA, 285)

Kürän adamla, kürän ata yaxın düşmä. (AA, 296)

Sözün ilä işin bir olsun. (AA, 302)

Varlığın sonu ilä yoxluğun sonu birdir. (AA, 321)

1.8.2."vä" Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu

Çox varlanmaq vä çox danışmaq, insanı mähv edär. (AA, 118)

Ämäk färäh vä säadätdir. (AA, 176)

Mähäbbät vä doğruluğ mäglub edilmäz. (AA, 298)

1.8.3."nä……. nä" Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu

Acın evindä nä od olar, nä ocaq. (AA, 13)

Ac nä olsa yeyär, nä olsa da söylär. (AA, 15)

Aca nä halal, nä haram?! (AA, 16)

Axsaq goyuna nä dağ, nä aran? (AA, 35)

Axtardım cahanda başıma bir tac, nä oğrunu tox gördüm, nä doğrunu ac. (AA, 48)

Baş namärd älindädir, nä käsir, nä bağışlayır. (AA, 82)

Dairänin nä başı var, nä ayağı. (AA, 122)

Dairänin nä başı var, nä ayağı. (AA, 122)

Däyirmana gediräm, nä dänim var, nä çuvalım. (AA, 126)

Dälinin nä toyu olsun, nä bayramı. (AA, 130)

Däniz suyu kimi, nä içilir, nä kiçilir. (AA, 133)

Dövlät malı nä odda yanar, nä suda batar. (AA, 143)

Dildir, nä qoruğu var, nä qaytanı. (AA, 144)

Xoruz elä xoruzdur nä qocası, nä cavanı!? (AA, 222)

Nä şaşqın ol basıl, nä daşqın ol asıl. (AA, 278)

Nä varlıya borçlu ol, nä yoxsuldan alacaqlı. (AA, 278)

Elä elä ki, nä şiş yansın nä kabab. (AA, 288)

Rahat oturana nä vali gälär, nä hakim. (AA, 292)

1.8.4."ya…….ya" Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu

Allah adama ya ağıl verär, ya dövlät. (AA, 40)

At atı ya töylädä tanıyar, ya da yolda. (AA, 58)

Bir adamı tanımaq istäsän, ya ortaq ol, ya yola çıx. (AA, 93)

Cahilliyi uzadan ya tula quyruğu xınalar, ya camadar olar. (AA, 104)

Canı yanan ya bir olar, ya iki. (AA, 106)

Çobana vermä qızı, ya qoyun güddürär, ya quzu. (AA, 115)

Däväni ya duza, ya suya. (AA, 142)

Dolan qoyunum, dolan, borç verän gälär, ya säni aparar, ya mäni. (AA, 151)

Eşşäk ya oduna gedär, ya suya. (AA, 183)

Artıq aş-ya qarın ağrıdır, ya baş. (AA, 191)

Qızı öz xoşuna qoysan ya mürtübä gedär, ya zurnaçıya. (AA, 259) "Kızı kendi keyfine bırakırsan ya davulcuya gider ya zurnacıya."

Gädadan borc alma, ya toyda istär, ya bayramda. (AA, 275) "Miskinden borç alma, ya düğünde ister ya bayramda."

Növbä yetimä çatanda ya härifin pulu qurtarar, ya çırağın yağı. (AA, 298)

Ya dalına min, ya dalına mindir. (AA, 323)

Ya bağätäyi, ya dağätäyi. (AA, 323)

Ya bil, ya bir biländän soruş. (AA, 323)

Ya bu däväni güdmäli, ya bu dünyadan getmäli. (AA, 323)

Ya dävä ölär, ya däväçi, ya da üstündäki hacı. (AA, 323)

Ya dövlät başa, ya quzğun leşä. (AA, 323)

Ya älimi käs, ya ätäyimi. (AA, 323)

Ya hä, ya yox. (AA, 323)

Ya keçäl Häsän, ya Häsän keçäl. (AA, 323)

Ya torba yırtılar, ya dağarcıq. (AA, 323)

Ya unçu ölär, ya däyirmançı. (AA, 324)

Ya välvälädän, ya zälzälädän. (AA, 324)

1.8.5."da…….da" / "dä……. dä" Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu

Adam gäräk Ömärä dä ağlasın, Äliyä dä. (AA, 20)

Ağac sınanda baltalı da gälär, baltasız da. (AA, 23) "Ağaç kırıldığında baltalı da gelir baltasız da."

Ayının özündän dä qorx, läpirindän dä. (AA, 70)

Bir tövlädä at da olar, eşşäk da. (AA, 93)

Bir dämirdän nal da olar, nizä dä. (AA, 96)

Bir meşäyä od düşsä, quru da yanar, yaş da. (AA, 98)

Bir axurdan at da yeyär, eşşäk da. (AA, 99)

Cännät dä bu dünyadadır, cähännäm dä. (AA, 107)

Çiçäk çox olan yerdä, an da olar, bal da. (AA, 114)

Balasız da ağlar, balalı da. (AA, 117)

Divan haqqa da baxar, nahaqqa da. (AA, 148) “Divan haklıya da bakar haksıza da.”

Änliklä sürmä çox olanda qaşa da yaxarlar, gözä dä. (AA, 177) “Enlikle sürme çok olduğunda kaşa da yakarlar göze de.”

Evdir, aşağısı da olar, yuxarısı da. (AA, 186)

Xalamdan bir diläk diläräm, versä dä xalamdır vermäsä dä. (AA, 209)

Kärä yeyän da çıxar yaza, tärä yeyän dä. (AA, 257)

Danışıram da pis olur, danışmıram da. (AA, 265)

Elä bir daşdır ki, götürän dä peşmandır, götürmäyän dä. (AA, 287)

İlanın ağına da lä’nät, qarasına da. (AA, 335)

1.8.6.“häm……. häm” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu

Gälin anasına häm ağlar, häm dä "gediräm" deyär. (AA, 196)

El qapısı, häm gec, häm güc açılar. (AA, 229)

Yay kasıbın häm atasıdır, häm anası. (AA, 329) “Yaz fakirin hem anasıdır hem babası.”

1.8.7.“gah…….gah” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu

Oğul anası gah döşünä vurar, gah başına. (AA, 281)

1.9.UNVAN GRUBU

Leylâ Karahan unvan grubunu bir şahıs ismiyle, bir unvan veya akrabalık isminden oluşan kelime grubu şeklinde tanımlar ve bu gruptaki şahıs isminin önce, unvan ya da akrabalık isminin sonra geldiğini ifade eder (Karahan, 2012: 68).

Muharrem Ergin, unvan grupları için; bir şahıs ismiyle bir unvan veya akrabalık isminden meydana gelen kelime grubu tanımını yapar (Ergin, 2013: 389).

Süer Eker, unvan grubunu; bir kişi ismiyle bir unvan ya da akrabalık gösteren ismin herhangi bir ek almadan bir araya gelerek oluşturduğu sözcük grubu şeklinde tanımlar (Eker, 2011: 361).

Günay Karaağaç ise bu kelime grubunun daha geniş söz öbekleri veya cümle içinde bütün söz öbeklerinde olduğu gibi isim görevi yaptığını belirtir (Karaağaç, 2013: 483).

Çalışmada yer alan tekrar grubu örnekleri:

Ağıllınız Xıdır ağa, barmağını basdı yağa. (AA, 34)

Saqqalda feyz olsaydı, keçiyä Käramäddin ağa deyärdilär. (AA, 295)

1.10.ÜNLEM GRUBU

Tahsin Banguoğlu, ünlem gruplarının asıl ünlemlerle kurulmuş veya çağrı halinde olan adların ve belirtme öbeklerinin meydana getirdiği gruplar olduğunu ve çoğu kez bir ünleneni kapsadığını ifade eder (Banguoğlu, 2007: 187).

Leylâ Karahan, ünlem gruplarını; bir ünlem ile bir isim unsurunun oluşturduğu kelime grubu şeklinde tanımlar ve bu grupta yer alan ünlemlerin başta, isim unsurunun sonda bulunduğunu ve bu gruptaki birleşmede de hem ünlemin hem de isim unsurunun eksiz birleştiğini belirtir (Karahan, 2012: 70).

Süer Eker, ünlem grubunu; bir ünlem edatıyla bir ismin oluşturduğu sözcük grubu şeklinde ifade eder (Eker, 2011: 368).

Çalışmada tespit edilen ünlem grubu örnekleri:

Ağzıma-pay, qarnıma-vay. (AA, 27)

Bülbülü qızıl qäfäsä salmışlar, "Vay Vätän!" demiş. (AA, 102) “Bülbülü altın kafese koymuşlar, “Ah Vatanım demiş.”

Çor deyänä can desän, ya räbb, näyim äskilär?! (AA, 118)

Ay daş atan bäxtävär, daşın da bir vaxtı var. (AA, 219) “Hey taş atan sevgili! Taş atmanın da bir vakti vardır.”

Arvadın yediyi geydiyi kimi olsa, vay kişinin halına! (AA, 246)

Vay ondadır ki, varlı evinä yoxsul girä. (AA, 346)

1.11.SAYI GRUBU

Leylâ Karahan, sayı grubunu; basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğu şeklinde tanımlar ve kelime grubu şeklindeki sayıların sıfat tamlaması ya da sayı grubu

olabileceğini belirtir. Ana sayıların sıfat tamlaması kategorisinde, ara sayıların ise sayı grubu kategorisinde yer aldığını ifade eder (Karahan, 2012: 72).

Muharrem Ergin; bu grubun büyük sayı ve küçük sayı olmak üzere iki unsurdan yapıldığını ve büyük sayının önce, küçük sayının sonra getirildiğini belirtir. Sayı grubunda vurgunun ikinci unsurda, yani küçük sayı üzerinde bulunduğunu ifade eder (Ergin, 2013: 391).

Süer Eker, sayı grubunu; büyük sayının önce, küçük sayının ise sonra getirilmesiyle oluşan sözcük grubu şeklinde tanımlar (Eker, 2011: 363).

Çalışmada tespit edilen sayı grubu örnekleri:

Dost bir, düşman on bir. (AA, 153)

İyirmi mädaxili, iyirmi bir mäxarici olanın vay halına. (AA, 338) "Yirmi ithali, yirmi bir ihracı olanın vay haline."

1.12.BİRLEŞİK FİİL GRUBU

Muharrem Ergin, birleşik fiil grubunun; bir yardımcı fiil ile bir isim ya da fiil şeklinin meydana getirdiği grup olduğunu ifade eder ve isim ya da fiil unsurun önce, yardımcı fiilin sonra kullanıldığını belirtir (Ergin, 2013: 386).

Leylâ Karahan; bir hareketi karşılamak veya bir hareketi tasvir etmek için yan yana gelen kelimeler topluluğu şeklinde tanımladığı birleşik fiil gruplarını işlevleri yönüyle "bir hareketi karşılayan birleşik fiiller" ve "bir hareketi tasvir eden birleşik fiiller" olmak üzere iki grupta inceler (Karahan, 2012: 73).

Günay Karaağaç, birleşik fiil gruplarını; bir eylemden sonra bil-, ver-, gel-, dur-, kal-, yaz, koy- yardımcı eylemlerinin getirilerek oluşturulan söz öbeği şeklinde tanımlar (Karaağaç, 2013: 473).

Süer Eker, birleşik fiil gruplarını; biri asıl fiil, diğeri yardımcı isim ya da fiil olan iki sözcüğün birbiriyle yapı ve anlamca kaynaşmasıyla oluşan grup şeklinde tanımlar (Eker, 2011: 366).

1.12.1.Bir Hareketi Karşılayan Birleşik Fiiller

Leylâ Karahan; bu birleşik fiillerin bir isim ile bir fiil unsurunun birleşmesinden meydana geldiğini belirtir ve fiilin ya bir ana yardımcı fiil ya da sözlük anlamı dışında kullanılan bir başka fiil olduğunu ifade eder (Karahan, 2012: 73).

1.12.1.1.Ana Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller

Bu tip birleşik fiillerde "et-, ol-, yap-, eyle-, kıl-, bulun-" yardımcı fiillerinin yer aldığını ve asıl unsur olan ismin başta, yardımcı fiilin sonda bulunduğunu belirten Leylâ Karahan; yardımcı fiilin, bir çekim görevi yaparak anlamı üzerinde bulunduran isim unsurunu fiilleştirdiğini ifade eder (Karahan 2012: 73,74).

Mustafa Özkan, isimlerle birleşik fiil yapan yardımcı fiillerin "et-,-eyle, yap-,kıl-,ol-, bulun-" yardımcı fiilleri olduğunu ve bunlardan "et-, eyle-, yap-" fiillerinin isimlerden geçişli birleşik fiiller yaptığını, "ol-, bulun-" fiillerinin ise geçişsiz birleşik fiiller yaptığını belirtir (Özkan, 2004: 185).

Süer Eker; bu tür fiillerin, Türkçe ya da yabancı kökenli bir isim ile yardımcı eylemden oluştuğunu ifade eder (Eker, 2011: 367).

Çalışmada tespit edilen ana yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiil örnekleri:

Abad känd tüstüsündän bälli olar. (AA, 11)

Abdalın qarnı doyunca gözü qapıda olar. (AA, 11)

Acı dilin yarası qılınc yarasından pis olar. (AA, 12)

Ac oldun-çobana qoşul, yoruldun-sarbana. (AA, 12)

Qanmaza yoldaş olma, säni dä qanmaz eylär. (AA, 16)

Adam adam sayäsindä adam olar. (AA, 18)

Adam gözlämäklä säbirli olar. (AA, 19)

Adı başqa olanın, dadı da başqa olar. (AA, 21)

Ağa borc eylär, nökär-xärç. (AA, 21)

Ağa borc eylär, nökär-xärç. (AA, 21) "Ağa borç eyler, hizmetçi harç."

Ağac äkänin ömrü uzun olar. (AA, 23)

Ağır günün daşı ağır olar. (AA, 24)

Ağ göyärçin qara qarğaya qismät olub. (AA, 29)

Axar su tämiz olar. (AA, 30)

Ağıllı baş bälasız olar, doğru yol-qäräzsiz. (AA, 32)

Ağılsız adama näsihät etmäk, dänizä su tökmek kimidir. (AA, 34)

Axşam oduna gedän çox olar. (AA, 35)

Axşamdan sonra sabahın xeyir olsun. (AA, 36)

Axşam säbri xeyir olar. (AA, 36)

Al almaya daş atan çox olar. (AA, 36)

Alämä adät oldu, bizä bid'ät. (AA, 38)

Alıcı quş gözündän mä'lum olar. (AA, 39)

Alıcı quşun dimdiyi äyri olar. (AA, 39)

Alt daş ağır olar. (AA, 43)

Qızıl atäşdä, insan zähmätdä bälli olar. (AA, 43)

Anasız uşaq evdä xar olar, atasız uşaq-çöldä. (AA, 46)

Araba qırılanda yol göstärän çox olar. (AA, 48)

Aslan yatağından (yatışından) bälli olar. (AA, 51)

Äsilzadä sözünä ağa olar. (AA, 53)

Aş daşanda käfkir baha olur. (AA, 53) “Aş taştığında kevgir kıymetli olur.”

Aşağıdan yuxarı gäländä xeyir olar. (AA, 53)

Aşiq olan divanä olar. (AA, 55)

At ayağı küläk olar, ozan dili yüyräk. (AA, 56) “At ayağı külek, ozan dili kıvrak olur.”

At ayağı küläk olar, ozan dili yüyräk. (AA, 56)

At at olunca, yiyäsi mat olar. (AA, 58)

Ata malını därc elä, ona görä dä xärc elä. (AA, 60)

Ata malını därc elä, ona görä dä xärc elä. (AA, 60)

Atalar sözü mühakimä olunmaz. (AA, 61)

Atana hörmät elä, oğlun sänä hörmät edär. (AA, 62)

Atana hörmät elä, oğlun sänä hörmät edär. (AA, 62)

Atası ölän yetim qalmaz, anası ölän yetim olar. (AA, 62)

Atasına xeyri olmayanın kimä xeyri olar?! (AA, 62)

Atasına xeyri olmayanın kimä xeyri olar?! (AA, 62)

Atı at yanında bağlarsan hämräng olmasa, hämxasiyyät olar. (AA, 64) “At at yanına bağlarsan renkdaş olamasa da huydaş olur.”

Atı at yanında bağlarsan hämräng olmasa, hämxasiyyät olar. (AA, 64)

Atın axmağı yorğa olar, itin axmağı tula. (AA, 64)

Atın axmağı yorğa olar, itin axmağı tula. (AA, 64)

Atın arığı döyüş günü mä'lum olar. (AA, 65)

Avara qonaq ev yiyäsini dä avara edär. (AA, 66)

Ayaqqabı dar olanda dünya başa zindan olur. (AA, 69)

Eybini bilän özgäyä eyib eylämäz. (AA, 70)

Bähanäçiyä bähanä äskik olmaz. (AA, 77)

Bähslä Häccä gedän yollarda särgärdan olar. (AA, 78)

Başlanmış iş yarı olmaq demäkdir. (AA, 85)

Başda oturan baş olmaz. (AA, 85)

Havayı sirkä baldan şirin olar. (AA, 87) “Bedava sirke baldan tatlı olur.”

Xallı üz göyçäk olar. (AA, 88) “Benli yüz güzel olur.”

Bir qıza qurban olsun-doqquz qoca, min qarı. (AA, 97)

Bir ziyan min böhtana säbäb olar. (AA, 99)

Birini gör fikir eylä, birini gör şükür eylä. (AA, 99)

Birini gör fikir eylä, birini gör şükür eylä. (AA, 99)

Boğuşan köpäyin yarası äksik olmaz. (AA, 100)

Dalaşan köpäk xoralı olar. (AA, 100) “Boğuşan köpek yaralı olur.”

Borc veränin dili uzun olar. (AA, 100)

Boyu böyük olanın qiymäti böyük olmaz. (AA, 101)

Börkünü qoy qabağına—fikir elä. (AA, 101)

Böyüyä hörmät elä, sän dä böyüyäcäksän. (AA, 102)

Böyük ağacın kölgäsi böyük olar. (AA, 102)

Böyük dağın dumanı da böyük olar. (AA, 102)

Can alan baxışından bälli olar. (AA, 104)

Can deyän çox olar, can verän olmaz. (AA, 105)

Can verirsän qardaşa ver, min il keçsä yad olmaz. (AA, 105)

Canavar täk qalanda başına çaqqallar yığışar. (AA, 105)

Canı canın yolunda deyän çox olur, qoyan—az. (AA, 106)

Ciyärä qane olmayan pişik, asılarsan qänarädän. (AA, 107)

Xäsis acgöz olar. (AA, 107)

Xäsis zalım olar. (AA, 108)

Nakäsä borçlu olma. (AA, 108) “Cimriye borçlu olma.”

Cähd ela dost qazan, düşman ocaq başında. (AA, 111)

Çay bir olar, çeşme min. (AA, 113)

Çay bir olar, çeşme min. (AA, 113)

Çiçäk çox olan yerdä, an da olar, bal da. (AA, 114)

Çoban çox olanda qoyunu qurd yeyär. (AA, 115)

Çox varlanmaq vä çox danışmaq, insanı mähv edär. (AA, 118)

Çolaq koru qörändä öz halına şükür eylär. (AA, 118) “Çolak körü görünce kendi haline şükreder.”

Dadanan qudurandan pis olar. (AA, 119)

Dağ başı duman olar. (AA, 119)

Dağ säfasız olmaz, gözäl väfasız. (AA, 120)

Dağ säfasız olmaz, gözäl väfasız. (AA, 120)

Dağbaşı duman olar. (AA, 121)

Dağın üstä bağın sağ olsun. (AA, 121)

Mäslähätlä tikilän don gen olar. (AA, 123)

Darıya girän domuz, yabanı özünä qäbul elär. (AA, 124)

Davakarın şah olsa, ärizäni Allaha yaz. (AA, 124)

Davasını bilmäyänä şahid olma. (AA, 124)

Babanın üzünü ağardan näväsi olar. (AA, 125)

Däyirmändan acıq eyläyän çuvalını boş aparar. (AA, 126)

Däyirmana gäländän sonra ulaq görän çox olar. (AA, 126)

Däli deyingän olar. (AA, 129)

Däli söyläyän doğru olar. (AA, 130)

Däliyä ağıl, qaraya sabun kar eylämäz. (AA, 131)

Däliyä qoşulma, säni dä däli edär. (AA, 131)

Damiri döyän dämirçi olar. (AA, 133)

Därgahın qapısı açıq olanda köpäyin yuxusu gälär. (AA, 134)

Därd bir olsa çaräyä nä var? (AA, 135)

Däryadan nä äksik olacaq? (AA, 136)

Div qurbağaya aşıq olub. (AA, 137)

Dävä kinli olar. (AA, 139)

Däväyä qanqal lazım olsa, boynunu yüz yerdän uzadar. (AA, 141)

Dilänçiyä torbası ağırlıq elämäz. (AA, 145)

Dili xoş olanın havadarı çox olar. (AA, 145)

Dilini qısa eylä. (AA, 145)

Dilini uzun eläyän, başını bälaya salar. (AA, 146)

Divan ilä divanlıq elämäk olmaz. (AA, 148)

Haqq-hesabı düz elä. (AA, 149)

Düz danışanla dost ol, säni tä'rifläyänlä yox. (AA, 149)

Düz oldu-ox, äyri oldu-yay. (AA, 149)

Doğru söz acı olar, näticäsi şirin. (AA, 149)

Doğru söz acı olar, näticäsi şirin. (AA, 149)

Doğru söz acı olar. (AA, 149)

Düz söz acı olar. (AA, 149)

Haqq söz acı olar. (AA, 149)

Dost min olar, candan dost olan bir. (AA, 152)

Dost dosta arxa olar. (AA, 153)

Dost dostdan känar olmaz aralıqda märdimazar olmasa. (AA, 153)

Dost-düşmän qara gündä mä'lum olar. (AA, 153)

Dost yolunda äzaba düşänin el içindä üzü ağ olar. (AA, 154)

Dost üzdän bälli olar, düşman—gözdän. (AA, 154)

Dost ziyankar olmaz. (AA, 154)

Dostun dost olsun, hesabın dürüst. (AA, 156)

Dostun dost olsun, hesabın dürüst. (AA, 156)

Dost gälişi bayram olar. (AA, 156)

Dünänki işinä sağ ol, bugünkü işindän danış. (AA, 160)

Dünya bir yağlı quyruqdur, yeyä bilänä nuş olsun. (AA, 161)

Dünyada här käs öz haqqına razı olsa, dava olmaz. (AA, 162)

Düşman çox olanda qaçmaq da märdlikdändir. (AA, 163)

El däli olanda mollaya gedär, molla däli olanda hara gedär? (AA, 168)

El däli olanda mollaya gedär, molla däli olanda hara gedär? (AA, 168)

Ä1 märd olar, göz namärd. (AA, 170)

Ä1 märd olar, göz namärd. (AA, 170)

Elçi çox olar, qismät bir. (AA, 171)

Eldän därs alan Loğman olar. (AA, 171)

Äldan tutan az olar ayaqdan çäkän çox. (AA, 172)

Elin gücü, yelin gücü, selin gücü—güclü olar. (AA, 174)

Elin sözü ävväl-axır düz olar. (AA, 174)

Ämäyä hörmät et ki, hörmätini artırsın. (AA, 176)

Küçük hürä-hürä köpäk olar. (AA, 177)

Änliklä sürmä çox olanda qaşa da yaxarlar, gözä dä. (AA, 177) "Enlikle sürme çok olduğunda kaşa da yakarlar göze de."

Är od olar, arvad—su. (AA, 177)

Är başından dövlät, dağ başından-duman äksik olmasın. (AA, 177)

Qarı düşmän dost olmaz, yedirtsän yağı balı! (AA, 180)

Köhnä düşmän dost olmaz. (AA, 180)

Köhnä pambıq bez olmaz, dul arvaddan qız olmaz. (AA, 181)

Eşşäyin duası müstäcab olsaydı, çarvadar yolda ölärdi. (AA, 182)

Eşşayin palanı eşşäyä yük olmaz. (AA, 182)

Eşşäk palçığa batandan sonra yol göstärän çox olar. (AA, 182)

Eşşäk tapılanda yük vuran çox olar. (AA, 182)

Eşşäk Mäkkäyä getmäklä hacı olmaz. (AA, 182)

Eşşäyin yükü yüngül olanda oynamağı gälär. (AA, 182)

Ät iylänändä itä toy olur. (AA, 183)

Ät qonaqdır, sümük möhkäm olsun. (AA, 183)

Ät yeyän quş dimdiyindän mä'lum olar. (AA, 184)

Evi abad edän arvaddır. (AA, 186)

Evlänän evdar olar. (AA, 188)

Evlänänlä ev tikänin kömäkçisi çox olar. (AA, 188)

Fayda-zärär hesab başında mä'lum olar. (AA, 191)

Fäläyin zoruna heç nä kar etmäz. (AA, 192)

Fürsäti fot eyläyän aqil deyil, divanädir. (AA, 192)

Qafil quşun ovçusu çox olar. (AA, 193)

Geç danışsan, kälamın gül olar. (AA, 194)

Gälirinä bax, xärc eylä. (AA, 196)

Daldan gälän dadlı olar. (AA, 198)

Könül sevän göyçäk olar. (AA, 200)

Göz gözä alışanda ayrılıq çätin olar. (AA, 202)

Gözü tok olanın, könlü dä tox olar. (AA, 202)

Gözü tok olanın, könlü dä tox olar. (AA, 202)

Güçlü günahkar olmaz. (AA, 203)

Rişxänd etmä qonşuna, gälär birgün başına. (AA, 204) “Güle komşuna gelir başına.”

Gülü yad etdikcä, bülbülün feryadı artar. (AA, 204)

Gözällik baş tacıdır, här adama qismät olmaz. (AA, 206)

Xain adam xoflu olar. (AA, 207) “Hain adam korkak olur.”

Xain qorxaq olar. (AA, 208)

Haqq deyän mährum olmaz. (AA, 208)

Haqq daşı ağır olar. (AA, 208)

Haqq kömäk eyläsä qurd çoban olar. (AA, 208)

Arvad iki olanda ev süpürülmämiş qalar. (AA, 211)

Arvadı gözäl, atı yorğa ilä yoldaş olma. (AA, 211)

Arvad qoxumu şirin olar. (AA, 212)

Xırmana girän porsuq yabanı özünä qäbul edär. (AA, 213)

Xırmanın tozu bäräkätli olar. (AA, 213)

Bar vaxtı bağbana salam verän çox olar. (AA, 213)

Xästäyä naz elämäk häkimä yaraşmaz. (AA, 214)

Xätakardan xäta äksik olmaz. (AA, 214)

Xeyir işä yaxın ol, şär işdän saqın. (AA, 215)

Hazır oldu bişmişlär, gäldi gözdän düşmüşlär. (AA, 216)

Hamı dedi—Dad oldu, män deyändä-bidad. (AA, 218)

Hamı dedi—Dad oldu, män deyändä-bidad. (AA, 218)

Hamı ilä xoş görüşmäk ädaväti yox eylär. (AA, 218)

Hamı dinändä can oldu, män dinändä qan oldu. (AA, 218)

Hamı dinändä can oldu, män dinändä qan oldu. (AA, 218)

Hamıya hörmät elä, hörmätin olar. (AA, 218)

Hesabı doğru olanın alnı açıq olar. (AA, 218)

Hesabı doğru olanın alnı açıq olar. (AA, 218)

Hesabı tämiz olanın üzü ağ olar. (AA, 218)

Hesabda doğru ol, hesabdar olma, hesab bilmäyänlä durub oturma. (AA, 219)

Xırdavatçının andı özünä qänim olar. (AA, 219) “Hırdavatçının yemini kendine haram olur.”

Axundun minbär üstä gözü dörd olar. (AA, 221)

Xoruza quyruğu yük olmaz. (AA, 222)

Xoruz çox olan yerdä sähär tez açılar. (AA, 222)

İki ağız bir olsa, bir ağız heç olar. (AA, 226)

İki ağız bir olsa, bir ağız heç olar. (AA, 226)

İki ayağın var, ikisini dä kiräyä elä. (AA, 226)

Elm bir xäzinädir, nä qädär särf edärsän, o qädär artar. (AA, 231)

Elminä ämäl etmäyän alim, älindä çıraq gäzdirän kora bänzär. (AA, 232)

Adam ac olanda pendir-çöräk dä läzizdir. (AA, 233)

İnsan xain olmasa, heyvan damğanı neylär? (AA, 233)

Adam yanıla-yanıla adam olar (adam yanıla-yanıla öyränär.) (AA, 234)

İşi işä bänd elä, görän desin ha belä! (AA, 236)

İt äppäyä häris olar, uşaq—mähäbbätä. (AA, 238)

İtä hörmät edärlär—yiyäsi xatirinä. (AA, 239)

Yaxşı dost yaman gündä mä'lum olar. (AA, 242)

Yaxşı arvad ärini bäy eylär, yaman arvad—zay. (AA, 242)

Yaxşı elä yaxşıdır, çalış yamanı yaxşı elä. (AA, 243)

Yaxşılıq eläyib bir şey umursansa etmäsän yaxşıdır. (AA, 244)

Yaxşılıq elä, at däryaya, balıq bilmäsä, xaliq bilär. (AA, 244)

Yaxşılıq elä minnät qoyma. (AA, 244)

Qabil şagird ustad olar ustadan. (AA, 245)

Qälbi dolu olanın, dili uzun olar. (AA, 247)

Qara günün ömrü az olar. (AA, 249)

Yaman günün ömrü az olar. (AA, 249)

Yaman günä säbr edän, yaxşı günä tez çatar. (AA, 249)

Qarğa qazı täqlid etdi, qarıltısını da itirdi. (AA, 249)

Qarın tox olanda çox şey yada düşär. (AA, 250)

Dava acı, faydası şirin olar. (AA, 251)

Dava acı, faydası şirin olar. (AA, 251)

Qazan dibi yalayanın adaxlısı göyçäk olar. (AA, 252)

Käs barmağını çıx bazara, älac tapan çox olar. (AA, 257)

Kimsä namärdä möhtac olmasın. (AA, 260)

Kişinin cibi iki olsa, arvad almaq fikrinä düşär. (AA, 262)

Kişinin sözü ilä işi bir olar. (AA, 262)

İstäyirsän qocalıqda hörmätin olsun, cavanlıqda qocalara hörmät elä. (AA, 263) "Kocalıkta hürmetin olsun istersen, gençlikte kocalara (yaşlılara) hürmet eyle."

Qoça buynuzu ağırlıq elämäz. (AA, 263)

Qoça quyruq yük olmaz. (AA, 263)

Qonşu aşı (payı) dadlı olar. (AA, 263)

Qonaq häyasız olsa, ev yiyäsini evdän qovar. (AA, 264)

Qonaqsız ev uğursuz olar. (AA, 265)

Danışıram da pis olur, danışmıram da. (AA, 265)

Köpäyin qarnı tox olsa, gecä ulduza hürmäz. (AA, 266)

Köpäk qocalanda, qurda gülünc olar. (AA, 266)

Bäd övlad xataya ürcah olar. (AA, 267)

Yaman arvad, deyingän olar. (AA, 267)

Qurd yuvasından sümük äskik olmaz. (AA, 268)

Qurd qocalanda toplana mäsxärä olar. (AA, 268)

Qurd balası qurd olar—eşşäk balası-qoduq. (AA, 268)

Qurd balası qurd olar—eşşäk balası-qoduq. (AA, 268)

Qurd acgöz olar. (AA, 268)

Zärgär dükanının tozu da qızıl olar. (AA, 269)

Kiçiklärä hörmät elä, böyüklärdan hörmät qazan. (AA, 270)

Märdin süfräsi açıq olar. (AA, 273)

Mäscid şamını yeyän pişik kor olar. (AA, 273)

Namaza meyli olanın qulağı azanda olar. (AA, 277)

Nä şaşqın ol basıl, nä daşqın ol asıl. (AA, 278)

Nä şaşqın ol basıl, nä daşqın ol asıl. (AA, 278)

Nä varlıya borçlu ol, nä yoxsuldan alacaqlı. (AA, 278)

Ocaq yeri külündän mä'lum olar. (AA, 280)

Ocaqdan kül äskik olmaz. (AA, 280)

Oğlana balacalıqda qız verän çox olar. (AA, 281)

Ortaq çox olduqca ziyan az olar. (AA, 283)

Ortaq çox olduqca ziyan az olar. (AA, 283)

Öküzü ölänä yol göstärän çox olar. (AA, 285)

Ölmüş aslana dovşanlar da hücüm eylär. (AA, 285)

Ävväli meydan olanın axırı zindan olar. (AA, 286)

Qabağına tülkü çıxanın işi avand olar. (AA, 286)

Elä ye ki, dişlärinä zärär elämäsin. (AA, 288)

Papaqçının papağı yırtıq olar. (AA, 289)

Pay paylayan payından olar. (AA, 289)

Pirini tanımayanın aqibäti pis olar. (AA, 291)

Kar özünä särf eläyäni eşidär. (AA, 294) “Sağır işine geleni işitir.”

Mähäbbät vä doğruluğ mäglub edilmäz. (AA, 298)

Sifariş ilä häcc qäbul olmaz. (AA, 299) “Sipariş ile hac kabul olmaz.”

Söhbät ilä qarıyan, qämdän, qüssädän azad olar. (AA, 300) “Sohbet ile kocayan, gamdan kasavetten azat olur.”

Axırı fana olacaq işi heç başlama. (AA, 300)

Söz var adamı mäst eylär, söz var mästi ayıldar. (AA, 302)

Söz çox olan yerdä yalan da çox olar. (AA, 302)

Söz çox olan yerdä yalan da çox olar. (AA, 302)

Sözün ilä işin bir olsun. (AA, 302)

Sözün qısası däyärli olar. (AA, 303)

Su götürmäklä deryadan su äksik olmaz. (AA, 303)

Su suya qarışanda güclü olar. (AA, 303)

Dadsız şorbaya duz da kar elämäz. (AA, 312)

Dayça at olunca yiyäsi mat olar. (AA, 313) “Tay at oluncaya kadar sahibi mat olur.”

Uzun danışanın ömrü az olar. (AA, 319)

Verib yaman olunca, vermäyib yaman ol. (AA, 322)

Verib yaman olunca, vermäyib yaman ol. (AA, 322)

Yad gälib qohum olunca, qohum yad olur. (AA, 324) “Yabancı gelip akraba olunca, akraba yabancı olur.”

Yad gälib qohum olunca, qohum yad olur. (AA, 324)

Yalanın ömrü az olar. (AA, 326)

Yarası avand olanın täbibi qabağına çıxar. (AA, 327) “Yarası iyileşecek olanın tâbibi önüne çıkar.”

Yar mänimlä yar olsun, kol dibi diyar olsun. (AA, 327) “Yâr benimle yâr olsun, diken dibi diyar olsun.”

Qocaya hörmät elä, sän dä qocalarsan. (AA, 328)

Bala quşun ağzı böyük olar. (AA, 329) “Yavru kuşun ağzı büyük olur.”

Yetimä öyüd verän çox olar, çöräk verän az. (AA, 333)

Yetimä öyüd verän çox olar, çöräk verän az. (AA, 333)

Uçuq ev xarabasından mä'lum olar. (AA, 334) “Yıkık ev harabesinden malum olur.”

Yıxılan ağaca balta çalan çox olar. (AA, 334)

İgidin (märdin) mänzili bir olar, namärdin mänzili olmaz. (AA, 336)

İgid meydanda mälum olar. (AA, 337)

İgid oğul cavan eylär atanı. (AA, 337) “Yiğit oğul civan eyler atayı.”

Yox olsun yoxsulluq, varlığa—nä darlıq?! (AA, 338)

Yüz namärd bir märdä qurban olsun! (AA, 341)

Üzünü xalqa çeviränin arxası möhkäm olar. (AA, 342) “Yüzünü halka çevirenin arkası sağlam olur.”

Zalıma rähm etmäk mäzluma zülm etmäkdir. (AA, 343) “Zalime acımak, mazluma zulmetmektir.”

Zalıma rähm etmäk mäzluma zülm etmäkdir. (AA, 343)

Zalimin ömrü az olar. (AA, 344)

Dövlätli kasıb olsa—qırx il iyi getmäz. (AA, 345) “Zengin fakirleşirse kırk yıl kokusu gitmez.”

Varlı varından pay versä, varsız da varlı olar. (AA, 345) “Zengin malından pay verirse fakir de zengin olur.”

Varlı olub qäm-qüssä ilä yaşamaqdansa, kasıb olub şad-xürräm yaşamaq yaxşıdır. (AA, 345) “Zengin olup gam kasavet ile yaşamaktansa, fakir olup mutlu-şen yaşamak iyidir.”

Varlı olub qäm-qüssä ilä yaşamaqdansa, kasıb olub şad-xürräm yaşamaq yaxşıdır. (AA, 345)

Dövlätli yanını qaşıyanda, kasıb elä bilär ona pul verir. (AA, 346) “Zengin yanını kaşıyınca fakir ona para vereceğini sanır.”

Dövlätliyä saxsı lazım olsa, kasıb kasasını sındırar. (AA, 346) “Zengine saksı lazım olsa, fakir kâsesini kırar.”

Dövlätlinin dili uzun olar, äli qısa. (AA, 346)

Dövlätlinin dili uzun olar, äli qısa. (AA, 346)

Zindana säbr eyläyän, axır taxta çıxar. (AA, 348) “Zindana sabreden sonunda tahta çıkar.”

Zülm ilä abad olan, bir gün gälär bärbad olar. (AA, 349)

Zülm ilä abad olan, bir gün gälär bärbad olar. (AA, 349)

Zülm ilä bärbad olan, ädl ilä abad olar. (AA, 349) “Zulm ile abad olan adaletle abad olur.”

Zülm ilä bärbad olan, ädl ilä abad olar. (AA, 349)

1.12.1.2.Diğer Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller

Leylâ Karahan, bazı birleşik fiillerde “ol-, et-, kıl-, yap-, bulun-, başla-” yardımcı filleri yerine asıl fiillerin kullanıldığını ve bu yapıda yer alan kelimelerin genellikle sözlük anlamını kaybederek deyimleştiğini ifade eder (Karahan, 2012: 5,76).

Çalışmada tespit edilen örnekler:

Äcälä ilä gedän yolda qalar. (AA, 11)

Açıq ağız ac qalmaz. (AA, 17)

Açıq sevda baş tutmaz. (AA, 17)

Adam odur, "Dur get"i "Buyur äyläş" dän tez başa düşsün. (AA, 19) “Adam odur ki, “dur git”i “buyur otur”dan daha tez anlasın.”

Ağac bar verändä başını aşağı dikär. (AA, 23) “Ağaç meyve verdiğinde başını eğer.”

Ağam bir xatın aldı, davanı satın aldı. (AA, 24)

Ağır daş batman gälär. (AA, 25)

Ağızdan çıxan başa däyär. (AA, 25)

Axmaq adam öz sähvini düz bilär, ağıllı düzäldär. (AA, 28)

Ağ gün qara günü yaddan çıxardar. (AA, 29)

Ağıllı adama äl verär. (AA, 31)

Alacağını yadında saxladığın kimi, veräcäyini dä yadında saxla. (AA, 37)

Alacağını yadında saxladığın kimi, veräcäyini dä yadında saxla. (AA, 37)

Alacaq çox qalsa, yaddan çıxar. (AA, 37)

Alanın gözü olsa, satan acından ölär. (AA, 37)

Allah paxıla pay vermäz, versä dä qarnı doymaz. (AA, 40) “Allah hasetçiye pay vermez, verse de karnını doyurmaz.”

Allah kimä pay vermäyi yaxşı bilir. (AA, 41) “Allah kime pay vereceğini iyi bilir.”

Ana bala üçündän canını oda yaxar. (AA, 44)

And içmäk, dağ saqqızı deyil ki, hey çeynäyäsän. (AA, 46)

Başa düşänä can qurban. (AA, 47) “Anlayana can kurban.”

Başa düşänä milçäk säsi, düşmäyänä zurna-qaval. (AA, 47) “Anlayana sivrisinek, anlamayana zurna-davul sesi.”

Başa düşänä milçäk säsi, düşmäyänä zurna-qaval. (AA, 47)

Arını duman, insanı iman yola gätirär. (AA, 49)

Arif olan buluddan da näm çäkär. (AA, 49)

Arsıza üz göstärsän, yaxandan yapışar. (AA, 50)

Aşiq sözlä täsälli tapar. (AA, 55)

At älä düşär, meydan älä düşmäz. (AA, 57)

At älä düşär, meydan älä düşmäz. (AA, 57)

Ata malına göz tikän malsız qalar. (AA, 59)

Ata-ana tärbiyä etmäyäni, häyat tärbiyä edär. (AA, 60)

Ata-ana tärbiyä etmäyäni, häyat tärbiyä edär. (AA, 60)

Ata-ananın qoca vaxtında oğul älindän tutar. (AA, 60)

Atası ölän yetim qalmaz, anası ölän yetim olar. (AA, 62)

Ayaqla gälän qonağı atla yola salarlar. (AA, 69)

Az danış çox qulaq as. (AA, 72)

Balıq tora düşändän sonra, ağlı başına gälär. (AA, 80)

Baş ağrıyanda Allah yada düşür. (AA, 82) “Baş ağrıdığında Allah hatırlanır.”

Baş başa vermäyincä, daş yerindän qopmaz. (AA, 82)

Özgä ağzına baxan ac qalar. (AA, 84)

Bir adamın payı iki adamı ac qoyar. (AA, 93)

Aläm od tutdu, bir dästä häşämdän. (AA, 96) “Bir deste ottan alemi ateş sarar.”

Cäfa çäkmäyän säfa görmäz. (AA, 106)

Çalışmayan ac qalar. (AA, 112)

Çayda balıq yan gäzär. (AA, 113)

Çäkilän zähmät hädär getmäz. (AA, 113) “Çekilen zahmet boşa gitmez.”

Uşaqla yola çıxma, eşşäyi yıxılsa ağlar, eşşäkdän yıxılsan gülär. (AA, 116)

Çox bilän quş dimdiyindän täläyä düşär. (AA, 117) “Çok bilen kuş gagasından tuzağa düşer.”

Çox bilän, tez qocalar. (AA, 117) “Çok bilen tez kocar.”

Çox and içänin andına inanmazlar. (AA, 118)

Dabbaq xoşladığı därini yerdän-yerä vurar. (AA, 119) “Kasap hoşlandığı deriyi yerden yere vurur.”

Dağlar yalan götürmäz. (AA, 121)

Mäslähätlä atılan daş uzaq gedär. (AA, 123)

Däyirman bildiyini eylär, çaq-çaq baş ağrıdır. (AA, 125)

Däyirmanın boğazı boş qalsa, daş daşı sürtär. (AA, 126)

Däli çomağa rast gälib. (AA, 127)

Däli däliyä xoş gälär. (AA, 127)

Däli dövran sürär, ağıllı vaxt gözlär. (AA, 128)

Däli dövran sürär, ağıllı vaxt gözlär. (AA, 128)

Därd gedär, yeri boş qalar. (AA, 135)

Därdsiz könüldä mähäbbät yuva açmaz. (AA, 136)

Dävädän düşüb, höt-hötündän äl çäkmir. (AA, 140)

Dävänin dä oynamağına az qalıb. (AA, 140)

Dildän gälän äldän gälsä, kasıb-kusub varlanar. (AA, 144) “Dilden gelen elden gelirse, fakir fukara zenginleşir.”

Dilini uzun eläyän, başını bälaya salar. (AA, 146)

Dişinin qädrini bilmäyän çänäsiz qalar. (AA, 148)

Haqq-hesaba dağlar da baş äyär. (AA, 148)

Dolaşan qurd ac qalmaz. (AA, 151)

Dosta borc pul vermä, här ikisi äldän gedär. (AA, 154)

Dostluq hämişä qalib gälär. (AA, 155) “Dostluk her zaman galip gelir.”

Dul arvad yetim saxlar, naxırçıya minnät qoyar. (AA, 158) “Dul avrat yetim korur, sığırcıya minnet eder.”

Dünän yediyini bu gün yadından çıxardıb. (AA, 159)

Dünyada än zor iş anlamaza söz anlatmaqdır. (AA, 162)

Düşmän gücsüz dä olsa, ehtiyatı äldän vermä. (AA, 163)

Düşmänä bel bağlama. (AA, 163)

Düşmänä sahib çıxan, düşman sayılar. (AA, 164)

Äcäl aman vermäz. (AA, 165)

Äppäyi qatıqla uyuşduran heç vaxt ac qalmaz. (AA, 166) “Ekmeği katıkla uyuşturan hiçbir vakit aç kalmaz.”

Äl-älä vermäklä dağı dağ üstä qoymaq olar. (AA, 169)

El gözündän düşän boy atmaz. (AA, 169)

Xalq qız aldı quda qazandı, män qız aldım qada qazandım. (AA, 170)

Xalq qız aldı quda qazandı, män qız aldım qada qazandım. (AA, 170)

Ä1 qoldan qüvvät alar. (AA, 170)

Ä1 yarası tez gedär, kök salar dil yarası. (AA, 171)

Eldän därs alan Loğman olar. (AA, 171)

Äli xämirliyä çöräk borc vermäzlär. (AA, 172) “Eli hamurluya ekmeği borç vermezler.”

Elin atdığı daş uzaq gedär. (AA, 173)

Elin sözünä baxan ac qalmaz. (AA, 174)

Älindän iş gälmäyän uzun danışar. (AA, 175) “Elinden iş gelmeyen uzun konuşur.”

Ärik ağacından saz olmaz, gäl zurnadan xäbär al. (AA, 178)

Äsän küläk geri qayıtmaz. (AA, 180) “Esen rüzgar geri dönmez.”

Äski düşmänin dost olmağı fürsät tapmaq üçündür. (AA, 180)

Eşşäyin canı yananda atdan bärk qaçar. (AA, 181) “Eşeğin canı yandığında attan hızlı kaçar.”

Fäläyä bel bağlamaq olmaz. (AA, 191)

Gälän gedänä rähmät oxuyar. (AA, 195)

Köçün dönməsi axsaq itä xoş gälär. (AA, 200)

Görülmüş işdän, gül iyi gälär. (AA, 201)

Güçlü güçsüzdän qisas almaz. (AA, 203)

Güldän gül iyi gälär. (AA, 204)

Xain dost, däli düşmän, göz tikär ölän günä. (AA, 208)

Hamam suyu ilä özünü dost tutur. (AA, 210)

Bar vaxtı bağbana salam verän çox olar. (AA, 213) “Hasat vakti bağbana selam veren çok olur.”

Xäta insandan baş verär. (AA, 214)

Heyvana çuluna görä, insana geyiminä görä qiymät vermäk düz deyil. (AA, 215)

Hamı ilä xoş görüşmäk ädaväti yox eylär. (AA, 218)

Heç käsä bel bağlama. (AA, 221)

İki qapıda gäzän köpäk ac qalar. (AA, 227)

İki yana baxan çaş qalar. (AA, 228)

El malına göz tikän, gözsüz qalar. (AA, 229)

El malına göz tikmä, özün qazan, özün ye. (AA, 229)

El malına käm baxan, malsız – davarsız qalar. (AA, 229)

El malına käm baxanın gözlärindän qan damar. (AA, 230) “El malına kem bakanın gözlerinden kan damlar.”

Elm para ilä yox, çalışmaq ilä älä gälär. (AA, 231)

Elm zähmät ilä älä gälär. (AA, 231)

Eşidän göränä xäbär verir. (AA, 236)

İşläyän dämir pas tutmaz. (AA, 237)

İt äl çäkdi, molla äl çäkmädi. (AA, 238)

İt äl çäkdi, molla äl çäkmädi. (AA, 238)

İtin äblähi qaysavadan pay umar. (AA, 241) “İtin kötüsü muhallebiden pay umar.”

Yaxşı gündä yağlı çöräyi bäyänmäyän, yaman gündä qum çäräya salam verär. (AA, 242) “İyi günde yağlı çöreği beğenmeyen kötü günde kuru çöreğe selâm verir.”

Qazıya salam verdim, rüşvät deyil deyä almadı. (AA, 246)

Qarın tox olanda çox şey yada düşär. (AA, 250)

Pişik evdän çıxanda, siçanlar baş qaldırar. (AA, 253) “Kedi evden çıktığında sıçanlar baş kaldırır.”

Öz kövşänindä otlayan mal ac qalmaz. (AA, 255) “Kendi çayırında otlayan mal, aç kalmaz.”

Özündän quvvätli ilä ayaq çäkmä. (AA, 256)

Qiymätdän düşmäk istämirsänsä, heç käsin qiymätdän düşmäsinä çalışma. (AA, 259)

Qız anadan qorxmasa öyüd almaz. (AA, 259)

Şam dibinä işıq salmaz. (AA, 276) “Mum dibine ışık vermez.”

Çıraq öz dibinä işıq salmaz. (AA, 276) “Mum kendi dibine ışık vermez.”

O qädär därd çäkib qarnı dumbula dönüb. (AA, 280) “O kadar dert çekmiş, karnı davula dönmüş.”

Öküz özünä yonca äkändä başı ağrıyar. (AA, 284)

Öküzü ölänä yol göstärän çox olar. (AA, 285)

Bahalıqda çöräyini äsirgäyän ucuzluqda yalqız qalar. (AA, 289) “Pahalılıkta ekmeğini esirgeyen ucuzlukta yalnız kalır.”

Sän yerindän tärpänincä dağ-daş dilä gälär. (AA, 297)

Bädäsili başa çäkärsän, sürüşär ayağa düşär. (AA, 301) “Soysuzu başa çekersen, kayar ayağa düşer.”

Söyüddän sandal iyi gälmäz. (AA, 301)

Deyilän söz geri qayıtmaz. (AA, 301)

Sözün düzünü uşaqdan xäbär al. (AA, 302)

Sözünü bilmäyän ağız başa toxmaq vurdurar. (AA, 303)

Sürüyä qurd gäländä köpäyi yuxu tutar. (AA, 304)

Daş-divar dilä gäldi. (AA, 309)

Torpaqnan oynayan ac qalmaz. (AA, 316)

Varını veränin kisäsi boş qalar. (AA, 321)

Yalan ayaq tutar, amma yerimäz. (AA, 325)

Yalan üz qaraldar. (AA, 325)

Yalançı çox and içär. (AA, 325)

Yalançılıq üz qızardar. (AA, 325)

Acıqlı dilänçinin torbası boş qalar. (AA, 326)

Yerä düşmäklä gövhär qiymatdän düşmäz. (AA, 333)

İldä başa gälmäyän, dildä başa gälär. (AA, 335)

İldä başa gälmäyän, dildä başa gälär. (AA, 335)

Yorğun eşşäyä "hoşa" xoş gälär. (AA, 340)

Ziräk quş dimdiyindän täläyä düşär. (AA, 345) “Zeki kuş gagasından tuzağa düşer.”

Varlı varından pay versä, varsız da varlı olar. (AA, 345) “zengin malından pay verse fakir de zengin olur.”

Varlılığa täläsän yoxsulluğa tez düşär. (AA, 347) “Zenginliğe acele eden yoksulluğa tez düşer.”

Zorla qedän köpäk qoyuna fayda vermäz. (AA, 348)

Zurnanın säsi uzaqdan xoş gälär. (AA, 349)

1.12.2.Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller

Leylâ Karahan, bu tür birleşik fiillerin zarf-fiil eki taşıyan bir fiil ile bir tasvir fiilden meydana geldiğini ve ana unsurun başta, tasvir fiilin ise sonda bulunduğunu ifade eder (Karahan, 2012: 77).

Süer Eker, bu fiilleri; bir asıl fiil ile ona eklenen fiil birleşmesinde kendi anlamını bütünüyle kaybeden bir yardımcı fiilden oluşan fiiller şeklinde tanımlar (Eker, 2011: 366).

Çalışmada tespit edilen örnekler:

Aca doqquz yorğan örtmüşlär, yenä dä yuxulaya bilmämiş. (AA, 16)

Adam var ki, bir çöräklä min iti dolandırar, adam var, min çöräklä bir iti dolandıra bilmäz. (AA, 20)

Axsaq yabı köhlän atı keçä bilmäz. (AA, 35) “Aksak yabı küheylan atı geçemez.”

Ala qarğa suya düşsä dä qaz ola bilmäz. (AA, 37)

Şir qocalanda özünä gülmäyi gälär. (AA, 53) “Aslan kocadığında kendine gülesi gelir.”

Bir ata doqquz oğul bäslär, doqquz oğul bir atanı bäsläyä bilmäz. (AA, 94)

Bir çılpağı yüz cübbäli soya bilmäz. (AA, 95) “Bir çıplağı yüx cüppeli soyamaz.”

Bir däli bir quyuya daş atmış, yüz ağıllı çıxarda bilmämiş. (AA, 95)

Cahil özünä düşmändir, başqasına necä dost ola bilär?! (AA, 104)

Däli quyuya bir daş atdı, min ağıllı çıxarda bilmädi. (AA, 129)

Däli bağlayanı ağıllı aça bilmäz. (AA, 130)

Däväni satan köşäk ala bilmäz, köşäyi satan, eşşäk ala bilmäz. (AA, 142)

Dostluğa dağlar da, danizlär dä mane ola bilmäz. (AA, 155)

Dünya bir päncärädir, här gälän baxar gedär. (AA, 161)

Dünyada oğul toyundan şirin heç nä ola bilmäz. (AA, 162)

Dünyanın işini här tähär tutsan keçär gedär. (AA, 163) “Dünyanın işini her nasıl tutarsan geçer gider.”

Äli ila verdiyini ayağı ilä ala bilmir. (AA, 173)

Eşşäyin yükü yüngül olanda oynamağı gälär. (AA, 182)

Ät ilä dırnaq arasına girän, iylänib çıxar. (AA, 183) “Et ile tırnak arasına giren, eğilerek çıkar.”

Evde öz başını bağlaya bilmir, toyda gälin başı bağlayır. (AA, 186)

Deyingän dinä bilmäz, dinmäsä dözä bilmäz. (AA, 198) “Geveze konuşamaz, konuşmasa da dayanamaz.”

Deyingän dinä bilmäz, dinmäsä dözä bilmäz. (AA, 198)

İki dovşan dalınca yüyürän heç birini tuta bilmäz. (AA, 228)

İki vermäsän bir ala bilmäzsän. (AA, 228)

Yaxşı atları, yaxşı kişilär minib getdilär. (AA, 241)

Arvad yıxan evi fäläk dä yıxa bilmäz. (AA, 246)

Qäläm yazanı qılınc poza bilmäz. (AA, 247)

Durub getdik qışlağa, ümid qaldı yaylağa. (AA, 248)

Qardaş qardaşı bıçaklar, sonra dönüb qucaqlar. (AA, 249)

Öz evindä öz başını bağlaya bilmir, özgä evindä gälin başı bağlayır. (AA, 256)

Quzusuna qıymayan kabab yeyä bilmäz. (AA, 269)

Söz quşdur, buraxarsan uçar gedär. (AA, 301)

Şah väzir ağlı ilä oturub durar. (AA, 306)

Bağa yol gedä bilmäz, evini dalında gäzdirär. (AA, 316)

Vura bilmäyän daşın böyüyündän yapışar. (AA, 322)

Yaldan tuta bilmäyän quyruqdan heç tuta bilmäz. (AA, 332) "Yeleden tutamayan kuyruktan hiç tutamaz."

Yaldan tuta bilmäyän quyruqdan heç tuta bilmäz. (AA, 332)

Zaman axıb gedir, amma här işimi qurtarıb getmir. (AA, 344)

Zaman axıb gedir, amma här işimi qurtarıb getmir. (AA, 344)

1.13.KISALTMA GRUPLARI

Muharrem Ergin, kısaltma grupları ile ilgili; kelime gruplarının ve cümlelerin kısalması, yıpranması sonucunda ortaya çıkan kelime gruplarıdır tanımını yapar ve daha geniş bir gruptan kısalmış ve klişeleşmiş gruplar olduğunu ifade eder (Ergin, 2013: 396)

Leylâ Karahan, kelime grupları ya da cümlelerden yıpranma ve kalıplaşma yoluyla ortaya çıkan gruplar şeklinde tanımladığı kısaltma gruplarının genellikle isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil gruplarından kısaldığını ya da kalıplaştığını belirtir. Leylâ kısaltma gruplarını;

1. Unsurlarında çekim eki bulunmayan veya sadece birinci unsurunda iyelik eki bulunan kısaltma grupları (isnat grubu)

2. Birinci unsuru yükleme hali eki taşıyan kısaltma gruplar (yükleme grubu)

3. Birinci unsuru yönelme hali eki taşıyan kısaltma grupları (yönelme grubu)

4. Birinci unsuru bulunma hali eki taşıyan kısaltma grupları (bulunma grubu)

5. Birinci unsuru uzaklaşma hali eki taşıyan kısaltma grupları (uzaklaşma grubu)

6. Birinci unsuru vasıta hali eki taşıyan kısaltma grupları (vasıta grubu)

7. Birinci unsuru eşitlik eki taşıyan kısaltma grupları (eşitlik grubu)

8. Birinci unsuru uzaklaşma hali, ikinci unsuru yönelme hali eki taşıyan kısaltma

grupları

9. İkinci unsuru yönelme hali eki taşıyan kısaltma grupları

10. İkinci unsuru bulunma hali eki taşıyan kısaltma grupları şeklinde tasniflendirmiştir (Karahan, 2012: 79).

Günay Karaağaç , söz öbekleri ve cümlelerden yıpranma ve eksiltme yoluyla ortaya çıkan öbekler şeklinde tanımladığı kısaltma gruplarını;

1. Yapma durumu öbeği

2. Yaklaşma durumu öbeği

3. Bulunma durumu öbeği

4. Uzaklaşma durumu öbeği

5. Araç durumu öbeği

6. Yön durumu öbeği

7. Eşitlik durumu öbeği

8. Benzerlik durumu öbeği

9. Karşılaştırma durumu öbeği

10. Neden durumu öbeği

11. Sınırlama durumu öbeği şeklinde sınıflandırır (Karaağaç, 2013: 458).

Süer Eker, kısaltma grupları için; ilgi, yaklaşma, bulunma ya da uzaklaşma durum eklerinden herhangi birini alan bir sözcük ilenbaşka bir sözcüğün birleşmesinden oluşan sözcük grubu tanımını yapar ve kısaltma gruplarını;

1.İlgi grubu

2.Belirtme grubu

3.Yaklaşma grubu

4.Bulunma grubu

5.Uzaklaşma grubu

6.Dayanma grubu şeklinde tasniflendirir (Eker, 2011: 368-369).

1.13.1.İsnat grubu

Ağzı äyrini boynunun ardından tanımaq olar.

Arzu bir, ümid iki. (AA, 52)

Arzu bir, ümid iki. (AA, 52)

Arzu geniş, ömür qısa. (AA, 52)

Arzu geniş, ömür qısa. (AA, 52)

At arıq mänzil uzaq. (AA, 58)

At arıq mänzil uzaq. (AA, 58)

Arvad üzlü kişidän, kişi üzlü arvaddan älhäzär. (AA, 67) “Avrat yüzlü erkekten, erkek yüzlü avrattan uzak dur.”

Arvad üzlü kişidän, kişi üzlü arvaddan älhäzär. (AA, 67)

Ay görmüşün ulduza nä minnäti! (AA, 67)

Ayağı qısa, dayağı uzun. (AA, 68)

Ayağı qısa, dayağı uzun. (AA, 68)

Bilsäydim atımın ölümünü, qulağı dolusu darıya satardım. (AA, 92) “Bilseydim atımın öleceğini, kulağı dolusu darıya satardım.”

Bir gecälik söhbätin doqquz ay mabädi var. (AA, 96) “Bir gecelik sohbetin dokuz ay hatrı vardır.”

Bir günlük bäylik dä bäylikdir. (AA, 97)

Çirkin dövlätli qızını atası adına alarlar. (AA, 115)

Dili bal, işi bäla. (AA, 145)

Dili bal, işi bäla. (AA, 145)

Dul arvad özü yetimdir, amma yetimlärä anadır. (AA, 158)

Dünya beş gündür, beşi dä qara. (AA, 160)

Äli boş, çöräyi duzsuz. (AA, 172)

Äli boş, çöräyi duzsuz. (AA, 172)

Äli boş, üzü qara. (AA, 172)

Äli boş, üzü qara. (AA, 172)

Äli bağlını här käs döyär. (AA, 172) “Eli bağlıyı herkes döver.”

Äli xämirliyä çörək borc vermäzlär. (AA, 172) “Eli hamurluya ekmeği borç vermezler.”

Eşşäyä qızıldan noxta taxsan yenä adı eşşäkdir! (AA, 181) “Eşeğe altın yüklesen de kıymeti artmaz.”

Göycäk arvadlı ilä, yorğa atlıya yoldaş olma. (AA, 206) “Güzel hanımlı ile yorga atlıya yoldaş olma.”

Göycäk arvadlı ilä, yorğa atlıya yoldaş olma. (AA, 206)

Arvadı gözäl, atı yorğa ilä yoldaş olma. (AA, 211)

Arvadı gözäl, atı yorğa ilä yoldaş olma. (AA, 211) “Hanımı güzel, atı yorga ile yoldaş olma.”

Arvadı bäd olanın saqqalı tez ağarar. (AA, 212)

İynä ucu qädär bir deşik bir küpü boşaldar. (AA, 225) “İğne ucu kadar bir delil bir küpü boşaltır.”

İki başlı heyvandan yox, iki dilli insandan qorx. (AA, 226)

İki arvadlının ağızının dadı olmaz. (AA, 227)

İki arvadlının donu yırtıq olar. (AA, 227)

Yaxşı arvadlı ev cännätdir. (AA, 242)

Xälbircän evi olanın, gözläri qädär därdi var. (AA, 247)

Qarnı toxun qayğısı olmaz. (AA, 250)

Kabab qanlı, igid canlı. (AA, 253)

Kabab qanlı, igid canlı. (AA, 253)

Kor nä istär? —İki göz, biri äyri, biri düz. (AA, 266)

Kor nä istär? —İki göz, biri äyri, biri düz. (AA, 266)

Kasıbın bir oğlu oldu, o da boynu äyri. (AA, 275) “Miskinin bir oğlu oldu, onun da boynu eğri.”

Minnät qädär ağır yük olmaz. (AA, 275)

Harada gördün hamı kor, sän dä ol kor. (AA, 278) “Nerede gördün hepsi kör, sen de ol kör.”

Sahibindän qabaq bostana girmä. (AA, 295) “Sahibinden önce bostana girme.”

Kürän adamla, kürän ata yaxın düşmä. (AA, 296) “Sarışın adamla, sarı ata yakn düşme.”

Daş üräkli düşmänin üräyini yarar yumşaqlıq. (AA, 311)

Üç tümänlik eşşäyin on beş qramlıq qoduğu olar. (AA, 320) “Üç kuruşluk eşeğin, on beş gramlık sıpası olur.”

Üç tümänlik eşşäyin on beş qramlıq qoduğu olar. (AA, 320)

Üstü bäzäk, altı täzäk. (AA, 320)

Üstü bäzäk, altı täzäk. (AA, 320)

Yalanla plov bişsä, däniz qädär yağı mändan. (AA, 326)

Yeddi färsiz oğuldan bir färli qız yaxşıdır. (AA, 331)

Yeddi färsiz oğuldan bir färli qız yaxşıdır. (AA, 331)

İgid canlı, kabab qanlı. (AA, 336)

İgid canlı, kabab qanlı. (AA, 336)

Yolu yaxın—yükü yüngül. (AA, 339)

Yolu yaxın—yükü yüngül. (AA, 339)

Zahiri gözäl, batini—çirkin. (AA, 343)

Zahiri gözäl, batini—çirkin. (AA, 343)

Zärrä qädär iman, dünya qädär günah. (AA, 348)

Zärrä qädär iman, dünya qädär günah. (AA, 348)

1.13.2.Yükleme Grubu

Könül bir saraydır tikilmäsi çätin, yıxılması asan. (AA, 200) "Gönül bir saraydır; kurulması zor, yıkılması kolaydır."

Könül bir saraydır tikilmäsi çätin, yıxılması asan. (AA, 200)

Özü ädalätli olanın qazıya ehtiyacı olmaz. (AA, 257) "Kendisi adaletli olanın kadıya ihtiyacı olmaz."

1.13.3.Yönelme grubu

Ağıla paxıllıq olmaz. (AA, 31)

Axşam qızartısı sabaha yaydır, sähär qızartısı axşama vaydır. (AA, 35) "Akşam kızıllığı sabaha yazdır, seher kızıllığı akşama vaydır."

Axşam qızartısı sabaha yaydır, sähär qızartısı axşama vaydır. (AA, 35)

At oğurlanandan sonra axur näyä gäräkdir? (AA, 57) “At çalındıktan sonra ahır neye lazımdır?”

Dosta dost, düşmänä düşmän kimi bax. (AA, 154)

Dosta dost, düşmänä düşmän kimi bax. (AA, 154)

Dul arvad özü yetimdir, amma yetimlärä anadır. (AA, 158)

Ämanätä xäyanät olmaz. (AA, 176)

Yaxşılığa yaxşılıq hür kişinin işidir, yamanlığa yaxşılıq märd kişinin işidir. (AA, 243)

Yaxşılığa yaxşılıq hür kişinin işidir, yamanlığa yaxşılıq märd kişinin işidir. (AA, 243))

Keçäl halva yeyür, puluna minnät. (AA, 254)

Yamanlığa yaxşılıq märd kişinin işidir. (AA, 267)

Tamahkarlıq başa bäladır. (AA, 308)

Vätänä mähäbbät iman äsäridir. (AA, 322)

1.13.4.Bulunma Grubu

Ayda-ildä bir namaz, onu da şeytan qoymaz. (AA, 69)

Ayda-ildä bir tamaşa, onda da göz qamaşa. (AA, 69)

Dünyada pulsuz—axirätdä imansız. (AA, 162)

Yolda yoldaş, evdä qardaş. (AA, 339)

Yolda yoldaş, evdä qardaş. (AA, 339)

1.13.5.Uzaklaşma Grubu

Adam başından böyük danışmaz. (AA, 18)

Ağıllı bizi tapmaz, däli bizdän gen gäzmäz. (AA, 32) “Akıllı bizi bulmaz, deli bizden ayrı gezmez.”

Axşamdan sonra gälän qonağın yeyäcäyi soğandır. (AA, 35)

Axşamdan sonra sabahın xeyir olsun. (AA, 36)

Dalda qalma, yoldaşından yeyin get. (AA, 49)

Armud ağacından uzaq düşmäz. (AA, 50)

Äsil almaq çätindir, saxlamaq ondan çätin. (AA, 52)

Aydan arı, sudan duru. (AA, 69)

Aydan arı, sudan duru. (AA, 69)

Başından böyük danışma! (AA, 84)

Canı yanan eşşäk atdan yeyin gedär. (AA, 106) “Canı yanan eşek, attan hızlı gider.”

Çaqqaldan çox çarıq aparan olmaz, yenä ayaqları yalındır. (AA, 110) “Çakaldan çok çarık çalan olmaz, yine ayakları yalındır.”

Dağ üstündä tısbağa, gomuşdan böyük görünär. (AA, 120)

Dävädän böyük fil var! (AA, 140)

Dildän acı, dildän şirin şey yoxdur. (AA, 144)

Dildän acı, dildän şirin şey yoxdur. (AA, 144)

Dost min olar, candan dost olan bir. (AA, 152)

Dünyada här şey satılıb-alınar, namusdan başqa. (AA, 162)

Äli ila qoyan hamıdan yaxşı bilär. (AA, 173) (

Alma öz ağacından uzağa düşmäz. (AA, 175)

Eşşäyin canı yananda atdan bärk qaçar. (AA, 181) “Eşeğin canı yandığında attan kızlı kaçar.”

Gälänin qismäti özündän qabaq gälär. (AA, 196)

Gözdän ıraq, könüldän uzaq. (AA, 202)

Gözdän ıraq, könüldän uzaq. (AA, 202)

Gül äzizdirsä, gülşän ondan äzizdir. (AA, 203)

Haqq iş gündän aydındır. (AA, 208)

Hazır oldu bişmişlär, gäldi gözdän düşmüşlär. (AA, 216)

İftira dağdan ağırdır. (AA, 224)

İrz puldan qiymätlidir. (AA, 234)

İtdän çox çarıq yığan olmaz, yenä ayaqları yalındır. (AA, 241)

Yaxşı dost qardaşdan äzäldir. (AA, 242)

Qäläm qılıncdan itidir. (AA, 247)

Qäläm sözdän käskindir. (AA, 247)

Öz gözündä bayquşun balası, tovus quşundan da gözäldir. (AA, 256)

Özündän quvvätli ilä ayaq çäkmä. (AA, 256)

Köpäyin iyä düşäni tuladan bärk qaçar. (AA, 266) “Köpeğin kuyuyu alanı tazıdan hızlı koşar.”

Sevgi od deyil, amma oddan yamandır. (AA, 297) “Sevgi ateş değil ama ateşten de yamandır.”

Cärgädän qalan qotur olar. (AA, 299) “Sırasından kalan kotur olur.”

Sözün acısı zähärdän dä betärdir. (AA, 302)

Sözün yaxşısı baldan şirin olar. (AA, 303)

Daşdan yumşaq nä versän yeyär. (AA, 312)

Duzdan läziz, sudan äziz, bir şey yoxdur. (AA, 316)

Duzdan läziz, sudan äziz, bir şey yoxdur. (AA, 316)

Duz-çöräk qädri bilmäyän itdän dä alçaqdır. (AA, 317)

Yoldan iräli—yoldaş, evdän iräli—qardaş. (AA, 339)

Yoldan iräli—yoldaş, evdän iräli—qardaş. (AA, 339)

1.13.6.Vasıta Grubu

Sifariş ilä häcc qäbul olmaz. (AA, 299) “Sipariş ile yapılan hac kabul olmaz.”

1.13.7. İkinci Unsuru Bulunma Hali Eki Taşıyan Kısaltma Grubu

Dağın da därdi dağ boydadır. (AA, 121)

SONUÇ

Azerbaycan Türkçesi gramer çalışmalarına katkı sağlamak amacıyla yapılan bu çalışmanın ilk bölümünde kelime gruplarıyla ilgili görüşlere ve çeşitli araştırmacıların kelime gruplarıyla ilgili yapmış oldukları sınıflandırmalara yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde Azerbaycan Atasözleri kitabında yer alan atasözleri incelenmiş olup toplamda 4790 kelime grubu tespit edilmiştir.

Sayıca en fazla kelime grubuna sahip kelime grupları sırasıyla; isim tamlaması, sıfat tamlaması, sıfat-fiil grubu, birleşik fiil grubu, zarf-fiil grubu, isim-fiil grubu, kısaltma grubu, bağlama grubu, edat grubu, tekrar grubu, ünlem grubu, unvan ve sayı grubu şeklindedir. Araştırmada birleşik isim grubu örneğine rastlanılmamıştır.

Kelime grupları isim tamlamaları yönüyle incelendiğinde belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları olmak üzere sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma neticesinde en fazla kelime grubunun belirtili isim tamlaması şeklinde kurulmuş olduğu tespit edilmiştir. Belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarında incelenen kelime grupları iki kelimeden oluşanlar ve üç veya daha fazla kelimeden oluşanlar şeklinde kategorize edilmiştir. İki kelimeden oluşan tamlamalar, tamlamalarda sayıca en fazla yoğunluğa sahiptir. İki kelimeden oluşan kelime gruplarının da genellikle tamlayan+tamlanan dizilişinde olduğu görülmektedir. Belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarının üç veya daha fazla kelimeden oluşanları incelendiğinde tamlayanı sıfat tamlaması olan belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları sayıca en fazla örneğe sahip olan gruptur.

Sıfat tamlamalarında, isim tamlamalarında olduğu gibi iki kelimeden oluşanlar ve üç veya daha fazla kelimeden oluşanlar şeklinde kategorize edilmiştir. İsim tamlamalarında olduğu gibi, iki kelimeden oluşmuş sıfat tamlamaları sayıca en fazla yoğunluğa sahip gruptur. Üç veya daha fazla kelimeden oluşmuş sıfat tamlamalarının ise genellikle tamlayanı sıfat-fiil kuruluşunda olduğu tespit edilmiştir.

Sıfat-fiil grubu örnekleri incelendiğinde; “-An” sıfat-fiil ekinin en yaygın kullanılan sıfat-fiil eki olduğu tespit edilmiştir. “-DIk”, “-mIş”, “-AcAk” sıfat-fiil ekiyle kurulan sıfat-fiil grupları da bulunmakla birlikte sayıca azdır.

İsim-fiil grubunu oluşturan örneklerde ise yalnızca “-mAK” isim-fiil ekiyle kurulan isim-fiil grubu örneklerine rastlanmıştır.

Zarf-fiil grubu örneklerinde ise “-sA” zarf-fiil ekinin sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir. “-AndA”, “-Xp”, “-InCA”, “-DIkcA”, “-İkän” zarf-fiil eklerinin kullanıldığı zarf-fiil grubu örnekleri de çalışmada tespit edilmiştir.

Birleşik fiil grubu örnekleri bir hareketi karşılayan birleşik fiiller ve bir hareketi tasvir eden birleşik fiiller şeklinde sınıflandırılmıştır. En fazla örneğe sahip olan grubun bir hareketi karşılayan birleşik fiil grubu olduğu tespit edilmiştir. Bir hareketi karşılayan birleşik fiil grupları da kendi içerisinde; ana yardımcı fiillerle kurulanlar ve diğer fiillerle kurulanlar şeklinde kategorize edilmiş, sayıca en fazla örneğe sahip grubun ana yardımcı fiillerle oluşan fiiller olduğu tespit edilmiştir.

Kısaltma grubunda yer alan kelime gruplarının çoğu isnat grubuna dahildir. Vasıta ve iki unsuru bulunma hali eki taşıyan kısaltma grubu örnekleri sayıca en az rastlanılan örneklerdir.

Bağlama grubunda “ile” bağlacının sıklıkla tercih edildiği görülmektedir. “ya……..ya”, “nä……..nä” ve “da…….da” ile “dä……..dä” bağlaçları da bağlama grubunda sıklıkla kullanılan diğer bağlaçlardır.

Edat grubunda en çok örneğine rastlanılan edat, benzerlik ilgisi kuran “kimi” edatıdır. Bunu “üçün” edatı takip etmiştir.

Yapılan bu çalışmada Azerbaycan Türkçesi’ndeki atasözlerinde yer alan kelime grupları detaylı sınıflandırmalarla ele alınmış ve Azerbaycan Türkçesi’ndeki atasözlerinde bulunan kelime gruplarının kullanım sıklığı ortaya konmuştur.

TABLOLAR

Tablo 2. Azerbaycan Atasözlerinde Kelime Gruplarının Sayısı

İsim Tamlaması	1430
Sıfat Tamlaması	1292
Sıfat-Fiil Grubu	571
İsim-Fiil Grubu	180
Zarf-Fiil Grubu	400
Tekrar Grubu	63
Edat Grubu	79
Bağlama Grubu	109
Unvan Grubu	2
Ünlem Grubu	6
Sayı Grubu	2
Birleşik Fiil Grubu	522
Kısaltma Grubu	134

Tablo 3. İsim Tamlamasının Dağılımı: 1430

Belirtili İsim Tamlamaları: 891	**Belirtisiz İsim Tamlamaları: 539**
a.İki Kelimeden Oluşan Belirtili İsim Tamlamaları: 512	a. İki Kelimeden Oluşan Belirtisiz İsim Tamlamaları: 522
a.1.Tamlayan+Tamlanan Dizilişinde Olan Belirtili İsim Tamlaması: 510	a.1.Tamlayan+Tamlanan Dizilişinde Olan Belirtisiz İsim Tamlamaları: 522
a.2.Tamlanan+Tamlayan Dizilişinde Olan Belirtili İsim Tamlaması: 2	b.Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Belirtisiz İsim Tamlamaları: 18
b.Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Belirtili İsim Tamlamaları: 379	b.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtisiz İsim Tamlaması: 7
b.1.Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması: 109	b.2. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtisiz İsim Tamlaması: 2
b.2.Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması: 45	b.3. Tamlayanı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması: 1
b.3.Tamlayanı ve Tamlananı ST. Olan Belirtili İsim Tamlaması: 15	b.4. Tamlananı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması: 2
b.4.Tamlayanı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması: 15	b.5. Tamlayanı ile Tamlananı Arasında Başka Unsurlar Bulunduran Belirtisiz İsim Tamlaması: 1
b.5.Tamlananı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması:2	b.6. Tamlayanı İkileme Olan Belirtisiz İsim Tamlaması: 3
b.6.Tamlayanı Belirtili İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması: 2	b.7. Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması: 1

b.7.Tamlananı Belirtili İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması: 1 b.8.Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması: 14 b.9.Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması: 6 b.10. Tamlayanı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması: 3 b.11. Tamlananı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması: 3 b.12. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması: 78 b.13. Tamlananı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması: 5 b.14. Tamlayanı ile Tamlananı Arasına Başka Unsurlar Bulunduran Belirtili İsim Tamlaması: 72 b.15.Tamlananı İkileme Olan Belirtili İsim Tamlaması: 4	

Tablo 4. Sıfat Tamlamasının Dağılımı: 1292

a.İki Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları:	1080
b.Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları:	212
b.1.Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması:	41
b.2.Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması:	13
b.3.Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Sıfat Tamlaması:	123
b.4.Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması:	3
b.5.Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Sıfat Tamlaması:	15
b.6.Tamlayanı Edat Grubu Olan Sıfat Tamlaması:	1
b.7.Tamlayanı Sayı Grubu Olan Sıfat Tamlaması:	2
b.8.Tamlayanı ile Tamlananı Arasında Başka Unsurlar Bulunduran Sıfat Tamlaması:	10
b.9.Tamlayanı İkilemelerden Oluşan Sıfat Tamlaması:	2
b.10.Tamlananı İkilemelerden Oluşan Sıfat Tamlaması:	2

Tablo 5. Sıfat-Fiil Grubunun Dağılımı: 571

“-An” Sıfat-Fiil Eki İle Kurulan Sıfat-Fiil Grubu:	549
“-DIk” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat-Fiil Grubu:	15
“-mIş” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat Fiil Grubu:	4
“-AcAk” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat-Fiil Grubu:	3

Tablo 6. Zarf-Fiil Grubunun Dağılımı: 400

“-AndA” Zarf-Fiil Eki İle Oluşan Zarf-Fiil Grubu:	111
“-sA” Zarf-Fiil Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu:	211
“-Xp” Zarf-Fiil Eki İle Kurulan Zarf-Fiil Grubu:	33
“-InCA” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu:	32
“-DIkcA” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu:	5

“-İkän” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu:	8

Tablo 7. Birleşik Fiil Grubunun Dağılımı: 522

1.Bir Hareketi Karşılayan Birleşik Fiiller: 483 a. Ana Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller: 327 b. Diğer Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller: 156	2.Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller: 39

Tablo 8. Kısaltma Grubunun Dağılımı: 134

İsnat grubu:	64
Yükleme Grubu:	3
Yönelme grubu:	14
Bulunma Grubu:	5
Uzaklaşma Grubu:	46
Vasıta Grubu:	1
İkinci Unsuru Bulunma Hali Eki Taşıyan Kısaltma Grubu:	1

Tablo 9. Bağlama Grubunun Dağılımı: 109

“ile” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu:	41
“vä” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu:	3
“nä……. nä” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu:	18
“ya…….ya” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu:	25
“da…….da” / “dä……. dä” Bağlacı İle Yapılan Bağlama	18

Grubu:	
“häm……. häm” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu:	3
“gah…….gah” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu:	1

Tablo 10. Edat Grubunun Dağılımı: 79

“-A qädär” İle Oluşan Edat Grubu:	5
“üçün” İle Oluşan Edat Grubu:	26
“kimi” İle Oluşan Edat Grubu:	30
“görä” İle Oluşan Edat Grubu:	12
“-AcAn / -AycAn” İle Oluşan Edat Grubu:	4
“ötrü” İle Oluşan Edat Grubu:	2

ŞEKİLLER

Şekil 1. Azerbaycan Atasözlerinde Kelime Gruplarının Oranı

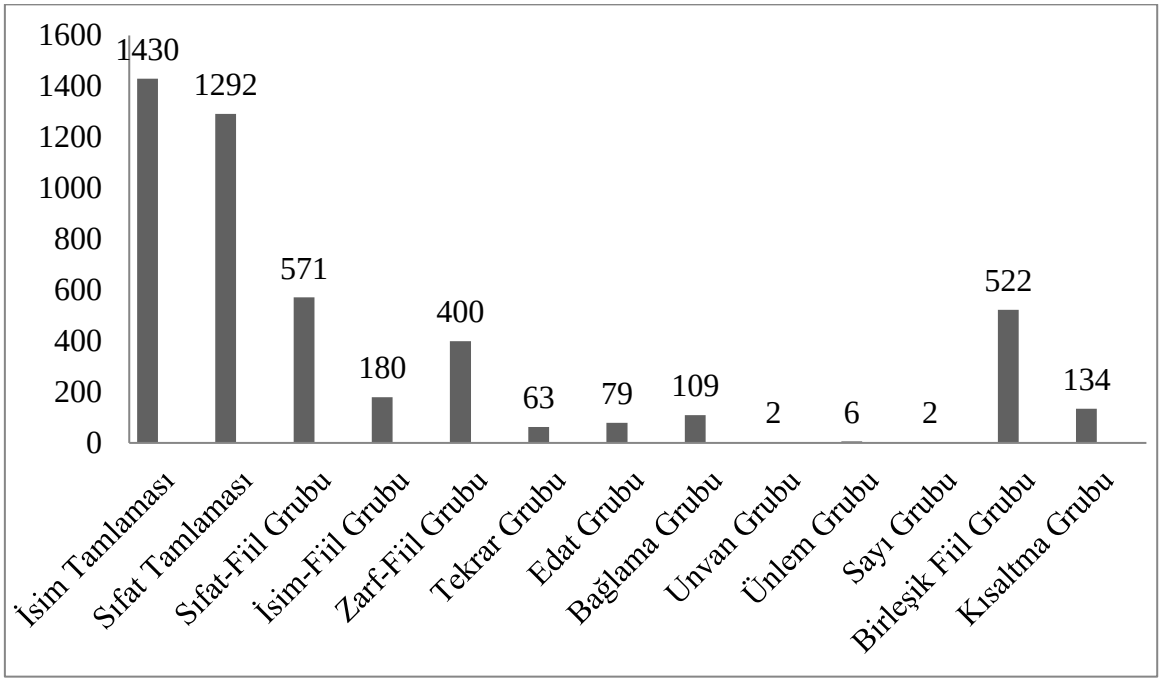

KAYNAKLAR

Açıkgöz, Halil – Yelten, Muhammet. (2005). *Kelime Grupları*, İstanbul, Doğu Kütüphanesi.

Aktan, Bilal. (2009). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Ankara, Gazi Kitabevi.

Atabay, Neşe- Özel, Sevgi – Çam, Ayfer. (1981). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Ankara.

Banguoğlu, Tahsin. (2007). *Türkçenin Grameri*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Baskakov, Aleksandr Nikolayeviç. (2011). *Çağdaş Türkçede Kelime Grupları*, İstanbul, Kesit Yayınları.

Baydar, A.S., Baydar, T. (2001). "Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları", [Elektronik Sürüm], *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (16): 24-47.

Beserek, Ahmet. (1991). *Türkçede Cümle Yapısı*, İstanbul, MEB. Yay.

Bilgegil, M. Kaya. (1963). *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası.

Bilgegil, M. Kaya. (1984). *Türkçe Dilbilgisi*, İstanbul, Dergah Yayınları,

Cemiloğlu, İsmet. (2001). *Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Delice, H.İbrahim. (2003). *Türkçe Sözdizimi* , İstanbul, Bayrak Matbaacılık.

Delice, Halil İbrahim. (2012). *Türkçe Sözdizimi*, İstanbul, Kitabevi.

Demir Nurettin- Yılmaz Emine. (2010). *Türk Dili El Kitabı*, Ankara, Grafiker Yayınları.

Deny, Jean. (2012). *Türk Dil Bilgisi*, Modern Türk Dil Bilgisi Çalışmalarının Kapsamlı İlk Örneği, Çevirmen Ali Ulvi Elöve, İstanbul, Kabalcı Yayınevi.

Deny, Jean (1941). *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, Ali Ulvi Elöve (çev.) İstanbul, Maarif Matbaası.

Ediskun, Haydar. (1988). *Türk Dilbilgisi*, İstanbul, Remzi Kitabevi.

Eker, S. (2011). *Çağdaş Türk Dili*, Ankara, Grafiker Yayınları.

Ergin, Muharrem. (2013). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Yayınları.

Erkul, Rasih. (2004). *Cümle ve Metin Bilgisi*, Ankara, Anı Yayıncılık.

Gencan, Tahir Nejat. (1979). *Dilbilgisi*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Güneş, Sezai.(1991). *Türk Dili Bilgisi*, İzmir, DEÜ. Rektörlük Matbaası.

Hatiboğlu, Vecihe. (1982). *Türkçenin Sözdizimi*, Ankara, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Basımevi.

Hatipoğlu, Vecihe. (1963). "Kelime Grupları ve Kuralları", *TDAY Belleten 1963*, 203-244.

Hengirmen, Mehmet. (2002) . *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara.

Kahraman, Tahir. (2005). *Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, Ankara, Kendi yayını.

Karaağaç, Günay. (2009). *Türkçenin Söz Dizimi*, İstanbul, Kesit Yay.

Karaağaç, Günay.(2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*, Ankara, Akçağ Yayınları.

Karahan, Leylâ. (2012*). Türkçede Sözdizimi*, Ankara, Akçağ Yayınları, 18. Baskı.

Karahan, Leylâ. (1993). *Türkçede Sözdizimi*, Ankara, Akçağ Yayınları.

Karahan, Leylâ. (2011). *Türk Dili Üzerine İncelemeler*, Ankara, Akçağ Yayınları.

Karaörs, M. (1993). *Türkçenin Söz Dizimi ve Cümle Tahlilleri*, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları.

Kerimoğlu, Caner. (2007). "Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Söz Dizimi İle İlgili Kabuller Üzerine I (Kelime Grupları)", *DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 106-118.

Koç, Nurettin. (1990). *Yeni Dilbilgisi*, İstanbul, İnkılap Yayınları.

Koç, Nurettin. (1996). "Türk Dilinde Öbek", *Çağdaş Türk Dili*, c. 19, Ekim, 3-9.

Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara, TDK Yayınları.

Korkmaz, Zeynep. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Zeynep. (2010). *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara, TDK Yayınları.

Kükey, Mazhar. (1975). *Türkçenin Söz Dizimi*, Ankara, Kardeş Matbaası.

Özçelik, S. , ERTEN, M. (2005). *Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, Diyarbakır.

Özkan, M. (2004). *Tarih İçinde Türk Dili*. İstanbul, Filiz Kitabevi.

Özkan, Mustafa – SEVİNÇLİ, Veysi. (2012). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi (Kelime Çözümlemeli)* , İstanbul, Akademik Kitaplar.

Özmen, M. (2013). *Türkçenin Sözdizimi*, Adana, Karahan Kitabevi.

Şimşek, Rasim. (1987). *Örneklerle Türkçe Sözdizimi*, Trabzon, Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş.

Toparlı, Recep- Karataş, Turan- Vural, Hanifi. (1994). *Türk Dili*, Sivas, Seyran Yayınları.

Usta, H. İbrahim. (2007). "Kelime Gruplarını Nasıl Tasnif Edelim?", *UTEK*, s. 417-419.

Usta, Halil İbrahim. (2000). "Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları İle İlgili Bir Sınıflandırma", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 579, 209-216.

Üstünova, Kerime. (2002). *Türkçede Yapı Kavramı ve Söz Dizimi İncelemeleri*, Bursa, Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Yelten, Muhammet- Açıkgöz, Halil. (2008). *Kelime Grupları*, İstanbul, Doğu Kütüphanesi.

Yüksekkaya, G. Sağol. (2006). *Türk Dili Kitabı*, İstanbul, DUYAP Yayınları.

Zülfikar, Hamza. (2009). *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Bursa, Ekin Yayınevi.